D. AEGIDII COLVMNAE ROMANI,

ARCHIEPISCOPI BITVRICENSIS, ET

Aquitaniæ Primatis, Ordinis fratrum Eremitarum Sancti Augustini, doctoris clarissimi,

LIBER DE RENVNTIATIONE PAPAE.

Vbi uniuersi, qui in ecclesia sunt, Ordinis ac Dignitatis gradus, patefiunt & illustrantur.

Eiusdem de Charactere Tractatus.

Eiusdem, Quomodo Reges & Principes circa bona ad Coronam pertinentia, possunt liberalitatis opera exercere, Determinatio.

Nunc primùm in lucem editi.

ROMAE

Antonius Bladus excudebat.

XII. Cal. Septemb.

M.D.LIIII.

CVR ET QVANDO SCRIPTVM SIT HOC OPVS.

PHILIPPVS Pulcher Gallorum Rex in tantam discordiam cum Bonifacio VIII. Pontifice maximo peruenerat, vt suos proficisci Romam, atq; illuc mittere pecuniam prohibuerit: & conuocatis sacerdotibus et patritijs, iniurias quasdam à Bonifacio acceptas, ipsumq; dolis et artibus occupauisse Pontificatum cõmemorauerit, denuncians se ad futuram sedem apostolicam (tunc .n. sua opinione sedes vacauerat) appellare. Vnde grauissimæ ex hoc non sine fidei et christianæ religionis incõmodo factiones nascebantur. Aliqui .n. Bonifacium tanq̃ verum Dei Vicarium amplectabantur. Nonnulli vero eum negligebant, dicentes ab eo deceptum Cœlestinum voce tanq̃ cœlitus missa per cannam ad eum facta, vt desereret Pontificatum, et Bonifacium substitueret. Quidam etiam libris publicè editis persuadere conabantur, Papatum minime renunciare posse. Aegidius itaq; volens animis labefactatis remedium aliquod afferre, præsentem composuit de Renunciatione Papæ Tractatum. In quo omni studio contra eos contendit, qui uersutis quibusdam argutijs, homines simplices seducentes, conabantur omnem à subditis amouere obedientiam. Et postq̃ ostendit nihil suas valere ratiocinationes et argutias, efficacibus rationibus, et exemplis concludit, & docet Cœlestinum renunciare potuisse: cum statutum diuinum sit, quòd Papa, videns se ineptum ad vigilantiam dominici gregis, possit onus deponere, & ab hac absolui iurisdictione; ne ecclesia catholica, cuius caput ipse est, sua langueret imprudentia. Obiterq; monstrat Bonifacium non illis dolis & artibus, sed instinctu diuino atq; opere fuisse Ordinis & dignitatis gradus assecutum. Cuius rei fidem nobis etiam præstare possunt, quæ in Christiana Religione pro salute omnium peperit. Hic enim Pontifex è quibusdam sanctionibus ab eo, & nonnullis alijs suis prædecessoribus Romanis pontificibus editis, opera Gulielmi, Berengarij, & Richardi vsus, sextum Decretalium librum confecit, & quinq; libris, à Gregorio iam ordinatis, coniunxit. Ludouicum item Gallici Regis sanguine natum, in diuorum numerum retulit. Centesimo quoq; anno Iobileum, quo plenam omnium delictorum remissionem visitantes limina Apostolorum consequerentur, post Moysem primus obseruari mandauit.

INDEX RERVM AC VERBORVM

insignum in Aegidij Romani de Renuntiatione Papæ libellum.

Primus numerus paginam, secundus columnam indicant.

A

B

C

D

E

F

T

V

Aliquot loci scripturæ sacræ ab Aegidio passim hoc libello expositi.

Decreti & Decretalium quidam canones explicati.

Errata ſic corrige.

Pa.	col.	lin.		
4	3	4	mortale	morale
7	2	14	Sic	Si
7	3	ij	pōt.	pōt
7	3	41	quæ opantur	opantur
8	4	9	ſuum,	ſuum:ſed
8	4	12	cedere.Ideo	cedere, ideo
9	3	60	colæ	copulæ
9	4	3	alia	aliam
10	4	47	grano	granum
12	4	47	non	nomen
15	1	1	ſummendæ	ſumendæ
29	3	31	numerantin	numerant in

D. FRATRIS AEGIDII COLVMNAE Romani, Archiepiscopi Bituricensis, & Primatis Aquitaniae, Ordinis fratrum Eremitarum Sancti Augustini, liber de Renunciatione Papae.

Cap. I. In quo est prologus huius libri, ubi ostenditur, quae sint necessitas componẽdi hunc librũ, in quo agitur, Quòd Papa renunciare potest.

Iob. 8. a NON ei placebit vecordia sua, & sicut tela aranearum fiducia eius. Quidam moderni temporis, de suo sensu nimiũ praesumentes, quasdã rõnes sophisticas ad includẽdum mentes fidelium ediderunt: ex inde confidentes de sua vecordia in summum nostrum Pontificem Sanctissimum patrem dominum Bonifacium Papam viii. diuina prouidentia verum Dei Vicarium, ac Sacrosanctae Romanae & vniuersalis ecclesiae sponsum legitimũ impugnare sunt conati; contra quos in persona Dei dici potest verbum propositum, qd legitur Iob. 8. Non placebit ei (idest Deo) vecordia sua (idest insipientia sua) & sicut tela aranearũ fiducia eius (idest cuiuslibet eorũ.) Dicitur enim esse vecordia, vel dicitur habere vecordiam, qui habet ve in corde, idest qui habet malum in corde. Itaq; sicut in istis sensibilibus qui habent malum in oculis suis nõ bene vident quae sunt sensibilia, sic qui habet vecordiam & qui habet malum in corde, non bene percipit quę sunt intelligibilia. Et quia ex hoc dicitur quis insipiens, quia habet obscuratum cor, & non bene percipit hmõi intelligibilia, ipsa vecordia de qua tractatur in auctoritate proposita, insipientia dici potest. Vere ergo praedicti homines de sua vecordia sunt confisi, quando credentes rationes facere efficaces, tela aranearum est eorũ fiducia: quia aranearum telas texere conuincuntur. De quibus dici potest quod dicitur Isaiae.

Isa. 59. Telas araneae texuerunt. Omnis.n. uerborum ordinatio, (quia si ordinatę proferuntur verba sibi inuicem sunt cõnexa) textura quaedam merito nuncupatur. Et exinde inoleuit, quòd liber aliquis vbi ordinata & connexa sunt verba, textus esse dicitur. Sed textura hmõi aliquãdo est ferrea & quasi adamantina, secundũ quẽ

Proclus modum Proclus in de Diuina puidẽtia volens comendare Platonem, dicit, Plato adamantinis (vt est dicere) sermonibus nos cogit. Ille quidẽ cogit aliquos adamantinis sermonibus, qui rõnibus irrefragabilibus auditores cogit suis sermonibus consentire. Sed licet aliquando ita sit

A vt textura verborum possit dici ferrea vel adamantina, multotiens tñ uel ex malitia affectus intellectum excaecante, vel ex ignorantia rõnis mentem obscurante, verba prolata & rationes †confutae sunt, sicut telae aranearum: quae sic rumpuntur de facili, ꝙ inefficaces esse liquido decernantur. Verum quia quãuis aranearum tela sic scindatur faciliter, aliqua tñ animalia debilia quãtumcunq; sint alis dotata, quibus super terram sunt apta nata efferri, aranearum etiam telis, vt visibiliter percipimus, capiuntur. Sic & multi hominũ licet alas habeant rõnis, quibus haec terrena debent volatu transcendere, illas tamen alas habent tñ debiles, ut texturis verborum inualidis, & rõnibus debilibus capiantur: † confectae

B quę telis aranearũ similes esse cernuntur. Hinc ergo apparere potest, quae fuit necessitas quae nos mouit ad componendũ Tractatum huiusmodi, vt solueremus rationes quasdam, ꝙ summus Pontifex renũciare non potest, factas per praefatos uiros de sua vecordia confidentes: in quo etiam Tractatu obuiamus quibusdam aliis additamentis, quae etiã super vecordia sunt fundata: nam omnia talia sunt telae aranearum. Tamen quia debilia volatilia aliquando telis talibus inuoluuntur, bonum est telas disrumpere antedictas, vt caeteri Christiani tanquam vera membra summum praesulem dominum Bonifacium suum caput legitimum recognoscant.

C Haec ergo vecordia, super qua quaeque hmõi sunt fundata, minime placet Deo: & qui tales telas ordiri vel texere sunt conati, non Diuino cõsilio, nec diuino spiritu mouebantur. Ipsi ergo sunt desertores filii, quia deserũt summum Patrem & vias aliorum tenere fidelium contempserunt. Istis ergo sic habẽtibus Ve in corde & nõ facientibus secundum diuinum consiliũ, nec ordinantibus telam secundum diuinum spiritum, dici potest quod dicit Isaiae. 30. Vae filii desertores, dicit Dñs, vt faceretis cõsilium, & nõ ex me: & ordiremini telam, & non per spiritũ meum. Isa. 30. a

Cap. II. vbi agitur de ordine dicendorum.

D DIxerunt Philosophi, Duplex esse opus sapientis in unaquaq; re, Non mentiri de quibus nouit, veritatem asserendo: & mentientem manifestare posse, falsitatem destruendo: haec.n. duo, veritatem asserere, & falsitatem destruere, sunt duo opera sapientis in omni negocio. Haec autem dicimus, non ꝙ simus illius demẽtiae, quòd inter sapientes nos connumerare velimus: dicimus tamẽ nos sapientiam diligere & quantũ humana fragilitas sinit, sapientes imitari velle. Nec est arrogantiae verbum ꝙ quis dicat se velle imitari sapientes, cũ & Apostolus Paulus ad Eph. 5. ad imitandum Deum, qui est ipsa sapientia, viriliter nos inducat, dicens, Estote ergo imita Sapiẽtis munus Eph. 5. a

tores Dei, sicut filii charissimi. Et quia debemus
in omni negocio sapientes pro viribus imitari,
ideo in hoc tractatu, quem habemus præmani
bus, in quo declarare intendimus, ꝙ summus pon
tifex potest suo officio, siue suæ iurisdictioni ce
dere, vt post cessionem desinat esse Papa. Nam
volumus illud duplex opus sapientis prętactū
pro viribus exercere, videlicet non mentiri de
quibus nouimus, veritatem asserendo: & men-
tientes manifestare, falsitatem destruendo. Sed
his dictis, vt habeamus ordinē dictorū, de quo
agitur in hoc capitulo, oritur nobis rationalis
quæstio, Quid prædictorum prius est facien-
dum: vt Vtrū prius sit extirpanda falsitas, quàm
veritas declaretur: an potius econuerso. Huic
autē q̄ōni videtꝰ satisfacere verba philosophi.
Nam prius ait, ꝙ opus sapientis est non menti-
3.Ethic.c.4 ri de qua nouit veritatem: quod pertinet ad de-
clarationem veritatis. Et postea subdit, ꝙ opus
sapientis est mentientes manifestare; quod perti
net ad extirpationem falsitatis. Igitur prius erit
declaratio veritatis, quàm extirpatio falsitatis.
Sed ille modus prioritatis non satisfacit Q̄ōni
nr̄æ, de qua agitur in hoc capitulo. Certum est
enim ꝙ declarare veritatem est prius q̄ extirpa
re falsitatem: sed nō oportet ꝙ sit prius tempo-
re, vel prius in executione, sed est prius in inten
tione: nam extirpatio falsitatis est propter semi
nare & inserere veritatem. Et quia declaratio ve
ritatis in hoc negocio se habet vt finis, oportet
ꝙ hoc sit primū in nostra intentione, quia prius
debet esse intentus finis, quàm ea quæ sunt ad
nem. Vel si volumus loqui de prioritate sicut
loquitur Augustinus. 12. Confess. vbi distinguit
modos prioritatis, dicemus, ꝙ declarare verita
tem est prius electione, non tñ oportet quo'd sit
prius tempore, vel prius in executione. Nam &
flos præcedit fructum, & fructus florem, vt idē
ibidem August. tangit, quia flos pręcedit fructū
tēpore & sm executionem, natura quidē prius
exequitur & prius facit flores & postea fructus;
sed fructus præcedit florem electione, quia eli-
gibilior est fructus flore. Vel possumus tertio
dicere, ꝙ declaratio veritatis est prius extirpa-
tione falsitatis perfectione, quia hoc est pfectius
q̄ illud. Igitur si philosophus enumerando pręs
fata sapientis opera, prius locutus est de assertio
ne veritatis q̄ de destructione falsitatis, non pro-
pter hoc soluta est quæstio nostra, vt sciamus,
quo ordine procedēdum est in hoc Tractatu,
vtrum debeamus ipsum incipere a declaratione
veritatis, & cōsumare ipsum in destructione fal
sitatis: vel potius ecōuerso. Nā si philosophus
prius locutus est de declaratione veritatis, q̄ de
destructione falsitatis, dicere possumus, ꝙ illa
prioritas referenda est ad prioritatem secundū
intentionem, vel secundū electionē, vel sm per
fectionē: nam hoc est eligibilius & debet esse
quid magis intentū. Sciendū ergo, ꝙ hæc duo
sm vnū modum accipiēdi sunt sil' tpe, & sm aliū

A modū accipiendi pn̄t esse non sil' tpe. Sunt.n. sil'
tpe, quia insertio veritatis, & amotio falsitatis se
vīt habere ad intellectum, sicut inductio for-
mę propositæ, & expulsio formæ oppositæ ha
bent se ad materiam: expellendo.n. formam op
positam, a materia inducimus in eam formā pro
positam & econuerso. Sic & in proposito, de-
struendo falsitatem, aliquomodo affirmamus
veritatem & ecōuerso. Propter ꝙ sic loquēdo
de his duobus operibus, erunt simul tempore.
Sed si quæratur, accipiendo hæc duo opera,
vt sunt simul tempore, Vtrum sit inter ea aliqs
prioritatis modus Dici pōt, ꝙ, vt tetigimus, idē
est de veritate inserendi in animo & falsitate ex-
pellenda ab eo, & de forma proposita introdu
B cenda in materia & de opposita expellenda: qa
licet illa sint simul tēpore, tñ ordine, generatio-
ne, & natura se pręcedunt. Dicimus enim ꝙ
vnum præcedit alium natura, idest naturali in-
telligentia & naturali origine siue naturali ge-
neratione. Simul.n. tempore facta fuerunt sol
& splendor, quia statim cum fuit sol incepit splē
dere: tñ natura, idest naturali intelligentia sol
præcessit suum splendorem. Naturale est.n. ꝙ
prius intelligamus solem esse factum, & postea
intelligamus ipsum splendere. Sic etiam natura
li origine vel naturali generatione sol præcedit
splendorem: quia cū natura splendoris deriuatꝰ
a natura solis, naturale est ꝙ prius fuerit factio
& gn̄atio solis, & postea fuerit splendor ortus
C ab eo. Secundū hunc autē modum loquitꝰ Au
gust. 12. Confess. ꝙ sonus & cantus sunt simul
tempore, sed sonus est prior cantu origine, can
tores.n. prius emittunt sonum & cantant. Sed
cum cantus sit modulatio soni. quia hoc est can
tus sonus modulatus, cum modulatio sonus sit
quædam proprietas eius, quia subiectum natu-
rali origine & naturali intelligētia est prius sua
proprietate, ideo dictum est, ꝙ origine & gene
ratione & etiam natura sonus præcedit cantū,
licet sint simul tempore. Quæ si velimus ad p-
positum aptare, dicemus, quo'd naturali origi-
ne & naturali intelligentia expulsio formæ op
positæ vno modo præcedit introductionē for
mæ propositæ, & alio modo econuerso. Sic &
D expulsio falsitatis ab animo secundū vnum mo
dum præcedit introductionē veritatis, & secun
dum alium modū econuerso. Nam hęc expul
sio & introductio formarū vel comparantꝰ ad
materiam, quæ expoliata vnâ formâ introducitꝰ
alia: vel comparantur ad agens, qui introducen
do vnam formam, expellit aliam. Si ergo hæc
duo comparantur ad materiam, quia forma p-
posita non potest esse in materia, nec potest ha
bere locum in ea, nisi expellatur inde forma op
posita, ideo quantū ad materiam primū est ex-
pulsio formæ oppositæ, q̄ introductio propo-
sitæ. Sed si hæc comparantur ad agens, quia cū
agentis sit imprimere, sic materiæ est recipere,
qa materia non pōt recipere, nisi prius euacuatꝰ

ideo

ideo secundum naturalem nostram intelligentiam primò euacuatur materia & expoliatur, q̄ introducatur & perficiatur. Sic cum agentis sit imprimere, sic materia recipiendo perficitur, sicut agens imprimendo perficit. Agens ergo, imprimendo formā ꝓpositā, expellit oppositā: materia aūt qa euacuat a forma opposita, iō induit ꝓposita: pp ꝙ respectu materię, prius est expoliari, q̄ indui: respectu autem agentis, prius est induere, q̄ expoliare. Sic & de veritate & falsitate, vt si sit falsitas siue error in animo, & aliquis velit inde expellere falsitatem, quantū est ex parte animi prius est expellere falsitatē q̄ inducat veritas: sed quantum est ex parte agentis, cum agens, siue doctor expellat falsitatem, inducendo veritatem, prius intellige, ꝙ agens veritatem B inducat, q̄ quòd falsitatē expellat. His itaq; prelibatis, patet quō loquendum est de prioritate & posterioritate, prout hæc duo sunt simul tempore. Sed possumus loqui de his duobus etiā, put tempore se pręcedunt. Dicimus. n. ꝙ declarando aliquid, duo sunt ibi fienda, videlicet, argumenta ad oppositum destruere, & argumenta ad propositum construere. Et licet vtrūq; faciē do destruatur falsitas, & asseretur veritas, quia & qui soluit argumēta opposita, falsitatem destruit & veritatem asserit, & etiā qui cōstruit argumenta proposita, quodāmodo vtrūq; facit: attamen in destruendo argumenta opposita, magis videmur extirpare falsitatem, in costruendo autem argumēta proposita, magis videmur C asserere veritatem. Hoc modo ergo veritatem asserere, & falsitatem destruere pñt se inuicem tempore præcedere, quia pōt quis primum argumenta opposita destruere, & postea proposita construere, & pōt etiam econuerso. In hoc ergo stat Quæstio nostra principaliter, an sint argumēta opposita per aduersarios facta prius soluenda, vt destruatur falsitas, & postea sint argumenta proposita cōstruenda, vt asseratur veritas: vel fiendum sit econuerso. Aduertendum itaq; ꝙ si instruendi per doctrinam aliquā non essent ipsi infecti, nec infecissent alios, rōnabiliter posset dubitari a quo esset inchoandū, Vtrū ab informatione veritatis argumenta proposita construendo, vel ab expulsione falsitatis argumenta opposita dissoluendo. D Sed si instruendi per doctrinam aliq̄, vel si compellendi ad cōfitendum aliquā veritatem sunt infecti, vel (ꝙ peius est) si aliquos infecerunt, quia animus infectus nō recipit doctrinam, nisi expulsa infectione, rebus sic se habentibus, primum est expellēda falsitas, & infectio ab anima, dissoluendo argumenta opposita: & postea inferenda est veritas, construendo & firmando argumenta proposita, quia, vt vult Philosophus in Rhetoricis, Oportet facere locum futuræ orationi. (3. Rhet. c. 14) Animus ergo falsitate plenus nō pōt veritate repleri, nisi prius inde falsitas expellatur. Sicut vas amaritudine plenum, non pōt repleri dulcedine, nisi prius amaritudo inde euacuetur: in vase n. amaritudine repleto, non est locus, vbi recipiatur dulcedo. A Si ergo volumus facere locū dulcedini recipiendæ, sunt inde prius amaritudines repellendæ. Sic cum est in anima error & falsitas, non est ibi locus, vbi recipitur veritas, nisi inde falsitas expellatur: quilibet n. abominatur quodcūq; contrarium. Ita prius ostendēdum est aduersario, quòd sua dicta sint falsa, vt ex hoc possit acquiescere veritati. Et si dicatur, quòd sic arguentes vel satisfacientes nō credūt corde quod proferunt ore: quod in hac materia credimus verum esse, vt & ipsi veritatis aduersarii corde non credant, quod ore pronunciant. Dicimus, quòd tanto magis est cum eis B prius extirpanda falsitas & sunt dissoluenda eorum argumenta opposita quàm sint construenda proposita, quia tales pertinaciores esse cōsueuerunt in eorum dictis q̄ alii. His itaq; omnibus enarratis, hoc ordine procedemus in hoc tractatu, quia prius enarrabimus argumenta opposita huic veritati, Quòd Papa renūciare potest. Secundo illa argumenta opposita dissoluemus. Tertio, quia aduersarii præter falsitatem, quam asserunt, quòd Papa renunciare non potest, aliqua etiam alia plura superaddiderunt, ideo illa superaddita enūciabimus. Quarto his supadditis obuiabimus: ex quibus omnibus destruetur falsitas. Quinto & vltimo faciemus argumenta & rationes idoneas ad nostrum ppositum, C Quòd Papa renunciare possit: ex quibus declarabitur veritas. Quo facto, imponemus finem his nr̄is dictis, & cōsumabimus opus nr̄m.

Cap. III. In quo ponuntur duodecim rationes, quas faciunt aduersary ueritatis, Quòd Papa renunciare non potest.

PErmisso itaq; ordine dicendorū, volumus exequi hunc Tractatū secundum prætaxatū ordinem, secundum quē primò ponendæ sunt rationes, quas faciūnt aduersarii nostri. D Quarū prima sumitur ex eo quòd Papatus, vt dicunt, a solo Deo est. (Prima) Sed quæ a Deo vel ab aliquo superiori committunt, a nullo possunt inferiori remoueri: & sic papalis potestas, quæ a solo Deo committit, a nullo inferiori remoueri posse videt. Secunda ratio sumitur ex eo quia nullus potest auctoritatē vel dignitatem aliquā auferre, quā conferre non potest: (Secunda) Sed auctoritatem papalem nullus conferre potest, nisi Deus: ergo neq; eam auferre: sed si teneret renunciatio, auferretur papalis potestas; Ergo renunciatio videt fieri nō posse. Tertia ratio, etiam Decretalis Inter corporalia, expresse innuit, quòd depositio Episcoporū, trāslatio eorum, & absolutio eorum per cessionem soli Papę est reseruata: nec etiam ipsi Papæ cō (Tertia)

cederetur nisi inquãtum Papa quodammodo Deus est, idest Dei Vicarius, vt patet ex textu: ergo remotio ipsius Papę, quia Papatus omnes dignitates excellit, p nullum superiorem potest fieri: Nulla.n. ratio capit ꝙ Deus voluerit inferiores dignitates per ipsum Deum tm̃. aut per eorum superiorum dignitatem tolli posse, nec per ipsum superiorem, nisi inquantũ ipse superior scilicet Papa est Dei vicarius: et tamen voluit ipsum Papatum, quæ est summa dignitas, quæ proprie christi est, nę dum per inferiorem Deo, sed etiam per inferiorem seipsa dignitate tolli posse. Et sic solus Deus videt tollere posse papatum, & nullus alter, sicut multipliciter videtur colligi ex textu prædictæ Decretalis.

Quarta. Quarta ratio sumitur ex eo ꝙ summa virtus increata per nullam virtutem creatam videt posse tolli: sed Papatus est summa potestas increata, ergo per nullam virtutem creatam tolli posse videt.

Quinta. Quinta ratio sumitur ex eo, ꝙ nec Papa nec tota creaturarum vniuersitas põt facere ꝙ aliquis pontifex non sit pontifex: ergo multo magis non videt posse facere, ꝙ summus pontifex nõ sit summus pontifex: nam minus est tollere simpliciter pontificem, q̃ summum Pontificem: ergo cum simplicem pontificem nullus põt tollere nisi Deus, nec summũ pontificem vr̃ aliqs posse tollere nisi Deus. Quod fieret, si renunciare posset, ita ꝙ valeret eius renunciatio.

Sexta. Sexta rõ ex eo, ꝙ papa non est Papa nisi per legem diuinam, & non per legẽ alicuius creaturę, nec om nium creaturarũ simul. Ergo nullo modo videtur ꝙ Papa possit eximi quod non sit Papa. Non.n Papa ex quo consentit & subiicit se legi sponsæ, põt esse non Papa per aliquã creaturã, neq; per omnes simul, vt videt.

Septima. Septima ratio, ex eo quod nullus potest tollere votũ alicuius, seu ab ipso absoluere, nisi ille qui est supra votum: sed papatus est quoddã votũ maximũ sup omnia vota: nã vouet papa de facto ipsi Deo, quod curã habebit vniuersaliter gregis sui, totius.s. vniuersalis Ecclesię: & quod de ipsis reddet rõnem. Ergo ab isto, solus eum Deus absoluere posse videt. Ergo de papa nullo modo vr̃ fieri posse nõ papa, nisi tantũmodo a solo Deo aliqua rõne. Nullus.n. alieno obligatus potest ab obligatione seipsum absoluere, qua tenetur obnoxius, maxime superiori obligatus: sed papa nullum habet superiorem nisi Deum, & per papatũ se Deo obligauit. Ergo a nullo vr̃ posse absolui nisi a Deo.

Octaua. Octaua ratio, ex eo quod nullus videt seipsum posse absoluere; sed si valeret renuntiatio, videret quod seipsum posset absoluere.

Nona. Nona ratio, ex eo quod papalis obligatio non vr̃ posse tolli nisi per maiorẽ potestatem q̃ papalis sit, sed nulla potentia creata est maior q̃ papalis: ergo fieri nõ potest quod p papam, nec per aliquod aliud, nisi per Deum, vt q semel est papa, non sit semper papa, dum viuit, vt videt.

Decima. Decima ratio, ex eo quod nulla dignitas ecclesiastica post legitimam confirmationẽ potest tolli, nisi per eius superiorem: sed papa solus Deus est maior, ergo a solo Deo tolli posse vr̃.

Vndecima. Vndecima ratio, ex eo quòd Apostolus vult & probat sacerdotium christi esse in æternum: si adiungit in ęternũ in sacerdotem, sequitur ipsum esse sacerdotem in æternũ: ergo nullo modo potest esse vita summi Põtificis & summi sacerdotis sine summo sacerdotio, ergo renuntiare non põt vt vr̃ & minus extraneum & rõne remotũ apparet quòd summus pontifex, qui est verus successor & vicarius Iesu Christi, qui est sacerdos in æternum, possit absolui ab aliquo, quàm ab ipso Deo, & quàdiu vixerit nõ maneat summus pontifex, & quòd aliquo modo potest esse vita sũmi sacerdotis sine summo sacerdotio, vt videt. Heb. 7.

Duodecima. Duodecima ratio, ex eo ꝙ si diceretur, quòd vita summi sacerdotis esse sine summo sacerdotio, argumentum Apostoli, vbi dicit, Secundũ legem Mosaicam plures facti sunt sacerdotes &c. penitus nullum videret esse, sed falsitatẽ contineret. Nam posset argui contra ipsum, Quare christus sempiternum habet sacerdotium. Rñdet Apostolus, eo quòd manet in ęternum. Dico tibi beate Apostole, Non est verum, quia potest in vita sua renũtiare, & sic non erit sacerdos amplius. Ex hac ergo positione, quòd papa renuntiare potest, totius sacræ scripturæ & verbi Apostoli falsitas sequi videretur: & ex multis aliis rõnabilibus & euidentibus causis, hoc ipsum, Vtrum Papa renũtiare possit, videtur verisimiliter & iustissime in dubitationẽ deduci. Hęc igitur sunt illæ duodecim rõnes, quas faciunt prǽfati aduersarii veritatis, Quòd papa renuntiare non potest.

Cap. IIII. vbi declaratur, quomodo omnis potestas & specialiter potestas ecclesiastica est a Deo.

PRæmissis rationibus aduersariorum secundũ ordinẽ ante factũ, consequens est, quòd omnes rõnes dictas per singula persoluamus. Habent autem rõnes illæ p magna parte hoc fundamentum. Quòd quia potestas papalis est a Deo, ideo per solum Deũ tolli potest. Et quia secundũ philosophum, Vero verum consonat, falso autem cito dissonat verum: ratio, quæ verã dicit in aliqua materia, quanto magis pertractat illam materiam, tanto magis apparet dictum suum esse verũ. Si autem falsum dicat, pertractãdo veritatem, in materia illa cito veritas dissonabit falsitati, & cito apparere poterit dictum illud esse falsum. Ea ppter de potestate, Quomodo est a Deo, volumus speciale capitulum facere, vt veritate huius pertractata, clare apparere possit, quòd licet potestas papalis sit a Deo, hoc tamen non obstante, papa renuntiare potest. Continet ergo hoc capitulum

tulum(vt patet)ex sua rubrica duo. Primũ qui- A
dem est, ꝙ omnis potestas est a Deo. Secundũ
quidem est, quod potestas Ecclesiastica quodã
speciali modo dicitur esse a Deo. Propter pri-
mum sciendum, ꝙ, quantũ ad præsens spectat,
quinq; viis ꝓbare possumus, ꝙ omnis potestas
est a Deo, vt ex his viis habeamus materiam in-
uestigandi, ꝙ multa sunt a Deo, quæ possunt
tolli operatione humana. Prima quidem via su
mitur ex ipsa potestate. Secunda vero ex ipsis
rebus, qbus innititur potestas. Tertia quidẽ ex
ordine, quem videmus in potestatibus. Quar-
ta autem ex causalitate, quæ competit potestati.
Quinta & vltima ex actibus vel ex operibus, ex
Prima uia. quibus habet esse potestas. Prima autem via sic
patet. Possumus.n. dare quandã maximam ge- B
neralem, quod qñ aliquid reperitur in superio-
ribus & in inferioribus, illud repertum in supe-
rioribus est causa repertorum in inferioribus,
vt puta si motus reperitur in cælestibus, tanquã
in superioribus, & in istis aliis, tanquã in inferio
ribus, consequens est, quod motus cæli sit causa
omnium aliorũ motuũ. Propter quod dicit̃. 8.
Phys. Motus cęli est vita in entibus. Quia sicut
viuum differt a non viuo, ex eo quod viuũ mo
uetur, non viuum non mouet̃, cum omnia mo
ueantur ꝓpter motum cæli, ideo motus cęli, ꝑ
quem mouent̃ omnia, erit quasi vita omnium.
Et si hoc dictum, est dubium in creaturis prout
cõparãtur ad creaturas, nullo autem modo du
bium est prout creaturę comparant̃ ad Deum, C
quia siquid reperit̃ in Deo & in creaturis, opor
tet quod id repertum in Deo sit causa reperto
rum in creaturis; vt si sapientia reperit̃ in Deo
& in creaturis, oportet quod sapientia reperta
in Deo, sit causa cuiusq; sapientiæ repertæ in
Eccles. 1.a creaturis. Secundum quẽ modum habet̃ Eccle
siastici primo, Omnis sapientia a Domino Deo
est. Et ibidem subdit̃. Fons sapientiæ uerbũ Dei
in excelsis. Igitur si sapientia est in Deo, siue in
excelsis, oportet quod illa sapientia se habeat
vt fons, a quo omnis alia sapientia deriuatur.
Eph. 3.c Secundũ hunc etiam modũ loquitur Aposto-
lus ad Eph. 3. cum ait. Huius rei gratia flecto ge
nua mea ad patrem Dñi nostri Iesu christi, ex
quo omnis paternitas in cælo & in terra nomi- D
natur. Vr̃.n. esse ratio Apostoli, quia est pater-
nitas in diuinis, oportet quod ex illa paternita
te esse habeat quæcunq; alia paternitas: siue pa
ternitas illa sit in cęlis quantũ ad Angelos, qui
sunt patres nostri inquantũ intendunt saluti no
stræ: siue sit in terris quantum ad homines, qui
vt alios generant, vel vt alios regunt, sunt eorũ
patres. Si ergo potẽtia est in diuinis, quia Deus
est summe omnipotẽs, oportet quod ab illa po
tentia omnis alia potentia deriuetur. Secundũ
hunc itaq; modum põt exponi illud quod ha-
betur Iob; 36. Deus potentes non abiicit, cum
Iob. 36.a & ipse sit potens. Spectat.n. ad quenlibet agen
tem diligere opera sua, iuxta illud Sapientię vn

decimo. Diligis.n. omnia quæ sunt, & nihil odi Sap. 11.d
sti eorũ quæ fecisti. Quia ergo omnia sunt ope
ra Dei, omnia diliguntur a Deo inquantũ sunt
opera eius. Si ergo potentia reperitur in Deo,
& in creaturis, oportet quod potentia creatura
rum deriuata sit a potentia Dei. Exponatur er-
go sic verbum, qđ habet̃ in Iob, quod cũ Deus
potẽs sit, oportet quod a potentia eius sint om
nes alii potentes: et quia nullus abiicit opa sua,
consequens est, quod Deus potentes non abii-
cit, cum & ipse sit potens, a qua potentia omnis
alia potentia deriuatur. Secunda via ad hoc idẽ Secunda uia.
sumitur ex ipsis rebus, quibus innititur ipsa po
tentia: hmõi autem res, quibus potentia innitit̃,
sunt bona interiora & etiã bona exteriora. Nã
per vtraq; bona sumus potentes ad aliqua, ad
quæ non essemus, si careremus illis bonis. Vo
camus.n. bona interiora, quęcũq; sunt in nobis,
siue sint bona corporalia, cuiusmodi sunt mẽ-
bra nostra: siue sint virtutes fundatæ in corpo
ralibus, sicut sunt potẽtiæ motiuæ & sensitiuę,
tam exteriores sicut sunt quinq; sensus, q̃ etiam
interiores sicut sũt sensus cõmunis, imaginatio,
æstimatiua, memoria, & hmõi: siue sint potentię
nõ organicę, sicut sunt intellectus & voluntas.
Per oia.n. illa bõa, quę sunt in nobis, sumus po
tentes ad aliqua faciẽda, vt per mẽbra multa fa
cimus, quæ sine membris facere non possemus.
Et per potentias motiuas & per sensitiuas exte
riores, vt per visum, auditum, & hmõi multa pos
sumus, quæ sine illis non possemus: sic per po
tentias sensitiuas interiores, vt per sensum cõmu
nem, & æstimatiuam, & memoriam multa ope
rari possumus, quæ non possemus sine illis. Per
potentias.n. non organicas, vt per intellectum
& rõnem, multa possumus, quę non possemus
sine illis: immo philosophus in. 1. Politicorum 1. Polit. cap. 2
vocat intellectũ & rõnem esse sęuissima arma.
Propter quod hominem perfectũ virtute dicit
esse animalium optimum, separatum autem a le
ge & iustitia dicit esse animalium pessimũ, quia,
vt ait, habet sęuissima arma: habet.n. intellectũ
& rõnem, quæ si vult conuertere ad bonũ, erit
optimus animalium, si ad malũ erit pessimus.
Fundatur ergo potentia nostra in bonis, quæ
sunt in nobis. Fundatur etiam & in bonis, quæ
sunt extra nos vtputa in diuitiis, & in facultati
bus. Multa.n. possumus per facultates & per di
uitias, quæ sine illis non possemus. In hiis ergo
duobus generibus bonorũ, vt in bonis exterio
ribus & interioribus, consistit omnis potẽtia no
stra, vel etiam cuiuscunq; creaturæ. Quod si di
catur, quod etiam potentia nostra cõsistit in ha
bendo amicos, in habendo subiectos. Constat,
quod & hęc reducuntur ad illa, quia si subditi
vel amici non haberent bona exteriora vel inte
riora, in nullo essemus potentiores ꝓpter eos.
Si ergo omnis potentia nostra vel cuiuscunq;
creaturæ fundat̃ in bonis exterioribus vel inte
rioribus, dubitare an omnis potentia sit a Deo,

est dubitare an omnia bona sint a Deo. Cũ ergo certum sit omnia bona esse a Deo, certũ est omnem potentiam esse ab ipso. Et ex hoc illa consideratio Topica dicit, Potentiam esse de genere bonorũ, quia semper fundatur in aliquibus bonis. Omnis ergo potentia, vt diximus, est a Deo, quia omnia bona sunt a Deo. Et exinde sequitur, ꝙ potentia semper sit bona, qa res in qbus fundatur semper bonæ sunt: vsus tamẽ potentiæ põt esse bonus & non bonus. Nam & membris propriis vti possumus bene & non bene. Et potẽtiis tam subiectiuis, q̃ motiuis, quibus etiam potẽtes sumus, vti possumus bene & non bene. Ipso.n. intellectu & ipsa rõne, & ipsis actibus, & scientiis, quæ sunt sæuissima arma qñ eis male vtimur, & optima arma quando bñ vtimur ipsis, possumus vti bene & non bene. Diuitiis etiam & facultatibus potest quis bene & nõ bene vti. Ideo dicit̃ in primo Rhetoricorum ꝙ hoc est cõe cum omnibus bonis (exceptis virtutibus) puta robore, sanitate, diuitiis, amicitia: talibus.n. quis ꝓderit vtens iuste, & nocebit, suppleat, vtens iniuste. Omnium.n. talium bonorum, per quæ potentes sumus, vsus põt esse bonus & non bonus. Ipsis etiam virtutibus non formaliter, sed materialiter contingit aliqñ male vti, vt puta quando de virtutibus superbimus. Formaliter.n. virtutibus semper bene vtimur, quia virtutes de se semper inclinant ad bonum: sed materialiter accipiendo virtutes, nõ prout per eas perfecti & informati agimus, sed prout sunt materia & obiectum nostræ cõsiderationis, & prout de eis possumus superbire, sic virtutibus possumus male vti. Ipsis etiam bonis exterioribus, ꝑ quæ multotiens potentes sumus, bene & male vti possumus. Et quia loquendũ est de potestate, sicut loquimur de rebus, super quibus fundatur potestas: sicut res semper sunt bonæ, sed earum vsus põt esse non bonus: sic potestas semꝑ est bona, sed eius vsus potest esse non bonus. Non.n. vitiatur aurum, nec dr̃ aurum esse non bonum, propter hoc ꝙ aliquis eo male vtatur. Ideo dr̃ in .5. Ethicorũ, Debemus orare ꝙ diuitiæ, quæ sunt bonæ in se, sint bonæ nobis. Bonę.n. sunt diuitiæ, sed sunt malę ei qui eis male vtitur. Sic cũ omnes res bonę sint, sunt tñ malæ, male vtenti. Ita & potestas quęlibet bona est, sed potest esse mala male vtenti. Aduertendum tamẽ, ꝙ licet res quælibet bonæ sint, multotieos bonum est abstinere a multis bonis, vt vacemus maioribus bonis. Et q̃uis coniugium bonum sit, bonum est a connubio abstinere, vt virgines existentes magis possimus vacare diuinis. Ideo dicit Apostolus prima Cor. 7. Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit; & qui non iungit, melius facit. Sic & de rebus tẽporalibus, licet ipsę bonæ sint, abrenuntiare tñ eis vt possit quis liberius vacare diuinis, põt esse perfectioris meriti. Sic & potestates quantumcũq; bonæ sint, a multis tñ potestatibus abstinẽ

3. Top. c. 3.

Potentia sẽper est bona, eius autem vsus anceps est.

Cap. 1. circa finem.

Aeg. in cap. 1. lib. 1. Rhet.

Cap. 1.

Coniugium.

1. cor. 7. g.

A do, potest nobis esse ad meritum. Attamen ꝓpter cõmune bonum põt multotiens esse maioris meriti se potestatibus implicare, q̃ a potestatibus abstinere. Sed de hac materia non oportet hic loqui diffusius. Sufficit.n. scire, quantum ad præsens spectat, ꝙ potestas semper bona est & a Deo est, vsus tamẽ potestatis potest esse non bonus. Aduertendum etiã, ꝙ illud qđ dictũ est de vsu potestatis, veritatem hẽre potest de acquisitione potestatis. Nam licet res istę exteriores bonæ sint, eas tamẽ possumus aliis vsurpare, & iniuste eas possidere: tñ propter iniustitiam nostram res non vitiant̃, nec fiunt malæ. Et quod dictum est de rebus, verum est de potestate, ꝙ ipsa semper bona est, vsus tamen & acquisitio

B eius potest esse non bonus. Tertia via sumitur ex ordine quẽ videmus in potestatibus. Vult.n. Deus quodã ordine gubernare vniuersum, vt inferiora regantur per superiora, & sint subdita superioribus: secundum quẽ modum loquit̃ Aug. tertio de Trinitate, vbi ait, Voluntas Dei est prima & summa causa omnium. Et ibidem vult, ꝙ per volũtatem Dei quodam ordine regatur vniuersa creatura, vt corpora grauiora vel grossiora per subtiliora, & omnia corpora per spiritum. Si ergo sic est in regimine naturali, ꝙ quodã ordine regat̃ vniuersa creatura, ita ꝙ creatura inferior regatur per superiorem, oportet sic esse in regimine hominum, & in regimine morali, vt subditi regantur per potesta

C tes sibi præsidentes, & potestas inferior per superiorem in quo ordine maxime refulget diuina sapientia & diuina bonitas. Nam ordinare potissime attribuit̃ sapienti: nam ex hoc omnia in sapientia facta sunt, quia omnia per diuinam sapientiam sunt congrue ordinata. Et inde est, quod sapiẽtes philosophi dixerunt, duplex Bonum. s. bonum ducis & bonũ ordinis, vt patet ex. 12. Metaphy. Dixerunt etiam quod post bonum ducis non est tantum bonum, sicut est bonum ordinis. Nam quod omnia ordinata sint sub duce, hoc est magis bonum post bonũ ducis: sic quod omnia ordinata sint sub Deo, hoc est maius bonum post Diuinum bonũ. Quod ergo hoc bonum ordinis, quod est tantum bo

D num, non sit a Deo, est inconueniens dicere. Et quia ex hmõi ordine quod vnum sit sub alio, sumitur ratio potestatis, ideo dicit̃ omnis potestas esse a Deo. Propter ꝙ & Apostolus ad Rom. 13. cum prius dixisset, quod nõ est potestas nisi sit a Deo, statim subdit, Quæ autem a Deo sunt ordinata sunt. Vult ergo ex ipso ordine potestatum probare Apostolus, quod non sit potestas nisi a Deo. Quarta via ad hoc idem sumit̃ ex causalitate, quæ competit potestati. Nam potestas vt potestas est, est causa efficiens: si autem sit causa deficiens, hoc non est potestas vt potestas est & vt potentia, sed vt est in potentia: secũdum quem modũ loquit̃ Aug. 12. de Ciuitate Dei cum ait, Nemo igitur quærat efficientẽ causam

Tertia via.

Cap. 4.

Cap. 10. fin. Com. 52.

Rom. 13. a

Quarta via.

Cap. 7

sam malę voluntatis. Nõ.n.est efficiens.sed de-
ficiens. Vnde & ibidem vult, quod malum non
habeat causam efficientem, sed deficientem Ex-
inde etiam est, quod tam Aug quam Origenes
Ioan. 1. a exponentes illud Ioannis, Et sine ipso factũ est
nihil, dicunt hoc intelligendum esse de pecca-
to, quod secundum se nihil est, quia secundum
se non habet causam efficiẽtem, sed deficientẽ.
Ex nobis .n. est, quod deficiamus, sed ex ipso
deo est quod aliquid faciamus, iuxta illud, Sine
Ioan. 15. a me nihil potestis facere. Omnes ergo causę effi
cientes reducuntur in primum efficiens, & sunt
a primo efficiente, vt a Deo. Et quia potestas vt
diximus secundum ꝙ hmõi est causa efficiens,
consequens est, ꝙ non est potestas nisi a Deo.
Quinta uia. Quinta & vltima via sumitur ex actibus vel ex B
operibus, ex quibus habet esse potestas. Et hæc
via potissime respicit ordinem potestatũ in acti-
bus humanis, vel in moralibus. Primæ.n. qua-
tuor viæ & ad naturalia & ad moralia adaptari
possunt. Nam vbicunq; contingat potestas ex
actibus hominum, siue contingat ex actu gene
rationis, vt in his quæ succedunt iure hæredita
rio, idest qui iure hæreditario hñt aliquã pote-
statem siue sit ex consensu vt in his quæ fiunt
per electionem, vel etiã dato, ꝙ non sit potestas
legitima sed vsurpata, ipsa potestas semp de ge-
nere bonorum est. licet forte possessor esset ma
lus, vel male vteretur ea, vel nõ legitimo modo
acquisiuisset illam Et quia, vt diximus, loquẽdũ C
est de potestate, sicut loquimur de rebus, super
quibus fundatur hmõi potestas. (Nam qui ha
bet potestatem, vel habet eam, quia habet sub se
castra, ciuitates, & homines: vel quia habet diui-
tias artificiales, sicut sunt numismata: vel quia ha
bet diuitias naturales, sicut sunt ea, quæ sunt in
substentamentum corporis.) Qualitercunq;
sumat hmõi potestas. ipsa quidem bona erit, si-
cut & res bonæ sunt: licet vsus, siue acquisitio re
rum, vel potestas possit esse non bona. Quantũ
cũq;.n furtiue habeatur aurum, ipsum quidem
aurum bonũ erit: licet modus hñdi, vel modus
vtendi, possit esse non bonus. Dicemus quidem
ꝙ totus mundus regitur Diuina prouidẽtia: &
ꝙ homo unus assumatur ad potestatẽ, vel assu
matur alter, hoc est ex diuino opere, vel ex di- D
uina permissione, vt ex hoc omnis potestas dica
tur esse a Deo. Ex hoc autem patere potest, ſm
ꝙ proponebatur in Rubrica huius capituli, vi-
delicet quod omnis potestas est a Deo, & specia
liter potestat ecclesiastica. Nam sicut dicimus de
rebus prout sunt a Deo, sic dicimus de modis
essendi, prout Deus est in rebus. Dicimus.n. ꝙ
per præsentiã, essentiam, & potentiam est Deus
in rebus omnibus generaliter: sed in his, quæ
spectant ad salutem nostram, dicitur Deus esse
specialiter. Nam licet illis tribus modis sit Deus
in omnibus rebus generaliter, speciali tñ modo
est in omnibus Iustis per gratiam, in Beatis per
gloriã. Vnde dicitur Deus ad nos venire cum

A nobis suam dat gratiam: & a nobis recedere, cũ
suam gratiam perdimus. Igitur qa deus speciali
modo dr esse in nobis quantum ad ea quæ spe-
ctant ad salutem nostram, ideo licet quadã pro
uidentia totum mundũ regat generaliter, & de
toto vniuerso sit sibi curæ generaliter: quodam
tamen speciali modo curam gerit de Ecclesia
sua, & de hominibus saluandis, iuxta illud Pau
li ad Corinth. Nunqd de bobus cura est Deo? 1. Cor. 9. b
Certum est quidem, ꝙ Deus & de bobus & de
omnibus suis creaturis habet curam & prouidẽ
tiam: quia & si duo passeres asse veneunt, vnus Matth. 10. d
tñ illorum non cadet super terram sine pr̃e no
stro, idest sine ꝓuidentia patris nostri. De om-
nibus ergo habet prouidentiã, sed illam curam
B & illam prouidentiam, quã habet de sua Eccle
sia & de nobis, non habet de aliis animalibus.
Et quia quandã specialem curã habet de nobis
& de ecclesia sua, ideo omnino est fatendum, ꝙ
nullus ad potestatem ecclesiasticã assumitur, si-
ne speciali diuino ope. vel sine speciali eius per-
missione. Et si aliquando, vt inquit Iob, Addu- Iob. 12. c
cit cõsiliarios in stultum finem, & iudices in stu-
porem. Hoc fit, quia illi, qui debent consulere
de persona ecclesiastica eligenda, & qui debent
iudicare quę persona sit assumenda ad ecclesia
sticum regimen, ducuntur in stultum finem qa
præficiunt hominem non idoneum, & non ha
bentem sufficientem scientiã ad regendũ. Om-
C nis ergo potestas est a Deo secundum quendã
modum generalem, & totus mundus regit diui
na prouidentia, vt sine Dei prouidentia nullus
assumatur ad aliquod regimen, & sine ea nulli
competat habere aliquam potestatem. Quodã
tñ spãli modo potestas ecclesiastica est a Deo,
quia quodam speciali modo Deus habet curã
& prouidẽtiam de Ecclesia sua & de nobis. Diu
itaq; locuti sumus, quomodo omnis potestas
est a Deo, vt ex hoc habeamus viam ad soluen
dum multa argumenta ad oppositum, quę fun
data sunt super hmõi fundamento.

Cap. V. vbi *declaratur, ꝙ omnes illæ quinq; uiæ,*
quibus ostendebatur a Deo esse quamlibet potes
D *statem, possunt ad nostrum propositum adapta*
ri, uidelicet ꝙ Papa renuntiare potest.

Icet non sit nostra intentio prin
cipalis declarare in hoc capitu
lo, ꝙ Papa renunciare potest, qa
de hoc in sequẽtibus specialiter
prosequetur; tamen cum inten-
damus soluere rationes oppos-
tas volentes probare, quod Papa renuntiare
non possit, ideo volumus declarare, quod om-
nes illæ quinq; viæ, per quas ostẽdimus in præ
cedẽti capitulo omnem potestatem esse a Deo,
sunt ad nostrum propositum, et nõ ad opposi-
tum. Ex illis quidem quinq; viis erant quatuor

generales, ostendentes ꝙ omnis potestas tam A
in regimine naturali, quàm in morali est a deo.
Quinta vero via specialiter videbatur respicere
mortale negocium. Et quia rōnes aduersario-
rum ex hoc fundamento, ꝙ papalis potestas est
a Deo, nos impugnare conantur, ideo ostende
re volumus, ꝙ tam primæ quatuor viæ genera
les, q̄ etiam quinta & vltima specialiter nostrū
propositū, ꝙ papa renuntiare pōt, arguunt &
affirmāt. Erat quidem prima via sumpta ex par-
te ipsius potentię. Nam quicquid reperit̄ in deo
& in creaturis, oportet, quòd illud repertum in
deo sit causa omnium repertorum in creaturis:
& quia potentia reperit̄ in deo & in creaturis,
ideo ꝗ potētia reperta in deo, erit omnis alia po
tentia. Arguit.n. illa ratio, ꝙ non est potestas, B
quæ non sit a deo: sed nō arguit, ꝙ opere crea-
turarum non possit potestas tolli, vel amoueri,
vel desinere esse. Ista ergo ꝓpositio generalis, ꝙ
omnis potestas est a deo, vel omnis sapientia est
a deo ꝑꝑ prætaxatā regulā, quia a potentia in
deo est omnis alia potentia, & a sapiētia in deo
est omnis alia sapientia, & a perfectionibus in
deo, sunt omnes aliæ perfectiones: ista quidem
vniuersalis regula non tollit operationem crea
turarum, qn̄ ipsę creaturę cooperant̄ ad hmōi
perfectiones: non sunt.n. superuacua opera di-
uinæ sapientiæ, nec sunt creaturæ otiosæ, vt po
test haberi Sapientiæ. 14. Et quia in his, quæ sūt
a deo, cooperant̄ ipsæ creaturæ, ideo sicut crea
turæ cooperant̄ vt illud fiat, sic operatiōe crea C
turarum fieri pōt vt illud non fiat. Prima ergo
via, qua concludebatur in pręcedenti capitulo,
ꝙ omnis potestas est a deo, & quòd papatus est
a deo, sicut & alia bona sunt a deo, non obuiat
dicto nostro, ꝙ papa renuntiare potest: sed po
tius quantū ad præsens spectat, asserit dictū no
strū, quòd renūtiare pōt: quia illud qđ sic est a
deo, quòd ad illud pn̄t coopari creaturæ, crea-
turarum opere tolli potest, vt patet per præha
habita, quia quāuis papatus sit a deo, tn̄ quia ex
eisdem cōtrario factis vt ex consensu eligentiū
& ex assensu electi quòd iste sit papa, fiet de nō
papa papa: & ex eisdem contrario modo factis
vt quòd eligentes consentiant quòd papa renū
tiet & sit nō papa & ipse assentiat, cessabit in eo D
papalis ptās & fiet de papa non papa. Via ergo
prima quòd omnis potētia est a deo sumpta ex
ipsa potentia, est pro nobis quòd papa renun-
tiare potest. Erat autē scđa via sumpta ex ipsis
rebus. Nā quia omnis potestas fundatur in ali-
quibus rebus: sicut oēs res bonæ sunt & oēs res
sunt a deo, sic omnis potestas est de genere bo
norum & non est ptās nisi a deo. Ex illa igit̄ se-
cunda via non arguit̄ quòd non possint opere
creaturarū amoueri potestates: nam & si ptātes
sunt a deo sicut & res, tn̄ ad productionem rerū
aliquid cooperant̄ creaturæ. Ille ergo res, ad
quarū productionem aliquid cooperant̄ crea-
turę, nullum vr̄ incōueniens si opere creatura-

A rum tolli possunt; vt si ad productionē pluuiæ
operatur sol, vapores humidos eleuans, eadem
occasione solis incōtrarium facta, vapores. Chu
midos desiccāte, tollitur pluuia. Sic quia adhoc
quòd aliqua persona sit papa cooperantur ho
mines ipsum eligendo, & cooperatur ipsemet
electioni de se factæ assentiendo: ideo sicut ope
ra humana ad hoc cooperant̄, ita operibus hu
manis poterit hoc tolli. Ista ergo secūda via est
pro nobis, quòd papa renuntiare potest. Sed di
ces, Nunquid omnia, ad quæ operantur creatu
ræ, possunt opere creaturarū tolli? Dicemus ꝙ
si illa operatio nō excedit facultatem creaturæ,
si potest opere creaturarū fieri, poterit ope crea
turarum tolli. Nam licet destructa non possint
B semper refici, qa nō semꝑ a priuatione ad habi
tum fit regressus: constructa tn̄ possunt destrui.
Et si instantiam vr̄ habere in spiritualibus, appa
rebit in sequentibus quòd non est instantia, vbi
creditur esse instantia: quia spiritualia, quæ sic
pn̄t construi quæ non possunt destrui, hoc est,
quia aliis corporalibus, quæ ad illa spiritualia
cooperant̄ aliquid, est collatum supra facultatē
naturæ: sed de hoc in sequētibus clarius prose-
quemur. Nūc autē scire sufficit, quòd si ex ipsis
rebus volumus arguere omnē potestatē esse a
deo, non ꝑpter hoc obuiatur dicto nostro, nec
ꝑpter hoc cōcludit, quòd papa renuntiare nō
possit: sed potius, quòd renuntiare potest. Erat
tertia via, per quam venebamur oēm potestatē
C esse a deo, sumpta ex ipso ordine, quē videmus
in potestatibus. Vult.n. deus, ut dicebatur, quo
dam ordine gubernare vniuersum, vt inferiora
regantur per superiora. Iste etiam modus, quē
videmus in regimine uniuersi, uoluit deus ꝙ
esset in regimine hominū, ut quòd aliqui essent
superiores, aliqui inferiores, aliqui essent subdi-
tis, aliqui prælati: ex quo ordine sumitur rō po
testatis. Et quia ille ordo est a deo institutus &
ordinatus tam in regimine rerum q̄ in regimi-
ne hominum, ideo, ut dicebatur, Apostolus si-
gnanter cum prius dixisset non est potestas nisi
a deo: statim postea subdit, Quæ autem a deo
sunt, ordinata sunt: ut ex ipso ordine, unde su-
mitur ratio potestatis, sufficienter appareat ꝙ
D nō est potestas nisi a deo. Sed ex illa uia nō ob-
uiatur proposito nostro: immo magis cōcludit̄
ꝓpositū nr̄m, quòd papa renuntiare pōt. Nam si
ex ordine quē uidemus in rebus, arguimus om
nem potestatem esse a deo: ad istum tn̄ ordinē
ipsę res cooperantur: ut si aer est supra aquam
ordine naturali, tn̄ ad hoc quòd hęc materia, in
qua est forma aeris, sit supra materiā in qua est
forma aquę, cooperantur corpora cęlestia &
etiam ista inferiora: quia potest subtiliari aqua,
& fieri inde aer, & ex hoc habebit superius: sic
etiam potest aer ingrossari opere creaturarū &
fiet inde aqua, & habebit Inferius. Et quod di-
ctum est de ordine rerū naturalium quòd ope
re naturæ sit hæc res superior & hæc inferior:

sic

ſic eodẽ opere in cõtrarium facto quod eſt ſupe
rius fiet inferius, vt ſi actione naturali aqua ſub
tilief & fiat aer, q̃d erat inferius fiet ſuperius: ſic
eadẽ actione naturali incontrariũ facta, vtputa,
ſi aer ingroſſetur, fiet aqua, & quod erat ſupe-
rius fiet inferius. Hoc ẽt in regimine hoĩum veri
tatem habet. Nam & homines, ſi ſit regimen ſe-
culare ſiue eccleſiaſticũ, poſſunt ſibi præficere
alios ſupra ſe ita ꝙ ad hmõi regimen & ad hu-
iuſmodi poteſtatẽ cooperenẽ ipſi homines, ſibi
aliquẽ pręficiẽdo: & cooperetẽ ipſe, qui eſt prę-
fectus, hmõi regimini aſſentiendo. Et vt deſcen
damus ad ptãtem papalem, licet hmõi poteſtas
fundeẽ in quodam ordine, prout oẽs alii ſunt
inferiores & ipſe eſt ſuperior: ad hunc tñ ordi-
nem cooperati ſunt ipſi hoĩes, videlicet ipſi ele-
ctores conſentiendo vt hic papa ſit ſuperior:
cooperatus eſt ẽt ipſe electus, huic ſuperiorita-
ti de ſe factæ aſſentiendo. Sic ergo in naturali
bus, opere naturę fit inferius ſuperius: & opere
naturæ incõtrarium facto, ſuperius fit inferius.
Ideo dictum eſt, nihil eſſe tam naturale q̃ mo-
rale quod per eadem, per quæ ſunt condita, in-
contrarium factæ non deſtruatur: ſm quem mo
dum philoſophus ait in. 2. Eth. Q̃d ex eiſdem
virtus generatur & corrumpitur: ex eiſdem. n.
vt ex operibus noſtris incontrarium tamen fa-
ctis, generantur virtutes & corrumpunẽ. Sic ex
eiſdem vt ex conſenſu eligentium & aſſenſu ele
cti incontrarium tñ factis, fiet & tolletur ptãs pa
palis. Vt ſi eligentes cõſentiant, & electus aſſen-
tiat quod ſit papa, erit in eo poteſtas papalis: ſic
ex eiſdem incontrariũ factis, vt ſi & eligentes re
nunciationi conſentiant, & qui fuerat electus re
nuntiat & aſſentiat ꝙ non ſit papa, non erit am
plius papa, & deſinet eſſe in eo poteſtas papalis.
NOTA Immo plus credimus, quod ſi pręficiẽtes aliquẽ
in papam, nullo modo aſſentirent quod confe
ctus renuntiaret, ipſe tñ ſic præfectus liberè &
ſponte renuntiaret coram eis qui eum præfece
rint, non vlterius eſſet papa. Quia non opor-
tet ꝙ tot requiranẽ ad deſtruendũ quot ad con
ſtruendũ. Nam ſi ad conſtruendũ & ad hoc ꝙ
aliquis ſit papa requiritur vtrũq;, & conſenſus
pręficientium, & aſſenſus præfecti: non tamen
oportet quod ambo concurrant ad deſtruen-
dum, & ad hoc ꝙ prę fectus nõ vlterius ſit pa-
pa, ſed ex ſuperabundanti eſt, quod ibi vtrunq;
Quinta occurrat. Quinta vero via ad oſtendendũ oẽm
poteſtatẽ eſſe a deo ſumebaẽ ex cauſalitate, quę
competit poteſtati. Dicebatur. n. ꝙ poteſtas ſm
quod hmõi eſt cauſa efficiens, nõ deficiens. Nã
ſi ſit poteſtas deficiens, hoc non competit ei, vt
eſt poteſtas vel vt eſt potentia, ſed vt eſt impotẽ
tia. Poſſe. n. deficere non eſt poſſe, ſed eſt non
poſſe. Et quia oẽs cauſæ efficientes reducuntur
in cauſam efficiẽtem primã: & quod ſint cauſæ,
hoc hñt ex cauſa prima, conſequens eſt, ꝙ oẽs
poteſtates reducanẽ in ptãtem primã; & quod
ſint poteſtates, hoc hñt per ptãtem primã, vide-
A licet per poteſtatẽ diuinã: ideo concludere poſ-
ſumus, quod non eſt poteſtas niſi a deo. Sed ex
hac via generali, quæ arguit de omni poteſtate
quod ſit a Deo, non concludiẽ quod papa re-
nuntiare non põt, ſed potius quod renuntiare
poteſt. Nam quod hoc ſit cauſa, & hoc cauſatũ
ex opere naturæ contingere põt: quia loquen-
do de cauſis agentibus, vt hic loquimur, ad cau
ſam ſpectat agere, ad cauſatum verò pertinet ſu
ſcipere actionẽ agentis. Sed quodlibet agẽs agit
vt eſt in actu, & agit per ſuam formam; & illud
quod recipitur in paſſo ab agente, eſt forma vel
perfectio aliqua, per quã paſſum aſſimilaẽ agen
ti. Sed cum formã inducere in materia, & remo
uere formã a materia, ſit opus naturæ, quia na-
B turale eſt ipſi materiæ vt eſt ſubiecta contrariis
formis, quod poſſit expoliari vna forma, & in-
dui alia: ad opus naturæ reducere poſſumus,
quod hæc ſit cauſa & hoc ſit cauſatũ: vel quod
hoc ſit actiuum & hoc paſſiuum. Et quia quæ
opere naturæ fiunt, per opus naturæ tolli pñt:
ergo a ſimili poteſtas eccleſiaſtica, ad quam co-
operatur opus humanum, opere humano tol
li poteſt. Immo ſi volumus deſcendere ad ſum-
mè actiuum in iſtis naturalibus, & ad ſummã po
teſtatem in Eccleſiaſticis, dicemus quod vt hoc
ſit multum & ſummè actiuum, hoc autem mul-
tum paſſiuũ, per opus naturæ fit contrario mo
do factũ. Nã ſi materia, quæ eſt ſub forma aeris,
multũ rarefiat & intendatur in calore, fiet inde
C ignis, qui eſt maxime actiuus: Si uero contrario
modo fiat, vt puta ſi materia, quæ eſt ſub forma
ignis condenſetur & remittatur in ea calor, fiet
inde aer, qui eſt multũ paſſiuus: ita quod opere
naturæ contrario modo factæ, actiuũ fiet paſ-
ſiuum & econuerſo. Ex illa itaq; via gñali ꝑ quã
arguitur oẽm poteſtatẽ eſſe a deo ex cauſalita-
te & actione rerũ, patet quod per idem cõtrario
modo factum, aliquid generaẽ & corrumpitur:
vt ſi opere naturæ per rarefactionem generaẽ
ignis, opere naturæ per condẽſationem, quæ
opponitur rarefactioni, corrumpetur ignis. Et
quia ignis eſt ſummè actiuus, & ſummè habet
potentiã agendi inter hæc inferiora, cõſequẽs
eſt, quod ſumma potentia agendi in iſtis inferio
D ribus per idẽ contrario modo factũ, generabiẽ
& deſtruetur. Qua pp ſi hoc volumus adapta-
re ad ſũmam poteſtatem de regimine hominũ,
quę dr̃ poteſtas papalis, dicemus quod ſicut po
teſtates, quas videmus in rebus naturalibus ſunt
a deo, tñ quia ad poteſtates illas cooperatur na-
tura, ideo tales ptãtes ſicut pñt per naturã fieri,
ſic opere naturæ contrario modo factæ poſſũt
corrumpi & tolli, Ita quod etiam ſũma poteſtas
in hac ſphera actiuorũ & paſſiuorum per opus
naturæ gñatur & tollitur: ſic & ptãs Eccleſiaſti
ca licet ſit a deo, tñ quia ad hmõi poteſtatem Ec
cleſiaſticam cooperantur hoĩes, cõſequens eſt,
quod per opus humanũ contrario modo factũ
poſſit talis poteſtas eſſe, & deſinere eſſe; ita quod

& summa potestas Ecclesiastica cuiusmodi est potestas papalis tolli poterit, si ex istis naturalibus volumus sumere exemplū, cum si ea, quæ videmus in naturalibus, volumus adaptare ad regimen hominū, & ad potestatē Ecclesiasticā. Dicemus ergo, ꝙ potestas ecclesiastica, & etiam summa potestas, sicut est ptās papalis, qm̄ ad huiusmodi cooperanť homines, (vt sępius dictum est) quia cooperať ibi consensus pręficientiū, & assensus præfecti, ideo si hoc in contrariū fiat, tolletur a præfecto in papam potestas illa, & ex tunc præfectus hmōi non vlterius habebit iurisdictionē papalē. vt si postea eligatur & præficiatur alius, non erunt duo capita, nec erit pp hoc ecclesia monstruosa, quia primus, qui renuntiauit, desinit esse caput. Sed diceret aliquis nos inuoluere scientias sermonibus imperatis, quia dicet nos accipere fundamentū inualidū, cōtra qd multę instantiæ pñt assignari, qm̄ non quicqd fit opere humano pōt per opus humanū tolli. Est.n. instantia in matrimonio. Nam solus consensus facit matrimoniū. si post consensum coniuges dissentiant, matrimonii vinculum nō tolletur. Est etiam instantia in impressione characteris, quia si in ordinibus sacris character imprimitur & ēt in baptismo, & in cōfirmatione, per nullū opus humanum poterit hmōi character remoueri. Pñt etiam multæ aliæ instantiæ assignari quantū ad spiritualia, quæ facilius fiūt, q̄ destruantur. Sed quia rōnes sequentes aliqualiter ista tangunt, ideo in prosequendo oīa ista soluentur. Ad pñs autem in tm̄ sit dictum, ꝙ per se est hæc propositio vera, videlicet, Quicquid opere humano fit, humano opere tolli pōt. Si autem in aliquibus habet instantiam, hoc est qa aliquid aliud obuiat. Ideo, vt in prosequēdo patebit, oēs huiusmodi instantiæ non sunt contra nr̄m propositum, quia in nr̄o proposito nihil obuiat, vt in sequentibus capitulis clarius ostendetur. Ea pp si ex cōsensu præficientiū, & assensu pręfecti, pręficitur quis in papam, his incontrarium factis, nō amplius erit papa, idest nō amplius habebit iurisdictionē papalem. Viso, quō illæ viæ quatuor gñales, per quas arguiť ꝙ non est potestas nisi a Deo, non sunt cōtra nos, sed potius sunt pro nobis, quia ex qualibet earum cōcludere possumus, quod papa renuntiare potest: volumus exequi de via quinta, prout spālr adaptatur ad hanc materiam prout deus habet spālem prouidentiam de sua ecclesia, & specialr de capite Ecclesię, vt nullus pręficiatur vt sit caput Ecclesiæ sine speciali dei opere, vel sine speciali eius permissione, vt ex hoc ptās papalis specialiter dicatur esse a deo. Nā si deus habet specialem curā de sua ecclesia; si assumptus ad talē regimen sit insufficiēs nec sciat ecclesiam gubernare, nonne quilibet existimare debet, quod sit spālis diuinus instinctus, ꝙ sic assumptus cedat, & alius expertus & scientia præditus præficiatur in papam? Sed diceret aliquis, si deus habet specialem curā de sua ecclesia & de capite ecclesię, quō fieri potest quod sic simplex præficereť in caput. Sed, vt diximus, potestas papalis specialiter est a deo, sed ꝙ sit in hoc vel in illo, non est semp ex speciali diuino opere, sed esse potest ex speciali diuina permissione; ita quod semper est hęc potestas spāliter a deo in hac psona, vel in illa, vel ex speciali eius opere, vel ex ipsius pmissione speciali. Et si volumus assumptionem & cessionē Cęlestini adaptare ad hęc duo, assumptionē eius adaptabimus ad spālem dei permissionem, & cessionē ad specialem eius operationem. In assumptione quidē refulgebat diuina permissio, in cessione, diuina operatio. Qd si tñ de his nesciremus reddere cām vel rōnem, diceremus cum August. 21 de Ciuitate Dei, qui ait, Fixam tñ rationem apud nos esse, nō sine rōne omnipotentē facere, vñ animus humanus infirmus rōnem nō potest reddere. Ergo si animus noster nesciret reddere rōnem, nullo tñ modo concedere debemus omnipotentē dñm aliquid sine rōne facere, vel sine rōne aliquid permittere. Nam & si permittit mala, hoc tñ facit, vt inde eliciat bona, iuxta illud August. in Enchiridion, Omnipotens non sineret mala fieri, nisi adeo omnipotens esset, ꝙ posset de malis bona elicere. Immo si nulla eēt alia ratio, quare deus illud permisit, hoc esset satis sufficiēs, quia tunc adimpletum est quod dr̄. 1. Corinth. 1. Perdam sapientiam sapientiū, & prudentiā prudentium reprobabo. Quia. n. tanto tpe vacauerat ecclesia, quā vacationem qui habebant caput eligere fecerant, quia forte nimis de sua prudentia confidebant, congruum fuit, vt eorū reprobareť prudentia, & talē eligerent, de quo euidenter appareret, quod nesciret dei ecclesiam gubernare. Sed volens Christus cōpati Ecclesiæ sponsę suę, nolens suam ecclesiam sub imperito gubernatore diu consistere, piē debemus credere, ꝙ fuit eius speciale opus, & spālis instinctus ꝙ sic assumptus renuntiaret & cederet.

Margin: A (beside the first line); B (beside "remus cum August."); C (beside "pientiam sapientiū"); D (beside "patus est a solo Deo"). Right margin: Cælestinus. — Cap. 5. Multa sic que nō recte ope sci queunt. — Isa. 33.

Cap. VI. *In quo soluitur ratio prima arguens ꝙ non potest papa renuntiare uel cedere, quia papatus est a solo Deo.*

Rguebatur superius contra renuntiationem papæ, quod cum papatus sit a solo deo, & quæ a deo vel ab alio superiori cōmittuntur, a nullo pñt inferiori renūtiari: papatus qui a solo deo est, a nullo inferiori remoueri potest. Sed hæc ratio falsa quidem recipit quia peccat in materia: & non syllogizat quia peccat in forma. Distinguendum est ergo, quomodo ptās papalis est a deo solo, & quomodo nō est a solo deo. Nam si loquimur de hmōi potestate in se, dicemus omnia esse a solo deo, quia quis posset illā ptātem

potestatẽ dare hominibus, quòd ligatus in ter-
ra, sit ligatus in cęlo: & solutus in terra, sit solu-
tus in cęlo, nisi solus Deus: nam illa est tanta po
testas quòd solus Deus eam cõferre potest. Sed
si consideratur hmõi potestas prout est in hoc
vel in illo, sic pro tanto est a solo deo, qa omnia
opera nostra attribuenda sunt Deo, iuxta illud
Isa. 26. b. Isaiæ, Omnia. n. opera nr̃a operatus es nobis.
Ipse est. n. qui operatur omnia in omnibus, &
qui operaẽ in nobis velle & perficere. Sed quæ
sunt sic a solo deo, quia ei soli debet attribui om
ne opus nr̃m, quia ab ipso est si operamur, a no
Dei not sumus cooperatores. bis est si in opere deficimus, nõ excludit coope
rationem nr̃am, quia coadiutores dei sumus.
Ipsi. n. soli hæc omnia sunt attribuenda, quia
ipse solus in bonis nostris operibus est laudan-
dus: nos tñ sumus cooperatores eius. Igitur si a
solo deo est papatus, est tñ in hac persona vel in
illa per cooperationẽ humanã. Et quia ad talẽ
ptãtem habendam interuenit opus humanum,
ideo opere humano desinere põt, quia coope-
ratione humana esse habuit. Exemplũ autẽ ha-
bemus in naturalibus & in gratuitis. In naturali
bus quidem de anima humana: in gratuitis ve-
ro de gratia. Nam quis dubitare põt quòd ani-
ma humana est a solo deo? Nam anima huma-
na immaterialis est, quia, vt dicit ille Boethius,
Nulla spiritualis substantia, alicuius materiæ in-
nititur fundamento. Dato tñ quòd anima hu-
mana haberet materiã partẽ sui, nõ tñ fit ex ma
teria præiacente, ita ꝙ oporteat nõ per creatio
nẽ pducatur in esse: quę autẽ non nisi per crea
tionem pducunẽ, a solo deo produci põt, iuxta
Ezech. 18. a illud Ezechielis, Oẽs animę, meę sunt: quia per
creationẽ a solo déo anima in esse producitur.
Sed licet anima humana sit a solo deo, est tñ in
hoc corpore per operationẽ naturæ, vt p ope
rationem virtutis, quæ est in semine, formantis
membra, & depurantis humidũ radicale in mẽ-
bris: quod faciẽdo disponiẽ corpus ad susceptio
nem animę, ita ꝙ humidũ radicale depuratũ, est
dispositio corporis, vt sit in eo anima: idem hu-
midum factum impurũ, disponit corpus, vt se-
pareẽ ab eo anima: hoc. n. modo moriẽ hõ, qa
calor naturalis depascit humidũ radicale, & cõ-
sumit carnem nr̃am. Istud tñ consumptum re-
staurátur per cibũ siue per alimentum, sed istud
qđ restauraẽ nõ est ita purum, sicut est illud qđ
consumitur. Sicut si aliquis extraheret vinũ ab
aliquo dolio, & poneret ibi aqua: totiens. n. pos
set hoc facere, ꝙ esset vinũ ita aquosum, ꝙ non
posset facere vini opus: Sic ẽt in proposito sem
per consumitur illud quod est magis purum, &
restauratur quod est minus: tñ ergo põt homo
viuere, & totiens posset sic fieri, quòd erit caro
ita impura, ꝙ non posset facere carnis opus:
pp quod oportet animã recedere a corpore.
Per idem ergo contrario modo se hñs infundi
tur anima corpori, & desinit esse in corpore: nã
per humidũ radicale purum in membris forma

A tis disponitur corpus vt infundaẽ illi anima, &
deus infundit illi animam: & per idem humidũ
factum impurũ disponitur corpus, vt separetur
inde anima. Exemplũ etiam hẽmus in gratuitis
de gratia, nã nullus dubitare põt quin gratia sit
a solo deo, tñ ꝙ sit in hoc hoĩe vel in illo coo-
peratur ibi voluntas humana vt voluntas est,
quæ suscipit gratiam. Nam nullus adultus põt
suscipere grãm nisi per voluntatẽ conuertat se
ad deum, a quo est gratia: nam si deus creauit te
sine te (loquendo de adultis) non iustificabit te *Aug. de ver.*
sine te: oportet. n. quòd per voluntatẽ te cõuer *Ap. Ser. 15.*
tas ad deum, a quo est gratia, si vis suscipere gra
tiam. Nam sicut si vis illuminari, oportet quòd
te conuertas ad lumen: sic si vis habere gratiam,
B oportet ꝙ te conuertas ad fontem gratiæ. Ar-
guitur ergo sic, a solo deo est anima humana &
a solo deo infunditur in hoc corpore, ergo nõ
nisi per solã virtutem diuinã potest separari ab
hoc corpore. Constat ꝙ istud argumentũ est
falsum: Peccat. n. in materia, quia falsa recipit; &
peccat in forma, quia non concludit vel nõ syl
logizat. Falsum qdem recipit, quia cũ dicis quòd
anima humana est a solo deo, si intelligas ꝙ ita
sit a solo deo, & in se & in hoc corpore, ꝙ nihil
cooperatur ibi natura, falsum est: & quia aliter
non concludit ratio præfata nisi sub hoc sensu
ꝙ anima humana ita sit a deo, & in se & in hoc
corpe, quòd ad hoc nihil operaẽ Natura, ideo
bene dictum est quòd prædicta ratio falsa reci-
C pit, & peccat in materia. Rursus ratio pręfata
non syllogizat vel non cõcludit, quia peccat in
forma: nam cum dicit Anima humana a solo
deo infunditur in hoc corpore, ergo non põt
ab hoc corpore tolli ope Naturę, nec alio ope
re q̃ diuino, ita quòd nec calor naturalis potest
per suam naturã tñ depascere humidũ radica-
le, quòd corrumpat hominem, nec ad aliud
poterit hominẽ permutare, sed solum opere
diuino poterit hoc fieri, patet falsum esse. Pec-
cat. n. hæc ratio per accidens: accidit humanæ
animæ vt infunditur huic corpori a solo deo,
quòd tollaẽ ab hoc corpore opere naturæ vel
opere alio q̃ diuino, quia nõ tollitur anima ab
hoc corpore opere naturæ prout infundiẽ illi
D corpori a solo deo, sed prout illi infusioni coo-
peratur natura: nam si potest natura disponere
corpus vt infundatur ei anima, põt sic natura
trãsmutare corpus & reddere ipsum sic indispo
situm, quòd ab eo separabitur anima. Accidit
ergo animæ quod dictũ est, quia hoc non com
petit ei prout a solo deo est infusa, sed prout illi
infusioni alia sunt cooperata: nã si alia põt coo-
perari vt huic corpori infundatur anima, pote
runt etiam alia cooperari vt ab illo corpore ẽt
separetur anima: & quia accidens, vt hic de acci
dente loquimur, est vna de. 13. fallaciis, cũ ergo
oẽs illæ. 13, fallaciæ, de quibus agiẽ in Elenchis, *2. Elench.*
non syllogizant nec concludunt & peccant in
forma, cõsequens est quòd præfata ratio, quæ

peccat per fallaciam accidentis, non syllogizat nec concludit & peccat in forma: quod declarare volebamus. Ostensum est itaq; quod tō arguens quod anima rōnalis, quæ est infusa huic corpori, a solo deo est, non pōt ab illo corpore opere naturæ vel alio opere q̃ diuino tolli vel separari, peccat in materia, quia falsa recipit: & peccat in forma, quia non arguit nec concludit nec syllogizat. Ideo per simile manifeste patet, quod ratio arguens quod quia ptās papalis est a solo deo, ideo non pōt opere humano ab homine tolli, peccat in materia, quia falsa recipit, & peccat in forma, quia non syllogizat nec concludit. Nam si dicat, quod ptās papalis sic est a solo deo in hoc homine, quia ad hoc quod ille homo sit papa, nihil cooperati sunt homines, patet falsum esse. Et quia hmōi ratio non concludit vniuersalr nisi sub hoc sensu, ideo bñ dictum est, quod falsa recipit & peccat in materia: peccat. n. hmōi ratio per fallaciā accidentis: accidit. n. ipsi potestati papali φ possit tolli per opus humanū in quantū est a deo, quia prout hmōi potestas est a deo non tollit per opus humanum, sed prout talis ptās est in hoc homine quod cooperantur ad hoc ipsum homines, poterit per opus humanum tolli ab hoc homine vel desinere esse in illo homine. Erat autem ad hoc idem aliud exemplū de gratia: nā si dictus modus arguendi valeret, sequeret quod nunquam per culpā nec per pc̄m aliqua tolleretur gratia. Arguat ergo sic, A solo deo gr̄a infunditur animæ, ergo non nisi a deo gratia poterit remoueri ab anima, sed culpa & peccatum non sunt a deo, quia, vt supra tetigimus, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. i. Io. 1. a peccatū vel culpa, s̄m quod plures sanctorum exponunt: culpa itaq; & peccatū, quæ nō sunt a deo, non poterunt tollere gratiam ab anima, quæ a solo deo infundit animæ. Constat quod & hæc ratio, sicut & alia, falsa recipit & nō syllogizat: peccat. n. in materia & in forma: nam si sic esset gr̄a a deo φ nihil ad eam hñdam cooperaretur hō, nō posset opere humano tolli ad qđ nihil cooperari pōt opus humanū. Oportet ergo quod illa ratio, gratia est a solo deo, ergo non nisi opere diuino tollit, sub hoc sensu intelligatur, quod ita sit gratia a solo deo, quod ad eam hñdam nihil cooperetur vel cooperari possit homo: s̄m quē modum est ppositio falsa: pp quod præfata ratio falsa recipit & peccat in materia. Rursus non syllogizat & peccat in forma, quia peccat per fallaciam accñtis: accidit enim gratiæ quod tollatur per voluntatē nostram se auertentem a deo prout hmōi gratia est a solo deo. Non. n. tollitur gratia ab homine put a solo deo, sed put ad eam hñdam cooperari pōt humana voluntas: eadē. n. voluntas contrario modo se hñs cooperabit vt sit in nobis gratia, & vt pdamus grām. Sicut idē homo aliter & aliter se hñs cooperari pōt vt illuminet si se conuertat ad lumen, & vt obtenebret si se auertat a lumine: sic eadem voluntas cooperabitur vt sit in nobis gratia si se cōuertat ad deū, qui est fons gratiæ, & qui illuminat hominem p gratiam, & cooperabitur vt perdamus gratiam si se auertat a fonte gratiæ. Quia igitur ad habendam grām cooperatur homo si se conuertat ad deū, sic cōtrario modo se hñs tollet ab eo gratia si se auertat a deo: sic & in proposito, quia, φ papalis potestas sit in homine, cooperātur pręficientes & etiā ipse præfectus assentiendo, si hęc in contrarium fiant, desinit esse papalis potestas in homine illo. Est ergo diligenter notandū, quod, quantū ad pñs spectat, simile est de papatu vt est in hoc homine, & de gratia vt est in hac anima. Nam nō possumus per nos ipsos habere gratiam, quia (vt ait apostolus) Nō est volentis (velle) nec currentis (currere), sed miserentis est Dei. Rom. 9. c Non est. n. in potestate nr̄a, nisi iuuaremur a deo, quod possimus conuerti ad ipm. Ideo hr̄ Iere. 31. Conuerte me & cōuertar. Iere. 31. d Nisi. n. deus nos conuerteret, nō possemus conuerti ad ipsum: ipsum. n. velle nostrū si bonum est & perfectū, operatur in nobis Deus, iuxta illud, Qui operatur in nobis velle & perficere. Philipp. 2. d Possumus ergo per nos ipsos deficere & auertere nos a deo, sed non possumus per nos ipsos pficere & conuertere nos ad ipsum. Sic & in pposito, per se ipsum potest quis renuntiare papatū & nō esse papa, sed non sufficit φ assentiat papatui ad hoc quod sit papa: ad construendum. n. hoc quod aliquis sit Papa, duo oportet concurrere, vt supra tetigimus, assensum præficientiū, & assensum præfecti: sed ad hoc quod non sit papa, sufficit solus assensus præfecti φ assentiat renuntiare & quod renuntiet, vt nō sit vlterius Papa. Est & notandū diligenter, φ in aliis prælationibus inferioribus, vtputa in episcopatibus, in Archiepiscopatibus non pōt quis pro libito renuntiare quod non teneat habere curam de grege sibi cōmisso, quia hoc obuiat statutū superioris. Nec pp hoc infringit illa regula generalis, per eadē contrario modo facta res construitur & destruitur, vt si aliquis eligat in ep̄m per assensum eligentium, & assensum electi, & assensum metropolitani confirmantis eū, erit ille ep̄s. Dato tñ quod omnia ista cōtrario modo fiant, vt quod eligentes & pręfectus iam in ep̄m, & Metropolitanus contrario modo se habeant, ita φ omnibus eis placeat φ iste cedat, non pp hoc poterit cedere, quia ep̄orum translatio, depositio, & concessio soli est Romano Pontifici reseruata, vt dr̄ extra de translatione ep̄orum Inter corporalia. Dedit. n. Romanus Pontifex in electoribus & Metropolitano, φ possint ep̄m statuere, sed non dedit eis ptātem quod possit eius cessionem excipere. Propter quod ad construendum ep̄m quatuor concurrunt, videlicet assensus eligentium, assensus electi, assensus Metropolitani cōfirmantis ipsum, & Ad creandum ep̄m quatuor concurrunt.

& voluntas papæ, de cuius voluntate est ꝙ Metropolitanus possit eṗm confirmare: Ideo nisi adsit voluntas papæ, & nisi papa sit de hoc specialiter requisitus, Eṗs confirmatus non pōt cedere. Sed cū papa nullum habeat superiorē, totum est in potestate sua: nullo. n. iure ligatur, cū possit cedere, qñ velit. Posset. n. cedendo peccare, & posset cedendo mereri. Si. n. viderit se vtilem Ecclesiæ, & ad fugiendū laborem & vt parceret carni suæ cederet, grauiter peccaret. Sed si videret se insufficientē ad gubernandū ecclesiam, & qa nollet quòd bonū publicū sūb ipso langueret, si hoc modo cederet, multū mereretur. In potestate ergo sua est cedere cum vult: & si cedat tenebitur eius cessio: sed caueat quo animo illud faciat. Sed diceret aliquis, Non posset etiam papa cedere, si vellet: quia sicut eṗs confirmatur per superiores. i. per papā, qui vel iṗm confirmat vel legem cōdidit qualiter debeat cōfirmari sine consensu papæ, ita ꝙ non pōt cedere: ita electio papalis confirmat per deum, ita ꝙ sine assensu diuino non poterit cedere. Sed tales obiectiones sunt modici ponderis: nā hmōi diuina cōfirmatio nō est aliud nisi quia, ex quo rite ipse pōt esse papa, quia est a duabus partibus eligētium electus & acceptatus, si ipse assentiat electioni, deus cōfirmat, i. acceptat qđ factū est. Sic & in proposito, cum nulla iura possint papam ligare: sicut in potestate sua est assentire electioni & assumere illud onus, sic postquam assumpsit, in potestate sua est deponere huiusmodi onus, & renuntiare illi oneri. Si enim appareret aliquod diuinū statutum quòd papa renuntiare non posset, sicut apparet papale statutum quòd eṗus sine assensu papę non potest cedere, certū esset quòd rōne statuti superioris papa renuntiare non posset: quia etsi papa nō habet superiorē hominem, loquendo de homine puro, habet tñ superiorē deum, vel habet superiorem Christū, qui non est hō purus. i. nō est homo tm̄, sed est homo & deus, cuius statuto ligari pōt. Sed nunq̄ Christus hoc statuit, immo possumus dicere quòd est impossibile quòd iṗe xṗs hoc statuisset: eo. n. modo quo est impossibile ꝙ statuisset legem, ita quasi ēt impossibile est, quòd statuisset quòd papa renuntiare non posset: iniqua. n. esset lex ꝙ non pōt cedere, qui manifeste esset insufficiens ad ecclesiam gubernandum. Quicūq. n. papa cederet, ex quo nullū statutū superioris eum ligat, qñ potest hoc facere teneret cessio sua, & non haberet vlterius iurisdictionem papalē. Et quia deus sic administrat res vt eas ꝑprios cursus agere sinat, vt dicit August. in de Ciui dei lib. vii. cap. xxx. cum iste sit proprius cursus rerum, quòd quilibet pōt proprie officium assumptum deponere, nisi ad id faciendū superiori statuto prohibeatur, nullam causam videmus, nullam rōnem conspicimus, quare papa renuntiare non possit, & ꝙ deus nō acceptet suam renuntiationē, eo ipso ꝙ ipse sic

vult gubernare mundū, ꝙ res suos ꝑprios cursus agere sinat. Notandū ēt quòd in administratione rerum & in eo quòd deus sinit res agere suos cursus, aliqñ fit diuina permissione, aliqñ diuina operatione. In papa quidē duo sunt, de quibus locuti sumus, assumptio, & cessio: non oportet tñ quòd semꝑ vtrūq; fit diuina operatione. Sed aliqñ vnum est diuina permissione, aliud verò diuina operatione; aliqñ potest esse econuerso. Si ergo assumat qui manifeste est insufficiens, hoc pertinebit ad diuinā permissionem. Si autē talis cedat, videbitur pertinere ad diuinum instinctū & ad diuinam operationem. Sic autē esset econuerso, quòd eligeret, qui. ſm quòd patitur humana fragilitas, esset manifeste sufficiens, & ille ꝑꝑ peccata nr̄a cederet, assumptio esset attribuenda diuino instinctui & diuinæ operationi: cessio verò diuinę permissioni. Ex his autem reuertamur vnde venit sermo, dicentes contra aduersarios, qui forte per confirmationē. i. per acceptationē diuinā vellent se iuuare: volentes ex hoc quòd papa non pōt cedere, quia ex quo assensit papatui, deus hoc acceptauit, rōne cuius nullatenus renuntiare pōt. Sed quis esset illius demētię, qui diceret ꝙ deus acceptaret assumptionē hominis manifeste insufficientis, & cessionē non acceptaret? Quis ēt esset illius dementiæ, qui diceret quòd illud qđ pro charitate factū est, contra charitatē militare debeat? Et qđ pro bono publico factum est, debeat contra bonū publicū militare? Cum ergo constitutio capitis pro bono publico facta sit, ea ꝑꝑ si tale sit caput ꝙ non sit sufficiens ad hñdam curā de mēbris, quis diceret quòd deus assumptionē talis capitis acceptaret, non aūt acceptaret cessionē ipsius? nōne ista ratio indicat, quòd assumptio esset attribuenda diuinę ꝑmissioni; cessio autē diuino instinctui & operationi? Propter qđ tanto magis acceptaret Deus eius cessionem q̄ assumptionē, quanto ea quæ fiunt diuino instinctu, & operatione, magis vñr procedere ex diuino beneplacito, q̄ quæ fiunt ex eius permissione. Concludamus ergo & dicamus, quòd siue sit papa insciens, siue sciens, cū ad hoc nullo superiori se obliget mandato, renuntiare & cedere potest. Et si cedat aut renuntiet, tenebitur eius cessio & renuntiatio. Propter quòd q̄tum ad posse cedere vel renūtiare, nulla est drīa: sed drīa esse pōt & ex parte dei, & ex ꝑte cedentis. Ex parte quidē dei, quia si forte ꝑꝑ peccata nostra cederet qui esset ad regnum vtilis iuxta fragilitatem humanam, fieret ex diuina permissione; sed si cederet qui non esset sufficiens, fieret ex diuino instinctu & ex diuina operatione. Rursus pōt esse differentia ex parte cedentis, quia si cedens hoc faciat, videns se nō sufficientem, & timens ne bonum publicū sub ipso langueat, merebitur. Si autem hoc faciat non amore boni publici, sed volens laborem fugere, demerebitur.

Cap. VII. In quo soluitur secunda ratio, ꝙ nullus nisi solus deus poteſt auctoritatem & papalem poteſtatem auferre, cum nullus nisi Deus possit eam conferre.

Rguunt aduerſarii noſtri (& vt diximus, in hac parte aduerſarii veritatis) quod papa renunciare non põt. Eſt.n. hæc eorum ſecunda ratio, quia nullus põt. auctoritatem & ptãtem aliquã auferre quã conferre nõ põt. Cum ergo auctoritatem papalẽ nullus conferre poſſit niſi deus, ergo (vt aiunt) neq; eam auferre. Sed ſi teneret (vt dicunt) renunciatio papalis, auferret̃ papalis poteſtas: ea pp concludunt ꝙ papalis renuntiatio nõ vr̃ fieri poſſe. Dicimus itaq; quod hæc ſecunda ratio non vr̃ aliud habere fundamentũ quam ratio prima. Arguebat quidẽ prima ratio, quod quia papalis ptãs eſt a ſolo deo, ideo a nullo inferiori remoueri põt. Et hæc ſecũda ratio hoc idem arguit, videlicet quod quia papalẽ poteſtatẽ nullus alius a deo põt conferre, ergo nullus alius põt auferre. Patet quidem, ꝙ p illa duo exempla, per quæ nos iuuabamur contra rõnem primã, poſſumus nos ſufficienter iuuare contra hanc rõnẽ ſecundã. Dicemus.n. ꝙ aĩam rõnalẽ ſolus deus creare põt, & ſolus deus huic corpori ĩfundere, & ſolus deus põt eã huic corpori dare: Ergo ſm hunc modũ arguendi, ſic ſolus deus põt animam humanã huic corpori dare, ergo ſolus ipſe põt eam ab hoc corpore ſeparare: ſm quem modũ loquendi, homo nõ moritur naturaliter nec põt mori violenter, ſed ſolum opere diuino & miraculoſo põt homo mori: quod quantę dementiæ ſit hoc dicere, ex dictis clarius eſſe põt. Propter quod vt prius diximus etiã nunc dicemus, ꝙ licet anima humana a ſolo deo infunditur in hoc corpore, tñ ad hmõi infuſionem, qua operant̃ natura & ars: natura quidẽ formando membra, & purificando humidũ radicale in membris: ars quidem quia Medicus eſt miniſter Naturæ, & poteſt in multis iuuare naturam, vt p induſtriã artis in muliere pręgnante magis purificet̃ hmõi humidum radicale in membris. Ideo ſicut ad hmõi infuſionem ad diſponẽdũ foetum cooperatur Natura & poteſt cooperari humanũ ingenium, vt ibi infundatur anima, quia non infundit̃ niſi corpori diſpoſito: ſic quia anima non ſeparat̃ niſi a corpore indiſpoſito, poterit animam a corpore ſeparare natura & humanũ ingenium: & omne illud põt corpus ſic diſpoſitum reddere, quod non põt ibi vlterius anima remanere. Eodem ẽt modo arguemus de gratia: nam licet gratia ſit in hac anima a ſolo deo, tñ quia deus non infundit gratiam niſi animæ diſpoſitæ ad ſuſcipiendã gratiã, ideo quicquid põt reddere animam indiſpoſitam ad gratiam, põt ab anima grãm tollere.

A Opere ergo diuino infundit̃ gratia, & p culpam & per peccatũ, quæ non ſunt opera diuina, tollitur gratia. Concludit ergo ratio manifeſte falſum, tam prima q̃ ſecũda. Dicebat.n. prima quod illud quod a ſolo deo eſt, a nullo alio auferri poteſt. Dicebat autẽ ratio ſecunda quod id qd̃ põt ſolus deus conferre, nullus alius põt auferre. Sed manifeſte patet falſum eſſe quod dr̃: nam anima humana a ſolo deo infundit̃ corpori, & eam ſolus deus confert corpori, tñ ope Naturæ & opere humano poteſt auferri a corpore. Et gratiam ſolus deus infundit animæ, & ſolus deus eam confert animæ: & tñ culpa & peccatum, quæ ſunt opera nr̃a, eam tollunt ab animai quæ omnia ideo contingunt, quia & ad in- B fuſionẽ animæ & ad collationẽ gratiæ, aliquid cooperantur vel cooperari pñt creaturæ, ideo opere creaturarũ põt hęc tolli. Sic & in propoſito, quantũcunq; papatus ſit a ſolo deo, tamen quia ad hoc quod papatus ſit in hoc homine vel in illo, cooperantur ipſi homines, ideo ope humano tolli põt. Idem ergo & eodẽ modo vr̃ arguere ratio ſecũda & prima: pp quod ſoluta rõne prima, ſoluitur & ſecũda. Poſſumus tñ ſi volumus aliqualiter diuerſificare rõnem hanc ſecũdam a ratione prima, vt dicamus quod hæc ratio ſecunda ſit ſupplemẽtũ rõnis primæ. Nã non valet, ſi dicat̃ quod hoc eſt a ſolo deo & ad id nihil cooperata eſt creatura, ergo nõ poteſt corrũpi opere creaturæ. Nam ſi deus nunc de C nihilo crearet vnum animal, vtputa vnum bouem vel vnũ equum, ad productionẽ illius animalis nihil cooperaret̃ creatura: attamẽ ille bos vel ille equus ſic pductus eſſet eiuſdem ſpeciei cum aliis bobus vel cum aliis equis: quapropter animal ſic productũ niſi deus miraculoſe ſuſtẽtaret ipſum, poſſet occidi & poſſet mori ſenio, ſicut & alii equi vel boues: pp quod ſupplenda eſt illa rõ, & dicẽdũ eſt, ꝙ ſi hoc eſt a ſolo deo, ergo non põt tolli a creatura: ſupplendum eſt enim ibi, ꝙ ſi hęc eſt a ſolo deo, ſic vt ad illã vel ad ſimilẽ illi non põt cooperari creatura, quod non poſſit illud tolli opere creaturæ. Nam & ſi deus poteſt facere vnum equum, quantũcunq; ad productionẽ illius equi nihil fuiſſet coopera- D ta creatura, attñ quia equus producit̃ vel produci poteſt opere creaturæ, ideo ille equus, ſicut & alii equi, corrumpi poteſt operæ creaturæ. Dicebat ergo ratio prima, quod papatus nõ poteſt conferri ab alio q̃ a deo, ita quod plus dicit hæc ratio ſecunda q̃ prima ratio dixit. Addit ẽt hæc ratio ſecũda ſupra primam, quod papatus non quocunq; modo eſt a ſolo deo, ſed ita eſt a ſolo deo quod ſolus deus põt ipſum conferre: ſed licet aliqualiter diuerſificata ſit iſta ratio ſecunda a ratione prima, attamẽ eandem ſolutionem habet cum illa. Nam nec eſſe nec poſſe cõpetit animæ rationali vel gratiæ niſi a ſolo deo: nam ſicut ſolus deus infundit animã huic corpori, & ſolus ipſe poteſt eam conferre vel infundere

dere huic corpori: sic etiam solus deus infun- A
dit gratiã huic animæ, & solus ipse põt eam in-
fundere huic animę. Sed vt potest patere ex ha-
bitis, licet in ipsam animam, & in ipsam gratiam
non possit creatura aliqua: attamẽ potest creatu-
ra aliquid facere in hoc corpore, quia potest di
sponere ipsum ad susceptionem animæ: pp ꝙ
dicebat quod ad infusionẽ animæ aliquid coo-
peratur creatura, quia cooperaẽ ibi virtus, quæ
est in semine: non quod hmõi virtus ipsam ani-
mam producat, nec hmõi virtus animam infun
dat in hoc corpore: sed aliquid cooperaẽ talis
virtus in tali corpore vt sit dispositum ad susce-
ptionẽ animæ, ratione cuius dispositionis diciẽ
cooperari ad hoc quod ibi anima infundatur.

Dispõ ad gratiã fit gratia. Sed cum sic sit de anima, nunq̃ simile est de gra B
tia, ꝙ opere creaturæ fit dispositio ad gratiam,
non aũt ipsa gratia. Dicemus ergo non esse om
nino simile de anima infusa corpori, & de gra
tia ĩfusa animę, quia dispositio ad animã est per
operationẽ creaturæ, ipsa tñ anima est a Deo,
Non autẽ sic est de gratia, quia tam gr̃a q̃ dispo
Damasc. lib. 2. c. 30. sitio ad gr̃am sunt a Deo. Vnde Damascenus
lib. 2. cap. 30. dicit, ꝙ virtus ex deo data est, &
ipse est omnis boni principium & causa: & sine
eius cooperatione & auxilio impossibile est bo
num velle vel facere. Constat aũt quod dispoſi
tio ad virtutem & ad gr̃am est per nr̃m bonum
velle. Et quia a deo est quod volumus bonum,
oportet ꝙ ab eo sit tam gratia q̃ dispositio ad
gratiam. Sed licet nõ sit per omnia simile de ani C
ma infusa corpori, & de gratia infusa animę, tñ
quantũ ad propositũ spectat est potẽtia simile,
quia sicut ad infusionẽ animę aliquid cooperaẽ
natura, ita ad infusionẽ gratiæ aliquid coopera
tur ipse homo, cum infunditur gratia, vel aliqd
cooperari pñt ẽt alii homines. Nam licet deus
operetur in nobis velle & perficere, tñ in nostra
potestate est vel sequi dñm vocantem ad virtu-
tem, vel sequi Diabolũ vocantem ad malitiam
vt dicit Damascenus præfatis lib. et cap. Dice-
Psal. 84 mus ergo cum Psalmista, Audiam quid loquaẽ
in me Dñs deus. Multi. n. nolunt audire illud
quod loquiẽ in eis deus, & nolunt sequi diuinos
instinctus. Aliqd ergo cooperamur ad infusio
nem gr̃æ, quia sequimur vocationẽ diuinam. D
sic ẽt aliquid cooperari pñt adhoc alii homi-
nes: nam cũ vnus homo inducit alium, vt bene
faciat, & sequatur vocationẽ diuinam, cõsequẽs
est quod tam inductus prout sequitur vocatio-
nem diuinam, & etiã inducens aliquid cooperã
tur ad gratię infusionẽ. Reuertamur ergo ad
porpositum & dicamus, ꝙ licet hæc secunda rõ
aliquid superaddat primæ, quia prima dicebat
quod papatus est a solo deo, hęc autẽ secunda
superaddit & dicit ꝙ non solũ papatus est a so-
lo deo, sed non possit esse ab alio, & non potest
ipsum papatum conferre alius q̃ solus deus: at-
tamen eadem solutione & per eadẽ exẽpla sol
uitur hæc secũda ratio, vt prima. Nam vt dixi-
A mus, Anima humana a solo deo infunditur cor
pori, & non põt nisi a solo deo infundi: & gra-
tia a solo deo infunditur animæ, & non põt ni-
si a solo deo infundi animæ: tñ quia & adhoc ꝙ
anima infundatur corpori, & gratia infundatur
animæ, aliquid cooperatur creatura, ideo ope-
rõne creaturæ anima põt separari a corpore, &
gratia põt desinere esse in anima. Et quia nullus
negare põt, quãdo papatus sit in isto vel in illo
homine operatiõe humana, quod est in eo per
assensum. s. præficientium, & per assensum præ
fecti, ideo his contrario modo se hñtibus & spe
cialiter præfecto contrario modo se habente,
desinit in ipso esse papalis ptãs: quod maxime ve
ritatẽ habet de potestate papali, cum nullum sit
B statutum superioris, & cum christus nunq̃ sta-
tuerit oppositũ quod papa renuntiare nõ pos-
sit. Sicut ergo diximus de corpore respectu ani
mæ & de anima respectu gratię, sic dicemus de
papa respectu ptãtis papalis: nam corpori di-
sposito infunditur ẽt anima; & postq̃ infusa est
ei anima, si contrario modo se habeat, & fiat
indispositum, separabiẽ ab eo anima. Sic & ani-
ma si sequatur deũ vocantẽ, & conuertat se ad
deum, erit in ea gratia: & postq̃ habet gratiam,
si contrario modo se habeat & auertat se a deo,
desinet in ea esse gratia. Sic etiã se habet de po-
testate papali, si ritẽ electus consentiat electioni
de se factæ, erit papa, & habebit papalem pote
statem: & postq̃ est papa, si contrario modo se
C habeat, & dissentiat & renuntiet papatui, desinit
esse papa. i. non habebit vlterius ptãtem papa-
lem. Cum. n. nullũ sit statutum ligans papam ꝙ
renuntiare non potest, & cum ptãs papalis non
magis sit a deo in hoc homine, q̃ anima huma-
na in hoc corpore, vel q̃ gr̃a in hac anima, qd
potest mouere aduersarios huic veritati, cũ cla
re videant ꝙ corpore, postq̃ infusa est sibi ani-
ma, contrario modo se habẽte, separetur ab eo
anima: & anima, postq̃ infusa est gratia, contra
rio modo se habẽte, desinit in ea esse gr̃a? Qua
re papa postq̃ est papa, contrario modo se ha-
bente & eo renuntiante papatui, desinet esse pa
pa: & post resurrectionẽ quidem anima nõ po
terit separari a corpore, quia non poterit cor-
D pus fieri ita indispositum, quod separetur ab eo
anima: Et anima beata non poterit gr̃am perde
re, quia ita conuersa est ad deum, quod non po
test cõtrario modo se habere, nec potest pecca
re, nec põt se auertere a deo ꝙ gr̃am pdat: si. n.
anima in pr̃ia posset bñ & male facere sicut põt
cũ est in via, posset gr̃am habere & habitũ per-
dere. Quid ergo obstat, quare aĩa post opatio-
nẽ bonã adipisciẽ gr̃am, per operationẽ malã
desinit hẽre gr̃am, ꝙ nõ simili modo pfectus in
papã per loquelam cõsentiendo electioni de se
factę, sit papa; p loquelã ẽt renũtiando papatui
desinat esse papa? Nullũ sanius statutũ in contra
rium, nullam videmus rõnẽ ad oppositum, qn
papa renuntiante, desinat esse papa. Verũ quia

intellectus hominis nõ quiescit, volumus dicere, quod est diuinum statutum & quod deus statuit quod renuntiare potest, quia, vt diximus, Augustinus dicit, quod sic deus administrat res, vt eas proprios cursus agere sinat. Statutum est ergo diuinũ, quod deus sic administrat res, fm ꝙ ordo requirit & conditio rerum. Et quia ordo & conditio ecclesiæ hoc requirit, quod papa renuntiare possit, quia talis potest esse assumptus quod langueret sub eo bonum publicum, ideo papa renuntiare põt. Nõ ergo dicere possumus quod sit diuinum statutum quod Papa renuntiare non possit, sed potius quod sit diuinum statutũ ꝙ renũtiare possit, cum hoc requirat ordo & conditio rerum.

Lib.7.cap.30 de ciuit.Dei.

Cap. VIII. *In quo soluitur ratio tertia arguens ꝙ papatus nullo modo potest tolli ab aliquo, quia cum sit suprema potestas, consequens esset, ꝙ maior dignitas per minorem tolleretur.*

SOlutis duabus rationibus, voluimus in hoc capitulo, soluere rõnem tertiam. Arguunt.n. ꝙ Decretalis illa extra de Translatione episcoporũ cap. Inter corporalia, expressè innuit quod depositio episcoporum, translatio, & absolutio eorũ post cõfirmationem, soli Papæ est reseruata. Immo in eadẽ decretali dicit̃, quod spirituale vinculũ est † fortius quàm carnale: sed potius diuina potestate coniugium spirituale dissoluitur. C Ex quo manifeste patet, quod si papa potest aliquẽ epm absoluere, vel si potest cessionẽ alicuius epi recipere, quia hoc faciendo spũale cõiugium separat, quia igitur vt dictũ est hoc non fit nisi per potestatem diuinã, ideo ipse papa hoc non põt facere, nisi inquãtũ est vicarius dei. Arguatur ergo sic, spirituale coniugium non põt separari nisi per diuinam ptãtem, ergo cum inter papam & ecclesiam sit spũale coniugiũ, consequens est ergo quod papa nullo modo renuntiare poterit, cum non aliquis alius dei vicarius, in cuius manibus possit cedere, rõne cuius dicat̃ per ptãtẽ diuinam .i. per potestatẽ vicatũ dei, hmõi cõiugiũ separari. D Addunt autem isti volentes rñdere tacitæ qõni, vt quia forte aliquis diceret, ꝙ etiam alii epi sunt vicarii Dei, pp ꝙ papa potest renũtiare in manibus alterius episcopi. Ideo isti dicunt, quod nulla ratio hoc capit, ꝙ deus voluerit inferiores dignitates ꝙ̃ papatus, per ipm deũ tm̃, aut per dignitatem superiorem tolli posse: & tñ voluerit ipsum papatum, quæ est summa dignitas, quæ propriè est ipsius christi, nedum per inferiorem deo, sed ẽt per dignitates inferiores se ipsa, tolli posse. Aduertendũ ergo, quod anteq̃ soluamus rõnem propositam, est diligẽter notandũ quod oẽs hæ tres rationes factæ vtunt̃ hoc modo loquendi, quod papatus nõ

† fortius .i. dignius, inquit Glos.ibidem.

A potest renuntiari, quia non põt remoueri vt dicit prima ratio, nec auferri vt dicit secunda, nec tolli, vt dicit hæc tertia, ab eo qui est papa, nisi p solum deum. Sed cum omnia ista verba sonent in quandã violentiã, si ipsi vellent sic intelligere rationes factas quod inuito summo pontifice non potest ab eo auferri papatus, non esset vlterius cum eis disputandũ; concederemus quidẽ propositũ suum, quia rationes vlterius arguũt, videlicet quod papa renuntiare non potest: volunt.n. ex hoc concludere, quod etiam voluntariè papa non põt cedere. Ideo omnia præfata verba, videlicet, remoueri, auferri, & tolli papatum ab eo qui est papa, accepimus sub quadam significatione generali, pro quacũq; renũ- B tiatione, pro quacunq; cessione, pro quocunq; modo quo ille qui est papa, dum viuit, põt desinere esse papa. Aduertendum etiã, quod quia ratio quarta inferius posita ad hoc tangit, vbi dicitur quod summa virtus creata cuiusmodi est potestas papalis per nullam inferiorem virtutẽ creatam vr̃ posse tolli, cum tolli sonet quid in violentiam, ideo in solutione dictæ rationis intendimus hoc plenius declarare. His itaq; præslibatis, dicemus, quod hęc ratio tertia vr̃ super duobus fundari. Quorũ primũ est, quod cum spirituale vinculum sit fortius q̃ carnale, cũ inter papam & ecclesiam sit spirituale vinculum, siue spirituale coniugium, quia qđ deus coniunxit, homo non separet, nullus nisi deus poterit huiusmodi coniugium separare. Scđm autem fundamentum huius tertiæ rationis est, qđ nulla ratio capit quod deus voluerit ꝙ cessio inferiorũ dignitatum fiat in manibus superiorum: cessio verò ipsius papatus fiat in manibus ipsorũ inferiorum, quia cum oẽs aliæ dignitates sint inferiores ipso papatu, consequẽs est, ꝙ si papa potest cedere, ꝙ cedat in manibus eorum qui sunt inferiores eo. Dissoluemus ergo primo hanc tertiam rõnem, quantũ ad hoc scđm fundamẽtum: & postea dissoluemus eam, quantum ad fundamentum primum. Sciendum ergo, ꝙ aliquãdo intelligitur prohibitum qđ non inuenitur expressum: aliqñ autẽ econtrario intelligit̃ esse concessum qđ non inuenitur esse prohibitum. Ad quã contrarietatẽ soluendã forte dicerẽt Iuristę, ꝙ primũ tenet in iis quæ sunt stricti iuris: scđm vero siue secũda regula tenet in aliis. Sed vt loquamur ductu rationis, dicamus ꝙ aliqñ id de quo agitur est supra naturam negocii, supra actionẽ causæ, supra conditionẽ & exigẽtiam rerum. Et tunc valet prima regula, ꝙ omne illud est prohibitum qđ non inuenit̃ expressum: vel illud est prohibitum qđ non est cõcessum: vel, vt magis proprie loquamur, quicquid in talibus non est concessum, est prohibitum, idest superiori potentiæ est reseruatum. Possumus aũt ponere exemplũ in naturalibus & moralibus. In naturalibus quidem vtputa, quia ambulare siccis pedibus super aquã est sup actio-

nem

nem nr̄am humanā, supra naturam negotii nostri, supra conditionē & exigentiam rerū, quia conditio & exigentia rerū hoc non patiť, quod quis vadat siccis pedibus super aquā. Ideo nisi hoc alicui homini sit specialiter concessū a deo, dr̄ ei esse inhibitum. Est. n. hoc superiori potentiæ .i. diuinę potentiæ reseruatū: vt qn̄ deus voluerit, poterit hoc illi homini, vel alii concedere, vt possit super aquā siccis pedibus ambulare. In moralibus quidē possumus de hoc exemplum ponere, quia ordinare totam Ecclesiam, & statuere qui sunt Epi, qui Archiepi, qui primates & patriarchæ: & statuere qūo hi confirmenť, & qūo possint cedere, vel qūo possint absolui, vel transferri, spectat ad summum pontificem, quia cum ipse solus sit caput totius vniuersalis Ecclesiæ, ad ipsum spectat statuere ea quæ respiciunt ordinē vniuersalis Ecclesiæ. Ideo oīa ista sunt supra naturā negotii aliorum, supra actionem omniū aliarū dignitatum, supra conditionē & exigentiā rerum. Conditio. n. & exigētia rerum hoc non patitur, quod ea quæ respiciunt ordinem vniuersalis Ecclesiæ, aliqui infra papam possint facere illa, nisi quatenus sunt eis a papa concessa. In talibus ergo quicquid non est concessum, est prohibitum, vel quicquid nō est concessum, est superiori potentiæ reseruatū. Ea pp̄ si Eps̄ potest ab Archiepo, vel a Metropolitano confirmari, & nō pōt in manibus Metropolitani cedere, hoc est, quia iura concedūt confirmationē, non aūt concedunt cessionem: immo ipsa confirmatio est super vires cuiuscūq; alterius a Papa. Propter quod oēs aliia papa soldm illos Epos & eo modo cōfirmare possūt, quo concessum est eis a iure, vel quo cōcessum est eis a Papa, cuius est iura cōdere. Dato ergo quod iura concederēt ꝙ Eps̄ posset a suo Archiepiscopo, vel a suo Metropolitano cōfirmari, & nulla iura aliquid tangerent ꝙ Eps̄ vel electus in epm & confirmatum non pōt cedere in manibus sui Metropolitani, eo ipso esset hoc suo Metropolitano inhibitum, & etiā superiori potentię .i. Papali potentiæ reseruatum. Sed dices, Quare iura hoc dicunt, quare iura hoc inhibent quod nō pōt eps̄ cedere in manibus Metropolitani, cum sufficiat, nō esse hoc concessū Metropolitano ad hoc, quod non pōt hæc facere, cum in talibus (sicut dictum est) quicquid non est concessum, intelligatur esse inhibitū, vel intelligatur esse superiori potentię reseruatum? Dicunt ergo, ꝙ si oēs essent tantæ prudētiæ ꝙ scirent talia conspicere, non fuisset opus hoc p iura exprimere: sed ne aliqui pp̄ ignorantiā facerent de facto, quod nō possent de iure, bene se habuit de hoc iura condere. Sed nulli dubiū esse debet, ꝙ sicut papa statuit ꝙ eps̄ potest per suum Metropolitanum confirmari, sic si voluisset vel adhuc vellet, potest statuere ꝙ possit in manibus eius cedere. Vtrunq; .n. istorum tā cōfirmatio, q̄ cessio respicit id quod pertinet ad or

A dinationem vniuersalis Ecclesiæ: pp̄ ꝙ. quantū ad hoc, tm̄ possunt alii prælati a papa, quātum est eis concessum per papam. Ideo Decretalis illa Inter corporalia dicit, ꝙ Eporum trāslatio, depositio, & concessio, est soli Romano pontifici reseruata: quia quicquid pertinet ad superiorem potentiam, si non concedať inferiori, diciť illud superiori potentiæ reseruatū. Ex his itaq; patet ꝙ in talibus arguere de epo ad papam, & velle cōcludere ꝙ si eps̄ non pōt cedere nisi in manibus superioris & specialiter in manibus papę, ꝙ papa non pōt ꝑpria auctoritate cedere, sicut nec eps̄, non est arguere pro se, sed cōtra se. Credunt. n. ꝙ hoc magis teneat in Papa, q̄ in simplici episcopo: & crediderunt ex hoc fun

B dare domum suam supra petrā, cum sit sup arenam: tenet. n. hoc in simplici epo, & non in Papa. Dicebamus quidē, ꝙ in his quæ sunt supra naturam negotii, supra actionē agentis, supra conditionē & exigentiam rerum, quicquid nō est concessum est prohibitum, vel est superiori potentiæ reseruatum: sed in his quæ contrario modo se habent, est contrario: in talibus n. quicquid non est prohibitum, est concessum. Illi ergo qui non hn̄t liberā susceptionē oneris & ex solo assensu electioni de se factę, non hn̄t plenam iurisdictionē administrandi, sicut per superiores confirmanť, ita, si volunt cedere, oportet quod cedant prout superiores ordinant. Nam

C cum confirmatio, & concessio, & cętera talia respiciant ordinem vl̄is ecclesiæ, nō poterunt alii a Papa in eis aliquid facere, nisi quatenus est eis a papa concessum. Sed cum papa nullum hēat superiorem, cum ipse ex libero suo assensu electioni de se factę, suscipiat hmōi onus: & ex hoc ipso habeat plenam iurisdictionē administrandi in suo officio, non est hoc vltra naturā negotii, imo hoc postulat actio agētis, hoc exigit ordo & conditio rerum, ꝙ sicut sufficit suus liber assensus electioni de se factę, ad suscipiendum onus ad hoc, ꝙ ipse sit papa, & habeat plenā iurisdictionem papalē: ita etiam sufficit suus liber dissensus, vel sua libera renuntiatio ad hoc, ꝙ ipse deponat hmōi onus, & quod ipse vlterius non sit papa, idest ꝙ non habeat vlterius iuris-

D dictionem papalem. In cessione ergo aliorum eporum, quod non est concessum est prohibitum, sed in cessione summi pontificis est econuerso; ibi enim, vt potest patere per habita, qd̄ non est prohibitum, est concessum. Cum ergo nullo superiori Decreto, nullo statuto diuino hoc prohibeať, cōsequens est, ꝙ ipso iure hoc sit concessum. Bene ergo supra diximus, quod isti texuerunt telas aranearum: arguendo. n. de simplici episcopo ad papam, credunt arguere pro se; sed, vt patet, arguunt contra se. Sed dicet forte aliquis, ꝙ non solum simplex episcopus, sed etiam papa confirmatur per superiorē, Quia confirmatur per deum. Sed, ut supra diximus, ista diuina cōfirmatio nihil est aliud q̄ di-

uina acceptatio, qui ſic adminiſtrat res, vt eas p-
prios curſus agere ſinat. Sed cum hoc exigat
curſus rerum, quòd ſi aliquis liberè aſſentiẽdo
ſuſceptioni oneris, habet ex hoc plenã iuriſdi-
ctionem ſm onus ſibi impoſitũ, quòd põt libe-
re illi oneri renuntiare, et ex hoc illa iuriſdictio
ne carere: conſequens eſt & eos ipſos conuin-
cat ratio, cum non videamus aliud ligamen di
uinũ, vel aliud ſpirituale vinculũ cum quis aſſen
tit papatui, q̃ cum renuntiat. Si ergo ex ſolo li-
bero aſſenſu ad ſuſceptionem dicti oneris deus
hoc acceperit, ad ſolam liberã renuntiationẽ di
cti oneris deus hoc acceptabit. Immo, vt diceba
mus, ſi nõ eſt ſufficiens qui præficitur in papã
ad gubernandũ Eccleſiam, cum ſpãlis cura ſit
B deo de Eccleſia ſua, nullus debet eſſe tantæ de-
mentię qui diceret, ꝙ deus hmõi hominis acce
ptat aſſumptionẽ, & non acceptat ceſſionẽ. Im
mo eſt diligenter aduertendũ, quòd in hac par
te, diuina acceptatio oportet ꝙ ſumatur valde
large, videlicet non tm̃ pro diuino inſtinctu, vl'
ꝑ diuina operatione, ſed & ꝑ diuina permiſſio-
ne: quia, vt ſupra diximus, ſi pręficiatur inſuffi-
ciens ad regendũ, magis attribuendum eſt diui
nę permiſſioni, q̃ eius inſtinctu vel operatione.
Nec pp hoc negamus deum habere ſpecialem
curam & prouidẽtiam de ſua eccleſia. Attribue
mus.n. hoc ſuæ permiſſioni, vt ideo hoc ſpãli-
ter permittat, vt aliquod magnum bonum inde
eliciat. Poſtq̃ ſoluimus hanc rõnem tertiã quã-
C tum ad vnũ fundamentum quòd papa non po
teſt cedere, quia nullum habet ſuperiorẽ, in cu
ius manibus cedat. Oſtendimus quidem hanc
rõnẽ eſſe pro nobis, non pro aduerſariis. Nam
habens ſuperiorẽ non põt pro libito ſuæ volũ
tatis cedere, ſed oportet ꝙ cedat ſm iura & ſm
leges a ſuperioribus conditas. Sed non hñs ſu-
periorẽ pro libito poteſt cedere. Non eſt enim
hoc, vt dicebatur, ſupra actionẽ agentis, ſed eſt
ſm conditionem & exigentiam rerũ: vt qui li-
berè aſſentiendo oneri, ad qđ eſt electus, ex ipſo
aſſumit ſupra ſe hmõi onus, & habet plenam iu
riſdictionis adminiſtrationẽ, quòd liberè diſſen
tiendo dicto oneri, deponat hmõi onus, ceden
do pro libito voluntatis. Ibi enim, vt probaui-
D mus, qđ non eſt conceſſum, eſt prohibitum: hic
autem ecõuerſo, qđ non eſt prohibitum, dr̃ eſſe
conceſſum. Reſtat ergo ſoluere rõnem præfa-
tam, quãtũ ad fundamentũ aliud, videlicet ꝙ qa
fortius eſt ſpũale vinculum, q̃ carnale, ꝙ nullo
modo humana ptãte ſolui poteſt ſpũale vincu-
lum. Dicere ergo, vt cõmuniter dr̃, quòd ſpũale
cõiugium eſt fortius dignitate, quia eſt dignius,
ſed non eſt fortius duratione, qđ ſit durabilius:
diſſoluit̃.n. ſpũale coniugium etiam poſt cõſe
crationem & confirmationẽ epi tranſlatione,
quia põt vnus eps de vna eccleſia transferri ad
aliam: diſſoluitur ẽt renuntiatione, & pluribus
aliis modis. Sed nunq̃ dicere ſic poterimus de
carnali coniugio poſt cõſumationẽ carnalis co

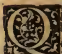
A pulę, quòd põt quis auctoritate etiã papali tranſ-
ferri de vna vxore ad aliam, vt quòd poteſt vnã
vxorem dimittere, & alia accipere, & cũ ea ma-
trimonium conſumare: ſicut eps auctoritate pa
pali, cum eſſet ſponſus vnius eccleſiæ, transfer
tur ad aliam, & fit ſponſus alterius. Dato ergo
quòd neſciremus diſtinguere, quomodo ſpiri-
tuale vinculum eſt fortius q̃ carnale, & qũo nõ
eſt fortius: tñ quantũ ad propoſitum ſpectat, pa
tet quòd ratio peccat in materia, & aſſumit fal-
ſa, ſupponens ꝙ ſit fortius ſpirituale vinculum
q̃ carnale, & quòd minus poſſit ſeparari ſpiritua
le coniugium q̃ carnale: qđ patet eſſe falſum.
Verum autẽ etiam quantum ad hunc ſenſum
habeant veritatẽ, quòd ſpirituale vinculum eſt
B fortius q̃ carnale, in illo capitulo apparebit, vbi
ſoluemus quintam rationẽ. Oſtendemus.n. ibi,
ꝙ ſi aliquo modo eſſet indiſſolubilius vinculũ
ſpirituale q̃ carnale, illa tñ indiſſolubilitas non
obuiat propoſito noſtro. Diſtinximus ergo de
fortitudine vinculi ſm diſtinctionem cõmunẽ:
volumus autẽ nunc diſtinguere ſm diſtinctio
nem aliam. Dicimus quidem ꝙ ſpirituale vincu
lum eſt fortius q̃ carnale, quia plus angit & plus
ſtringit, ſed nõ eſt fortius ꝙ plus duret vel plus
permaneat. Eſt ergo huiuſmodi vinculum for
tius intenſiue, quia q̃diu manet, plus ſtringit: ſed
non eſt fortius extenſiuè, loquendo de extẽſio
ne tpis, videlicet quòd plus duret, qđ non po-
teſt diſſolui niſi per mortẽ. Magis.n. conſtringit
C coniugium ſpirituale q̃ carnale, quoniã maiorẽ
curam & maiorem diligentiam debet habere
ſponſus ſpiritualis de Eccleſia ſibi commiſſa, q̃
ſponſus carnalis de vxore carnaliter ſibi copu-
lata. Et ſi dicatur ꝙ apoſtolus ait ad Eph.5. Vi Eph.5.a.
ri diligite vxores veſtras, ſicut chriſtus dilexit
eccleſiam. Propter ꝙ vr̃ ſm ſententiam Apoſto
li, ꝙ ęqualem diligentiam debet habere vir de
vxore, ſicut Pręlatus de eccleſia. Dici poteſt ꝙ
ly ſicut, dicit ſimilitudinem, non ęqualitatem:
ſicut eſt mandatum diuinum, Diliges proximũ Matth.22.d
tuum ſicut te ipſum: ſufficit.n. ꝙ diligas eum eo
modo, ſicut debes diligere te ipſum, quia ſicut
debes diligere teipſum ad vitam ęternam, ſic ad
illum eundem finem, videlicet ad vitam ęternã
D debes diligere proximum. Sic & in propoſito
vir debet diligere vxorem, ſicut prælatus Eccle
ſiam: ſed non oportet, quòd tantam diligentiã
habeat vir de vxore, quãtam debet habere præ
latus de eccleſia: ſed ſufficit, quòd ad illum finẽ
diligat vir vxorem, ad quẽ chriſtus ſiue prælã-
tus diligit eccleſiam. Hic autem finis, eſt ſantifica
tio. Nam vt dr̃ Eph.5. Chriſtus dilexit eccleſiã, Eph.5.e.
& tradidit ſeipſum pro ea, vt illam ſanctificaret.
Sed viri debent diligentiam apponere, vt ſuæ
vxores bene viuant, & ſint ſpirituales & ſanctę.
Quòd autem maiorem diligẽtiam teneatur ha
bere ſponſus de eccleſia, q̃ vir de vxore, patet
per Apoſtolum dicentẽ. 1. Cor. 13. Charitas 1.cor.13.b
nõ quærit quæ ſua ſunt. Quod Aug. exponẽs
in

NOTA. in libro, quem vocauit Speculum Clericorum,
ait, Charitas de qua scriptum est, quod nõ quæ
rit quæ sua sunt, sic intelligit, ꝙ quia propriis,
non propria cõmunibus anteponit. Maior er-
go dilectio hñda est de bono cõmuni, q̃ de bo
no priuato, siue de bono proprio. Et quia vxor
spiritualis cuiusmodi est ecclesia, est quædã res
publica, & quoddã bonũ commune: vxor autẽ
carnalis est quoddã bonũ particulare, ideo ma
ior diligentia est de sponsa spũali, q̃ de carnali.
Cap 2. Propter ꝙ & primo Ethicorum scribitur. Et si
idem sit bonũ ciuitatis, & vnius solius singula-
ris, semper tñ melius est bonũ gentis ciuitatisuẽ
q̃ vnius solius. Possumus autem & tertiam distin
ctionem facere de distinctione vinculi, vt dica
mus, ꝙ vinculum spirituale fortius sit, q̃ carnale
quantũ est de se: sed carnale sit fortius & durabi
lius, & quod separari non possit quãdiu viuunt
coniuges: hoc potissimè habet ex mãdato chri
sti, qui hoc præcepit & mandauit in euangelio
dicens, Quod deus cõiungere fecit &c. Ideo ait
Apost. 1. Corin. cap. 7. præcipio non ego sed
deus vxorem a viro non discedere, quod si di-
scesserit, manere innuptam, aut viro suo recon
ciliari, ita quod dato quod separetur coniugiũ
quantũ ad redditionẽ debiti, vel quantũ ad to-
rum, vel quantum ad habitationem, nunquam
tñ separatur quantum ad vinculũ loquendo de
coniugio consumato; Si enim sit legitimum ma
trimonium & perfectum, quãdiu viuunt coniu
ges etiã auctoritate papali non pñt separari, ꝙ
vir haberet aliam vxorem, vel vxor alium virũ,
ita quod tolleretẽ vinculum quod est inter eos.
Ex his autem tribus distinctionibus factis de for
titudine vinculi, nihil concluditur contra nos,
sed semper pro nobis: nam si dicatur spirituale
vinculum esse fortius quia dignius vt dicebat di
stinctio communis & prima, dicemus quod tale
vinculum est dignius quia fundatur sup re val-
de digna cuiusmodi est ecclesia, quæ si bene gu
bernetur est res magni meritis & per locũ a con
trario si gubernetur non bene, est res magnĩ
demeriti, quia maiori bono maius malum op-
ponitur. Considerare ergo debet Prælatus qui
curam gerit ecclesiæ sibi commissæ, cum quãta
diligentia debeat tractare rem tam dignam, &
quanto vniuersalior est Ecclesia, tanto indiget
maiori diligẽtia: ꝑpter quod summus pontifex
cui commissæ sunt omnes oues, præ omnibus
aliis ad gubernationẽ tantæ rei debet esse dili-
gens, sollicitus, & attẽtus. Quare si videat se non
sufficientem, & non valentem habere tantam
diligentiam, si induret cor suum & renuntiare
nolit, nõ attribuetur hoc diuino instinctui, nec
diuinæ operationi, sed magis temptationi dia-
bolicæ. Valde ergo desipiuntur illi qui de vxo
re carnali quę est vna singularis persona, quod
coniugium si non dissoluatur, forte potest inde
accidere particulare malum, & si soluatur po
test inde accidere malũ vniuersale, qđ ex hoc

A inducerẽtur communiter homines vt suas vxo
res dimitterent. Ex hoc ergo velle arguere de
coniugio spirituali, circa quod si non sit debita
diligentia, accidet inde malum vniuersale, quod
est valde inconueniens: immo quia naturale est,
quod pars exponat se periculo pro toto, sicut
homo naturaliter obiicit brachium, vt defendat
totum corpus, brachium ergo quod est parti-
culare membrum naturaliter se exponit pericu
lo, & obiicit se ictui ne lędatur corpus: sic quia
quilibet est quædam persona singularis, si com
missa est sibi cura boni publici & videat se mani
festè insufficientem ad hoc agendũ, & manife-
ste cognoscit quod huiusmodi bonum languet
sub ipso, ratio naturalis dictat quod omnimo-
B do quo potest, & q̃ citius bono modo quo põt,
debet se exonerare ab onere assumpto: & vt pa
tet per habita & prout ratio naturalis dictat,
oportet quod exoneratio siue depositio oneris
respondeat assumptioni eius; vt per idem opus
contrario modo factũ, esse habeat hoc & illud:
papa itaq; vt sępius dictum est quia à nullo con
firmatẽ, sed ex libero suo assensu electionis de se
factę habet plenitudinẽ potestatis, & est sub hu
iusmodi onere, ex libero suo dissensu & ex libe
ra sua renuntiatione erit exoneratus ab huius-
modi onere. Secunda etiã distinctio est pro no
bis: dicebatur quidem quod spirituale vinculũ
est fortius intensiuè, quia intẽsius stringit, & ma
gis angit & requirit diligẽtiorem curã: propter
C quod idem quod prius. Nam vt patet quod si
assumptus ad tantam curã habendam & factus
est sponsus Ecclesiæ, circa quã diligentem curã
prout expedit habere nescit, manifestè hoc di-
ctat ratio naturalis quod huiusmodi coniugiũ
dissoluatur: cum enim optima ratione guberne
tur vniuersum, dicere quod vinculum illud nõ
potest tolli per quod periclitatur commune bo
num, est à ratione deficere, & est rationi oppo-
nere. Tertia etiam distinctio de fortitudine vin
culi quod vinculum spirituale est fortius, verũ
est sm se: vinculum autem carnale esse indisso-
lubilius, verum est ex mandato Christi, quod ẽt
est pro nobis: nam si quæratur causa, quare chri
stus hoc mandauit de sponsa carnali & non de
D spirituali? plana est solutio: quia si posset tolli
vinculum matrimonii, posset inde consurgere
fortè aliquod bonum particulare, vt quia forte
in coniugio istius fuit error fortunæ, credens
accipere vxorem diuitem, accepit pauperem, vl'
fuit error qualitatis, credens accipere virginem
accepit corruptam: vel credens accipere bene
morigeratam & patientem, accepit discolam:
ꝑpter quod fortè esset sibi bonum si posset illã
dimittere. Sed ex isto bono particulari oriretur
vniuersale malum, quia cum homines magis se-
quantur concupiscentiam q̃ rationem, commu
niter homines inducerentur vt suas vxores di-
mitterẽt. Ex hoc igitur surgeret vniuersale ma
lum, quia non haberetur debitè cura de filiis.

Ideo nil mirum si Christus qui erat ipsa sapien
tia, præamans vniuersale bonum, mandauit, ꝙ
vir non posset vxorem dimittere excipiens in-
de fornicationis causam, in qua fornicatione li
cet a coniuge fornicante tollatur ius exigendi
debitum, semper tñ manet vinculum, quia si fiat
separatio, tñ non potest vir alii vxori nubere,
neq; vxor alii viro. Verum quia scire mandata
dñi non est scire verba mandatorum, sed vim &
intentionem mandantis, quia voluntas quidẽ
principis non fundatur in verbis, sed in vi & in-
tentione verborum: propter qđ dicebat Chri-
Luc. 12. stus, Siquis scit voluntatem dñi sui & non facit
plagis vapulabit. Sed si consideramus volunta-
tem & intentionẽ Christi mandantis nõ dissol-
ui coniugium carnale, possum rationabiliter ar
guere quod mandauit posse dissolui coniugiũ
spirituale, nam si dissolueretur coniugium car-
nale posset esse bonum priuatũ, sed esset malũ
publicum: in coniugio autẽ spirituali econtra-
rio, quia si non posset dissolui, cum hmõi con-
iugium sit inter Prçlatum & Ecclesiam quç est
bonum cõmune & publicum, manifestẽ patet
quod hoc esset malum publicũ & cõmune. Et
si coniugium quod est inter insufficientẽ præla
tum & suam ecclesiam est malum publicũ & cõ
mune, & coniugium quod est inter papam &
vniuersalem ecclesiam (si papa nõ esset sufficiẽs)
esset malum publicũ & cõmune, quia tota eccle
sia esset sub ductore inscio, non valente habere
debitam curam & diligentiam de vniuersitate
ouium sibi commissa. Arguatur ergo sic, Chri
stus mandauit quod non dissolueretẽ matrimo-
nium carnale quia oriretur inde commune ma
lum, ergo hoc mandando mandauit qđ posset
dissolui coniugium spirituale, quia si tale coniu
gium dissolui non posset, oriretur inde publicũ
& commune malum. Videant ergo texentes te
las aranearum, quid valet ratio fundata sup cõ-
iugio carnali, vt ex hoc procedatur ad coniu-
gium spirituale, quia vt patet credentes argue-
re pro se, arguunt contra se, & credentes coo-
perire se, discooperiunt se.

Cap. IX. *In quo soluitur ratio quarta arguens ꝙ papatus, qui est summa uirtus causata, per nullam uirtutem causatam tolli potest.*

Vamuis tertia ratio sit manife-
stẽ distincta a ratione prima &
secũda, vt patere potest intuen
ti, hæc tamen ratio quarta, ꝙ
summa virtus creata cuiusmo
di est papalis, a nulla virtute
causata tolli potest, non videtur esse distincta a
ratione prima & secunda. Dicebat enim ratio
prima quod papatus a nullo alio nisi a deo po
test remoueri. Dicebat secunda quod papatus
a nullo alio a deo potest auferri. Dicit aũt hçc
A ratio quarta quod papatus a nulla virtute crea
ta potest tolli. Per omnia autem hæc teriť aqua
mortario, & semper videtur haberi idem in eo-
dem: tamẽ quia forte non est bonum sic aduer
sarios vilipẽdere, quod rationes suas dicant om
nino idem, ideo sicut supra diuersificauimus ra
tionem secundã a ratione prima, sic in hoc cap.
volumus diuersificare hanc rationem quartam
a ratione secunda & prima. Sed non videmus
quod ista ratio quarta possit diuersificari a ra-
tione prima & secunda, quæ dicit papatum nõ
posse remoueri nisi a solo deo: & ratio secunda
quæ dicit papatum non posse auferri nisi a so
lo deo, arguantur de quacunq; cessione siue
voluntaria siue alia. Sed hæc quarta ratio specia
liter concludit de amotione inuoluntaria vide-
B licet quod papatus inuito papa non potest tol-
li ab ipso, & hoc satis bene sonant verba huius
rationis quartç, ait enim quod quia papatus est
suprema virtus, ideo non potest tolli per virtu-
tes alias creatas quæ omnes sunt inferiores eat
propter quod si loquamur de amotione violen
ta verum est quod concluditur, quia impossibi
le est quod Nanus inferat violentiam Giganti,
& quod inuito gigante moueat ipsum de loco
suo: debilis enim non potest violentare fortio
rem. Ideo diciť in Isaia. Nunquid tolletur a for
ti præda? Sed licet non possit debilis prosterne
re fortem violenter, voluntariẽ tamen quãtum-
cunq; debilis posset prosternere fortem. Si itaq;
C hçc quarta ratio arguit de quacunq; amotione
siue voluntaria siue alia, habebit eãdem solutio
nem cum ratione secunda & prima, in quã per
exempla reperta in naturalibus & gratuitis, ostẽ
dimus quod ea quç sunt a solo deo, si ad ea fien
da cooperantur vel cooperari possunt creatu
ræ, quod opere creaturarum tolli pñt. Si vero
hæc ratio specialiter loquitur de amotione vio
lenta, per ea quæ in aliis vidimus possumus ad
hanc rationem faciliter rñdere: habemus.n. exẽ
plum manifestum dist. 21 in capite Nunc autẽ,
vbi dicitur ꝙ nullus potest rite ab his qui infe
rioris sũt dignitatis vel ordinis, iudicialibus sub-
mitti diffinitionibus. Deinde etiam ponitur exẽ
plum de Marcellino papa, qui compulsus non
D simpliciter sed passionis metu ingressus pagano
rum templum, grano thuris super prunas im-
posuit: qđ faciendo Idolis sacrificauit. Et cum
idem Papa coram concilio episcoporũ se hoc
fecisse confiteretur, nullus tamen episcoporum
in eum proferre sententiã ausus est: sed sæpissi-
me dicebant ei, non nostro iudicio sed ore tuo
iudica causam tuam. Rursus dixerunt ei, Noli
ergo audiri in nostro iudicio, sed collige in si-
nu tuo causam tuam. Rursus inquiunt, ex ore
tuo condẽnabis. Assignabãt quidem illi epi hu
ius rationis causam, dicentes, quia prima sedes
non iudicabitur a quoq;. Propter ꝙ legitur in
legenda dicti Marcellini, ꝙ ipse seipsum depo-
suit: sed omnis turba eum iterum reelegit, & sic

realsumptus

reassumptus in papam, gloriosus martyr effectus est: quia cum nullo modo vlterius sacrificare vellet, capite truncatus est. Ex iis itaq; manifeste patet, quod summus pontifex a nullo iudicari debet, nisi forte in hæresim esset lapsus: quia si vellet pontifex aliquis in errorem contra fidē pertinaciter permanere, ageretur cum eo sicut cum mortuo, vt nō esset vlterius papa: quia cū hæreticus sit mortuus fidei christianę, cōsequēs est, quod non potest christianorū esse caput.

Dist. 40. c. Si papa. Vide ibi gl. in ver. A fide devius.

Soluta est ergo hæc ratio quarta per ea quę legimus facta in Marcellino papa, qui a nullo est depositus, nullus in eum sententiā protulit, sed ipse seipsum deposuit. Quod si dicat, ꝙ iterum fuit reelectus, argumentum est pro nobis: consequens .n. est, quod si fuit reelectus, ergo non erat papa: nullus enim eligit papam in papam: claro.n. clarus est, quod ille qui eligitur nō est papa: sua ergo depositio fecit eum non papam. Est ergo hoc rōni consentaneū, rebus gestis cōsonum, & patribus approbatū, quod si papa se ipsum deponit, non est vlterius papa, nisi iterū reeligatur, & iterum suæ electioni consentiant. Nulla igitur virtus creata potest ptātem papalē ab eo qui est papa inuite tollere: ipse tñ potest seipsum deponere, vt est per habita manifestū. Aduertendū est tamen, ꝙ in multis est similitudo inter episcopū & ecclesiam, & virum & vxorem: nam ep̄s nō debet ecclesiam dimittere nisi sit necessitas quasi ineuitabilis, vel nisi sit apostolica aut regularis immutatio: licet ergo nullo modo vir debeat dimittere vxorem suam, & si eam dimittat non tollitur vinculū, episcopus tamen vel ex necessitate vel ex apostolica & regulari immutatione pōt dimittere ecclesiā suā, & si dimittat tollitur illud vinculū quod erat inter episcopum & ecclesiam, vt possit auctoritate apostolica ad aliam ecclesiam promoueri, & eadem auctoritate potest ecclesia illa alii epō sociari: ideo dr̄ Cau. 7. q. 1. c. Sicut, ꝙ sicut vir nō debet dimittere vxorem suam, ita nec episcopus ecclesiam suam, vt illam dimittat absq; ineuitabili necessitate, ad quam consecratus est, nisi apostolica vel regulari mutatione. Episcopus ergo non debet nec potest, nisi auctoritate superioris, dimittere ecclesiam sibi cōmissam: quia sicut ipse ex solo suo consensu non potest plenam vel liberam administrationē habere, ita ex solo suo libero dissensu vel ex sola sua renuntiatione libera, non potest onus assumptum dimittere. Papa vero qui superiorem non habet prout sæpius tactum est, sicut ex solo libero cōsensu habet plenam iurisdictionem, ita ex solo suo libero dissensu & ex sola sua libera renuntiatione potest onus assumptū deponere. Semper ergo potest ipse papa assumptum onus deponere, sed nō debet nisi ex manifesta causa & in casu hoc facere: quia valde periculosum est in diuinis rebus, ꝙ quis cedat iuri suo & potestati, vt habet̄ Cau. 7. q. 1. c. Quā periculosum A ex causa tamen manifesta & in casu licet nō posset ad id cogi, ipse tamen debet hoc facere & debet seipsum deponere, si videat seipsum insufficientem ad gubernandum ecclesiam, ne publicum bonum sub eo langueat.

Euaristus pp. epist. 2.

Cap. X. In quo soluitur ratio quinta, & habet hoc cap. partes octo: in prima parte ostenditur, ꝙ in ordine episcopali nō imprimitur character.

Olutis quatuor rationibus antedictis, soluere volumus rationē quintam, quæ arguit, ꝙ cū B nec papa nec tota creaturarum vniuersitas potest facere, ꝙ aliquis pōtifex non sit pontifex: ergo multo magis non videtur posse facere, ꝙ summus pontifex nō sit summus pontifex. Addunt enim isti ad confirmationem sui dicti, ꝙ minus est tollere simplicē pontificem q̄ summum pontificem: exinde concludunt, ꝙ cum simplicem pontificem nullus possit tollere nisi deus, ergo nec summum pontificem aliquis videtur posse tollere nisi deus: ergo papa renuntiare non potest, nec sua renuntiatio valet. Videtur autem istis bene arguere, & videtur eis, ꝙ arguant per locum a minori, & C quod minus sit tollere simplicem pontificem, ita quod simplex pontifex non sit pontifex, q̄ tollere summum pontificem quod non sit summus pontifex. Sed si bene considerant vim suorum dictorum, nō arguunt per locum a minori, immo arguunt per locum a maiori, quia eo modo quo simplex Episcopus opere creaturæ tolli non potest, maius est facere quod simplex pontifex non sit pontifex, q̄ quod summus pontifex non sit summus pontifex: immo fm cōmunem cōditionē rerum, maius est desinere a simpliciter esse, q̄ ab optimo esse: nam quicūq; desinit vel priuatur a simpliciter esse, consequens est, quod illud sit priuatum optimo esse, cū ipm simpliciter esse sit fundamentū omnium aliorū. D Sicut ergo difficilius est destruere rōnē fundamenti, & arborem euellere a radice, q̄ destruere ipsam in ramis: sic quia esse summum pontificē præsupponit esse pontificem, non valet si pontifex non pōt desinere esse pontifex, quod summus pontifex non possit desinere esse summus pontifex. Sed dicemus, quod ille idē qui nō est pontifex potest habere plenam iurisdictionem & auctoritatē summi pontificis: vt si aliquis sit in papam electus antequam ordinetur in Episcopum, habebit plenam iurisdictionem summi pontificis, non tamen erit summus pontifex nisi sit pontifex. Verumtamen quia verba generalia menti non satisfaciunt nec quietant intellectum, ideo volumus ad specialia de-

deſcendere, & quātum ad præſens cap. ſpectat, A circa epiſcopatum, de quo eſt nunc quæſtio noſtra, octo declarabuntur. *Epatus.* Primo quidem declarabitur quod in epiſcopatu nõ imprimitur character. Secundo quòd licet in epiſcopatu nõ imprimatur character, imprimitur tamen ibi perfectio characteris: ille enim qui ordinatur in epm non ſuſcipit characterem, qui ſit alius a charactere ſacerdotali, ſed perficitur in eo ſacerdotalis character. Tertio oſtendetur quomodo epiſcopatus ſit ordo, & quō non ſit ordo. Quarto declarabitur quot ſunt eporũ ordines. Quinto manifeſtabitur, quòd vltra ſimplicem epiſcopatum non imprimitur character, nec perfectio characteris: propter quod ſi epiſcopus fiat Archiepiſcopus vel Patriarcha vel etiam Papa, ex B hoc ſolam iuriſdictionem ſuſcipit, non characterem vel perfectionem characteris. Sexto demonſtrabitur, quòd inter epiſcopum & eccleſiam ſpirituale coniugium reperitur. Septimo patefiet, quot modis habet eſſe ſpirituale coniugium, & quomodo poteſt ſolui & non ſolui, & quomodo eſt fortius & durabilius q̃ ſit coniugium carnale, & quòd magis poteſt diſſolui cõiugium carnale q̃ ſpirituale. Octauo & vltimo ex his quæ diximus ſoluemus rationem propoſitam, quomodo ſummus pontifex poteſt deſinere eſſe ſummus pontifex, & tamẽ ſimplex põtifex non poteſt deſinere eſſe ſimplex pontifex.

Character. Propter primum, ſciendũ, quòd character ſecundũ ſe, ſignum directiuum importat. Vnde C & Dionyſ. dicit, characterem eſſe ſignum ſanctæ contractionis & participationis diuinorũ: & ſecundũ cõmune dictum Magiſtrorum, character eſt diſtinctio impreſſa animæ rationali. Sed omnis diſtinctio & omnis differẽtia & omnis relatio fundat in aliquo, vt ſi aliqui ſunt ſimiles hoc eſt quia habent eaſdem qualitates: & ſi ſunt differentes hoc eſt quia habent alias perfectiones. Aliqua ergo perfectio imprimitur in animā poſtquā diſtinguitur ab alia anima, ratione cuius dicitur illi animæ eſſe character impreſſus. Si ergo quęrat quid ſit ille character. Dicemus, quòd eſt quoddam ſignaculũ & quædam poteſtas impreſſa animæ, per quam ad ſpiritualia dedicatur. Propter quod Magiſter. 4. D ſen. diſt. 24. volens diffinire ordinẽ quātum ad ipſum characterem ait, Quòd ordo eſt ſignaculum quoddā, quo ſpiritualis poteſtas tradit ordinato. Et ideo ibidem ait, quòd character ſpiritualis, eſt promotio ptātis. Verum qa per hęc ſenſibilia ſumus apti nati manuduci in intelligibilia, cum character nõ ſit aliud q̃ potentia quędam ſpiritualis, per quā anima habens hmõi potentiā quaſi per quoddā ſignaculũ & p quendam characterẽ diſtinctum ab alia anima hmõi potentiā non habẽte: cum ergo inueniamus triplicem potentiam in rebus corporalibus, videlicet potentiam recipiendi cuiuſmodi eſt potẽtia materię, potentiā reſiſtendi, ſicut dura & fortia habent potentiā vt reſiſtant, & potentiam agendi, ideo non ponimus niſi triplicem characterem, videlicet characterẽ Baptiſmalem, qui eſt potentia ſpiritualis vt poſſit ſpiritualia recipere: & characterem impreſſum in Confirmatione, qui eſt potentia ſpiritualis vt poſſit ſpiritualiter reſiſtere, & ſpiritualiter reſiſtendo poſſit in Ieſu Chriſti notitiam deducere: & characterem impreſſum in Ordinibus, qui eſt potentia ſpiritualis agendi vel ſpiritualia miniſtrandi. Imprimit quidem character in baptiſmo, vt poſſimus ſpirituales potẽtias & characteres recipere. Ideo ſi quis ordinaretur, & non eſſet baptizatus, nõ reciperet ordines, ſed eſſet baptizandus, & iterum ordinãdus. Imprimitur etiam character in Cõ B firmatione, vt confirmati & firmi exiſtentes poſſimus nomen Chriſti audacter confiteri, & obuiātibus reſiſtere. Imprimitur quoq; character in ordinibus, vt poſſimus ſpiritualia miniſtrare. His itaq; prælibatis, dicemus quòd cum character ſit quædam potentia ſpiritualis, ille qui ordinatur in epm, non ſuſcipit characterem aliũ a charactere ſacerdotali: nã ſi epiſcopatus eſſet ordo imprimens alium characterem a ſacerdotali, ſicut ſacerdotium eſt ordo imprimens aliũ characterem a charactere diaconali, ſequeretur illud inconueniens, quòd quis poſſet fieri epiſcopus, etiam ſi non eſſet ſacerdos. Ordinatio ergo epiſcopalis, quæ eſt ſupra ſacerdotalem, poſſet fieri per ſaltum, & poſſet quis fieri epiſcopus C non factus ſacerdos: quod falſum eſt. Eſt tamen diligenter aduertendum, quòd Hugo diſt. 52. c. Solicitudo, notauit tria notanda: Primũ, quòd prætermiſſo baptiſmo, nullus ordo poteſt recipi. Secundũ, ꝙ prætermiſſis omnibus minoribus ordinibus, ſacer Ordo non conferẽ. Tertium ꝙ prætermiſſo ſacerdotio, epiſcopalis ordo non datur. *Vide glo. ibi in ver. ſubdiaconatus.* Primum quidem, quòd prætermiſſo baptiſmo, non confertur aliquis ordo: & tertium, ꝙ prætermiſſo ſacerdotio, non confertur ordo epiſcopalis, vera ſunt, ſed ob aliam & aliam cauſam: nam in baptiſmo confertur character, qui eſt potẽtia receptiua, per quam ſumus apti ad recipiendũ alios characteres, ideo ſi illo charactere & illa potentia careamus, characte D res Ordinis nõ poterimus recipere: ſed quòd prætermiſſo ſacerdotio, non imprimatur nobis ordo epiſcopalis, ex hoc veritatẽ habet, qa in ſacerdotio imprimitur character ſacerdotalis, qui character per ordinem epiſcopalẽ perficitur: nec videẽ differentia inter ſacerdotem & Epm niſi illa, quæ eſt inter hominem puerũ & hominem virum, quia homo vir eſt homo magnus & eſt homo perfectus, homo puer nõ eſt magnus nec eſt homo vſquequaq; perfectus. *Eps & ſacerdos quomodo differant.* Ideo de quolibet põtifice dr̃, quòd eſt ſacerdos magnus: & Dionyſ. in de Angelica Hierarchia in cap. de ſacerdotalibus perfectionibus, Diaconibus attribuit purificare, ſacerdotibus illuminare, epiſcopis perficere. Sicut ergo ſm hunc ordinem,

dinem,quem videmus, habet eſſe aliquid ſimpliciter q̃ habeat eſſe perfectũ, vt prius eſt puer q̃ ſit vir:ita prius oportet ꝙ ſit ſacerdotiũ in quo imprimitur character ſacerdotalis, q̃ detur epiſcopalis ordo,In quo imprimitur perfectio illius characteris. Sed illud ſecundũ notabile,ꝙ nõ recipiatur ſacer ordo niſi prius recipiatur aliquis de minoribus ordinibus, falſum eſt:nam oẽs ordines habent characteres ſuos diſtinctos,vt poſſit vnus ſine alio recipi, & poſſit quis per ſaltũ ordinari:& ſi ordinatur per ſaltum, non reordinatur, ſed imponitur ei pęnitentia,& ſuppletur quod eſt omiſſum. Vnde purus laicus poteſt recipere ordinem ſacrum, ſicut dicitur in gloſa ſuper Diſt.40.c.Sicut. Tametſi nulla gloſa diceret,ex quo characteres ſunt diſtincti, & impreſſiones,ſunt diſtinctæ,conſequens eſt,quòd põt imprimi character ſuperior ſine inferiori, vt cõmuniter Theologi tenent. Reuertamur ergo ad propoſitum,& dicamus quòd quia ordines ſe inuicem non præſupponunt de neceſſitate, ſed de congruitate,quia poteſt conferri quilibet ordo ſuperior ſine inferiori,conſequens eſt quòd quilibet ordo tam ſacer q̃ non ſacer habeat ſuum proprium characterem: ſed cum ordo epiſcopalis nõ poteſt conferri ſine ſacerdotio, vt cõmuniter tenent Theologi & Iuriſtæ, conſequens eſt quòd ordo epiſcopalis non habeat per ſe diſtinctũ characterem ab ordine ſacerdotali:quod primo declarare volebamus.

Aeg. de charactere. q. 3.

Habetur extra de Presb. ordinato per.

Incipit ſecunda pars huius Capitis,declarans quòd licet in ordine epiſcopali non imprimatur character, imprimitur tamẽ perfectio characteris.

Viſo,quõ in ordine epiſcopali nõ imprimit̃ per ſe character alius a charactere ſacerdotali,quia tunc poſſet cõferri epiſcopatus ſine ſacerdotio, volumus declarare qđ ſecundo proponebat̃, videlicet quòd in ordine epiſcopali quãuis non imprimatur ibi character,imprimitur tamen ibi perfectio characteris non cuiuſcunq;, ſed characteris ſacerdotalis. D Hoc ergo fit in ordine epiſcopali quòd ex huiuſmodi ordine perficitur & completur character ſacerdotalis, quod ſic declarat̃: quia ſi ſunt duo agentia,quorũ vnum nõ poteſt aliquid,qđ non poteſt aliud,ex duplici cauſa cæteris paribus hoc poteſt contingere: vel quia aliquã potentiam habet hoc agens,quã non habet illud: vel quia illam eandem potentiã perfectiorem habet. q̃ illud: vt ſi aliquis poteſt videre a longe aliquid,quod non poteſt alius,vel hoc eſt, quia hoc habet virtutẽ viſiuam, quã nõ habet alius: vel ſi vtriq; hñt virtutẽ viſiuã, cõpletiori tamen modo habet huiuſmodi virtutem ille,quã alius:

A conſtat quidem quòd multa poteſt facere epiſcopus,quæ non poteſt ſimplex ſacerdos: quia poteſt conſecrare & conferre Ordines non ſolum minores, ſed etiam maiores: quod non poteſt ſimplex ſacerdos nec ex cõmiſſione,nec alio modo. Nunq̃ enim ſimplex ſacerdos poteſt cõſecrare aliquem in epiſcopũ, nec poteſt conferre ſacros Ordines: vel ergo hoc eſt,quia aliqua potentia ſpiritualis eſt in epiſcopo,quę non eſt in ſimplici ſacerdote: vel quia perfectiori modo eſt in epiſcopo,q̃ in ſacerdote. Sed primum ſtare non põt quòd potentia ſpiritualis aliqua ſit in epiſcopo,quæ non ſit in ſimplici ſacerdote: quia huiuſmodi ſpiritualis potentia, de qua hic loquimur,nihil eſt aliud q̃ character: Si enim

B ordo epiſcopalis haberet per ſe diſtinctum characterem a ſacerdotali, ſequeretur illud inconueniens quod ſupra tetigimus, quòd poſſet fieri aliquis epiſcopus abſq; eo quod eſſet ſacerdos, ſicut poteſt fieri ſacerdos abſq; eo quod ſit Diaconus. Poterit ergo aliquid epiſcopus qđ non poteſt ſacerdos, non propter modũ primum ꝙ aliqua potentia ſpiritualis, vel aliquis character imprimat̃ in ordine epiſcopali alius a charactere ſacerdotali, cõſequens ergo eſt quòd hoc ſit ſecũdo modo, videlicet quòd epiſcopus nõ habeat characterem nec aliam ſpiritualem potentiam, ſed habeat perfectiorem huiuſmodi characterem & perfectiorem huiuſmodi poteſtatẽ.

C Propter quod bene dictum eſt, quòd in ordine epiſcopali non imprimitur character, ſed perfectio characteris:nihil eſt enim aliud epiſcopus q̃ ſacerdos perfectus, vel eſt ſacerdos qui poteſt alios ſacerdotes facere: Sic.n. dicemus de ſacerdote & de huius ordinibus, ſicut dicimus de aliis naturalibus rebus. Aliud eſt.n. eſſe hominẽ, & aliud eſſe hominẽ qui poteſt alios homines generare:nam homo puer hõ eſt; ſed non eſt homo perfectus qui poteſt alios homines generare: & ſi ille,qui eſt homo puer, creſcat & fiat vir, vt poſſit alios homines generare,non eſt factus homo alius, ſed factus eſt homo perfectus. Sic ſacerdos ſimplex ſacerdos eſt, ſed non eſt ſacerdos qui poteſt alios ſacerdotes facere. Si ergo ſimplex ſacerdos epiſcopetur, non imprimitur ei alia ſacerdotalis potentia, nec imprimitur ei alius character, ſed ille character ſacerdotalis quẽ hẽbat perficit̃, vt ex hoc ſit ſacerdos perfectus vt poſſit alios ſacerdotes facere: quia ſecundum ſapientũ ſentẽtiam, Vnũquodq; perfectũ eſt,cum poteſt ſibi ſimile generare. Sacerdos ille, qui non poteſt alios ſacerdotes facere, non eſt ſacerdos vſquequaq; perfectus: epiſcopus autem qui hoc poteſt, dicitur ſacerdos perfectus. Aduertendum ergo, quòd multũ videtur ſimile de ſacerdote ſimplici & de ſacerdote epiſcopo, & de homine puero & de homine viro: puer.n. per potentiam caloris naturalis, quã habet,poteſt cibum conuertere in alimentum: ſed non eſt tantæ potentiæ ille calor quòd poſſit

semen decoquere, vel quód possit alium hominem generare. Sic & simplex sacerdos per potentiam spiritualem, siue per characterem, quē habet, potest substantiā panis conuertere in verum corpus Christi, qui est noster cibus, & nostrum spirituale alimentū: sed non est tantæ potentiæ ille character quód possit alium in sacerdotem ordinare, ita quód quantum ad sacerdotium non pōt simile generare, sicut & hō puer quātum ad naturā humanā non potest sibi similem generare, homo autem magnus, cum perfectus sit, potest sibi similem hominē generare. Sic & episcopus, quasi sacerdos perfectus, pōt alios sacerdotes facere, vel potest alios in sacerdotium ordinare. Est tamen nihilominus diligenter notandum, quod Diony. in de eccles. Hierarch. cap. de sacerdotalibus pfectionibus, vbi episcopum vocat sacerdotē perfectū: quia quicquid perfectionis est, attribuit epis, ita quod quāuis sacerdos simplex potest baptizare & potest conficere corpus Christi, modo tamen perfecto idest modo solenni nō pōt sine epō, idest, sine adiutorio epi: quia, vt innuit, licet quædam mysteria per sacerdotes impleantur, vt baptismus, & confectio Eucharistiæ: tamen, vt ait, baptismus non celebratur solenniter sine chrismate, & Eucharistia non conficitur sine altari, qd' altare non nisi ab episcopo consecratur. Potest ergo simplex sacerdos baptizare, quia hoc pōt quicunq; alius homo, & potest corpus Christi conficere: attamen vt hæc fiant solenniter & secundum ritum ecclesiæ, non fiunt sine actione episcopali, quia secundū Diony. non fit solēniter baptismus sine chrismate, & secūdm ritū ecclesiæ non conficitur corpus Christi nisi in altari consecrato. Etiam ipse presbyter conficiens secundum ritum ecclesiæ, debet esse indutus vestibus ab Episcopo benedictis. Episcopus ergo est sacerdos perfectus, tum quia potest alios sacerdotes facere, quod perfectioni attribuitur, quia, vt diximus, vnūquodq; perfectum est, cum potest sibi similem generare: tum etiam, quia quæ potest simplex sacerdos, sicut est baptizare &

Chrisma. Eucharistiam conficere, non potest ea perfectè idest solēniter, & secundū ritum ecclesiæ, sine actione episcopali, idest sine vnguento vt Dionys. dicit libro prædicto & cap. Appellat enim ibi vnguentum sanctum Chrisma, quod (vt dicit) requiritur ad solennitatem baptismi, & ad consecrationem altaris, in quo conficitur corpus Christi. Concludamus igitur, & dicamus quód quia Episcopus nihil aliud est q̄ sacerdos perfectus, ideo in ordine episcopali & cum quis efficitur episcopus, nō imprimitur ei alius character a suo charactere sacerdotali, sed ille character perficitur: propter quod bene dictum est, vt supra dicebatur, quód in ordine episcopali non imprimitur character, sed perfectio characteris.

A *Incipit tertia pars huius Cap. declarans quomodo episcopatus sit ordo, & quomodo non sit ordo.*

HIs itaq; prelibatis, volumus declarare quod tertio proponebatur declarādum, videlicet an episcopatus sit ordo. Dicemus quidē, quód magister. 4. sen. distin. 24. definiens ordinem, dicit, q̄ Ordo est signaculum quoddam, quo spiritualis potestas traditur ordinato. In qua diffinitione duo tanguntur, videlicet ipsum signaculū, & potestas spiritualis, quæ traditur in huiusmodi signaculo: quæ licet sint duo, tamen possunt B referri ad vnū & idem secūdm rem, videlicet character impressus in ordine est signaculū quod datur, & est potestas quædam spiritualis. Ipse.n. character sacerdotalis vel cuiuscūq; alterius ordinis signaculum quoddam est, per quod distinguitur hmōi ordinatus ab his qui non habent hmōi ordinem: & potestas quædam spiritualis est, quia per illum characterem quis dedicatur deo ad aliquid spirituale agendū, vt ex tūc possit preparare materiam quę requiritur in sacramēto Eucharistiæ, quod pertinet ad Subdiaconum: vel ex tunc dedicat' deo vt possit ministrare immediate sacerdoti in his quæ aguntur in hmōi sacramento, quod pertinet ad Diaconū: C vel sic dedicatur deo vt ex tunc possit conficere Eucharistiæ sacramentū, quod pertinet ad characterem sacerdotalem: omnes.n. ordines accipiendi sunt prout ordinant' ad Eucharistiæ sacramentū, quia hmōi sacramentū est finis nō solum omniū Ordinum, sed etiam omniū Sacramentorum, vt dicit Diony. in de eccles. Hierar. cap. de contemplatione ministerii illuminationis. Cum ergo sacerdos possit cōficere corpus Christi, consequens est quód respectu sacramēti Eucharistiæ nullus sit maior ordo q̄ sacerdotalis. Episcopatus itaq; qui est supra sacerdotium, non est ordo (vt hic de ordine loquimur) sed est dignitas vel officiū: propter quod & magister. 4. sent. Distin. 24. loquens de episcopatibus, ait, quód sunt epi quædam non ordinum D sed dignitatū vel officiorū nomina: & subdit, quód dignitatis simul & officii nō est episcopus: ergo secūdm Magistri sententiam, eps non est nomen ordinis, sed dignitatis & officii. Aduertendum ergo quód vt diximus, Ordo non est nisi quædam potestas, qua quis ad spiritualia dedicatur: sed potestas pōt dici alia & alia, vel secundum essentiā vel secūdm actum. Dicetur .n. aliquis habere aliam potentiā quā alius, si illa potentia sit alia in essentia a potentia, quā habet alius. Dicetur etiā alio modo habere aliam potentiam, si posset in aliquē actū, in quem nō possit alius: nam & si non est alius calor per essentiā in homine iam facto viro & cum erat puer, tamen qa aliqua potest homo vir, quæ non poterat cum

erat

erat puer, quia potest decoquere semen & generare, quod non poterat cum erat puer, dici pōt aliqua potentia esse in viro, quæ nō est in puero: est ergo ad vnū dicere, quod sicut & aliæ res, & ipsa potentia diuersificari potest per aliam & aliam essentiā, vel per perfectū & imperfectū. Primo quidem modo habēt distinctos characteres & distinctas spirituales potentias omnes septem ordines, quia character & spiritualis potētia, quā imprimit vnus ordo, est alia per essentiam a charactere & a spirituali potentia, quam imprimit alter: & inde est quod etsi de congruitate semper inferiores ordines debent præcedere superiores, non tamē hoc est de necessitate, quia potest quis suscipere superiorem ordinem prætermisso inferiori. Sed secundo modo differt character & potentia per imperfectū & perfectum in sacerdote & episcopo, quia (vt patuit) in ordine episcopali non imprimitur alius character a charactere sacerdotali, sed ille character perficitur & completur. Quærere ergo, vtrum episcopatus sit per se ordo distinctus ab aliis ordinibus, est quærere vtrum in ordine episcopali imprimatur alia spiritualis potentia ab omnibus aliis septem ordinibus. Si ergo loqueris de alietate potentiæ per essentiam, patet quod non est alius character vel alia potentia quantum ad ea quæ sunt ordinis in sacerdote & in episcopo: si loqueris de alietate potentiæ non secundum essentiam sed secundū perfectū & imperfectū, sic in episcopo est alia spiritualis potentia, quia est in eo perfectior potentia & perfectior character quā sit in simplici sacerdote. Et quia potentia pfecta potest in aliqua in quæ non potest potentia imperfecta, ideo non solū quantum ad ea quæ sunt iurisdictionis, sed etiā quantum ad ea quæ sunt ordinis, potest aliqua episcopus quæ non potest simplex sacerdos. Episcopatus itaque non est per se ordo, quod secundum se imprimat characterem, sed est per se ordo prout per se imprimit perfectionē characteris. Ideo Magister libro. 4. distin. 24. cum prius dixisset quod episcopus non est nomen ordinis sed dignitatis & officii, postea dixit, quod ordo episcoporum quadripartitus est: prius ergo negauit episcopatum esse nomen ordinis, & postea concessit quod episcopus erat nomen ordinis: & Diony. in de Eccles. Hierarchia cap. de sacerdotalibus pfectiobibus dicit, eē tres Ordines in ecclesiastica Hierarchia, videlicet ordinem episcoporum, sacerdotum, & aliorum ministrorum, ita quod sub ordine ministrorum comprehēdit sex ordines, videlicet quatuor ordines minores cum diaconatu & subdiaconatu: quia omnes isti ministrant sacerdoti, cuius est conficere corpus Christi. Potest ergo concedi quod episcopus sit nomen ordinis, & potest negari secundum aliam & aliam acceptionem, vt est per habita manifestum.

A *Incipit quarta pars huius Capituli, distinguens, quot sunt ordines episcoporum.*

Quoniam ostensum est, quod secundum vnum modū accipiēdi, episcopus est nomen ordinis, ideo volumus distinguere, quot sunt ordines episcoporū. Dicit. n. Magister. 4. sent. distin. 24. quod Ordo episcoporum quadripartitus est, in Patriarchas, Archiepiscopos, Metropolitanos, & Episcopos. Videtur ergo Magr distinguere inter Metropolitanum & Archiepiscopum: quia (vt ipse ait) Archiepiscopus accipitur pro Primate secundū quē modum acci- B piendi, erit distinctio inter Primatem & Patriarcham. Sed nos distinguemus de Patriarchis. Est. n. Patriarcha (vt ait Magister in dist. præfata) idem quod summus Patrum: & quia quod per superabundantiam dicitur, vni soli conuenit, ideo sequendo etymologiam nominis, non est in Ecclesia nisi vnus solus princeps, videlicet Romanus Pontifex. Distinguemus ergo Romanum Pontificem ab omnibus aliis. Patriarchas ergo alios associabimus ipsis Primatibus, vt dicamus quod idem sit esse Primatem & Patriarcham. Sed quia inter ipsos Primates aliqui sunt maioris dignitatis, aliqui minoris: illi qui sunt maioris dignitatis, dicti sunt Patriarchæ: C illi qui sunt minoris, retinuerunt sibi commune nomen, & vocati sunt Primates: pro eodem ergo genere possumus accipere Primatem & Patriarcham. Sic etiam pro eodem possumus accipere Archiepiscopum & Metropolitanum. Dicitur. n. Archiepiscopus quasi princeps episcoporum: dicitur autē Metropolitanus quasi mensura ciuitatis: archos quidem idem est quod princeps: & metrum idem est quod mensura, vt idē Magister in eadem distin. exponit. Et quia princeps episcoporum debet regulare & mensurare ciuitates Suffraganeorum, quæ sūt sub ipso, ideo pro eodem accipiemus Archiepiscopum & Metropolitanum. Quatuor ergo sunt ordines episcoporū: quia in infimo gradu sunt epis- D copi, supra quos sunt Metropolitani seu Archiepiscopi, supra quos sunt Primates seu Patriarchæ, super omnes quidem est Romanus Pontifex: quę omnia (secundū Magistrum in dist. præfata) accepta sunt a Gentilibus. Sed dicet quis. Quare in hoc, Magister, imitamur Gentiles, & non Iudeos, cum salus ex Iudęis sit, & cum pater noster dicat esse Abraham, & cum testamentum nouum contineatur in veteri, sicut rota in rota iuxta visionem Ezechielis? Dicemus ergo, quod gens iudaica erat vnus populus, & lex illa Mosaica data fuit vni populo, ita quod tempore legis scriptæ poterat quis saluari in gentilitate: non. n. tenebantur ad cęremonias illius legis nisi soli Iudęi, vel illi qui volebant se conuerte

re ad ritum Iudæorum. Sed nostra ecclesia est catholica & vniuersalis, vt extra eam non possit esse salus, ergo de iure, ecclesia occupat totum mūdum, quia de iure omnes deberent obedire Euangelio, oēs deberent esse sub summo Pontifice: illud.n. tenetur de iure quisq; agere, sine quo nō potest iuste viuere, vel sine quo non potest iustus esse, vel sine quo non potest salutem consequi: extra.n ecclesiam nō est salus. Sic ergo est de iure quod ecclesia totū contineat, & ēt de facto multo magis est dilatata ecclesia, q̄ fuit synagoga, Ideo ordo istarū dignitatum dicitur a Gentilibus sumpsisse originē, quia sicut Gentiles propter sui diffusionē, vt quia multi erant & valde diffusi, ideo in eis erant diuersi gradus dignitatis: sic quia ecclesia est sic diffusa, & quia lex Euangelica non respicit vnum populū tantum, oportet quod secūdū tam diffusam & tam vniuersalē auctoritatē & iurisdictionē sint in ecclesia diuersi ordines dignitatis. Possumus aūt, quantum ad præsens spectat, assignare sex genera cōmunitatis, secūm quæ sex genera cōmunitatum, accipientur quatuor gradus, siue quatuor ordines episcoporum. Dicemus quidē, φ ex pluribus personis fit prima communitas, quæ dicitur cōmunitas domus: secūdo, ex pluribus domibus fit cōmunitas vici: tertio, ex pluribus vicis fit cōmunitas ciuitatis: quarto, ex pluribus ciuitatibus & ex plutibus castris fit communitas prouinciæ: quinto, ex pluribus prouinciis fit cōmunitas regni: vltimo, ex pluribus regnis fit cōmunitas totius mundi, siue totius orbis. Secūdum quidem cōmunitatē primā siue secūm communitatē domus non sumitur rectoria, nec dignitas ecclesiastica: non.n. stare potest φ in qualibet domo esset rector ecclesiasticus vt qd esset ibi sacerdos vel eps. Quantum autē ad secundā cōmunitatem vt quantum ad cōmunitatem vici sumi potest rectoria ecclesiasticarum cōmunitas vici est similis cōmunitati parochiæ, vt sicut in vno vico sunt multæ domus, sic sub vna parochia sunt multę domus, quibus spiritualr pręest parochialis sacerdos. Secundū quidem communitatem tertiā vt secundū cōmunitatem ciuitatis sumitur dignitas episcopalis: ad episcopū.n. pertinet superintēdere omnibus qui sunt in ciuitate sua, & etiā in circūadiacentibus partibus: habet.n. episcopus curā de ciuitate & de Dioecesi, quæ circūstat ciuitatē: est.n. ciuitas. vt dr̄ in 1. Politicorum, cōmunitas perfecta: igitur sacerdos simplex qui non est vsquequaq; perfectus non debet pręesse toti ciuitati quæ est cōmunitas perfecta, sed debet ciuitati pręesse episcopus qui est sacerdos perfectus. Hinc ergo accipitur primus ordo episcoporū secundū pręeminentiam ciuitatum, vt ille, qui spiritualiter pręest ciuitati, vocetur episcopus. Verum quia supra cōmunitatem ciuitatis est cōmunitas prouinciæ, & supra cōmunitatem prouinciæ, potest esse communitas regni, quia sub vno regno possunt cōtineri plures prouinciæ, & supra cōmunitatem regni est Monarchia & est communitas totius mundi: ideo sicut Gētiles diuidebant orbem in Ciuitates, Prouintias, Regna, & Monarchias, ita secundum hæc quatuor accipiuntur quatuor ordines episcoporum, quia simplices Episcopi præsunt ciuitatibus, Archiepiscopi vero præsunt prouinciis, ita quod illud, quod subest Archiepiscopo, potest dici prouincia: postea autem & Patriarchę quasi præsunt regnis: Sūmus autem pontifex ptæest toti mundo.

Papa, Imp. ro. Patriar. Coss. Card. Senat. Prim. Reges. Archiepi. duc. Epi, Comites. Coepi. præfec. Archipresby. Trib. mil. Cācel. trib. pl. Archid. Pret. Decani, cētur. Presby. paroc. Decuriones. Sacerdo. alij, Aduocati. Diac. Aediles, Subdiac. Quatermones. Exor. Duūuiri Ostiarij, Quæstores. Lecto. poetæ. Acolyti, Scriptores.

Cap. 2

A B C D

Incipit quinta pars huius capituli, declarans φ ultra simplicem episcopum non imprimitur character, nec perfectio characteris.

Atis potest patere ex dictis, quod in sacerdotio & in aliis sex ordinibus imprimitur charačter: in ordine vero episcopali imprimit perfectio characteris: in aliis vero dignitatibus quæ sunt supra episcopatū, cuiusmodi sunt Archiepiscopus & Primates, & cuiusmodi est Papa, non imprimitur character nec perfectio characteris talia.n. (vt patet) accepta sunt secūdū maiorem & minorem cōmunitatem, vt quia prouintia cōmunitas est maior q̄ cōmunitas ciuitatis, eum qui pręest prouincię vocamus Archiepiscopum, & eum qui præest Archiepiscopo vocamus Primatem, & eum qui pręest omnibus vocamus Papā. Vnde si Archiepiscopus habet ptātem ampliorē q̄ hēant episcopi, & in collatione pallii confertur ei quædā plenitudo pontificalis officii, iuxta illud exemplum de auctoritate & vsu pallii cap. Nisi, quod in pallio, pontificalis officii plenitudo cum Archiepiscopalis nominis appellatione cōfertur. Ante acceptionem pallii nō vocatur Archiepiscopus: pp quod sibi tunc confertur hoc nomē φ vocatur Archiepiscopus, & tunc dr̄ sibi conferri plenitudo pontificalis officii quantū ad iurisdictionē, quia habet pleniorem siue ampliorem iurisdictionem q̄ habeat episcopus: sic etiā Primates vel Patriarchæ iurisdictionem nominant ampliorem: Papatus vero oēm iurisdictionem continet. Et quia ea que sunt iurisdictionis ex sola cōmissione possunt habere vigorē, ideo in talibus non imprimitur character nec perfectio characteris: habent.n epi aliqua quæ sunt supra ordinem sacerdotis, quia aliqua pōt episcopus quæ non pōt cōmittere: sed quāuis episcopus habet aliqua quæ sunt ordinis simplicis sacerdotis, ea tamē, quę supra episcopum sunt, solam iurisdictionem nominant. Sed dicet aliquis, quod cum summus pontifex habeat plenā potestatē & non solum secundū partem sicut alii

Archiepis.

Glo. in uer. nominis.

alii prælati habere possunt, iuxta illud exemplũ A
de auctoritate & vsu palli cap. Ad honorẽ. quĩ
vocati sunt in partẽ solicitudinis non in pleni-
tudinem potestatis, videbitur ꝙ aliquid habeat
supra epm & Archiepiscopum. Dicemus ergo
ꝙ illa plenitudo potestatis licet ex multis causis
possit ostendi, ex ipsa tñ iurisdictione vniuersa-
li competet sibi potestatis plenitudo. Est ergo
diligenter notandum, quòd semper habens cu
ram vniuersalioris boni habet ordinare de aliis
quibus cõmissum est minus bonum vniuersale:
ideo ars gubernandi ciuitatem quę dicitur poli
tica, cuius est habere curam de vniuersali bono
& de toto populo, debet ponere mensuram &
regulam in omnibus aliis artibus: ideo dicit pri
mo Ethicorũ. quòd videbit autẽ vtiq; esse hæc. B
per omissionẽ & architectonicẽ talis vtiq; est ci
uilis, hæc n. præordinat qualis vnusquisq; con
uenit addiscere & vsquequo. Spectat. n. ad gu-
bernatorem ciuitatis qui habet curam de bono
vniuersali, imponere mensurã & regulam arti-
bus mecanicis, vtputa fabrili qualiter se intromit
tat de ferro, & carpentario qualiter de ligno, &
sic de aliis; immo non solum artibus mecanicis,
sed etiam aliis artibus imponit mẽsuram & mo
dum: eius. n. est determinare qualiter Rhetores
vtantur Rhetorica, & qualiter Medici medici-
na, & qualiter milites vtantur militia. Ideo dicit
Eth. primo, sub hac autẽ .i. sub politica siue sub
Rectore ciuitatis præciosissimas virtutes existẽ
tes, vtputa militarem & Rhetoricã & sic de aliis C
artibus: ipsa. n. cura boni publici hoc agit vt ad
eum spectet leges cõdere his quæ sunt sub ipso.
Et quia summus pontifex habet curam de vni-
uerso mundo, consequens est quòd ad ipm spe
ctat omnibus aliis leges imponere, & oẽs alii te
nentur scdm leges ab eo conditas viuere. Ista
ergo plenitudo potestatis ex sua iurisdictione
1. vniuersali & ex sua vniuersali cura sufficienter
concludi potest, ꝙ si bene aspicimus non solũ
patriarchatus vel episcopatus, sed etiam papa-
tus supra simplicem epm nõ quæ sunt ordinis,
sed quæ sunt iurisdictionis dicunt. Et quia quæ
solius iurisdictionis sunt, non respiciunt chara
cterẽ nec perfectionem characteris, ideo bene D
dictum est quòd supra simplicem epm non est
impressio characteris nec perfectionis characte
NOTA. ris. Et vt hæc magis pateant, dicemus quòd si
electus in papam non sit nec sacerdos nec Epis
copus, non poterit ea quæ sunt ordinis, qa nõ
poterit conficere corpus Christi, nec poterit
conferre ordines: poterit tamen ea quæ sunt iu
risdictionis, vt poterit conferre præbendas, di-
gnitates, & alia huiusmodi facere. Distincta er-
go sunt ea quæ sunt ordinis, quæ respiciũt cha
racterem vel perfectionẽ characteris, quæ põt
simplex episcopus: & ea quæ sunt iurisdictionis
cuius plenitudinem habet papa in papatu. Er-
go vltra simplicem ordinẽ episcopalem. & per
cõsequens ad esse Primatẽ aut Patriarcham, ad

A esse Archiepiscopum seu Metropolitanũ. non
imprimitur character nec pfectio characteris:
quod declarare volebamus. Verũ quia ex hoc
dicto multum dependet tota materia præsentis
negotii, quia quæ sunt Ordinis nõ possunt tol
li nec desinere esse, ea vero quæ sunt iurisdictio
nis tolli possunt vel desinere esse, ideo pfectius
declarare volumus, qđo in papatu vltra episco
patum simplicẽ non imprimitur character nec
perfectio characteris, sed solum ex hoc acquiri
tur plena iurisdictio potestatis. Tenetur autem
cõmuniter, ꝙ papalis potestas perpetua est, ex
qua perpetuitate dicit ecclesia non posse mori,
iuxta illud cau. 12. q. 2. c. Liberti. vbi dicitur Bl. 2. Ex cõc.
quòd ecclesia nunq̃ moritur: &. 24. q. 1. cap. Pu Tol. 4. cã. 69.
B denda, Pelag. pp. testimonio August. compro §. ꝙ si nullo.
bat, quòd ecclesia non põt esse nulla. quia nun-
quã illa potestas moritur, quia papa decedente,
remanet huiusmodi potestas (vt quidam dicũt)
in Romana ecclesia, siue in Collegio Cardina
lium, siue in ipsa ecclesia. Quodcunq;. n. horũ
ponatur, semper habemus intentum, videlicet
ꝙ in aliquo collegio reseruatur potestas papa-
lis, decedente papa. Arguatur ergo sic, Illud qđ
respicit characterem vel prefectionẽ characte-
ris, per se loquendo, non põt competere colle-
gio vt collegium est, vel multitudini vt multitu
do est, quia character vel perfectio characteris
semper imprimitur huic vel illi: & si multi sunt
habentes characterem vel perfectionem chara
C cteris, tot erunt characteres quot erunt hmõi
habẽtes characterẽ vel perfectionem characte
ris: sed vna eadem potestas vel illa eadem pote
stas, quæ est in papa, eo viuente, remanet in col
legio aliquo siue in ecclesia, ergo hmõi papalis
potestas nec dicit characterẽ nec perfectionem
characteris, sed solum iurisdictionẽ. Immo si qs
diceret ꝙ propter hoc ptãs papalis dicit chara-
cterem vel perfectionẽ characteris, oporteret
ꝙ tot essent tales potestates, quot essent illi in
quibus potestas hmõi seruaretur: quod est erro
neum dicere, quia cũ non possit esse nisi vnus
papa, non potest esse nisi vna potestas papalis,
quæ potestas si reseruatur in collegio Cardina
lium, erat in toto huiusmodi collegio, ita quòd
D secundũ huiusmodi ptãtem agere ea quæ eccle
siæ expediunt, non poterit nisi totum collegiũ
simul, vel illi qui habent totius collegii potesta
tem: quia si sufficiẽter vocetur Capitulum, dato
ꝙ aliqui deessent, habebunt illi qui sunt in capi
tulo totius capituli potestatẽ. Exinde ergo cla-
rè apparet, quòd talis potestas nõ est character
nec perfectio characteris, quia quilibet de colle
gio hẽret potestatem papalem in solidũ. vt pos-
set agere omnia quæ sunt papæ: quod esset ma
gnæ dementię ponere: & qđ dictum est de colle
gio Cardinalium si in eo residet potestas papa-
lis non viuente papa, veritatem habet de eccle-
sia siue de multitudine fidelium, si in ea residet
talis potestas. Nam si papatus siue potestas pa-

palis diceret characterẽ siue perfectionẽ chara
cteris, cum tam character quã perfectio chara-
cteris imprimatur singularibus personis: & cũ
tam character quàm perfectio characteris mul
tiplicari habeãt iuxta numerũ eorũ quibus im-
primuntur, omnia præfata inconuenientia se-
quentur, videlicet quòd hmõi potestas non re-
maneret in ipsa multitudine, sed in singulari-
bus personis ipsius multitudinis: multiplicaretũ
etiam hmõi potestas iuxta numerũ talium per-
sonatum, quæ (vt patet) omnia falsa sunt. Am-
plius q3, vt supra tetigimus, ex hoc dicto, vtrũ
potestas papalis vltra simplicem epm dicat cha
racterem vel perfectionẽ characteris, aut dicat
meram iurisdictionem, in hoc.n. dependet tota
materia pñtis negotii, ideo volumus ab omni-
bus prædictis hoc aliter declarare. Nam, vt pa-
tet, ea quæ sunt papæ, etiã viuente papa, pñt cõ
mitti aliis qui non sunt papa. Nam si papa con-
stitueret in ecclesia archidiaconum, sicut Lau-
rẽtius fuit archidiaconus Sixti, apud quẽ erant
thesauri ecclesiæ reconditi, qui dispersit eos &
dedit pauperibus: & constitueret cancellarium,
ita quòd ad archidiaconũ spectaret recipe om-
nes thesauros, & omnia tributa, & omnia numis
mata, & quæcunq3 pñt numismate mensurari,
& non solũ spectaret ad eum hæc recipere, sed
dispensare & expendere: ad cancellarium vero
spectaret beneficia confirmare, & causas, & ne-
gotia decidere: tunc papa nihil haberet facere,
nisi fortè si oriretur aliqua quæstio de fide, q3
ad eum spectaret huiusmodi qõnem decidere.
Verum quia congregata aliqua multitudine sa
pientũ, posset eis illius qõnis decisionem cõmit-
tere, consequens est, ꝙ ea quæ potest papa, cõ-
mitti pñt his quæ non sunt papa. Sed si in papa
tu imprimeretur character alius a sacerdotali,
ille character esset longe altior q̃ character sa-
cerdotalis; vel si imprimeretur ibi nõ character
sed perfectio characteris, illa perfectio esset lon-
ge altior & nobilior quàm perfectio quæ impri
mitur in simplici ordine episcopali. Arguatur
ergo sic, ea quæ sunt sacerdotis non pñt cõmit
ti non sacerdoti propter characterem, qui im-
primitur in ordine sacerdotali: & ea quæ sunt
epi non pñt committi non epo propter perfe-
ctionẽ characteris, quæ imprimit̃ in ordine sim
plici episcopali: si ergo in papatu imprimeretur
character vel perfectio characteris, cum papa-
tus sit longè quid altius & nobilius q̃ simplex sa
cerdotiũ vel q̃ simplex episcopatus, ea quæ sunt
papæ non pñt cõmitti ei qui non est papa: qđ
cum falsum sit, manifestè concluditur, ꝙ pote-
stas papalis vltra potestatem simplicis episcopi,
non dicit characterem nec perfectionẽ chara-
cteris, nec dicit ea quę sunt ordinis, sed solum ea
quæ sunt iurisdictionis. Patet ergo ꝙ papa re-
nuntiare potest, & potest in eo desinere esse po-
testas papalis, etiam eo viuente, quia licet ea quę
sunt ordinis non possint desinere esse in eo in

A quo sunt, ea tñ quæ sunt iurisdictionis tolli pñt
vel possunt desinere esse. Immo si potestas pa-
palis diceret characterem vel perfectionem cha
racteris vel diceret ea quæ sunt ordinis, nec pro
hęresi nec pro quocũq3 alio posset papa, dum
viueret, desinere esse papa. Hoc.n. posito, semp
haberet potestatem papalem, quia etiã hæreti-
ci si sunt sacerdotes, pñt quidem quæ pñt sacer
dotes quantũ ad ea quę sunt ordinis, & pñt con
ficere: & si sunt episcopi pñt quod possunt alii
epi, quia possunt alios ordinare. & ordinati ab
eis, dumtamẽ sint ordinati secundũ ritum eccle
siæ, non sunt reordinandi, sed sunt de perpetra
to scelere corrigendi. Propter qđ patet quòd
fundamẽtum aduersariorũ nostrorũ, & in hac
B parte aduersariorum veritatis, erat falsum & so
phisticum, quia volebant loqui de his quę sunt
iurisdictionis tanq̃ de his quæ sunt ordinis.

Incipit sexta pars huius Capituli, declarans, quòd inter Episcopum & ecclesiam spirituale coniugium reperitur.

QVòd inter episcopum & ecclesiã
sit quoddam spirituale coniugiũ
potest multis auctoritatibus pro
bari: nam vt habetur extra de trã
slatione episcoporum cap.. Inter
corporalia. Inter episcopum & ecclesiam est spi
C rituale coniugium, quod dissoluendũ deus om
nipotens suo tãtum iudicio reseruauit: Et cau.
7. quæst. 1. c. Sicut, dicit̃ ꝙ sicut vir non debet
dimittere vxorem suã, ita nec eps ecclesiam suã.
Innuitur.n. ibi ꝙ sic est sponsus ecclesiæ episco
pus, sicut vir vxoris suæ. Verum quia, vt habet̃
in rubrica huius sextæ partis, inter episcopũ &
ecclesiam est spirituale coniugium, ideo decla-
rare volumus, qũo, & qualiter huiusmodi spiri
tuale coniugium habeat esse, vt ex hoc in sequẽ
ti cap. descendamus, quot modis potest accipi
tale spirituale coniugium: vt ex hoc habeamus
viam ad inuestigãdum qualiter hmõi coniugiũ
potest solui & qualiter non põt solui: nam, vt
patebit, taliter potest accipi tale coniugium, ꝙ
D potest solui etiam viuente epo, & taliter ꝙ non
poterit solui nisi per mortẽ, & tertiò taliter põt
accipi tale coniugium, quòd etiam per mortem
non poterit tolli illud quod erat fundamẽtum
talis coniugii. Propter primum, sciendũ, quòd
licet sint auctoritates inductę, quòd est quoddã
spirituale coniugium inter episcopum & eccle-
siam, volumus tamẽ declarare qualiter habeat
esse tale coniugium, vt ex hoc possimus descen
dere ad declarandum quot modis hmõi coniu
giũ sumi potest. Dicamus quidem quòd eps est
sponsus ecclesiæ: nam officiũ sponsi est ex spon
sa filios generare: nã coniugium carnale vt est
in remedium non debet transferri ad spirituale,
vt sumantur similitudines de coniugio carnali

ad spirituale: summendæ quidē sunt hmōi simi litudines prout coniugium carnale est in offi- cium, scd'm quem modum coniugium fuisset in statu innocentię siue in paradiso, si primi paren tes non peccassent. Debemus. n. dicere cū Apo stolo ad Philip. 3. Nostra conuersatio in cęlis est. Nam illi qui praue ambulant sunt qui terre- na sapiunt, & illorum conuersatio est in terra: nostra conuersatio debet esse in cęlis, idest in al titudine innocentiæ. Cum ergo coniugium car nale sit hoc modo in officium causa generādæ & propagandæ prolis, consequens est ꝙ si est coniugium spirituale inter epm & ecclesiam, sic quia ex officio potest in ecclesiam spirituales fi- lios generare & promouere, cum de eis curam habeat. Sed dices ergo quilibet homo etiam lai cus dicit sponsus ecclesiæ, quia ipse potest filios generare, quia potest sacramentū baptismi con ferre per quod baptizati fiunt christiani & filii ecclesiæ, vel saltim ipse sacerdos cui ex officio conuenit baptizare poterit dici spōsus ecclesię. Aduertendum itaq; ꝙ ex officio coniugii car- nalis primo homo generatur vt habeat natura le esse: secūdo roboratur vt possit obuiantibus resistere, nam homo ita nascit tener in primor- dio suæ natiuitatis ꝙ nisi fascia stringeretur de leui distringerent eius mēbra, & iō postquā na tus est roboratur, vt mēbra eius magis se pos- sint continere & magis possint lesiuis resistere: tertiō postea sic vigoratur vt possit stare, sedere, ambulare, & hæc opera naturalia facere: quar- to & vltimo roboratus & vigoratus sic perficit, vt possit sibi similem generare: sic est in cōiugio carnali. Sed cū in coniugio spirituali, illi, qui nō sunt epi, vel non possunt hoc ex officio, vel si possunt aliqua ex istis, nō pñt omnia, vel ea quę possunt, non possunt vsquequaq; perfecte, concluditur ꝙ ipsi episcopi soli sint sponsi ec- clesię. Dicemus. n. quod illa quatuor, quę narra uimus in coniugio carnali, possumus adaptare ad ea quę videmus in ecclesia. Nā gñationi cor respondet Baptismus: roborationi vt possit ob uiantibus resistere correspondet Confirmatio: vigorationi vt possit spirituale agere correspō- det Ordo: perfectioni. vero vt possit sibi simile generare correspondet Episcopatus. Nam per baptismū quis regeneratur & accipit spirituale esse: per confirmationem roboratur vt possit obuiantibus resistere, & audacter nomen Chri sti in notitiam deducere: per ordines vero ho- mo vigoratur vt possit spirituales actiones age re: sed per epatum quis perficitur vt possit alios ordinare & sibi similes facere: est. n. eps sacerdos perfectus vt possit alios in sacerdotium ordina re, & vt possit consecranda cōsecrare: illi ergo qui non sunt epi, vel non pñt aliquid prædicto rum ex officio, vel non pñt omnia prædicta, vel etiam ea quæ pñt ex officio non possunt ea perfectē. Propter quod sciendū ꝙ si laici pñt baptizare, hoc non pñt ex officio, sed ex diuina

ib

A dispensatione. Nam quia baptismus est maximę necessitatis, quia sine baptismo vel in re vel in voto non pōt quis saluus fieri, ideo materia ba- ptismi est maxime cōmunis, quia aqua, & mini- ster est maxime cōmunis, quia quilibet homo: li cet tamen sic sit. hoc est ex diuina dispensatione & in casu necessitatis, nam laicus vir vel mulier nō debet baptizare nisi magna ad'sit necessitas, & quāuis si baptizat aliquē, ille baptizatus est: tamen nisi immineat necessitas, si laicus baptizat, peccat, quia hoc non competit laicis ex officio: immo etiam clericis non sacerdotibus non cō- petit hoc ex officio: ipsi. n. diaconi, qui post sa- cerdotem tenēt supremum gradum, ex suo offi cio non competit eis, ꝙ baptizent. Nam secun-

B dum Dionysium in de cęlest. Hierar. in ordi- ne de sacerdotalibus perfectionibus, Diaconi- bus competit purgare, sacerdotibus illumina- re, episcopis perficere. Diaconi. n. purgāt, cum separant mundos ab immundis: ad diaconos. n. spectat in ecclesia clamare, quod cathecumini recedant, quod qui non sunt apti ad recipien- dum Eucharistiam non accedant, quod facien do, quia separant mundos ab immundis, eorum officium est purgare: sacerdotum aūt est illumi nare. Et quia in baptismo quis illuminatur per grām, non cōpetit diaconibus ex officio suo ꝙ baptizent, sed sacerdotibus. Reuertamur ergo ad propositum, & dicamus quod ad officium carnalis coniugii spectat quod filii generētur,

C & quod geniti sic nutriantur quod roborētur, vt possint lesiuis resistere; & roborati sic vigo- rantur vt possint actiones naturales agere; & vigorati sic perficiuntur vt possint sibi simi- les generare: quæ quatuor adaptamus ad qua- tuor quæ videmus in ecclesia, quia per baptis mū accipimus spirituale esse: per confirmatio- nem quod possumus spiritualiter resistere: per ordinem quod possumus spiritualia agere vel spiritualia ministrare: per episcopatum quod possumus omnia hæc perficere. Et quia alii ab episcopis vel non possunt aliquid prædicto rum ex officio, sicut omnes qui non sunt sacer dotes nō possunt aliquid prædictorum ex offi cio: vel si possunt aliquid prædictorum ex offi

D cio sicut sacerdotes qui possunt ex officio bapti zare, non tamen possunt omnia præfata, quia sacerdotes secundū ꝙ huiusmodi non possunt cōfirmare, nec possunt alios in sacerdotium or dinare: illud etiam ꝙ possunt, quia possunt ex officio baptizare non possunt omni modo per fectē sine opere episcopali. Nam licet possint conferre baptismum prout est quoddam sacra mentum, non tamē possunt ipsum perfectē cō ferre quantum ad solēnitatem sine opere epis- copali, quia secundum Dionysium, nō fit solē- niter baptismus sine Chrismate, & Chrisma nō fit sine episcopo: consequens ergo est, quod illi qui possunt omnia præfata ex officio & per- fectē cuiusmodi sunt episcopi, sint sponsi Ec-

clesiæ, inter quos & ecclesiam spirituale con-
iugium habet esse.

Incipit septima pars huius Capituli, declarans quot modis habet esse spirituale coniugium, & quomodo potest solui & non solui.

DIcebatur quidem supra q̄
sicut rōne generandæ & p
mouendæ prolis carnalis
sumebatur coniugium car
nale: sic ratione generādæ
& promouendæ prolis spi
ritualis sumitur cōiugium
spirituale: & dicebatur quod maximè sunt spiri
tuales & sponsi qui ex officio & pfectè possunt
prolem spiritualiter gignere & pmouere. Dice
mus ergo q̄ sicut in alijs tria sunt considerāda:
Primò posse, Secūndò agere, Tertiò, ritè & de-
bitè hoc facere: sic & in cōiugio spirituali essent
illa tria considerāda, primo quidem posse filios
generare & promouere ex officio & perfecte, se
cūdo vero illud agere, tertio debitè & ritè hoc
facere. Ep̄s. n. rōne perfecti characteris potest
filios generare & promouere: secundo ex hac
potētia potest in actum exire & illud facere: nā
aliud est posse agere & aliud agere; nam posse
quidem agere respicit ipsam potentiam, agere
vero respicit ipsum actum vel vsum potentiæ:
erit ergo primum posse opera spiritualia age-
re, scd'm vero erit in actum operū illorum exi-
re, tertium aūtē erit hmōi opera spiritualis con
iugii ritè & debitè facere. Primū respicit pfectio
nē potentiæ, secūndū vsum potentiæ, tertiū ve-
ro respicit ipsam iurisdictionem. Perfectio qui-
dem potētiæ, est perfectio characteris: ille ergo
qui habet charactere sacerdotalem perfectum
sicut est ep̄s qui est sacerdos perfectus & sacer-
dos consecratus, ex ipsa perfectione characteris
habet potentiā vt possit opera spiritualis coniu-
gii facere: sed si faciat huiusmodi opera cōsecrā
do Chrisma, confirmando Infantes, & tribuen
do ordines, hēbit vsum illius potentiæ, quę po
tentia nihil aliud est q̄ character sacerdotalis
perfectus vel perfectio sacerdotalis characteris.
Tertiò quidem, si ritè & debitè hoc faciat, habē
bit iurisdictionem ad id agendum: pp̄ter q̄ be-
ne dictum est q̄ posse facere opera spiritualis
coniugii respicit characterem sacerdotalem p-
fectum: & quia character ille est quędam poten
tia. Ideo respicit perfectionē illius potentię: sed
talia opera facere respicit vsum dictæ potentię:
ritè & debitè illa opera agere respicit iurisdictio
nē: & quia nemo debet mittere falcē in messem
alienam, ideo ep̄s pręfata opera spiritualis con-
iugii non debet facere nisi vbi habet iurisdictio
nem, vel ordinariam, vel commissam. Ex dictis
ergo patere potest, quod spirituale coniugium
quod est inter ep̄m & ecclesiam, tripliciter sumi

A potest, quia vel sumit̄ ex ipsa potentia prout po
test secundū ritum & formam ecclesiæ filios ge
nerare, & alios ordinare & ipsos in sacerdotiū
promouere: vel sumitur secūdò ex vsu istius po
tentiæ, quo præfata opera actu exercet & actu
facit: vel sumitur tertio ex ipsa iurisdictione pro
ut præfata opera ritè & debitè facit. Erit ergo
ep̄s sponsus ecclesiæ, quia vel habet perfectum
characterem qui est potētia per quā fiunt ope-
ra spiritualis coniugii: vel quia illa opera facit
& habet vsum illius potentiæ: vel q̄a dicta ope
ra ritè facit & habet iurisdictionem ad id facien
dum. Aduertendū ergo, quod si hoc spirituale
coniugium respiciat ipsam iurisdictionem, secū
dum quam hmōi opera debitè & ritè fiunt, sic
B eo viuēte potest ep̄s desinere esse ecclesiæ spon
sus & potest separari huiusmodi coniugium, q̄a
potest ab eo tolli omnis iurisdictio vt nihil tale
vel nulla opera talia possit debitè & ritè facere,
nisi forte in casu necessitatis, in quo potest bapti
zare, quia possunt & laici hoc facere. Sed si ac-
cipiatur coniugium secundo modo quantū ad
vsum potentiæ, siue huiusmodi vsus fiat rite vel
non rite, siue hoc faciendo peccet vel non pec
cet, sic viuente ep̄o vel viuēte eo qui ordinatus
est in episcopum, nec papa nec tota ecclesia po
test tale coniugium tollere vel etiā separare. Nā
ex quo quis ordinatus est in episcopū & iam est
impressa ei characteris perfectio & iam habet
characterem sacerdotalē perfectum. i. potentiā
C perfectam ad ordinandū alios & ad faciendum
eos sacerdotes: si exeat in vsum istius potentiæ,
& teneat ordines, & faciat alios sacerdotes, vel
conferat eis alios ordines: qui sic ordinati sunt
veros ordines susceperunt, nec sunt de cętero re-
ordinandi: sunt tamen corrigendi, estq̄ eis pę
nitentia imponenda, si susceperunt ordines ab
his qui sunt hæretici, vel sunt ab ecclesia separa
ti, vel per ecclesiam depositi. Dixerunt. n. aliqui
Iuristę q̄ si suscipiantur ordines ab episcopis q
sunt per ecclesiam degradati, sic ordinati nihil
suscipiunt: cum character & perfectio characte
ris sint quid indelebile, quæ respiciunt characte
rem vel perfectionē characteris: vel ea quę sunt
ordinis sunt indelebilia, vt semper habeant suū
D effectum. Dicemus n. q̄ sicut conficere corpus
Christi respicit characterem sacerdotalem sim
pliciter; sed posse alios in sacerdotes ordinare
respicit huiusmodi characterē perfectum: sic
quia simplex sacerdos quantūcunq̄ degradatus
vel hęreticus (dum tamen intendat facere q̄d
facit ecclesia) sine aliqua distinctione tenent cō
muniter Theologi q̄ si super materia panis cū
intentione cōsecrandi dicat verba quæ sunt de
forma consecrationis, videlicet Hoc est corpus
meum, verum corpus Christi conficit. Et quia
sicut character sacerdotalis est potētia spiritua
lis qua corpus Christi conficitur, sic perfectio
illius characteris, quæ imprimitur in ordine epi
scopali, est potentia conferendi ordines & facien

di

di sacerdotes, ideo episcopus siue schismaticus, siue degradatus, siue etiam hęreticus (dum tamen intendat facere quod facit ecclesia & secundum ritum & formam ecclesię ordinet aliquos) illi erunt ordinati: & si dispensatũ est cum eis, nõ erunt reordinandi, sed eis erit pęnitentia imponenda, quia contra mandata ecclesiæ ordines susceperunt. Spirituale ergo cõiugium sumptũ hoc secundo modo prout non respicit iurisdictionem sed solũ vsum potentię prout per perfectionem characteris sacerdotalis potest episcopus alios ordinare, nunquam separari potest vel tolli viuente epõ, quia & character & perfectio characteris quid indelebile nominãt: solus autem deus potest coniugium sic acceptum tollere; quia posset tollere ab anima characterem & perfectionẽ characteris. Ipse.n.papa nec vt vicarius Dei, nec aliquo modo potest huiusmodi characterem vel perfectionẽ characteris tollere, sed solus deus hoc põt & sibi soli hoc seruauit & nulli alii hoc concessit. Secundum hoc ergo potest exponi ꝙ dr̃ in decretali illa Inter corporalia, ꝙ dubitari non debet, qm̃ omnipotens deus spirituale coniugium, quod est inter episcopum & ecclesiã, suo tantum iudicio reseruauit dissoluendũ. Sed si accipiatur huiusmodi coniugium quantũ ad omnẽ modum, videlicet non quantũ ad iurisdictionẽ nec q̃tũ ad vsum potentiæ, sed solum quantũ ad ipsam potentiã quæ nihil aliud est q̃ character sacerdotalis pfectus, sic non solum viuente epõ sed ẽt mortuo episcopo non tollit̃ tale coniugium.i. non tollitur ille perfectus character in quo fundabatur tale coniugium: nam & in anima separata remanet talis character & perfectio characteris. Sed notandum ꝙ in anima separata remanet character & perfectio characteris non quantũ ad illũ vsum qui erat ordines cõferre vel corpus Christi conficere, sed remanet quantum ad decorem & gloriam in beatis, & quantũ ad pudorem & ignominiam in damnatis. Nam sacerdotes & episcopi si bene vixerunt, animæ eorũ separatę habebunt characterem sacerdotalem quãtum ad animas sacerdotũ, & habebunt illum characterem perfectum quantũ ad animas episcoporum: sed non habebunt hmõi characterem aut perfectionem characteris quantũ ad vsum qui nunc est, sed hẽbunt illa quantũ ad hunc vsum qui est decor & gloria. Si male vixerunt & sunt damnati, habebunt huiusmodi characterem & perfectionem characteris quantũ ad contrariũ vsum, qui est pudor & ignominia. Nam sicut habere insignia Regis est honor & gloria iis qui sequuti sunt voluntatem eius, ita est pudor & ignominia his qui auerterunt se a Rege, & commiserunt crimen contra regem, quia quanto altior est quis in curia regis, tanto ignominiosus est ei agere contra regem. Ergo mortuo episcopo, in anima eius separata remanet character perfectus, qui erat potentia ad operandũ opera

In aĩa separata remanet character.

A spiritualis coniugii, & qui erat fundamentum istius coniugii, ita ꝙ secundũ hunc modum nec viuente episcopo nec eo mortuo tollitur id qđ erat talis potentia & tale fundamentũ, sed tollit̃ vsus talis potentiæ, quia non remanet ad hunc vsum qui est facere opera spiritualis cõiugii qđ est inter Episcopũ & ecclesiam, sed remanet ad vsum alium vt est per habita declaratum. Sed viuente episcopo nec huiusmodi character pfectus sine huiusmodi potẽtia, nec etiã vsus istius potentiæ potest ab ipso tolli, sed semper eo viuẽte licet forte cum peccato & cum dãnatione animæ suæ potest exire in actum potẽtiæ & potest facere opera spiritualis coniugii. Sed (vt diximus) si accipiatur tale coniugium tertio mo-
B do prout respicit ipsam iurisdictionem secũdũ quam talia opera debite & rite fiunt, etiam viuẽte epõ potest tale coniugiũ tolli & separari.

Incipit octaua & ultima pars huius Capituli, declarans ꝙ si simplex pontifex non potest desinere esse simplex pontifex, summus tamen pontifex potest desinere esse summus pontifex, in quo fundatur ratio quinta.

C Rguit autem aduersarii nostri ꝙ si simplex pontifex nõ potest desinere esse simplex pontifex, ergo multo magis summus pontifex nõ põt desinere esse summus pontifex. Sed vt supra tetigimus hoc non est magis, immo est minus, quia vt patebit minus est facere ꝙ summus pontifex nõ sit summus pontifex, q̃ ꝙ simplex pontifex nõ sit pontifex simplex. Ad clariorem tñ notitiam & solutionem huius rõnis quæramus a sic dicentibus, cum nomina sint ad placitum, quid intelligunt nomine simplicis pontificis: nam tale qd potest significari hoc nomine, ꝙ verum dicunt, & tale quid, ꝙ falsum. Nam si dicatur ꝙ nomine simplicis sacerdotis nõ intelligitur aliud nisi ꝙ habeat characterem sacerdotalem: sic si volunt ꝙ nomine simplicis pontificis non intelligatur
D aliud nisi quod habeat perfectionẽ huius characteris, & talem perfectionem, ꝙ possit exire in vsum dictæ perfectionis: sic certum est ꝙ nec papa, nec vniuersalis ecclesia potest facere quod simplex pontifex non sit pontifex simplex, quia non potest ab eo tolli nec character nec perfectio characteris: immo episcopo mortuo, etiã manet in anima eius separata character & perfectio characteris, sed non ad hunc vsum: eo autem viuente non solum remanet character & perfectio characteris qui est spiritualis potentia qua aguntur spiritualis coniugii opera, sed etiã remanet vsus dictæ potentię, vt quãdo vult possit dicta opera facere, licet agat ea ad damnationem animæ suę, si ea faciat contra mandata ec-

clesiæ. Quare si nomine simplicis pontificis vo
lumus intelligere hanc spiritualẽ potentiam &
vsum istius spiritualis potẽtię, sicut nomine sim
plicis sacerdotis intelligebatur character sacer-
dotalis cum proprio vsu characteris, cũ sit quid
indelebile perfectio characteris quæ imprimiť
in ordine episcopali, sicut ipse character qui im
primitur in ordine sacerdotii, dicemus quod si-
cut simplex sacerdos nunq̃ potest desinere esse
sacerdos, sic simplex epš nunq̃ potest desinere
esse epš. Loquuti ergo sumus de potentia & de
vsu potentiæ tam sacerdotali q̃ episcopali, quę
innititur characteri qui est in simplici sacerdo-
te, & quæ innititur perfectioni characteris quę
est in epõ. Sed aduertendũ quod mentionẽ feci
mus non solũ de potentia, sed de vsu potentiæ,
q̃m in anima separata sacerdotis vel in anima se
parata episcopi remanet huiusmodi potentia:
sed tñ, quia non remanet ad suũ propriũ vsum,
sed ad alium vsum, vt est per habita manifestũ,
ideo in anima sacerdotis separata non dicimus
absolutè ꝙ remanet potestas sacerdotalis, sed
dicere possumus ꝙ remanet in ea character ille
in quo fundabatur sacerdotalis potestas, p quã
sacerdos eo viuente poterat conficere corpus
Christi: & in anima episcopi separata remanet
character ille perfectus in quo fundabatur spi-
ritualis potentia, per quã episcopus eo viuente
faciebat opera episcopalia, siue opera spiritualis
coniugii. Reuertamur ergo ad propositũ, & di-
camus ꝙ si nomine simplicis pontificis intelliga
tur sua spiritualis potentia, & etiam vsus poten-
tiæ, sic viuente eo non põt desinere esse epš, q̃a
eo viuente non potest tolli ab ipso: huiusmodi
potentia nec etiã vsus potentiæ, quin possit exi-
re ad vsum potentiæ prædictæ, licet si ea vtatur
cõtra mandata ecclesiæ, grauiter peccet. Sed si
nomine episcopi vel nomine simplicis pontifi-
cis intelligimus non solum potentiã præfatã spi
ritualem & vsum potentię, sed etiam iurisdictio
nem vt possit illa potentia iurè & ritè vti, sic sim
plex pontifex .i. habens simplicem iurisdictionẽ
episcopalẽ, potest desinere esse simplex ponti-
fex, quia per cessionem vel per depositionẽ vel
q̃uolibet aliter potest carere iurisdictione pręfa
ta. Cum ergo papa vltra ea quæ sunt simplicis
episcopi & vltra ea quæ sunt ordinis, non dicat
nisi iurisdictionem, cum iurisdictio possit cõmit
ti & possit desinere esse, non valet hęc ratio, Si
simplex pontifex non põt desinere esse simplex
pontifex, ꝙ summus pontifex non possit desi-
nere esse summus pontifex: quia per simplicem
pontificem possumus intelligere habẽtem cha-
racterem sacerdotalem perfectum, qui est potẽ
tia spiritualis perfecta quantum ad ea quæ sunt
ordinis cum vsu illius potentiæ. & quia tam spi-
ritualis potentia q̃ eius vsus non possunt tolli,
ideo secundũ hunc modum loquendi simplex
pontifex non potest desinere esse simplex pon
tifex: sed nullus diceret ꝙ diceretť summus pon-

A tifex vel diceretur papa qui solum habet chara
cterem sacerdotalem perfectũ, & potest vti illo
charactere. Propter ꝙ patet cuilibet intuenti ꝙ
plus dicit summus põtifex, q̃ dicat simplex: sed
cum simplex pontifex dicat omnia quæ sunt or
dinis, consequens est ꝙ summus pontifex ea quę
dicit supra simplicem pontificem, non sint or-
dinis, sed iurisdictionis, vt sępius dictũ est: & q̃a
ea, quę iurisdictionis sunt, possunt desinere esse,
ideo cum summus pontifex non dicat solum ea
quæ sunt ordinis sed quæ sunt iurisdictionis, sũ
mus pontifex potest cedere & desinere esse. Nũ
quã tamẽ potest desinere esse summus põtifex,
vocando pontificem qui habet characterem &
perfectionem characteris, quia quantũcunq; re
B nunciet & cedat nunq̃ desinet in eo esse chara-
cter nec perfectio characteris, & q̃diu viuit sem
per poterit vti illa potentia spirituali quæ fun-
datur in illo perfecto charactere: nunq̃ ergo ca
rebit nec charactere nec perfectione characte-
ris, sed poterit carere & carebit auctoritate &
iurisdictione. Dicemus itaq; quod quantum ad
ea quę sunt ordinis omnes simplices sacerdotes
sunt ęquales, quia oẽs possunt cõficere corpus
Christi: quantũ autem ad iurisdictionẽ nõ sunt
ęquales, quia forte vnus habet curam & habet
parochiam, quã curam & quã parochiã non
habet alius: vel vnus habet maiorem curam &
maiorem parochiã, quam habeat alius. Sic quã-
rum ad ea quæ sunt ordinis, epi sunt æquales.
C Et exinde est ꝙ electus in papam, si nõ sit sacer-
dos, oẽm iurisdictionem habet quæ põt pertine
re ad papam: sed nihil habet de his quæ sunt or
dinis sacerdotalis, nec de his quæ sunt ordinis
episcopalis; propter ꝙ potest & in sacerdotem
& in episcopum ab alio epõ ordinari: quod fie
ri non posset, si sacerdotium vel episcopatus in
eo qui est papa quantũ ad ea quæ sunt ordinis,
essent maiora vel altiora q̃ ea quæ sunt in sim-
plici quocũq; epõ, quia secũdũ ꝙ vult Aposto-
lus ad Hebręos. 7. ꝙ sine vlla autẽ cõtradictio- Heb. 7. b.
ne quod minus est a maiore benedicitur. Papa
in quantũ ad ea quæ sunt ordinis si non sit sa-
cerdos, est minus q̃ alii sacerdotes, & si non sit
consecratus vel si nõ sit epš, est minus q̃ alii epi.
D Quod si in his quæ sunt ordinis papa factus
epš haberet plus q̃ alii epi, non posset consecra-
ri in episcopum a nullo epõ, quia tunc maior a
minori benediceretť. Quid ergo vltra egemus
testibus? clarè .n. patere potest ꝙ ea quæ sunt iu
risdictionis, minuuntur & crescunt, quia hic ha
bet iurisdictionẽ minorem, ille autẽ maiorem: &
omnia possunt tolli vel desinere esse, quia põt
quis totam suam iurisdictionem perdere vel p
cessionem vel quomodolibet aliter: sed ea quæ
sunt ordinis in eodem ordine nec minuuntur
nec crescunt, nec possunt desinere esse: oẽs enim sa
cerdotes sunt pares quantũ ad ea quæ sunt or-
dinis simplicis sacerdotii: & oẽs episcopi sunt pa
res quantum ad ea quæ sunt ordinis episcopa
lis.

lis. Et exinde eſt ꝙ quilibet epiſcopus poteſt di-
ci ſummus ſacerdos, qa quilibet eps pōt dici ſum
mus quantū ad ea quę ſunt ordinis epiſcopalis.
Si ergo papa quantum ad ea quæ ſunt ordinis
eſſet maior epo, tunc non poſſet ab aliquo epo
ordinari vel conſecrari, quia tunc maior a mi-
nori benediceretur, quod eſt contra Apoſto-
lum. Ex his autē manifeſtè concluditur ꝙ cū ea
quæ ſunt ordinis ſint imobilia, ea aūt quę ſunt
iuriſdictionis mobilia, ꝙ papa poteſt cedere q̄tū
ad ea quæ ſunt iuriſdictionis, non autem quan
tum ad ea quæ ſunt ordinis. In ſacerdotio autē
quantū ad ea quæ ſunt ordinis, ſunt gradus.
Dicemus quidē quòd eſt duplex corpus Chri-
ſti, videlicet corpus Chriſti verum, & corpus
Chriſti myſticum, cuiuſmodi ſunt fideles. Quā
tum ad corpus Chriſti verū non poteſt eſſe au
ctoritas vel poteſtas niſi ſolum ordinis, put quis
poteſt conficere corpus Chriſti verū. Sed quā-
tum ad corpus Chriſti myſticū poteſt eſſe au-
ctoritas Ordinis prout quis poteſt fideles ordi-
nare & facere illos ſacerdotes vel etiam epiſco-
pos: & poteſt eſſe ibi auctoritas iuriſdictionis p
ut poteſt eos abſoluere vel ligare. Ergo quantū
ad ea quæ ſunt ordinis ſunt gradus in ſacerdo-
tio, quia epi quātū ad ea quæ ſunt ordinis plus
poſſunt q̄ ſimplices ſacerdotes, quia ſimplices ſa
cerdotes ſecundū ꝙ huiuſmodi ſolum poſſunt
conficere verum corpus Chriſti: ſed epi etiam
quantū ad ea quæ ſunt ordinis habent auctori
tatē non ſolū vt poſſint cōficere corpus Chri-
ſti verum, ſed etiā vt poſſint ordinare fideles &
facere eos ſacerdotes vel cōſecrare eos in epos,
qui fideles ſunt corpus Chriſti myſticum. Et qa
quantum ad hoc, ea quæ ſunt ordinis nō plus
ſe extendunt, ideo quantū ad hoc oēs epiſcopi
ſunt æquales .i. quantū ad ea quæ ſunt ordinis.
Propter quòd oēs dici poſſunt ſummi ſacerdo
tes, quia quantū ad ea quæ ſunt ordinis nō eſt
vnus eps perfectior, q̄ alius: quāuis.n. eps ſit pfe
ctior ſacerdos quàm ſimplex ſacerdos, quia in
ordine Epiſcopali recipitur character ſacerdo-
talis, nullus tñ eps quantum ad ea quę ſunt ordi
nis eſt perfectior ſacerdos, q̄ alius eps. Propter
quod Magiſter. 4. ſententiarū diſtin. 24. dicit, ꝙ
pontifex eſt princeps ſacerdotum. Et quia ipſe
ſummus ſacerdos nūcupatur, vult Magiſter ibi
ꝙ quilibet pontifex poſſit nuncupari ſummus
ſacerdos: & cau. 2. quæſt. 7. c. Accuſatio. ſummi
ſacerdotes dicuntur eſſe epiſcopi. Voluerūt au-
tem quidā ꝙ quilibet epiſcopus vel quilibet pō
tifex poſſit dici ſummus pontifex, adhærentes
illi dicto ꝙ omnes epiſcopi dicuntur eſſe ſimpli
ces ſacerdotes: ſed vt patuit in ſacerdotio ſunt
gradus etiam quantū ad ea quæ ſunt ordinis, ex
quibus gradibus arguitur quòd ſimplex ſacer-
dos non poteſt dici ſacerdos ſummus, quia ſim-
plex ſacerdos nō pōt omnia quæ ſunt ordinis:
Sed quilibet epiſcopus pōt dici ſummus ſacer-
dos, quia quilibet epiſcopus poteſt omnia quę

A ſunt ordinis. In epiſcopatu ergo non ſunt gra
dus quantum ad ea quæ ſunt ordinis, ſed ſunt
ibi gradus quantū ad ea quę ſunt iuriſdictionis.
Erit ergo vnus pontifex maior alio, non quan
tum ad ea quæ ſunt ordinis, ſed quantum ad ea
quæ ſunt iuriſdictionis. Solus ergo erit ſummus
pontifex, qui ſummam habet iuriſdictionem: &
quia ſolus vnus habet & poteſt habere ſummā
iuriſdictionem, non poteſt eſſe niſi vnus ſūmus
pontifex: Propter quòd ſi papa cedat, remane-
bit pontifex quantum ad ea quæ ſunt ordinis,
ſed non quantū ad ea quæ ſunt iuriſdictionis.
Sed quæret aliquis vtrū aliquo modo papa ce-
dens poſſit dici ſummus pontifex. Ad quod dici
poteſt quòd papa cedens etiam poſt quā ceſſe-
B rit poteſt dici ſummus ſacerdos, quia poteſt om
nia quæ ſunt ordinis, ſed nec pontifex nec ſum
mens pontifex debet tunc nominari quantū ad
ea quæ ſunt iuriſdictionis, niſi fortè de nouo
eligeretur in papam, & ipſe aſſentiret ſicut legi-
tur fuiſſe factum de Marcellino: vel de nouo cō
mitteretur ſibi aliqua alia iuriſdictio. Verū quia
vſq; nunc non diſtinximus niſi duo membra, vi
delicet quòd aliqua ſunt ordinis, & aliqua ſunt
iuriſdictionis: poſſumus autē ſuperaddere ter-
tium membrū ꝙ aliqua ſunt inſignia præteritæ
iuriſdictionis, vt ſi Archiepiſcopus de ſua eccle
ſia transferatur ad aliam, vel etiam cedat archi
epiſcopatui, remanebunt etiam ei quædam inſi
C gnia præteritæ iuriſdictionis, quia ſepelietur cum
pallio illo in quo pontificalis officii plenitudo
ſimul cum archiepiſcopalis nominis appellatio
ne ſibi collata fuit: propter quod extra de aucto
ritate & vſu pallii cap. Ad hoc, dicitur, ꝙ quiſq; §. inquiſitioni.
archiepiſcopus cum ſuo pallio ſepeliri debet.
Hoc etiam modo poſſet ordinari de papa cedē
re ꝙ ſepeliretur cum aliquibus inſigniis papali-
bus: & quia nomina ſunt ad placitum, ſi vellem
vocare papam ſiue ſummū pontificem eum qui
ceſſit, hoc non pōt eſſe quātum ad ea quę ſunt
ordinis, quia quantum ad talia inter ipſos epiſ-
copos non ſunt gradus, ſed quilibet eps in tali-
bus dicitur eſſe ſummus: nec hoc erit quantū ad
ea quæ ſunt iuriſdictionis, quia papa cedens re
nunciauit ſuæ iuriſdictioni vel ſuo iuri: ſed quā
D tum ad aliqua inſignia iuriſdictionis præteritæ,
cui iam ceſſit eo modo quo diximus, quia nomi
na ſunt ad placitum ſi quis talem vellet vocare
papam vel ſummum pontificem, quia ordinarē
ſic de ipſo ꝙ ſepeliretē cum aliquibus inſigniis
papalibus, ſi fuiſſet ſic ordinatum per eccleſiam
ꝙ ſic ſepeliretur papa cedens, poteſt fortè tolle
rari quod dr̄. Vel poſſumus dicere quòd ſum-
mus poſitiuè dicit ſub quo alii, & ſic loquuti ſu-
mus de ſummo pontifice: & hoc modo nullus
ſimplex pontifex poteſt dici ſummus pontifex:
ſed ſummus negatiuè dicit ſupra quem nullus:
& ſic quilibet pontifex quantum ad ea quę ſunt
ordinis poteſt dici ſummus pontifex, quia hoc
modo omnes pontifices ſunt ęquales: ſed ſic nō

loquimur de sũmo pontifice vt per habita est manifestum. His itaq; expeditis, patet φ cum arguitur φ fieri non potest quòd simplex pontifex non sit simplex pontifex, ergo multo magis fieri non potest quòd summus pontifex nõ sit summus pontifex, patet quòd non est maius, immo est minus: nã licet bubalus sit maior mure, tñ quantũ ad intrare per foramẽ bubalus est minor mure, q2 minus põt intrare p foramẽ bubalus q̃ mus: & mus magis põt intrare per foramẽ, q̃ bubalus. Sic & in proposito, quis esse summum põtificem sit longè quid maius, q̃ esse simplicem pontificem, tñ quantum ad indissolubilitatem non est maius, immo minus: magis enim sunt indissolubilia ea quæ sunt ordinis quę nullo modo tolli possunt, & minus sunt indissolubilia ea quę sunt iurisdictionis quę tolli possunt vel desinere esse possunt. Et quia summus pontifex supra simplicem pontificem non dicit quæ sunt ordinis, sed quæ sunt iurisdictionis, magis est indissolubilis simplex pontificatus prout dicit ea quæ sunt ordinis, q̃ summus pontificatus q super ea, quę sunt ordinis, solum dicit quę sunt iurisdictionis.

Caput. XI. *In quo agitur de quinq; alijs rationibus, uidelicet de ratione. 6. 7. 8. 9. 10. quomodo sunt intelligendæ & ab inuicem distinguendæ.*

Voniam rationes ad eãdem partem nec debẽt sibi cõtradicere, nec debent idem dicere, quia si sibi contradicunt nõ erunt ad ostendendam partem: si autẽ idem dicunt, cõmittetur nugatio, quæ est vnius & eiusdem Inutilis repetitio. Exinde, vt claræ & manifestæ appareant solutiones nostrorũ aduersariorum, quãuis pro maiori parte semper videãtur habere idem fundamentũ, volumus laborare vt eas distinguamus vt suum fundamentum demus cuilibet rõni. Solutis igitur primis qnq; rõnibus, volumus in hoc capitulo de quinq; sequentibus rõnibus agere, & ostendere quõ sunt intelligendæ & ab inuicem distinguendę. Tractabimus itaq; in hoc capite de rõne. 6. 7. 8, 9. et 10. quõ sint ab inuicem distinguendæ: & postea insequenti capitulo eas per ordinem dissoluemus. Erat autem sexta ratio φ papatus erat per legem diuinam, ergo non nisi per deum dissolui potest: ex quo. n. papa subiecit se legi sponsę, a solo deo potest absolui ab huiusmodi lege. Septima autem rõ erat, quia papatus est quoddam votũ: sed nemo potest seipsum absoluere, solus ergo deus potest absoluere papã φ nõ sit papa. Octaua quidem erat, quia nullus potest seipsum absoluere. Nona verò erat, φ quia papa obligauit se deo, ideo a nullo alio potest ab-

A solui. Decima autẽ erat, quia post legitimam cõfirmationem nullus prælatus potest absolui nisi a suo superiori, papa non habet superiorẽ nisi deum, ergo non potest desinere esse papa. Aduertendum ergo, φ cum dr̃ φ papa non est papa nisi per legem diuinã non per legem alicuius creaturę, & quia per huiusmodi legem diuinam subiecit se legi sponsę, ideo a solo deo põt liberari a tali lege, & a tali subiectione, & ab hoc φ non sit sponsus ecclesiæ. Dici potest φ quæritur a sic dicentibus, quid intelligunt per legẽ diuinam, & quõ loquunť de lege diuina? Vtrũ loquantur de ea sicut loquitur Dionys. in. 4. c. de cęlesti Hierar. qui ait, quòd diuino legali ordine, hæc ponitur lex: per prima, secunda reducii in deum. Vult. n. ibi Dionys. φ deus hanc le
B gem statuit φ secunda reducantur in deũ p prima. i. φ inferiora reducantur in deũ per superiora. Ordinauit deus ecclesiã, & quosdam posuit primos, & quosdam secundos, de quo ordine tractat Apostolus primo Corinth. 12. vbi ait, quòd, posuit deus in ecclesia primo Apostolos, secũdo prophetas, tertio doctores, & sic de aliis; Ad prophetas. n. & ad doctores spectat alios docere: ad Apostolos autẽ & prælatos spectat alios regere & gubernare: & in huiusmodi rebus, gubernare & habere curam de aliis est supremum: ideo Apostoli vel illi qui gerunt curã Apostolorum cuiusmodi sunt prælati quorum est alios regere & gubernare, tenẽt primum lo
C cum: & inter Apostolos omnino tenet supremum locum Romanus pontifex, qui est successor Petri qui erat princeps Apostolorũ: a d qđ principaliter designandũ, & si omnes Apostoli habuerunt claues, specialiter tñ dictum fuit Petro, Tibi dabo claues regni cęlorũ. Vnde sup illa verba Matthæi. 16. Tibi dabo claues regni cęlorũ, dicit glosa φ specialiter hanc potestatẽ Petro concessit, vt ad vnitatẽ nos inuitaret: & subdit, φ ideo Petrum principem apostolorũ constituit, vt ecclesia vnum principalem haberet Christi vicarium, ad quem diuersa mẽbra ecclesię recurrerent, si fortè inter se dissentirent. Et si quęras, qui sunt illi in ecclesia qui gerunt vices Apostolorum. Dicemus φ Cardinales, & 24. q. 1. c. Loquitur.
D Episcopi alii etiã qui non sunt Cardinales gerunt vices Apostolorũ, aliter tñ & aliter, q; apostoli & Christo astiterunt & per diuersas partes mundi fuerunt dispersi, quia vnus apostolus accepit in sortem prędicationis suæ hanc partem orbis, & aliis aliam partẽ orbis. Cardinales itaq; qui assistunt papę gerunt vices apostolorum p ut Apostoli Christo assistebant. Episcopi vero habentes curam secundũ diuersas partes orbis gerunt vices Apostolorum prout apostoli per diuersas partes orbis fuerunt sparsi. Supremum ergo locum in ecclesia tenent gerẽtes vices apostolorum, quorũ omnium princeps est Romanus pontifex. Post apostolos verò sunt prophetæ & doctores: & primo sunt prophetę, qui ex Aegid. contra Exẽptos. c. 11

diuina inspiratione habuerunt rerum cognitio
nem & postea sunt doctores, qui per doctrinā
possunt de hac notitia aliquid participare. Cū
ergo arguitur quòd per legem diuinam habet
esse papatus, quia deus hanc legem indidit re-
bus ꝙ inferiora reducantur in deum per supe-
riora. & ipse deus secundū hanc legem ordina-
uit ecclesiam suā quòd in ea primo ponit Apo-
stolos, & Petrū & quēlibet alium successorē cō
stituit principem Apostolorum, propter ꝙ per
legem diuinam habet esse papatus. Si vult hæc
ratio se fundare in lege diuina per quā inferio-
ra per superiora regūtur, & quia hoc est a deo
ideo solus deus potest eam infringere. Respon
debimus volentibus sic arguere, quòd hanc le
gem formaliter nō potest creatura infringere,
quia deus per seipsum hāc legem indidit ꝙ in-
feriora per superiora regantur, vt patet per Au
gustinum. 3. de Trinitate. c. 4. Sed materialiter
potest creatura ad hanc legem aliquid operari,
quia ꝙ huic personæ competat locus superior
& quòd sit papa, vel ꝙ huic competat locus im
mediatè post ipsum & ꝙ sit Patriarcha, vel quo
modolibet aliter ad hoc cooperatur creatura,
quia cooperantur ad hoc homines, per quorū
electionem, & assensum electi, hic præficitur in
papam: sic etiā vel per electionē vel per institu-
tionem præficitur aliquis in Patriarchā. Quod
ergo papa existens papa non sit super omnes,
hoc est impossibile, quia hoc esset cōtra legem
diuinam: sed quòd ille homo assentiēdo electio
ni de se factæ sit papa, vel renunciando desinat
esse papa, ad hoc cooperatur creatura, & ideo
opere creaturæ potest hoc fieri & tolli. Simile
autem videmus in naturalibus: tota. n. creatura
rum vniuersitas non posset dicere ꝙ aer natura
liter non esset super aquam, immo ita est natura
le aeri esse super aquā quòd de plumbo posset
taliter vas cōcauum fieri qđ nataret sup aquam
propter aerem quē cōtineret. Natura ergo nō
potest facere contra hanc legem formaliter, po
test tñ ad hanc legem cooperari materialiter,
quia potest ita cōdensare materiam aeris quòd
fiet aqua: & ita rarefacere aquā quòd fiet aer: po
test ergo natura facere ꝙ illud quod erat mate
ria superioris sit materia inferioris, & ecōuerso.
Sed quia sicut se habet materia ex opere naturę
ad suscipiendum formalem perfectionem, sic se
habent homines vt opere humano suscipiāt ec
clesiasticam prælationē: & ideo sicut opere na-
turę materia rei superioris fit materia rei inferio
ris, & econuerso, ita quòd materialiter loquēdo
in regimine rerum naturalium quod erat infe
rius fit superius & ecōuerso. Sic in regimine ho
minis opere humano homo ille, qui tenebat lo
cum superiorem, potest tenere locum inferio-
rem, & ecōuerso. Itaq; qui volunt hanc legem
fundare supra ipsam legem diuinam, nō faciunt
rōnem nouam a rationibus superius dictis: pro
pter quòd hæc sexta ratio secundū hunc modū

A accepta soluitur per dicta in superioribus capi
tulis. Dicamus. n. de lege diuina sicut dicebamus
de opere diuino: dicebamus quidem quòd ea
quæ sic fiunt opere diuino, quòd ad ea fienda
non cooperatur creatura nec potest cooperari
creatura, per nullam creaturā tolli possunt: &
ideo quia ad productionē intelligentiarū siue
angelorum non cooperatur creatura nec pōt
cooperari, per nullā creaturā tolli possunt: quia
non est data talis potentia creaturæ quòd pos-
sit cooperari deo in opere creationis. Verū aūt
potuerit creaturæ talis potentia conferri nō est
præsentis speculationis. Sufficiat autē nunc sci
re quòd talis potentia non est collata creaturæ.
Exinde ergo est quòd tota creatura non posset
B destruere vnam spūalem subām, nec ipsa spūalis
substantia posset destruere se ipsam: animæ. n.
damnatę quærent mortē & non inuenient. Di
cent. n. dānati secundum snīam Dñi, Lucę. 23.
Montes cadite super nos, & colles operite nos.
Vniuersa ergo creatura non potest destruere
vnam spiritualem substantiam, quia ad produ
ctionem eius nihil cooperatur creatura. Sed eo
modo, quo creatura operatur ad productionē
spiritualis substantiæ, potest tolli operæ creatu
ræ. Nam licet creatura non cooperatur ad pro
ductionem spiritualis substantiæ secundum se,
operatur tñ ad productionem eius quòd sit in
hoc corpore, sicut ponebatur exēplum de ani
ma rationali. Et quia rōnalis aīa opere creaturę
C est in hoc corpore, ideo opere creaturæ potest
tolli ab hoc corpore. Sic etiā dicebamus de pa
patu: potestas. n. papalis est in ecclesia a deo, &
ideo nō potest vnquā tolli potestas papalis ſm
se, quin semper hmōi potestas sit in ecclesia,
quæ nūquā morit: sed licet creatura nō coope-
ret ad ipsam ptātē papalē ſm se, quia huiusmo
di potestas ſm se est a deo, fit tamen opere crea
turę, quia fit opere humano, quòd papalis po-
testas sit in hoc homine. Ideo ex opere huma
no fieri potest, quòd talis potestas desinat esse
in hoc homine: quomodo aūt opere humano
quis pręficiatur in papam, & desinat esse papa,
supra diffusius dicebatur. Qđ ergo dicēdū est de
opere humano, quoniā illud, quod sic est ope
D re diuino quòd ad illud nec operatur nec ope-
rari potest creatura, nō potest tolli opere crea
turę: dicetur & de lege diuina, quia illud, quod
sic est per legem diuinam, quòd ad illud nihil
operatur creatura, forte non posset tolli opere
creaturę. Ad legē ergo illam, formaliter, quòd
inferiora rite & de iure regantur per superiora,
nihil cooperatur creatura: sed quāuis ad hmōi
legem non cooperetur creatura, cooperat tñ
materialiter: quia quòd hoc sit materia superio
ris & hoc inferioris in naturalibus facit creatu-
ra, quia potest hoc natura facere, quòd materia,
quæ est sub forma corporis supioris et dignio-
ris, possit fieri sub forma corporis inferioris &
grossioris, & econuerso: & quod facit natura in

naturalibut, possunt homines facere in morali
bus: quia opere humano fieri potest, vt perso
na, quæ erat subiectum dignitatis inferioris, pos
sit fieri subiectum dignitatis superioris, & econ
uerso. Si ergo ad papatum nihil cooperarētur
homines, & nihil ibi cooperaretur cōsensus eli
gentium & consensus electi, non posset ope hu
mano desinere esse: eo ergo modo, ꝙ ope hu-
mano fit, pōt ex opere humano tolli. His itaq;
prælibatis, dicemus, ꝙ si hæc sexta ratio intelli-
gatur eo modo quo dictum est, erit eadem cū
rōnibus superius dictis, & habet eandem solu-
tionem cum illis, vt est per habita manifestum.
Verùm quia, vt diximus, quāuis quasi omnes
rōnes factæ videanť habere vnum fundamen
tum, nos tñ, vt diximus, ad hoc laboramus, vt
demus suum fundamētum cuilibet rōni. Distin
gui ergo pñt hæ quinq; rōnes a quibusdam ra-
tionibus antedictis, vt rōnes illæ innitanť huic
fundamento, quòd illud quod fit a deo nō pōt
dissolui ope creaturę: & rōnes antedictę diuer
simode innitantur huic fundamēto, prout nos
diuersificauimus rōnes illas in capitulis antedi-
ctis, & eas dissoluimus in eisdem capitulis, vt est
per habita declaratum. Sed hæ quinq; rationes
in hoc capitulo positæ, huic fundamēto innitā
tur, ꝙ cum quis ligatus vel obligatus ad aliqua
non potest ab illis seipsum dissoluere. Dicemus
itaq;, quòd quinq; modis, quantum ad pñs spe
ctat, quis pōt obligari ad aliqua. Primo, per mā
cipationem vel per seruitutem, quā contraxit.
Secundo, per votum, quod emisit. Tertio, per
culpam, quam voluntarie incurrit. Quarto, per
iuramentū, quod pręstitit. Quinto, per onus,
cui se supposuit. Mancipatione autē & seruitu-
te, quā quis contrahit, innititur ratio sexta: nam
ille, qui est Prælatus, & efficitur sponsus eccle-
siæ, mancipatur diuinis obsequiis, & quodā spe
ciali modo in quadam seruitute redigiť, vt subiī
ciat se legi sponsæ, & vt curam habeat de spon
sa, siue de ecclesia sibi cōmissa, siue sit ecclesia to
ta & vniuersalis quę cōmissa est Papę, siue sit ec
clesia particularis quæ cōmissa est huic vel illi
Prælato. Huic ergo fundamento innititur ra-
tio sexta, vt quia Papa subiecit se legi sponsæ, et
quia seipsum mācipauit, & in seruitutē redegit,
vt esset Ecclesię spōsus: & cum lex diuina videa
tur hoc velle, quòd non possit quis se seruū fa-
ciens à seruitute illa pro libito voluntatis suæ se
amouere, non poterit (vt videť) papa suo renū
tiare papatui: primo ergo fundamento, quan-
tum est ex parte mācipationis vel seruitutis, quā
quis contrahit, innitiť ratio sexta. Sed secundo
fundamento, quòd est ex parte voti, quod quis
emisit, pōt inniti ratio septima: dicebať enim in
rōne illa, quòd nullus pōt tollere votum alicu
ius, nec pōt ipsum à suo voto absoluere, nisi ille,
qui est supra votū: ideo, quia papatus est quod-
dam votum maximū super omnia vota, eo qđ
Papa Deo vouet de seipso, quòd curam hēbit

A vniuersaliter totius diuini gregis, solus deus po
test papam ab hoc voto absoluere. Sed tertio
fundamento ex parte culpæ, quā quis volunta
riè incurrit, innitiť ratio octaua: pōt enim ex ra-
tione octaua argui à simili ex parte culpæ, quā
quis voluntariè suscepit. Arguať ergo sic, Nul-
lus potest sibi ipsi cōfiteri, & nullus pōt seipsum
à culpa absoluere, quantūcunq; illam culpam
voluntariè incurrerit: ergo nullus pōt seipsum
subtrahere à pręlatione, quantūcūq; Prælatio-
nem illam voluntariè susceperit. Sicut ergo per
culpam fit quis debitor dei, ita per pręlationem
susceptam fit quis debitor dei, aliter tñ & aliter;
quia per culpam fit quis debitor dei, quantū ad
pęnam sibi debitam: sed per pręlationem fit qs
B debitor dei, quantum ad animarū curam sibi cō
missam, qa de animabus sibi cōmissis reddet pręlatus, ante tribunal Christi in die iudicii rōnem.
Sic ergo quis factus debitor per culpam nō po
test sibi ipsi confiteri, nec pōt seipsum absolue
re: ergo quis factus debitor per curam anima-
rum susceptam non poterit per seipsum renun
tiare, nec poterit seipsum deponere. Quarto
quipem fundamento, prout quis se obligauit
per iuramentum, quod pręstitit, pōt inniti rō
nona, quę ait, quòd Papalis obligatio nō vide-
tur posse tolli nisi per maiorem potestatem: nul
la autem est maior potestas ꝗ papalis, nisi pote-
stas diuina, ergo &c. Si igitur isti nonæ rationi,
quę de obligatiōe loquiť, volumus dare ꝓpriū
C fundamētum, oportet quòd demus sibi funda
mentum de obligatione iuramento firmata: qa
si vellemus sibi dare fundamentum de obliga-
tione per mancipationem vel per seruitutē, cō
tracta esset hęc ratio nona eadem cum ratione
sexta: si verò vellemus sibi dare fundamentum
de obligatione per votum commissa, esset eadē
cum ratione septima. Vt ergo huic rationi no
næ demus proprium fundamentū, dicemus, ꝙ
intelligatur de obligatione per iuramenta præ-
stita: vt dicamus, quòd papa in susceptione pa-
patus non solum vouet & promittit se debitam
curam habere de toto grege, sed hunc votum
& hanc promissionem quasi quodam iuramē-
to firmat: & quia sic obligatus est per iuramen
D tum præstitum ad suscipiendam curam de gre-
ge sibi commisso, non potest seipsum a tali ob-
ligatione absoluere. Fundamanto autem quin-
to, quantum ad onus, cui se subposuit, inniti-
tur ratio decima, quæ ait, quòd Nulla dignitas
ecclesiastica post legitimam cōfirmationem po
test tolli nisi per eius superiorem: & quia papa
tus nō habet superiorem nisi deum, per solum
deum poterit tolli papatus. Videtur enim hæc
ratio inniti huic fundamento, quia ex quo pa-
pa consensit suscipere huiusmodi onus, cū suus
consensus sit sua confirmatio, ex ipso consensu
est legitime confirmatus, & habet supra se hu
iusmodi onus, vt curam de toto grege domi
nico habeat: non ergo potest se absoluere ab
huiusmodi

huiusmodi onere, cum post susceptionem istius oneris intelligatur esse legiumé confirmatus.

Cap. XII. in quo soluitur ratio vt arguens, quòd quia papa est papa per legem diuinam, & quia iam consensit, & iam se subiecit legi sponsæ, ideo renuntiare non potest.

Ostquã in capitulo pręcedenti præfatas quinq̧ rationes distinximus, & cuilibet rationi suum p prium fundamentũ dedimus: in hoc capitulo sextam rationẽ soluere B volumus, quæ innititur fundamẽto huic, quod, quia papa est obligatus deo, non põt seipsum deponere, nec potest seipsum absoluere, vt hac ratione soluta, soluantur rõnes aliæ, quæ idem accipiunt fundamentum. Dicebatur quidem supra, quòd oẽs dictæ rõnes innituntur huic fundamento, ꝙ obligatus ad aliqua non põt seipsum dissoluere: iuxta ergo quinq̧ modos obligationis superius traditos, vt diximus, sumi põt illę quinq̧ rationes, videlicet, ratio sexta, septima, nona, & decima. Sed sexta ratio satis specificat suum fundamentum: legitur enim de lege diuina per quã quis subditur legi sponsæ: ille aũt, qui est sponsus ecclesiæ, dedicatur, & mancipaẽ C diuinis obsequiis: ergo illa ratio loquitur de obligatione per mancipationem. Et etiã ratio septima satis specificat suũ fundamentũ, quia loquitur de obligatione per votum. Et etiã ratio decima satis specificat fundamentum suũ, quia loquitur de dignitate ecclesiastica post legitimã confirmationem, per quam acquiritur iurisdictio; ideo loquitur de obligatione per assumptam iurisdictionẽ. Sed rõnes octaua, & nona non specificant fundamentũ suum. Dicit.n. ratio octaua quod nullus põt seipsum absoluere, sed nõ specificat de qua absolutione loquatur. Sic etiam & ratio nona generaliter loquitur de obligatione. Dicit.n. ꝙ papalis obligatio nõ põt tolli, sed, cum papalis obligatio põt sumi multis modis, D nõ specificat de qua obligatione loquatur. Nos verò, vt vtriq̧ rationi præfatæ daremus ppriũ fundamentum, adaptauimus rõnem octauã ad obligationem per culpã commissam, & rõnem nonam ad obligationẽ per iuramentũ firmatã. His itaq̧ prælibatis, volumus, vt dicebamus, in hoc capitulo soluere rõnem sextam. Arguit.n. illa ratio, ꝙ papa per legem diuinam est papa, & est spõsus ecclesiæ: videtur.n. esse lex diuina, ꝙ ex quo quis consentit ꝙ sit sponsus ecclesię, ꝙ ipse sit subiectus legi sponsę, vt quòd ipse mãcipatur obsequiis sponsæ, vt ipse sit seruus seruorũ dei, & ꝙ tota intentio sua sit, ꝙ intẽdat obsequia sponsæ, i. tota obsequia Ecclesiæ catholi A cę, vt dicat cum Apostolo, Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarũ. Sollicitabatur.n. quotidie apostolus circa ea quæ instabant, & circa ea quæ poterant insurgere de quibuscunq̧ ecclesiis; vel ad hæc potissimè instabat, & laborabat apostolus, vt sollicitationem circa omnes ecclesias haberet. Papa ergo sic mancipatus, sic dedicatus, sic in seruitutem redactus, vt sit sponsus ecclesiæ, & vt intendat circa obsequia ecclesiæ, non videtur, ꝙ possit ab ista seruitute seipsum absoluere. Sciendũ ergo, ꝙ vt supra tetigimus, Eps potest dici sponsus ecclesiæ tripliciter: vel quantũ ad potentiã, quia põt facere opera spiritualis coniugii: vel quantũ ad vsum potentię, quia facit hmõi opera: vel quantum ad iurisdictionem, quia rite & debite facit hmõi opera. Quantũ est ad ipsam potentiam, certum est, ꝙ Eps dedicatur, & mancipatur diuinis obsequiis, a qua dedicatione & mancipatione non põt absolui. Inde autem est, ꝙ quilibet character & perfectio characteris quid indelebile dicit, quia in impressiõe cuiuslibet characteris, & ẽr perfectionis eiusdẽ efficitur quis seruus Christi, vt extũc sit regeneratus spiritualiter, & habeat spirituale esse, & sit ascriptus in numero fidelium, & ex tunc denominatur a christo, cuius seruus factus est, & vocatur Christianus. In charactere vero, q imprimitur in cõfirmatione, efficitur quis vlteriori modo seruus Christi, vt non solum sit christianus, & habeat spirituale esse, sed etiam vt possit spiritualiter resistere, & audacter nomen Christi cõfiteri. Per illos autem septem ordines efficitur quis vlteriori modo seruus Christi, quia dedicatur & mancipatur diuinis obsequiis, vt possit non solũ spiritualiter resistere, sed etiam possit spiritualia ministrare, & circa spiritualia se exercere. In ordine quidem epali, vbi imprimitur perfectio characteris, perfectè quis dedicatur obsequiis ecclesiæ, vt ex tunc dicatur spõsus ecclesiæ, & possit agere opera spiritualis coniugii. Quantum ergo ad hanc potentiam, quę fundatur in charactere, vel in perfectione characteris, per quam episcopus põt agere opera spiritualis coniugii: & etiam quantũ ad vsum istius potentiæ, indissolubile est coniugium inter epm & ecclesiam: & quantum ad hoc dicitur esse dedicatus vel mancipatus Ecclesiæ obsequiis. Sed quantum ad iurisdictionem non est indissolubile hmõi coniugium: immo, si bene aduertimus, non est ibi dedicatio quantũ ad susceptionem iurisdictionis: quia datur talis iurisdictio absq̧ eo ꝙ imprimatẽ ibi character, vel perfectio characteris. Nam electus in papam, si assentiat electioni, dato quòd non sit sacerdos, & dato quòd non habeat characterem sacerdotalem, nec perfectionem illius characteris, plenam iurisdictionẽ habebit. Cũ ergo arguitur, ꝙ per legem diuinam est Papa subiectus legi sponsæ. Dicimus, ꝙ dedicatus in epum, & factus sponsus ecclesiæ ßm diuinam le

2.Corinth. cap.ij.g.

gem, semper erit sponsus ecclesiæ quantum ad dedicationem: sed non oportet, quod sit semp sponsus ecclesiæ quantū ad iurisdictionē. Esset enim iniqua illa lex diuina, si papa videns se insufficientem ad exercendū iurisdictionē sibi cōmissam, si deus statuisset legem vel ordinasset, φ non posset illi iurisdictioni cedere, qa langueret tur sub ipso cōmune bonū. Igitur si hęc rō innitatur obligationi per mancipationē: & si hæc mancipatio accipiatur ſm ipsam dedicationem, & ſm perfectionē characteris, certū est, quod talis mancipatio nō pōt tolli: sed si capiatur huiusmodi mancipatio quantū ad iurisdictionem, quæ non innititur rei indelebili, quia nec innititur characteri, nec perfectioni characteris, tolli poterit. Iurisdictio igitur poterit tolli, & poterit desinere in aliquo, quæ non innititur rei indelebili, cum nō innitat nec characteri nec pfectioni characteris. Et si dicatur, φ ipse in hoc consensit, vel votum cōmisit, vel iuramentū pręstitit, φ esset subiectus legi sponsæ, & φ haberet curā de vniuersali ecclesia, & quod esset seruus seruorū dei: oīa talia intelligēda sunt q̄diu vult tale offm̄ retinere, et vult esse sub hmōi onere: q̄diu.n. vult hoc & quādiu vult hēre hmōi iurisdictionē, tandiu obligabitur ad talem curam habendā: sed si velit renuntiare, & velit onus deponere, cessabit obligatio, & remanebit coniugium quantū ad ea quæ sunt ordinis, nō quātum ad ea quę sunt iurisdictionis: tolletur onus iurisdictionis, & remanebit honor episcopalis. Erit quidem episcopali dignitate prædictus, nullius tamē ecclesiæ erit episcopus, quod ſm iura fieri potest, vt patet in Decretali illa inter corporalia. Quod ergo dicebatur de promissione vel voto seu de iuramento, quia sequentes rationes hoc specialiter tangunt, ideo omnia hæc in suis locis clarius dissoluemus: sufficiat aūt nunc scire, quæ est illa lex sponsæ, quæ est perpetua, & quæ non perpetua. Ex his autem patere pōt, φ præfata ratio non concludit: nam cum papatus non solum dicat ea quæ sunt ordinis, sed etiam ea quæ sunt iurisdictionis, quia tūc quilibet episcopus esset papa, cum quilibet eṕs habeat omnia quæ sunt ordinis, si papa renuntiet, non vlterius erit papa: nam quantumcunq; summus pontifex ſm diuinam legem se subiecit legi sponsæ, tamen per diuinam legem nō oportet eum perpetuari sub lege sponsæ quantū ad ea quæ sunt iurisdictionis. Non ergo concludit ratio, quod si renuntiet, φ remaneat summus pontifex, sed solum qđ remaneat pontifex, idest φ remaneat episcopali dignitate prædictus: nullam tamē habebit iurisdictionem, nec erit alicuius ecclesię eṕs, sed dicetur sponsus ecclesiæ, quia ſm formam & ritū ecclesiæ pōt ea quę sunt ordinis cōferre. Si quis tñ vellet appellare sūmum pontificē quēlibet eṗali dignitate pręditum, vel quēlibet cōsecratū in eṕm, qa cōsecratio est ppetua, et nūq̄ cōsecratus in eṕm, est iterū cōsecrandus,

De trāslatione eṗi. & fuerūt uerba Inn. iij. lib. 1. epi. 519

A nō discordaret a nobis quantū ad mēte & q̄tum ad intentionem, sed q̄tū ad verba: non.n. negamus, φ papæ cedenti nō remaneant omnia quę prius habebat quantū ad ea quæ sunt ordinis, sed dicimus, φ non remanent sibi quæ sunt iurisdictionis. Verū quia intellectus hominis non quiescit, & aduersarii nostri forte libenter cum proprio baculo nos verberarent, dicent, Quare possunt tolli quæ sunt iurisdictionis, non autem quæ sunt ordinis? nonne istud est fundamentum nostrum generale, φ per eadem contrario modo facta, res construitur & destruitur? sicut ergo per idem contrario factū, vt per assensum papæ electioni de se factę, & per eius assensum vt renunciet suo iuri, fit papa, & desinit esse papa: ergo a simili, si aliqua fiant, potissime ea quæ sunt ordinis. Sed de hoc, in capitulo. 16. in solutione illius rationis, quod nulla dignitas ecclesiastica post legitimam cōfirmationem tolli porest, diffusius intendimus pertractare.

Cap. XIII. In quo soluitur ratio septima arguens, quod per uotum, quod papa cōmisit de cura habenda de grege Dominico, non potest renuntiare, nec seipsum deponere.

SOlutā ratione sexta, quæ fundabat super obligatione papali, & specialiter fundabatur super lege diuina, per quā papa obligatur & subditur legi sponsæ, volumus soluere alias sequentes quatuor rationes, quę quamuis aliter & aliter procedant, ex papali tamen obligatione vnum accipiunt fundamentum. Et primo soluemus rōnem septimam de voto, quæ sic arguebat: Quod nullus potest soluere votum alieuius, nisi ille, qui est supra votum: sed papatus, vt dicūt, est quoddam votum maximum, quia super omnia vota, quia papa de facto, vt aiunt, vouet ipsi deo, φ curam habebit vniuersaliter gregis sui totius, idest vniuersalis ecclesiæ, & quod de ipsis reddet deo in die iudicii rōne: solus ergo deus potest papam ab hoc voto soluere: non ergo, vt concludunt, pōt papa renunciare. Volunt itaq; isti, φ papa de necessitate habebit curā gregis sibi cōmissi, vt non possit deponere assumptum onus. Distinguemus ergo de necessitate, dicentes, φ duplex est necessitas, consequentię, & consequentis. Aliud est enim, quod ipsa consequentia sit necessaria, & aliud, quod partes cōsequentię, cuiusmodi sunt Antecedens & Consequens, sint necessariæ: Ista est.n. consequētia necessaria, quod si currit, mouetur: & φ quādiu currit, mouetur: partes tamen istius consequentiæ non sunt necessariæ, quia nec est necessariū, quod quis currat: nec est necessarium, quod moueatur. Sic hęc est consequentia necessaria, φ si est papa, tenetur habere curam de grege suo: partes

partes tamen istius consequentiæ non sunt ne-
cessariæ. quia potest cedere papatui, cui ceden-
do, non tenebitur curã illam habere, ad quam
obligabatur, dum erat papa, & antequã cede-
ret. Sed dices, ipse cõmisit votum, ꝓpter quod
oportet, quòd sit quid ꝑpetuũ. Dicemus ergo,
ꝙ in voto, & in iuramento, & in cęteris talibus,
cõditio bona & debita, etiam non apposita, in-
telligitur, quia votum non est aliud, nisi quædã
spontanea promissio facta de his, quę sunt dei,
Distinct. 38. vt ait Magister. 4. sententiarũ. Si ergo papa com
misit votũ, vel fecit promissionem, quòd curã
haberet vniuersalem sui gregis, subintelligen-
dum est quãdiu erit papa, vel quãdiu hmõi offi
cium retinebit. Sicut & illi, qui fiunt Rectores ci
uitatis, iurant tenere statuta illarum ciuitatũ, &
B seruare in bono statu: sed omnia hæc intelligẽ
da sunt, quandiu durat eorũ officium. Quòd
si tamen expressè emitteret votum, ꝙ quãdiu vi
ueret, & quocũq; casu contingente, ipse habebit
curam vniuersalis ecclesiæ, & retinebit sibi offi-
cium, & nullo modo renunciabit potestati pa-
pali, esset votum illicitum: quia si accideret sibi
grauis infirmitas, ita vt alienaretur a mente, vt
non posset dei ecclesiam debitè gubernare, vel
aliqua alia huiusmodi, constat, ꝙ bene faceret,
si renunciaret: & contra bonũ cõmune ageret,
si papale officium retineret. *Si* quis enim pro-
mittit virginitatem, vel promittit obedientiam,
quia hæc, eo modo quo seruanda sunt, nõ pos
C sunt militare contra bonum publicum, ideo ta
lia vota possunt esse perpetua: sed emittens vo-
tum, quòd habebit curam de vniuersali bono,
& de tam vniuersali bono, sicut est tota vniuer-
salis ecclesia, si videat se insufficientem, & mani
feste cernat bonum publicum sub ipso langue
re, malefaceret, si tale votum seruaret, & illici-
tum fuisset tale votum emittere, per quod expo
neretur periculo cõmune bonũ. Ideo Cau. 22.
Ex cõcilio To q. 4. c. *Si* publicis, dicitur, quòd Tollerabilius
leta. 8. can. 2. est stultæ promissionis vota reiicere, quàm per
inutilium promissorum custodiam, exhorren-
dam criminum adimplere mensuram. Quid
autem magis horrendum, quàm periculo expo
nere, & male gubernare totam vniuersalem ec
clesiam? Eadem etiam causa & quæstione scribi
D tur quod ait Isidorus, In male promissis rescin
de fidem, in turpi voto muta decretum. Et
quia quod fit sapienti consilio, dicendum est,
quòd debito modo sit factum, si papa vouet se
talem curam habere, intelligendum est,
quandiu tale officium retinebit: vel
aliter non esset rectum
votum: & idem
esset iudicium de huiusmo-
di voto, sicut de aliis
votis non debi-
te factis.

A Cap. XIIII. *vbi soluitur ratio octaua arguens, ꝙ quia nullus potest seipsum absoluere, ideo papa non potest seipsum renuntiare.*

Olumus autem in hoc
cap. soluere rõnem octa
uam, quę etiam erat fun
data super obligatione
papali, vbi dicit, quòd
non videtur quòd aliqs
possit seipsum absolue-
re: & ex hoc volunt cõ-
cludere, quòd papa re-
nunciare non potest. Sed quęremus a sic arguẽ
B tibus, de qua absolutione loquuntur: quia si lo
quuntur de absolutione facta ex eo ꝙ quis re-
bus mancipatur diuinis, quod fit, cum quis susci
pit characterem aut perfectionem characteris:
sed tunc esset hæc ratio eadem cum ratione sex
ta. Si autẽ hoc intelligatur de absolutione, pro
ut quis se obligauit per votum, esset eadem cũ
ratione septima: & vt nõ oporteat nos per om-
nia discurrere, dicemus ꝙ non poterimus huic
rõni dare proprium fundamentũ, nisi intelliga
tur de absolutione, prout quis ligatus est ꝑ pec
catum, siue per culpam. Arguatur ergo sic, Si
papa potest seipsum deponere, & põt seipsum
absoluere a papatu, videretur, quòd potest se
ipsum absoluere a culpa, & posset sibiipsi confi
C teri. Sicut ergo in foro pęnitentiali alius est qui
absoluit, & alius est qui absoluitur, ita ꝙ idem
non agit in seipsum: ita videt quòd in omni fo-
ro, & in omni absolutione, alius sit absoluens, &
alius qui absoluitur, vt idem seipsum nõ potest
absoluere. Ad hanc autem obiectionem possu
mus tripliciter respondere: primo quidem, si cõ
sideramus quid est culpa, & quid est peccatum:
quia culpa & peccatum non sunt effectus, sed
defectus. Secundo possumus præfatam rationẽ
dissoluere, si consideramus quomodo fit abso-
lutio a culpa, quia fit per sacramentum pęniten
tiæ. Tertio, hoc idem possumus, si aduertimus,
quare tenemur, & quare obligamur ad illud sa
cramentum. Propter primũ sciendũ, ꝙ ſm Au
gustinum lib. 12. de Ciuitate dei, Peccatum nõ Cap. 7.
D habet causam efficientem, sed deficientem. Et
quia sicut loquimur de causa, ita loqui debemus
de eo quod habet esse per illã causam: sicut pec
catum non habet causam efficientem, sed defi-
ciẽtem, sic ipsum peccatum nec est effectus, sed
defectus. Absolui ergo a culpa vel a peccato,
non est absolui ab effectu, sed defectu: propter
quod sic absolui, non est deficere, sed proficere:
ille. n. qui absoluitur a defectu, tollitur ab eo ꝙ
non sit deficiens, & tribuitur ei quòd sit profi-
ciens: sic ergo absolui non est descendere, sed
ascendere. Sed ille, qui se deponit a papatu, fa-
cit seipsum inferiorem: quia cathedra Prælato-

rum tenet supremum locum in ecclesia Dei; & inter prelatos Romanus Pontifex. Loquendo ergo de altitudine status, multum descendit qui papatum renuntiat Cum ergo in absolutione a culpa quis ascendat, in hac absolutione qs descendat, quis esset tantæ ruditatis, ꝙ diceret, Si quis non potest p seipsum ascendere, quòd nō possit per seipsum descendere. Non ergo valet, si quis non potest seipsum absoluere a culpa, ꝙ non possit seipsum deponere a papatu. Quòd si sic arguentes volunt inniti huic fundamēto, quòd nullus pōt seipsum absoluere, quia nullus pōt in seipsum agere, eo ꝙ agens & actum mouens & motum sint distincta loco & subiecto (loquendo de accidente & passione, quę in istis corporalibus reperiunť, prout vnum corpus agit in aliud vel mouet aliud) plana esset huiusmodi solutio, & modici est ponderis qđ dicitur. Rñdetur quidem, ꝙ non fit ista absolutio per modum actionis, sed per modum cessionis: & quia quilibet potest cedere iuri suo, ꝓpterea si papa solum cedat iuri suo, & renunciet iuri suo, se deponit a papatu: licet hoc non sit in aliis Prælatis, qui sunt suis superioribus obligati, & ab eis confirmati. Ideo papa pōt renuntiare, & potest se deponere, vt hæc omnia sunt superius diffusius pertractata. Secūdo, possumus hanc obiectionem soluere, si consideramus sacramentum pęnitentiæ, per quod fit absolutio a culpa: omnia.n. quæ fiunt per sacramenta ecclesiæ, oportet, quòd fiant eo modo, quo requirunt sacramenta: nam potestatem excellentiæ circa sacramenta Christus sibi reseruauit, & nulli hoc concessit. Vnde & Magister quarto sententiarum, loquēs de potestate baptismi siue de potestate sacramentorum, ait, Aliquam potestatem sibi Christus reseruauit. Quod Magister exponit de potestate excellentiæ, quā dicunt cōsistere in tribus. Primo, quia merito passionis Christi habuerunt efficaciam sacramenta: ideo dicit Glo. ad Rom. 5. Quòd ex latere Xp̄i profluxerunt sacramenta ecclesię. Secūda potestas excellentię est, quòd Christus poterat dare effectum sacramenti sine sacramento. Tertia quidē erat, quia in nomine Christi cōferebatur sacrificium, ideo dicebat Apostolus, Nunquid Paulus crucifixus est pro nobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? Paulus.n. non erat crucifixus p eis, quia a passione Pauli non habebant efficaciam sacramenta: nec in nomine Pauli baptizati erant, quia in nomine Pauli non conferebantur sacramenta: & baptizati non debebant dicere sacramentum hmōi eē Pauli neq; Cephę, siue Petri: quia nec Paulus, nec Petrus fuerunt institutores sacramentorum, quòd possint sine sacramento dare effectum sacramenti. Cum ergo absolutio a culpa respiciebat sacramentum pęnitentiæ, & hoc Christus sibi reseruauit, ꝙ nullus possit sine sacramento dare effectum pęnitentiæ, quicunq; vult absolui a culpa, oportet

Distinct. 5.

Super illud, Qui est forma futuri.

1. cor. cap. 1. e

A quòd hoc fiat per sacramentum pænitentiæ, & oportet quòd sic absolutus subdat se alii vel in re vel in voto, prout requirit hmōi sacramētū. Sed cessio Papæ non respicit nisi solam iurisdictionē, cui renuntiando dicitur renuntiare Papatui. Non ergo est simile de his, quæ respiciūt sacramenta ecclesiæ: & de his, quæ non respiciunt hmōi sacramenta: sed solū respiciunt Ius aliquod acquisitū, cui pōt quis cedere, quando placet; sed videat, vt supra diximus, quo animo cedat, quia pōt cedendo mereri, & pōt cedēdo peccare. Tertio, possumus præfatæ rationi respondere, si consideramus quantū tenemur, & quantū obligamur, vt confiteamur aliis. Nā ad hoc obligamur ex mādato Domini, qui Lucæ

B cap. 17. dixit leprosis, per quos intelliguní peccatores, quòd ostenderent se sacerdotibus. Et Iacobi. 5. dr̄, Confitemini ergo alterutrum peccata vestra. Si ergo volumus facere simile de absolutione a culpa, & de absolutione a papatu, dicemus ꝙ homo seipsum quodāmodo absoluit a culpa, quia in sola contrictione dimittuntur peccata, & contritio nihil est aliud q̄ dolor de peccato. Ergo per idem aliter & aliter factū homo peccat, & absoluitur a peccato: nam si assentiat prauæ delectationi, & delectetur in rebus pessimis, incurrit peccatum; si assentiat dolori, & doleat de commissis, absoluitur a peccato. Verumtamen istud dolere, & istud conteri nō est a nobis, sed a Deo: quia omnia opa nostra operatus est Dn̄s, ipse.n. est qui operatur in nobis

C velle & perficere pro bona voluntate. Sic etiam & in proposito, si iste, qui non est sufficiens ad gubernandā ecclesiam, renuntiet omnino, autumare debemus, ꝙ instinctu diuino hoc fit, & quòd diuino opere hoc perficiatur. Ergo si volumus accipere similē de absolutiōe a culpa, & a Papatu, dicemus, ꝙ rō est pro nobis, non contra nos: nā eo quo adiutores dei sumus, per idē cōtrario modo factū, vt assentiendo electioni & assentiēdo dolori, incurrimus pc̄tm̄, & absoluimus a peccato, & per idē contrario modo factum possumus habere gratiam, & perdere gratiam: sic & in Papatu, per idem contrario modo factum, vt quod iste assentiat electioni, & as-

D sentiat renuntiationi, & renuntiet, erit papa, & desinet esse papa. Sed dices, quare ergo tenemur alteri cōfiteri, vt per alterum absolutionē habeamus? Dicemus, quòd hoc est ex mandato Dn̄i: absolutionem tn̄ possumus consequi ēt anteq̄ confiteamur, iuxta illud Psal. Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam meā Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Et quādo Dominus mandauit leprosis, vt ostenderent se sacerdotibus, dum irent, mundati sunt. Mandauit ergo dominus, quòd ostenderemus nos sacerdotibus, & ꝙ consequeremur absolutionem per alium: & quia hoc mandauit, tenemur hoc facere. Si autem hoc non mandasset, in sola cōtritione dimitterentur peccata: & ex eodem contrario

Esa. cap. 26. b

Philipp. cap. 2. b.

Psal. 31.

Luc. cap. 5.

trario modo facto essemus obligati deo ratiõe
peccati commissi, & essemus absoluti ratione cõ
trictionis & doloris suscepti. Sed cum deus nun
quam mandauerit, ꝙ papa non renunciaret, &
sic se habentibus conditionibus, non potuerit
hoc mandare, quia fuisset iniquum mandatũ:
ideo licet absolutio pęnitentiæ debeat fieri per
alium ratione mandati diuini, absolutio tamen
a papatu, eo quód non interuenerit mandatũ
dominicum, non oportet ꝙ fiat per alium, sed
per assensum, & descensum: vel per assensum &
renuntiationem fiet papa, & desinet esse.

Cap. XV. *In quo soluitur ratio nona arguens, ꝙ quia nullus potest absolui ab obligatione, quam Deo fecit, nisi per suum superiorem, ideo papa non potest seipsum deponere.*

D Ecreuimus autem in hoc
cap. soluere rationem no-
nam, quæ etiam fundatur
super obligatione papali.
Dicit autem præfata ratio,
ꝙ papalis obligatio nõ vi-
detur posse tolli, nisi p ma-
iorem potestatem q̃ sit potestas papalis: sed nul
la potestas creata maior est q̃ papalis, ergo qui
semel est papa, semper erit papa, nisi a deo tolla
tur sibi papalis potestas. Dici ergo potest, quód
si sic arguentes volũt loqui de eo qđ tolliť ab
aliquo violenter, vel loqui volunt de amotione
prout quis iudicatur & amouetur a suo maiori,
prout videntur sonare verba rationis pręfatæ:
cum papa non habeat maiorem nisi deum, ſm
hunc modum a solo deo poterit iudicari. Nã
electio papalis licet fiat a Cardinalibus, eiectio
tamẽ seu amotio est tantũ diuino iudicio reser-
uata, ſm quód habetur dist. 79. cap. Si trãsitus.
5. Sicut supra. Vbi dicitur, ꝙ electio summorũ Pontificum a
Cardinalibus, & religiosis Clericis debet fieri:
eiectio vero eorum est diuino iudicio reserua-
Anacletus epi ta. Et dist. eadem, cap. Eiectionem. Eiectionem
stol. 2. ad epos vero summorum Pontificum sibi dominus re-
Italiæ. seruauit, licet electionem eorum bonis sacerdo
tibus, & spiritualibus populis cõcessisset: sed om
nia hęc intelligenda sunt de eiectione, vel amo
tione inuoluntaria, quia inuitè non põt deponi
ab aliquo, nisi p hæresi tantũ; nam ſm antiqua
iura, etiam inferiores Prælati nõ poterant de-
. Ecce his. poni inuitè. Ideo Ca. 7. q. 1. c. sicut vir. dicitur,
quód si quis senectute, vel infirmitate grauatus
susceptum officium ministrare non valet, si aliũ
sibi substitui petierit, rationabiliter fieri potest.
Et ibidem subditur, ꝙ eo. i. episcopo petitionẽ
scripto dante, quód vult cedere, cedendum est,
idest concedendum est, quód cedat. Et subdit
Gregorius lib. Summus Pontifex, Aliter id facere nõ valemus.
9. epist. 41. Dicit ergo Papa, qđ nec pro infirmitate, nec p
senectute potest eũm deponere, nisi ipse petie-
A rit depositionẽ, cum tamẽ per infirmitatem po
test quis demens fieri, & per nimiam senectutẽ
potest quis omnino esse ineptus ad pastorale of
ficium exercendum: sed dicit Papa se hoc non
posse, quia forte non poterat ſm scripta iura,
poterat tamẽ de plenitudine potestatis, quę est
supra iura, & per quã conduntur iura. Si ergo
in inferioribus Pręlatis non est hoc sic indiffe-
renter agendum, vt inuitè remoueantur, dice-
mus, quód in summo Pontifice, qui nullum ha
bet superiorem, nullo modo est hoc faciendũ,
& nullo modo potest nisi a solo deo inuitè re-
moueri. Verũ quia ratio plus concludit, quia lo
quiť de amotione & absolutione obligationis:
quia non videť ꝙ cum quis est obligatus, & ma
B xime si est obligatus deo, quód possit absolui
ab hmõi obligatione, nisi a suo superiori, vel a
deo qui est super oẽs. Ideo dici põt de qua obli
gatiõe hic loqtur: & si loquiť de obligatione fa
cta per mancipationẽ, sicut quis obligatus & in
seruitutẽ redactus, & mancipatus diuinis rebus:
patet, ꝙ de hac obligatione loquebatur rõ sex-
ta. Si autẽ de obligatione per votum, loquebať
de tali obligatione ratio septima: & vt nõ opor
teat nos per omnia discurrere, patet, ꝙ si volu-
lumus huic rationi dare propriũ fundamentũ,
dicemus, quód hæc ratio fundat se super obli-
gatione facta per iuramentũ, vt dicamus, quód
differentia est inter iuramentum, & votum: quia *Votum.*
votum est spontanea pmissio facta Deo de his,
C quæ sunt Dei: sed iurare est Deum in testem in *Iuramentum.*
uocare. Tunc ergo concurrit vtrũq;, quãdo qs
promittit aliquid se facturũ, & promissionẽ illã
iuramento confirmat, & inuocat deum testem,
quód ipse obseruabit promissionem illã. Sic for
te volunt dicere aduersarii nostri, quód cũ quis
assentit Papatui votum emittit, & promissionẽ
facit, quód curam habebit vlis gregis sibi cõmissi
& quód de his reddet Deo in die iudicii ratio-
nem: & ad hoc votum, vel ad hanc promissio-
nem seruandam inuocat Deum testem, vel cum
iuramento confirmat. Ideo arguunt, Cum ista
sit tanta obligatio, quomodo potest nisi per su-
periorem tolli: & cum papa non habeat supe-
riorem nisi deum, a solo deo poterit ab hac ob-
D ligatione absolui, cui voto & iuramẽto est obli
gatus. Sed hanc rationem nonam de obligatio
ne per iuramentum soluemus, sicut soluimus ra
tionem septimam de obligatione per votum:
Nam non solũ in voto, sed ẽt in iuramento cõ
ditio bona & debita nõ apposita intelligitur: pp
qđ si Papa vouet hẽre curã de vniuersali grege,
& illud iuramẽto firmat, oportet, ꝙ hoc intelli-
gatur q̃diu tale officiũ retinebit: qa si vellet sic se
obligare, & vellet hoc per iurm̃ firmare, & hmõi
votũ & iuramentũ vellemus intelligere simplr,
obligaret se ad impossibile, quia ẽt viuens põt sic
demens fieri, ꝙ non possit curã hẽre de grege:
vel obligaret se ad aliqd iniquũ, & iniustũ, qa si
assumptus in Papam processu tpis cognosceret

insufficientiam suam, iniquus & iniustus esset, si vellet hmōi officium retinere: cū manifeste cognosceret, ꝙ non posset præfatum officium debite exercere. Esset ergo iuramentum illud illicitum, & per consequens non esset obseruandū. Nam libro Iudicū legitur, quòd Iephte occidit filiam suam per iuramentū, quod emisit: votum enim vouerat Domino, dicēs, Si tradidero filios Ammon in manus meas: quicunꝗ primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihiꝗ occurrerit reuertenti cum pace a filiis Ammon, eū holocaustum offeram domino. De quo iuramento ait Magister in historiis, ꝙ Iephte fuit in vouendo stultus, & in soluendo impius. Et dauid (vt habet. 1. Regū. 25.) iurauit, quòd de omnibus, quæ pertinebant ad Nabal, nō relinqueret vsꝗ mane mingentem ad parietem. Impie autem iurauit: & pie fecit, ꝙ iuramentum nō soluens, effusionem sanguinis non impleuit. Debemus igitur iuramento dare bonos comites, quia debemus ei dare omnes illas conditiones, sine quibus pñt impiè & iniustè iuramenta seruari. Et quia impie & iniustè seruaretur iuramentū, si quocunꝗ casu interueniente, & quacunꝗ cōscientia vrgente, vellet quis dum viueret habere curam vniuersalis Ecclesię, oportet, si qua vota, vel iuramenta facit Papa de habendo curam vniuersalis gregis, ꝙ huiusmodi iuramēta & vota habeant comitem, & intelligenda sint cū hac conditione, ꝙ ipse hæc faciet, cum habebit talem curam, & quandiu papale officiū retinebit.

Cap. ij. c.

Petrus Comest. auctoritate Iosephi lib. 5. cap. 12. Antiq. iudaicarum.

Cap. XVI. In quo soluitur ratio decima arguens, quòd quia dignitas ecclesiastica post confirmationem legitimam non potest tolli, nisi per suum superiorem, ideo papa renuntiare non potest.

IVxta ordinem superius prætaxatum volumus in hoc. 16. cap. soluere decimam rationem, quæ ēt fundata est super obligatione papali. Sed, vt patet, hęc ratio decima satis suum specificat fundamentū de qua obligatione loquatur: loquitur. n. non de obligatione ordinis assumpti, per quem quis dedicat diuinis rebus & diuinis obsequiis, sed de obligatione susceptę iurisdictionis, per quam quis obligatur ad habendam curam de animabus sibi cōmissis. Ait. n. præfata ratio, ꝙ nulla dignitas ecclesiastica post legitimam cōfirmationem potest tolli, nisi per eius superiorem: & quia papa non habet superiorem nisi deū, ideo ab hac obligatione a solo deo absolui poterit. Verum qa in. 12. cap. diximus, quòd volebamus reddere rationem & causam, Quare tolli pñt quæ sunt iurisdictionis, & nō quæ sunt ordinis. ideo hoc capitulum diuidemus in duas partes: in prima enim parte lucide declarabitur quod dictū est, in secunda verò dissoluemus pręfatam decimā

A rationem in an ex declaratione pręfata hæc ratio decima, quæ fundat se supra iurisdictione suscepta, & plures aliæ rationes clarius dissoluentur. Aduertendum ergo, quòd, vt supra tetigimus, aliquando quicquid nō est expressum, vel expresse concessum, est potentię superiori reseruatum: aliquando verò quicquid non est prohibitum est concessum. Dicebamus quidē, quòd, quando id de quo agitur est supra naturam negotii, supra conditionē rei, & supra actionem agentis, in talibus solum illa fieri possunt, quæ sunt concessa, vel quæ sunt per superiorem potentiam ordinata. In talibus quidem non valet, si possunt agere, ꝙ contrario modo se habētia possint destruere: quia sicut non pñt ex sua natura agere, sed pñt, quia tolleratum est eis ex superiori potentia, ita in contrario modo se habentia non poterunt per seipsa destruere, nisi hoc eis expresse per superiorem potentiam cōferatur. Ideo ponebatur exemplū de Metropolitano, ꝙ non valebat, si poterat electionē episcopi confirmare, ꝙ posset eius cessionem recipere, q a statuere qualiter debeat fieri electio Prælatorum, qualiter confirmatio, qualiter cessio, & alia huiusmodi ordinare, quę respiciunt vniuersalem Ecclesiam, quæ tota ecclesia regenda est per prælatos, ad solum illum hæc omnia pertinent, qui pręest vniuersali Ecclesiæ, cuiusmodi est Rom. Pōtifex. Propter quod, vt dicebatur, in omnibus talibus, quęcunꝗ non sunt expresse concessa, sunt prohibita, vel sunt superiori potentię reseruata. Et quia cōcessit Rom. Pont. ꝙ Metropolitanus posset electum epm confirmare, non autem concessit, ꝙ posset eius cessionem suscipere, ideo illud potest & non aliud. Ex his autem habemus viam ad assignādam rationem & causam, Quare quæ sunt iurisdictionis pñt tolli, non autem quę sunt ordinis. Nam ꝙ vnus homo sit sub alio, & ꝙ populus & multitudo aliqua sit sub aliquo capite, hoc est quasi naturale: istud non excedit naturam negotii, nec est supra conditionem rerum, nec supra actionem agentium. Ideo in talibus eo modo quo habent fieri, eo modo possunt dissolui, cō ditionibus contrariè se habentibus: nec oportet, quòd tot concurrant ad destruēdum, quot ad construendum. Attamen quādo in talibus omnia, quæ concurrunt ad construendum, cō currunt etiam ad destruendū, nullus dubitare debet, illud esse destructum. Sed dices, Ad hoc ꝙ aliquis sit episcopus alicuius Ecclesiæ, concurrunt tria: s. assensus eligentium, assensus electi, & cōfirmatio Metropolitani: dato tamē ꝙ omnia ista, quæ concurrunt ad construēndum, cō trario modo se habentia concurrerent ad destruēdum, non ꝑpter hoc fieret, quòd iste non esset Episcopus. Cui obiectioni respondebimus, quòd ad hoc quòd aliquis sit eṗs alicuius ecclesiæ, concurrunt quatuor, videlicet, præfata tria, & quarto concurrit ibi, ordinatio Papæ, quòd

B (margin letter beside "tura agere")

C (margin letter beside "se concessa")

D (margin letter beside "tet, quòd tot")

Iurisdictio cur potest tolli.

quod. f. ordinet Metropolitano quod electum epm possit confirmare. Si ergo ad cessionē con curreret etiā istud quartū, q. f. ordinasset Papa q Metropolitanus posset recipere epi cessionē, posset in manibus Metropolitani eps cedere. Reuertamur ergo ad propositum & dicamus, quod nō est supra naturam negotii, nec supra conditionem rerum, quod homines hominibus præferuntur: immo est naturale, quod qui sunt potentiores in intellectu, & magis vigent industria, illi pręsint. Et ideo videmus, quod homines naturaliter præsunt bestiis, viri fœminis, senes pueris. Quod totum ideo est, quia hi magis vigent industria naturali; eo. n. ipso q deus maiorem industriam dedit hominibus q̄ bestiis, & consimiliter loquēdo maiorē industriam dedit viris q̄ fœminis, & adultis q̄ pueris, ii dicuntur pręesse, & hi subesse. Quod autem mulieres & pueri non ita vigeant industria sicut viri, patet, quia. 1. Politicorum scribitur, quod mulier habet consiliū inualidum, puer aūt imperfectum: inter adultos etiam aliquibus dedit Deus maiorem industriam, q̄ aliis. Ex hoc ergo voluit, q non solum homines bestiis, viri fœminis, adulti pueris præessent, sed ēt voluit quod & ipsi adulti aliquem super se pręficerent, quia vt dicit̄ in Prouerbiis, Intelligens, gubernacula possidebit. Vult. n. sapiens Salomon, quod intelligentiam hñs sit aptus ad alios gubernādū. Sed quāuis sic requirit natura negotii, quod sciētes melius pericula præuidere, aliis præficiant̄, vt sub eorū gubernaculo multitudo saluetur, oportet tamen quod hoc compleat̄ per consensum hominum. Et sicut p consensum hoīum pficitur & cōplet̄, vt quis aliis præficiat̄, sic per cōsensum hominū contrario modo factū fieri pōt, q Præfectus cedat, vel quod etiam deponatur. Hæc ergo, quia non sunt supra exigentiam rerū, nec supra naturā negotii, fieri & tolli possunt. Hoc itaq modo se habet in his, quæ sunt iurisdictionis, vt non oporteat ipsa perpetua esse. Sed in his, quæ sunt ordinis, & in omnibus, in quibus imprimitur character vel perfectio characteris, non oportet, si possunt fieri, quod possint tolli, quia hæc valde excedunt conditiones rerum, naturam negotiorū, & actiones causarum: fiunt enim prędicta per hęc corporalia & per verba sensibilia. Vnde hæc aquæ quod animam mundet, & quod in ea characterem imprimat baptismalem? Vnde hęc chrismati & verbis, quæ dicūtur in confirmatione, quod imprimant characterem confirmationis in anima? Et vnde hæc his, quæ fiunt in ordinibus, q possint characteres imprimere in animabus suscipientibus ordines? Et vnde hæc his, quæ fiunt in consecratione Episcopi, quod possint imprimere perfectionem characteris? Patere. n. debet cuilibet intuēti, q quæcunq sunt ordinis, & quęcunq respiciunt characterem & perfectionem characteris (cum talia fiant p res naturales & p verba sensibilia) q talia sunt supra actionem talium causarum, & supra naturam talium rerum: ideo in talibus quicquid nō est collatum est superiori potentiæ reseruatū, & quicqd non est expresse cōcessum est prohibitum: cōtulit. n. deus huic rei corporali vt elemento aquæ, quod si accedat verbum ad illud tale elementum, quod fiat sacramentum, & quod sit ibi verus baptismus, & vere imprimat̄ in aīa character baptismalis. Cōtulit ergo deus aliqbus rebus sensibilibus, quod possint hæc facere, sed non videmus quod contulit aliquibus rebus sensibilibus, quod possint hmōi characterem tollere. Ideo dicit Augustinus, & habetur in quarto sententiarum, dist. 3. Accedit verbum ad elementū, & fit sacramentum. Et subditur deinde, Vnde est hæc tāta virtus aquę, vt corpus tangat, cor abluat. Non. n. potest hoc habere aqua ex sui natura, sed hoc habet ex verbis, ex quibus est forma baptismi, et ex virtute sibi diuinitus collata. Nam dicimus, quod ideo Christus baptizari voluit, vt tactu suæ mūdissimę carnis vim generatiuā cōferret aquis. Propter quod August. loquens de baptismo Christi in quodā sermone de Epiphania, dicit, Saluator noster baptizari voluit, non vt sibi munditiam acquireret, sed vt nobis fluenta mundaret. Et subdit, Ex quo ille in aquis mergitur, ex eo omnia peccata abluit aqua. Quod ergo aqua abluat peccata, & quod possit facere effectus istos spirituales, vt quod possit characterem imprimere in anima, non habet ex natura sua, sed ex virtute sibi a Christo collata. Et qd̄ dictum est de charactere baptismali, etiam intelligendum est de charactere & perfectione characteris quantū ad ea quæ sunt ordinis, quia verba sensibilia, & alia quæ fiunt in his, quę sunt ordinis, non possunt ex sui natura imprimere characterem nec perfectionem characteris. Et qa hoc excedit naturam illarum rerum, ideo quicquid non est eis collatum, est potentiæ superiori reseruatū: & quicquid non est ibi concessum, est prohibitum. Et quia, vt tetigimus, rebus corporalibus collatum est, vt possint imprimere ea, quæ sunt ordinis: nō aūt est eis collatum quod possint ea tollere: ideo ea quæ sunt ordinis possunt dari, & possunt incipere esse. sed non possunt desinere esse. Sed ea quæ sunt iurisdictionis non sunt supra exigētiam rerum, nec supra actiones causarum, nec supra actiones hoīum: possunt autem esse supra actionem istius hominis, vel illius hominis: vtputa cōfirmare ipsum electum, vel suscipere cessionem electi cōfirmati, est supra electionem huius hominis, vtputa supra actionem Metropolitani, quia nihil potest in talibus, nisi quatenus est sibi concessum a Roma. Pont. Propter quod si vtrūq est sibi cōcessum, vtrūq potest: si neutrum, neutrum potest: si vnum & non aliud, vnū & non aliud potest. Hęc itaq, quæ sunt iurisdictionis, vt diximus, possunt esse supra conditionem huius homi-

Marginalia: Cap. 8. (beside "quia. 1. Politicorum"); Cap. 1. a (beside "Prouerbiis"); Ea quæ sunt ordinis cur nō possint tolli. (beside "his, quæ sunt ordinis"); Super Ioan. Tract. 80. (beside "Augustinus"); De tempore, Serm. 36. (beside "sermone de Epiphania"); section letters A, B, C, D between columns.

nis, vel illius: sed non sunt supra conditionem humanã simpliciter. Et ideo quando ex parte hominum omnia, quæ concurrunt ad cõstruẽdum, contrario modo facta concurrunt ad destruendum, quod erit constructum erit destructũ, & qui erat Præfectus, non vlterius erit Præfectus, vt patuit in exemplo, quod posuimus. Vt si ad hoc, quòd aliquis sit Eps alicuius ecclesiæ, & habeat iurisdictionẽ super ecclesiam illã, concurrunt quatuor, assensus eligentium, assensus electi, confirmatio Metropolitani, ordinatio Papę ordinantis quòd Metropolitanus possit electum Epm confirmare, nõ oportet, si desinat talem iurisdictionem habere quòd concurrant omnia præfata quatuor. Sed si omnia præfata quatuor cõcurrerint, videlicet, quòd cõcurrerent ibi præfata tria, & concurreret ibi quartum, videlicet, ordinatio Papæ ordinantis quòd eps confirmatus possit in manibus Metropolitani cedere, patet, quòd si capitulũ vellet, quòd cederet, & episcopus assentiret, & Metropolitanus cessionem acceptaret, & ordinatio Papæ hoc diceret, quòd hoc fieri potest. Quis tantæ esset ruditatis, quòd dubitare posset, quòd cessio non teneret? Semper ergo stat regula, vt in his, quæ non sunt supra naturam negotii, supra actiones causarũ, cuiusmodi sunt quæcũq; sunt iurisdictionis (quia sunt s'm exigentiã operum humanorum) omnia, quæ requirũtur ad construendum, contrario modo facta concurrant ad destruendum. Oportet igitur talem iurisdictionem esse desinere, & cessare.

Secunda pars huius Cap. In qua soluitur decima ratio.

Ostquam in prima parte huius cap. præmissimus quædam pręambula, & ãsdicimus, quomodo quæ sunt iurisdictionis pñt tolli, non autem quæ sunt ordinis: volumus in hac secunda parte istius cap. soluere præfatam rationem decimam, quæ, vt dicebať, innititur obligationi papali non quantũ ad ea quę sunt ordinis, sed quantũ ad ea quæ sunt iurisdictionis. Dicit.n. prædicta ratio, quòd post legitimam confirmationem nulla ecclesiastica dignitas tolli potest, nisi per eius superiorem. Constat autẽ, ꝙ confirmatio non dat Prælato quæ sunt ordinis, sed solum quæ sunt iurisdictionis. Hęc.n. duo, videlicet, quæ sunt ordinis, & quæ sunt iurisdictionis sic ab inuicem sunt distincta, vt vnum sine alio esse possit. Potest n. quis habere quæ sunt ordinis episcopalis, nihil habendo de his quę sunt iurisdictionis. Ideo dicitur in illa decretali Inter corporalia, ꝙ potest quis esse episcopali dignitate præditus, nullius tamen ecclesię erit episcopus. Et in eadẽ Decretali dicitur, ꝙ post electionẽ & confirmationẽ

De translatione epi. §. sicut aũt eps.

A canonicam inter personas eligentium & electi coniugium est spirituale contractũ, cui pręfecto episcopalis dignitas nihil addit. Quod verum est quantum ad ea quę sunt ordinis. Electus ergo & confirmatus habet quæ sunt iurisdictionis, sed non habet quę sunt ordinis. Cedens vero Pontificali oneri, & non honori, habet omnia quæ sunt ordinis, sed s'm quòd huiusmodi nihil habet de his quæ sunt iurisdictionis. Quia ergo, vt dictum est, confirmatio dat quæ sunt iurisdictionis, character autem & pfectio characteris dant quæ sunt ordinis, ideo hęc ratio decima, quę loquitur de obligatione post legitimam confirmationẽ, vt clare patet, † nõ legitur de obligatione prout est mancipa- *†loquitur*

B tus & dedicatus rebus diuinis quantũ ad ea quę sunt ordinis, sed prout quis est obligatus ad habẽdam curam de grege quantũ ad ea quæ sunt iurisdictionis. Dicemus ergo, quòd hęc obiectio decima satis solui põt p pręambula antedicta in prima pte huius cap. in qua ośsum est, ꝙ quę sunt ordinis semper manent, quæ aũt sunt iurisdictionis tolli possunt. Obligatio ergo quãtum ad ea quæ sunt iurisdictiõis sicut humano opere cepit esse, sic & humano opere tolli põt, cum non sit supra exigentiam rerum; nec supra naturã negotii, nec supra conditiones causarũ, quòd homines hominibus pręficiantur. Est.n. Pręlatus quędam lex, & quędam regula Subditorum; non est.n. differentia inter Principem & *Princeps.*

C legem, nisi quòd lex est inanimatus Princeps, *Lex.* Princeps est animata lex. Sicut ergo quãdiu possumus facere lineam tortuosam, tandiu indigemus regula: sic quãdiu possumus bene & male facere, tandiu indigemus Legibus & Principibus. Et quia, quãdiu durat mundus, possumus bene & male facere, ideo propter directionem & exercitationem electorũ, quãdiu durabit mũdus, Homines præerunt hominibus, Angeli angelis, & Dęmones dęmonibus. Sed Angeli angelis, & Homines pręerunt hominibus vt electi dirigantur: Dęmones verò pręerunt dęmonibus vt electi exercirentur. Ordinant.n. se Dęmones vt inter se inuicem magis valeãt electos impugnare: per quã impugnationẽ electi non

D deprimuntur, sed exercitantur; & sic exercitati merentur. Itaq; illuditur in hoc Diabolus, quia quod procurat ad malum electorum, est ad bonum, & ad meritum eorum, iuxta illud Psalmi, Draco ille quẽ tu formasti ad illudendum ei. Quod Augustinus super Gen. ad literam exponens, ait, Illuditur Diabolus, cum de ipsius malitia dei ecclesię consulitur: prouenit.n. ad bonum electorum, quod diabolus machinatur ad malum. Prælatio itaq;, quæ est in dęmonibus, est pter electorũ exercitationem: sed Pręlatio, quę est in angelis & in hominibus, est propter electorum directionem; quãuis, quia aliqñ homines pręlati & pręcipientes sint mali, quod deberet esse ad bonorũ directionẽ, est interdũ

Demonum rabies. *Psal. 103.* *Lib. ij.* *Mali homines.*

ad

ad eorum exercitationem. Sunt.n.mali homines membra diaboli: & principatus malorũ hominum est quasi principatus Dæmonum: sm quẽ ad hanc partem sic illuduntur mali homines, sicut illuduntur dæmones, quia quæ faciũt ad malum electorũ, Deus conuertit illa ad exercitationem, & ad meritum eorũ. Non est ergo supra naturam negotii, & supra exigentiã rerũ, quòd quãdiu durat mundus, præferantur, & principentur non solum homines hominibus, sed & angeli angelis, & dæmones dæmonibus. Ideo Glo.super. 1. ad Corinth.cap. 11. ait, Dũ durat mundus, angeli angelis, dæmones dæmonibus, & homines hominibus præsunt. Sufficiẽter ergo põt solui hæc decima ratio per iam dicta: quia per præambula posita In prima parte huius cap. & per ea quæ dicta sunt in hac secũda parte istius cap. patet, ꝙ quæ sunt iurisdictionis (quia non sunt supra exigentiam rerum, sed humano opere) scd'm exigentiam rerum, & sm naturam negotii fiunt & conferuntur. Cum ergo in talibus per eadem contrario modo facta res construatur & destruatur, sicut per consensum eligentium, & assensum electi, quis pfectus est in Papam; sic per eadem contrario modo se habentia desinet esse papa. Verũtamen, quia intellectus hominis non quiescit, sed semper vult scire Quare, & vult cognoscere causam negotii, volumus clariori modo dissoluere præfatã decimã rõnem. Et quia pfata ratio se fundat super electione legitimè confirmata, ideo distinguemus duplicem confirmationem visibilem, & inuisibilem: appellamus quidem confirmationem visibilem, quicqd sensibiliter cognosci potest: inuisibilem aũt confirmationem vocamus, quæ sensibus comprehendi non valet. Erit ergo visibilis confirmatio, quæ fit opere humano: inuisibilis verò, quæ fit diuino. Quantum ergo ad confirmationem visibilem Papa cõfirmat seipsum: nam suus assensus est sua confirmatio. In aliis ergo prælatis, quia etiam inter homines habent superiores seipsis, eorum confirmatio visibilis non est per seipsos, sed per suos superiores. Sed papa, quia nullum habet superiorẽ quã tum ad confirmationẽ visibilem, quæ fit humano opere, confirmatur per seipsum, ita ꝙ suus assensus est sua cõfirmatio: nam statim, cũ assentit suæ electioni de se factæ, habet oẽm papalem iurisdictionem. Et quia iurisdictio confirmationi innititur, sicut papa ex suo libero assensu cõsequitur plenam iurisdictionẽ, sic ex suo libero assensu consequitur confirmationem, vt ipse se ipsum confirmet, & suus assensus sit sua confirmatio. Vtraq; ergo electio tãm Papæ q̃ aliorũ Prælatorum inferiorũ habet suam confirmationem visibilem; sed sm hunc modũ prelati inferiores confirmantur per superiores, Papa vero, quia superiorem non habet, confirmat per seipsum, & ipse seipsum cõfirmat. Sed sicut tam electio prælatorum inferiorum q̃ etiam Papæ habet suam cõfirmationem visibilem, sic vtraq; electio habet suam confirmationem inuisibilẽ. Nam quantũcunq; prælati inferiores confirmẽtur per superiorem, nisi Deus assentiret illi cõfirmationi, sic confirmatus non deberet dici esse Prælatus, nec habere auctoritatem, cum non sit põtas nec auctoritas, nisi a Deo, vt innuit Apostolus ad Romanos. Sic etiam, nisi Deus assentiret electioni papali, non deberet Papa dici papa, nec deberet dici, quòd haberet auctoritatẽ papalem. Supponere tñ debemus cum Augustino, quòd quæ hic inferius fiũt, si fiant eo modo, quo fieri debent, a Deo fiunt: & Deus illis assentit vel agendo, vel permittendo. Nam tertio de Trinitate, ait, Nihil visibiliter & sensibiliter hic inferius agitur, ꝙ non de interiori, inuisibili, atq; intelligibili aula summi Imperatoris (Dei) aut iubeatur, aut permittat sm ineffabilẽ iustitiam præmiorũ atq; pœnarum. Et quia, vt sæpius diximus, Deus sic administrat res, vt eas proprios cursus agere sinat, si inferiores Prælati rite eligantur, & non per seipsos sed per eorũ superiores rite confirmẽt, Deus assentit illi cõfirmationi: & si sm ꝙ superiores ordinant, rite cedant, Deus assentit eorum cessioni. Vtrunq; enim in inferioribus prælatis tam acceptio iurisdictionis (quod fit per debitam confirmationẽ) q̃ depositio iurisdictionis (quod fieri potest per ritam cessionem) fit assensu humano, id est assensu sensibili: & assensu diuino, id est assensu intelligibili, accipiendo assensum large non solũ pro eo qđ quis facit, sed etiam pro eo ꝙ quis non impedit quod impedire possit. Deus.n. in omnibus talibus assentit, non quia fiunt diuino instinctu & diuina operatione, sed quia fiunt diuina pmissione, cum ea non impediat, quæ impedire posset. Quod ergo dictum est de inferioribus Prælatis, vt clare patere potest, veritatẽ habet in summo Pontifice. Si ergo summus Pontifex rite eligatur, & ipse suæ electioni assentiat, cum ipse superiorẽ non habeat quantũ ad confirmationẽ visibilem, quæ fit opere humano, ipse proprio assensu & proprio opere se cõfirmat: quia suus assensus est sua cõfirmatio: & quia hoc requirit cursus rerum, quòd Papa, q inter homines nõ habet superiorem, pproprio assensu & proprio opere cõfirmet. Deus, qui administrat res iuxta earum cursum, tali negotio assentit: & sua operatione vel sua permissione assentiẽdo ei quod factum est, dicit confirmare illud. Sed si Papa se ipsum confirmat, nec habet aliquẽ superiorem quantum ad hæc visibilia, sicut suus assensus est sua confirmatio, sic suus dissensus est sua renunciatio: sicut ergo rite & debite datur sibi iurisdictio & confirmatur assentiendo, sic rite & debite desinit in eo esse iurisdictio & deponit seipm renũtiando. Sicut.n. cursus rerum exigit, quòd inferiores Prælati, qui habent superiores, confirmẽt eo modo, sm quòd superiores, & specialiter sm quòd Rom. Pontifex ordinauit: & si ce-

dunt eo modo, quo Rom. Pontifex ordinat, ri A te cedunt & desinit in eis esse iurisdictio. Sic cũ rerum cursus exigit, quòd Rom. Pont. superiorem non habeat, sicut suo assensu seipsum confirmat & in eo incipit esse potestas papalis, sic sua renuntiatione seipsum deponit & in eo desinit esse præfata ptãs. Et quia, vt diximus, Deus administrat res ſm quòd exigit cursus rerũ. Papa, qui inter homines nullum superiorem habet, sicut suo assensu se confirmat, sic sua renuntiatione se deponit. Deus ergo, qui in sua generali administratione hunc cursum seruat, vtriq; dicendus est assentire, tam assumptioni oneris, q̃ etiam depositioni: ita quòd ad inferiores Prælatos, & ad Papam quantum ad confirmationẽ, & quantũ ad cessionem concurrit opus huma- B num & diuinũ, & assensus humanus & diuinus, vt est per habita manifestum. Cum ergo arguitur, quòd nulla dignitas ecclesiastica post legitimam confirmationem tolli põt nisi per eius superiorẽ, patet quòd dignitates ecclesiasticæ, quę inter homines habent superiorẽ, per superiorẽ confirmantur: & si eo modo fiat cessio in eis, ſm quòd superiores ordinant, & specialiter ſm ꝙ ordinat Rom. Pont. valet & tenet huiusmodi cessio. Papa vero, qm̃ superiorem non habet, sicut assentiendo potest seipsum confirmare, ita renuntiando potest seipsum cedere. Si vero dicatur, quòd confirmatur a Deo, & requirit ibi diuinus assensus. Respõdebimus, ꝙ & inferiores prælati confirmantur a Deo, & requirit ibi diui- C nus assensus, quia q̃tũcunq; Prælati inferiores cõfirmant per superiores, nisi Deus illi cõfirmationi assẽtiret effectiuè vel pmissiue, nõ esset ille verè prælatus, quia esset sua potestas & sua au-

Rom. 13. ctoritas non a Deo: cum tñ, ſm apostolum, nõ sit potestas nisi a Deo: sed si prælatus Inferior assumatur vel cedat ſm quòd requirit ordo & cursus rerum, dicimus Deum assentire tam assumptioni q̃ cessioni. Sic cum ordo & cursus rerum exigat, quòd Papa, qui non habet superiorem hominem, nõ alio opere humano, sed per suũ assensum confirmetur, & per suam renuntiationem cedat: Deus, qui ſm cursus rerum res administrat, acceptabit vtrũq;, vel assentiet vtriq; tam assumptioni oneris q̃ etiam cessioni.

Cap. XVII. *vbi declaratur, Quomodo Christi sacerdotium non habuit initium neq; finem, sed secũdum ordinem Melchisedec Christus fuit sacerdos in æternum.*

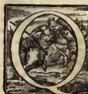

Voniam duæ vltimæ aduersariorum rõnes, vndecima videlicet & duodecima fundant se sup æternitate sacerdotii Christi, arguentes, Quòd quia Christi sacerdotium est æternum, ideo Papa renunciare nõ potest. Cum rationes præfatæ vadant extra mentem Apostoli, & cum non concludant, nec arguant, vt in sequẽtibus capitulis apparebit, ideo nunc volumus declarare, Quomodo Christi sacerdotium, ſm quòd fuit figuratum in Melchisedec, dicitur esse æternum. Ad cuius euidẽtiam sciendum, quòd æternitatem vel perpetuitatem sacerdotii Christi multis modis & multis viis declarare possumus, quæ omnia tangit Apostolus ad Hebræos scribens. In præsenti Cap. 7. c tñ cap. hoc volumus declarare, Q̃uo Christus fuit sacerdos in ęternum ſm ordinem Melchisedec. Propter quòd sciendũ, quòd Apostolus in epistola ad Heb. volens præferre sacerdotium Christi sacerdotio leuitico, dicit Christi sacerdotium esse æternum: quod probat per id: B quòd habet in Psalmo, Iurauit dominus) idest Psal. 109. inconcussa veritate firmauit (& nõ pęnitebit eũ) idest non immutabit quod iurauit (tu) idest xp̃s (es sacerdos in ęternum ſm ordinem Melchisedec.) Ipse.n. Melchisedec, qui fuit sacerdos Dei altissimi vt dr̃ in lib. Genesis, ſm quòd ait Apo- Cap. 14. c stolus ad Hebręos, erat sine patre, sine matre, Cap. 7. a. sine genealogia, neq; initiũ dierum neq; finem vitæ hñs. Ideo, vt dr̃, assimilatus est filio dei, qui manet sacerdos in ęternum. Dicit autem Mel- *Melchisedec* chisedec fuisse sine patre & sine matre, nõ ꝙ nõ *cur sine patre* habuerit patrem neq; matrẽ, sed quia sacra Scri- *& matre dici* ptura mentionem de hoc non facit. Hoc etiam *tur.* modo non habuit initium dierũ neq; finem, qa scriptura sacra sic facit mentionem de Melchise- C dec, quòd nullam mentionem facit de pr̃e eius, nec de matre, nec de initio dierũ eius, nec de fine, vt per ipsum (qui erat sacerdos dei altissimi, & non scribitur habuisse initium neq; finem) figuraretur sacerdotiũ Christi, quod est qd perpetuum. Hanc aũt perpetuitatem sine initio & sine fine possumus sibi attribuere sacerdotio Christi ex parte remedii, siue ex parte personarum, quibus fuit Christi sacerdotium in remedium. Nã nullus nec ante aduentũ Christi, nec post eius aduentũ potuit, nec poterit spiritualẽ Hierosolymam consequi sine fide Mediatoris. Vnde Augustinus. 18. de Ciuitate dei ait, Nemi- Cap. 47. ni concessum est (supple pertinere ad spiritualem Hierosolymam) nisi cui diuinitus reuelatus D est vnus mediator Dei & hominũ homo Christus Iesus. Et idem ibidem subdit. Vna eademq; fides antiquorũ & nostra. Quia sicut illi credebant Christum vẽturum, ita nos credimus ipm venisse: siue.n. in statu gentilitatis, siue in quocunq; statu, semper fuit salus per fidem Mediatoris. Non habebant primò ipsi Gentiles, qbus reuelatus est Mediator noster, nec habuerunt Iudęi, quibus promissus est Messias, ita claram intelligentiam de nostro Mediatore, sicut nos habemus: cum non sit aliud nomen sub cęlo, sub quo oporteat nos saluos fieri, nisi Christus, vt dixit Petrus in Actibus. Et quicũq; saluati sũt Act. 4. b a principio mundi vsq; nunc, & quicunq; saluabuntur vsq; in finem, oportet quòd in fide Mediatoris

diatoris saluentur. Verè istud sacerdotium xpi
rõne huius remedii, videlicet, quia fides de hoc
sacerdote, idest, de Christo Mediatore semper
fuit in remedium, & semper erit, dr̃ esse in æter-
num, & non habuisse initium neq; finem. Sed di
ces ipse mundus habuit initium, & habebit finẽ,
Quomodo ergo sacerdotium Christi rõne re-
medii dicit̃ non habere initium neq; finem? Di
cemus ergo quòd homines peccatores habue
runt initium & hẽbunt finem, quia incepit mun
dus & finietur. Pro tanto tamen põt dici tale re
medium non habuisse initium neq; finem, quia
si ante fuissent homines peccatores, & ante in-
cepisset mundus q̃ inceperit, ante fuisset hmõi
remedium: & si adhuc ante fuissent peccatores
adhuc ante fuisset tale remedium. Propter qđ B
videt̃ tale remedium non habuisse initium for
maliter, quia ab æterno fuit prędestinatum tale
remedium: sed habuit initium materialiter, put
personæ illæ, quibus competit tale remedium,
non fuerunt ab æterno, sed inceperunt esse in
tempore. Et qnod dictum est de initio, verũ est
& de fine. Nam si finietur tale remedium, hoc
est, quia finietur Mundus & finietur status vitæ
pręsentis: sed si semper duraret Mundus, semp
duraret tale remedium, vt ex hoc dicatur esse si-
ne initio & sine fine. Vel possumus dicere, ꝙ ta
le remedium est æternum, & quòd nunq̃ hẽbit
finem, quia personæ quę saluantur per tale re
medium, habebunt vitam ęternam, & nunquã
Psal. 83. a finietur eorum vita, iuxta illud Psal. Beati, qui C
habitant in domo tua Domine in sæcula sæcu-
lorum laudabunt te. Quia nunquã finiet̃ beati
tudo illorum. Quãtum ergo ad hoc remediũ,
Christi sacerdotium fuit sine initio, & est sine fi
ne, Sine initio quidem, quia ex quo fuerunt ho
mines peccatores, nunq̃ fuit opus, quòd fides
Mediatoris non esset in remediũ: sine fine vero,
quia, quãdiu peccatores durabunt, nunq̃ erit tẽ-
pus, quòd sacerdotium christi, & oblatio christi
non sit nobis remedium. Aduertendũ tamẽ, ꝙ
omnia ista sunt secundũ ordinem Melchisedec
ꝓpter quinq;. Tangit.n. glosa quinq; in sacer-
potio Melchisedec, quæ Christo conueniunt.
Primum quidem est, quòd Melchisedec fuit
Rex & Sacerdos; rex quidẽ Salem, & sacerdos D
Dei altissimi: sic & Christus rex & sacerdos erat.
Secundum verò, quia Melchisedec fuit functus
sacerdotio ante circũcisionẽ, vt ex hoc ostenda
tur (vt glosa ait) quòd Iudæi a gentibus, nõ Gẽ
tes a Iudęis sacerdotium acceperunt: In quo fi-
gurat̃ sacerdotium Christi, quia non est res ꝑ
figuram nec a figura, sed magis figura propter
rem, & a re originem sumit: & omnia in figura
1. cor. 10. c. contingebant illis, sacerdotium. s. leuiticum fuit
propter sacerdotium Christi non autem econ
uerso: & sacerdotium Christi magis fuit causa
sacerdotii leuitici, q̃ econuerso. Tertium quidẽ
quia Melchisedec cum fuerit functus sacerdo-
tio ante circũcisionem, non fuit vnctus oleo vi

A sibili ſm quòd mãdauerit Moyses, quia tempo-
re illo nondum natus erat Moyses, nec adhuc
fuerat data lex: fuit ergo vnctus oleo inuisibili,
& oleo lętitię siue exultationis, sicut legitur fuis
se vnctus Christus. Quartum, quia ipse Melchi
sedec non obtulit animalia, sed obtulit panem
& vinum, vt habet̃ in lib. Gen. in qua oblatio- Gen. 14.
ne, vt glosa tangit, Christi sacerdotiũ figurauit.
Quintum, quia Melchisedec habuit patrem &
matrem: & fuit sine patre & sine matre. Habuit
quidem patrem & matrem ſm rei veritatem, sed
fuit sine patre & sine matre ſm cõmemorationẽ
sacræ Scripturæ, quia sacra scriptura nec de ge
nealogia eius, nec de patre, nec de matre facit
aliquã mentionem: vt quod diximus non carna
B liter factũ est, sed vt ex hoc Dei filius figuraret̃;
quia habet & patrẽ et matrẽ, & est sine patre &
sine matre. Habet patrem ſm Deitatem, a qua ꝑ
generationem ęternam accepit naturã diuinã:
& habet matrem ſm humanitatem, ex qua acce
pit naturam humanam; & est sine patre ſm ꝙ
homo, quia nullus homo fuit pater suus: & est
sine matre ſm quòd Deus. Propter quòd patet,
qualiter Christus est sacerdos in æternum sine
initio & fine, siue ſm ordinẽ Melchisedec idest
eo ordine & eo modo, quo fuit figuratus in
Melchisedec, in quo fuerunt quinq;, quæ, vt pa
tuit, pñt Christi sacerdotio congrue adaptari.

C *Cap. XVIII. In quo assignantur tres alij modi, quo modo Christi sacerdotium dicitur esse perpetuum & æternum.*

Voniam Christi sacer-
dotium, quantũ ad prę
sens spectat, septem mo
dis potest dici æternũ,
vt ex verbis Apostoli
colligere possumus, iõ
declarare volumus, Vn
de isti septem modi su-
mi possunt, quia, cũ de
vno illorum modorum tractatum sit in capitu
lo præcedenti, de tribus aliis modis intendimus
D tractare in capitulo pręsenti: & de reliquis tri
bus modis in capitulo sequenti. Aduertendum
ergo, quòd ęternitas est quædam res extra ter
minos, hoc.n. ęternum est quod est quasi extra
terminos: Ergo quia æternitas est res extra ter
minos, oportet quòd sit quid totale, & quid cõ
tinens alia, & a nullo contineatur, quia si conti
neatur ab aliquo non esset extra terminos, quia
esset intra terminos continentis. Rursus opor
tet, quòd ęternitas sit res eadem & simplex, quia
si esset composita, non esset extra terminos, quia
esset intra terminos componentium. Intellige
mus itaq;, quòd ęternitas sit quædam res tota
lis & simplex, siue totalis & eadem: propter qđ
si volumus probare sacerdotium Christi esse

æternum, vel hoc esset ratione totalitatis, quæ competit huic sacerdotio, vel rõne rei, quæ cõsideranda est in hoc sacerdotio, vel rõne idemptitatis, quæ reperiri habet in dicto sacerdotio. Primo modo videlicet rõne totalitatis tractabatur de æternitate sacerdotii Christi in cap. præcedenti, vbi ostẽsum est, quia sacerdotiũ christi est remediũ totale, ideo est æternũ. Nam hmõi sacerdotium, remediũ est sufficiẽs & totale quãtum ad omnia peccata, quãtum ad oẽs personas, & quantũ ad omnia tẽpora tam præterita q̃ futura. Quia ergo hmõi sacerdotium fuit sufficiens quãtum ad omnia peccata quæ fuerũt, quantum ad omnes personas quæ præterierũt, & quantum ad omnia tempora quę præcesserunt, ideo dicitur hoc sacerdotiũ fuisse sine initio, quia nunquam fuerunt aliqua peccata, nunquam fuerunt aliquę personę, nec aliqua tempora, quód hoc sacerdotium non esset sufficiens remedium ex parte ante. Et si dicat, ꝙ non omnes personæ sunt saluatæ per tale remedium. Dicemus, quód hoc non fuit ex insufficientia istius sacerdotii, sed ex malarum personarum. Sic etiã tale sacerdotium est sine fine, quia nunq̃ erunt aliqua peccata, nec aliquæ personæ, nec aliqua tẽpora, quód non sit hoc sacerdotium in remediũ ex parte post. Ergo ratione totalitatis probabatur ęternitas huius sacerdotii in cap. præcedenti, quod fiebat vno modo. Sed rõne rei, quę consideranda est in tali sacerdotio, probabit eius æternitas in cap. pręsenti q̃d fiet tribus modis. Ratione veró idẽptitatis, probabitur ęternitas dicti sacerdotii in cap. sequenti, quod erit etiam tribus modis. Propter quód septem sunt modi, quibus probatur ęternitas sacerdotii Christi. Vel possumus aliter loqui de ęternitate, & leuius dicemus, quód Dionysius decimo cap. de Diuinis nominibus, assignat proprietates ęternitatis esse antiquũ, & inuariabile: per esse antiquũ intelligit non habere initium, & esse semper: per esse inuariabile intelligit esse sine successione. Proprietates itaq; æternitatis sunt sempiternitas & insuccessibilitas: tẽpus.n. q̃d successiuũ est, & vna pars succedit alteri, sed in ęternitate nulla est successio, sed est ibi insuccessibilitas, quia nihil est in ea, quod succedat alteri. Præcedens ergo capitulum arguebat ęternitatem sacerdotii Christi ex parte sempiternitatis, quia fuit semper sine initio & sine fine. Hoc autẽ capitulum arguit æternitatẽ illius sacerdotii ex parte rei, quæ consideranda est in hoc sacerdotio, quod, vt dicimus, fit tribus modis. Sequens autem capitulũ probabit hmõi æternitatem ex parte insuccessibilitatis, quod ẽt tripliciter fiet probabitur.n. tripliciter, ꝙ in sacerdotio Christi est insuccebilitas, qa nec aliud sacerdotium succedit illi sacerdotio, nec alius sacerdos illi sacerdoti, nec alia oblatio succedit illi oblationi. Ideo, vt dicebat, septẽ sunt modi, quibus probabitur ęternitas sacerdotii Christi.

A Notandum ergo, quód, quantũ spectat ad hoc capitulum, in sacerdotio christi, siue in oblatione eius triplicem rem considerare possumus, videlicet, rem offerentem, rem oblatam, rem quę erat oblationis effectus: omnibus autẽ his modis probabimus christi sacerdotiũ esse æternũ. Propter primũ, sciendum, quód christi sacerdotium dicitur esse æternũ, si consideramus sacerdotem qui obtulit. Nam in sacerdotio Leuitico homines mortales accipiebant Decimas, & homines mortales & infirmi fiebant sacerdotes, ideo ad Hebręos loquens Apostolus de sacerdotio Leuitico ait, Homines moriẽtes decimas accipiunt: & post multa in eodem capitulo, ait, Lex.n. constituit sacerdotes infirmitatem hñtes. *Heb.7.b.*

B Arguatur ergo sic. In sacerdotio leuitico homines mortales & infirmitatẽ habentes accipiebãt Decimas, & erant sacerdotes, & offerebant oblationes, ergo ex parte offerentium illud sacerdotium non erat perpetuum, nec æternũ: sed in sacerdotio Christi, ipse Christus, qui est immortalis, qui est ęternus, qui est verus Dei filius, obtulit oblationem Deo patri, ergo ex parte offerẽtis, christi sacerdotium est ęternum, quia persona illa erat ęterna, quę offerebat. Sed dices nõne Christus fuit homo mortalis, & pro nobis passus, mortuus, & sepultus? Rñdebimus, ꝙ sacerdotes leuitici erant simpliciter mortales, sed Christus erat mortalis, & immortalis: erat.n. suppositum & vna persona, quæ erat homo &

C Deus; ergo ꝑpter vnitatem suppositi & personę, erat in Christo, ſm Damascenum, & ſm sanctos, cõmunicatio idiomatũ.i. cõmunicatio nominũ vel denominationũ, quia nomina seu denominationes, quę illi homini inerant, poterãt veré dici de deo, & econuerso: vt, quia homo ille patiebatur, & fuit mortuus, cum homo ille esset deus & dei filius, veré dici poterat, quód dei filius patiebatur, & dei filius fuit mortuus: sic, qa. dei filius erat immortalis & dei filius causauit stellas, vere dici poterat, quód homo ille erat immortalis, & quód causauit stellas, sed non in eo ꝙ homo, sed in eo quód deus, quia ille hõ deus erat: fuit.n. simul in vnum diues & pauper, homo & deus, mortalis & immortalis. Sacerdotiũ

D itaq; christi ex parte sacerdotis offerentis poterat dici æternũ esse, quia persona illa, quæ offerebat, erat persona christi, quæ erat persona æterna. & homo ille erat deus, & poterat dici ęternus: sed sacerdotes leuitici simpliciter erant mortales & non poterãt dici æterni, cum essent homines puri. Secundo ad pręfatam obiectionem possumus respondere, ꝙ ſm sententiã Sapientum, Quando modicum deest, intellectus accipit nihil deesse. Propter quód, q̃n modico tẽpore est quid tale, vt si modico tpe sit q̃d mortuum, quasi semper dicitur esse viuum. Dicunt enim plures Sancti de Petro negante, ꝙ charitas in eo non fuit extincta, sed sopita: certum est tamẽ, quód negando peccauit mortaliter, & extincta *In Petro cur dicitur, fuit sopita charitas non extincta, cum Christum negauit.*

tincta

tincta fuit in eo charitas: sed dicitur charitas nō fuisse extincta, sed sopita, quia ita cito fletu culpam deleuit, & flens amarè ita cito recuperauit charitatem, vt ex hoc posset dici sua charitas nō extincta. Sic etiam dicitur, Christus vēturus iudicaturus viuos & mortuos, quòd scilicet illi, qui tunc erunt viui, ita cito morientur & resurgent, vt quasi dicantur semper viui. Sic & in proposito, ita modico tēpore Christus iacuit mortuus, vt quasi dicatur semper viuus. Possumus & tertio rñdere, quòd Christus vt sacerdos, ēt cum erat mortuus, dicebatur viuus: nam illud dicit mortuū quod est inefficax ad agendum: et illud dicit viuum, quod est efficax ad operandum: cum ergo Christus tanq̄ sacerdos obtulit (B) seipsum in cruce, vt nos redimeret, & nobis aperiret cœlestem ianuam, vt possimus clarè videre diuinam essentiam, quę erat nobis occulta & velata ante passionem eius, nunquid eo mortuo erat hęc oblatio inefficax ad hoc agēdū? immo dum erat mortuus, & illo die quo fuit mortuus,

Luc. 23. Latro fuit in Paradiso, idest vidit diuinam essentiam: ibi. n. potest paradisus accipi pro aperta visione Dei. Ergo quantū ad sacerdotiū, & quantum ad oblationem, quā fecit etiam mortuus, poterat dici quòd esset viuus, quia erat efficax ad agendum id quod tale sacerdotium requirebat. Sacerdotium ergo suum & oblatio sua nō fuit sine efficacia; nam efficaciam habuit antequam fieret homo, & antequā moreret, & efficaciam habuit dum erat mortuus, & efficaciam habet & (C) habuit postq̄ resurrexit a mortuis. Ante. n. xp̄i aduentum hoc sacerdotium et hæc oblatio efficaciam habuit inquantum quicūq; saluati sunt ante Christi aduentū, salui facti sunt in fide Mediatoris, & morientes viderunt diuinam essentiam non in re, sed in firma spe. Quicūq;. n. habentes fidem Mediatoris, & operantes s̄m illam fidem, mortui sunt, firmi erāt, & nullo modo dubitabāt, quòd post passionē christi visuri essent diuinam essentiam. Mortuo tñ christo, & eo resurgente, habet hęc oblatio maiorem efficaciā, quia quicūq; hñt fidem christi, bene moriunt, & si non habent impedimentum particulare, statim vident diuinam essentiam. Istud ergo sacerdotiū semper fuit, & erit efficax, vt ex hoc dicatur esse ęternum vel perpetuum. Aduertendum tamen, quòd, quantū ad conditionem prędictam vt ratione personæ offerentis quæ erat æterna, dubitare non possumus sacerdotē illū esse æternum, & hoc modo sacerdotium dici ęternum ex parte rei offerentis. Secundo, christi sacerdotium potest dici ęternum ratione rei oblatæ, quia eadem res erat offerens & oblata, idē erat sacerdos & hostia. Christus. n. seipsum obtulit. Igitur si sacerdotiū Christi ratione rei offerentis potest dici esse æternum, quia persona offerens vel res offerens erat ęterna, cum eadem res esset offerens & oblata, consequens est, q ratione rei oblatæ, christi sacerdotium dicat

(A) ęternum. Hoc est ergo quod ait Apostolus ad Hebręos, Accedens (vel vt habet alia litera) accedentes per semetipsum ad deum, semper viuens ad interpellandum pro nobis. *Heb. 7. d* Ipse ergo Christus, seipsum offerens deo patri, per seipsum erat accedens ad deum patrem, & nos ipsi per ipsum christum sumus accedentes ad deum patrem: & ex hoc est semper viuens ad interpellandum. Quod verum est tam rōne offerentis quæ est persona æterna, q̄ rōne rei oblatę, quę est eadem res cum persona offerente: quia ipse seipsum obtulit, & ipse per seipsum accessit. Est tamen diligenter notandū, quòd quum christus fuit mortuus s̄m carnem, non dicebatur mortuus quantū ad sacerdotiū, nec dicebatur mortuus quantū ad salutem: quia per mortem illam non erat christus inefficax ad saluandum nos: immo moriendo, nos saluauit. Ideo quantū ad efficaciam saluandi & quantum ad efficaciam redimendi & pacificandi deum patrem, semper dicitur viuens: quia moriens non reddebat inefficax ad hoc agendum, cum moriendo, nos saluauerit, & nobis deum patrem recōciliauerit. Tertia via ad hoc idem sumit ex parte rei, quę erat effectus oblationis; & hoc Apostolus appellat ad Hebræos, virtute insolubilis, dicens, Qui nō *Heb. 7. c.* s̄m legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutē vitę insolubilis. Consuetudo. n. est loquendi, quòd cum quis loquitur de aliqua re, quæ virtutem habet, intelligit quē effectum efficiat. (C) Et quia sacerdotiū christi habet efficere effectum spiritualem, quia facit in nobis gratiam & virtutes & alia sp̄ualia bona, quæ non pereunt post hanc vitam, sed perficiuntur in æterna vita, ideo dicitur christi sacerdotium, quantū ad hanc rem & quantum ad hunc effectum, habere virtutem vitę insolubilis: quia, vt diximus, gratia & virtutes & huiusmodi effectus spirituales, quos facit in nobis christi sacerdotium, & eius oblatio non soluuntur cum hac solubili vita, sed perficiuntur in ęterna vita: ipsa. n. gratia pficietur in patria, ita q ipsæ virtutes remanent in anima separata non ad hunc vsum, quem habēt in hac vita, sed ad alium vsum. Hoc est ergo qd (D) Apostolus ait, Manifestum est, si s̄m similitudinem Melchisedec exurgat alius sacerdos (idest christus) qui factus est sacerdos non s̄m legem mandati carnalis, sed s̄m virtutem vitæ insolubilis. In sacerdotio itaq; leuitico nec sacerdos offerēs erat persona diuina, nec res oblata erat res ęterna, nec effectus illius oblationis erat qd spirituale vel quid æternum, sed erat quid carnale, & quid temporale. Ideo glosa exponens illud verbum, Christus factus est sacerdos s̄m virtutem vitę insolubilis, ait distare inter hoc et illud sacerdotium, quia illud sacerdotiū. s. leuiticum erat carnale, hoc videlicet sacerdotiū christi spirituale, illud temporale, hoc ęternū. Oblationes. n. veteris legis non erant ad sanctificationem spiritus, quantum est ex opere operato, sed

Est controuersia iter Theol. an fides et spes remaneant in patria: quas Aeg. ad ornatū manere putat sicut de charactere sētit in anima separata, ut dicebat superius: nisi hic loquatur de uirtutibus quæ non repugnant statui patriæ.

erant ad emundationẽ carnis, vt dicitur ad He- A
bręos. 9. & non ad emundationem animæ, vt
exponit glosa: mundabãt. n. a contactu homi-
nis mortui, vt g'osa ibidem ait: nam tangens
mortuum immundus erat septem diebus, & per
oblationes illas mundabatur, vt non reputaretur
immundus. Erat ergo illa mundatio quantum
ad cęremonias carnales.

Cap. XIX. *Vbi assignantur rationes tres reliqui modi, quomodo Christi sacerdotium est perpetuum uel æternum.*

DIcebatur in pręcedenti ca-
pitulo, quòd septem modis
declarare poterit, Christi B
sacerdotium esse æternum
siue perpetuum, de quibus
sunt modi quatuor enarra
ti. Dicebatur. n. quòd æter-
nitas erat quædam res, quæ erat quid totale &
quid simplex & idem: rõne ergo totalitatis acci-
piebatur vna probatio, quòd christi sacerdotiũ
erat ęternum, de qua agebat in. 17. capitulo: ra
tione autẽ realitatis sumebantur tres probatio-
nes siue tres modi ad ostendẽdum christi sacer-
dotium esse ęternum, de quibus agebat in præ-
cedenti capitulo: rõne autem idẽptitatis sumen
tur tres aliæ probationes siue tres alii modi,
de quibus agetur in hoc capitulo: ita quòd
in vniuerso, quantum ad pręsens spectat, sunt C
septem probationes & septem modi ad ostendẽ
dum christi sacerdotiũ æternum esse: vel possu
mus si volumus istos septem modos probandi
æternitatem sacerdotis christi adaptare ad ea,
quæ diximus de Dionysio. Dicebamus quidem
ꝙ Dionysius decimo capitulo de Diuinis nomi
nibus assignat proprietates æternitatis, sempiter
nitatem. s. & insuccessibilitatem. Ergo probatio
nes de æternitate vel accipiebant ex ipsa re, cui
competit æternitas: vel accipiebantur ex sempi-
ternitate, quæ est proprietas ęternitatis: vel ex
insuccessibilitate, quę est ẽt ęternitatis ꝓprietas.
Ex semipiternitate quidem sumebatur vna ꝓba-
tio videlicet quòd sacerdotium christi probaba
tur ęternũ, quia erat semꝑ sine initio & sine fine: D
ex parte autem rei, quæ consideranda est in sa-
cerdotio christi, sumebantur tres rõnes, vna ex
parte rei offerentis, alia ex parte rei oblatæ, &
tertia, quæ erat ex parte oblationis effectus Sed
in hoc capitulo sumentur tres ex parte insuc-
cessibilitatis, videlicet, ꝙ, quia in hoc sacerdotio
nõ est successio, sed est ibi insuccessibilitas, ideo
dicitur esse æternum. Dicemus ꝙ sicut sumebã-
tur tres rõnes ex parte rei, quę cõsideranda est
in sacerdotio christi, ad probandum illud sacer
dotium esse æternum, quę omnia ostendebant
procedere ſm mentem & intentionẽ Aposto-
li. Nam primo sacerdotium christi dicetur ęter
num, quia sacerdotio eius nullum aliud succe-
dit sacerdotium. Secũdo, quia ipsi sacerdoti nul-
lus alius succedit sacerdos. Tertio, quia oblatio
ni eius nulla alia succedit oblatio. In sacerdo-
tio. n. christi est vnum & idem sacerdotiũ, vnus
& idem sacerdos, vna & eadem oblatio. Est, n.
diligenter animaduertendũ, ꝙ hæc est potissi-
ma differentia inter temporale & æternum siue
inter tempus & ęternitatem, videlicet successibi
litatem quæ est in tempore, & insuccessibilitatẽ
quæ est in ęternitate: nam tẽpus est mẽsura suc
cessiua; & ęternitas est mensura sine successio-
ne. Quando ergo in mensura pars vna succe-
dit alteri, illa mensura est temporalis: quãdo ve-
rò nulla est ibi successio, illa mensura est ęterna
vel sempiterna. Propter quòd Boethius in suo
libro de Trinitate, volens assignare differentiã
inter tempus & æternitatem, ait, Nunc currens
facit tempus, nunc permanens facit æternitatẽ.
Tempus ergo est mensura currens, & est men
sura, quę est in fluxu, & in motu. Propter quòd
sicut in motu vna pars motus succedit alteri, sic
& in tempore vna pars temporis succedit alteri:
ideo nox & dies, quæ sunt partes temporis, suc
cedunt adinuicem, nam nox succedit diei, & no
cti dies: & in ipsa die vna pars diei succedit alte-
ri, & in ipsa nocte vna pars noctis alteri. In tem
pore ergo nulla est permanentia, sicut contra-
rio in æternitate nulla est successio. Sacerdotiũ
itaq; leuiticum erat tẽporale, quia ibi erat omni
moda successio: sed sacerdotium christi est ęter
num, quia huic nulla est successio. Nam sacer-
dotio leuitico successit aliud sacerdotiũ, q᷑a suc
cessit ei sacerdotiũ christi. Rursus sacerdoti leui
tico succedebat alius sacerdos, & oblationi alia
oblatio: sed in sacerdotio xpi non est successio,
nec ex pte sacerdotii, nec ex pte sacerdotis, nec
ex parte oblatiõis. His ergo tribus modis, ex pte
sacerdotii, & ex pte sacerdotis, & ex pte oblatio
nis ꝓbabimus ſm intentionẽ Apl'i, christi sacer
dotiũ æternũ esse. Propter primũ, sciendum, ꝙ
christi sacerdotium non debet dici tpale, cũ tps
non sit sine successione: sed debet dici ęternum;
& hoc ex parte ipsius sacerdotii, quia sicut in
ęternitate nulla potest esse successio, sic sacerdo
tio christi nullum aliud sacerdotium potest suc
cedere. Hoc est ergo, qđ ait Apostolus ad He-
bræos. 7. volens, quòd, quia non erat consuma
tio, idest non erat perfectio sacerdotium leuiti
cum, quod fuit acceptum sub lege, ideo necessa
rium erat, quòd post sacerdotium leuiticũ exur
geret aliud sacerdotium, videlicet sacerdotium
christi, quod sacerdotium non fuit ſm ordinẽ
Aaron, sed ſm ordinem Melchisedec. Vnde sa
cerdotium leuiticum appellat sacerdotium tran
slatum: & legem mosaicam, sub qua fuit datum
tale sacerdotium, appellat legem translatam,
iuxta illud ab Heb. 7. Translato enim sacerdo-
tio, necesse est, vt & legis translatio fiat. Dica-
mus ergo, quòd sacerdotes leuitici facti sunt sa
cerdotes sine iureiurando, quia sacerdotio leui-

tico

tico debebat succedere aliud sacerdotium: sed
christus factus fuit sacerdos cum iureiurando,
quia sacerdotio christi nullum aliud debet suc-
cedere. Hoc est ergo quod ait Apostolus ad
Heb.7.c. Hebr.7. Alii quidem (idest sacerdotes leuitici, si-
ne iureiurando sacerdotes facti sunt: hic autem
(idest christus) cum iureiurando (supple factus
est sacerdos) & hoc per eum, qui dixit ad illum,
Psal.109.c. Iurauit dominus & nõ pęnitebit eũ: tu es sacer-
dos in æternum. Secundò probare possumus,
christi sacerdotium esse æternũ, non solum ex
parte sacerdotii, cui non potest succedere aliud
sacerdotium, sed etiam ex parte sacerdotis, cui
non potest succedere alius sacerdos. Est.n. dili-
genter notandum, ꝙ aliud est sacerdotiũ succe-
dere sacerdotio, & aliud sacerdotem sacerdoti,
& aliud oblationem succedere oblationi. Nam
sub eodem sacerdotio leuitico fuerunt successi-
ue plures sacerdotes, & sub eodem sacerdote le
uitico successiuè factę fuerunt plures oblatiões:
nam tam diu dicitur esse idem sacerdotium quã
diu durat idem ritus, idem ordo, & idem offerẽ
di modus. Quãdiu ergo ſm legem Moysi offe-
rebantur animalia, & durabat illę ritus, & ille or
do, & ille modus offerendi ſm quòd lex præci
piebat, dicebatur esse idem sacerdotium: sed mu
tato illo ritu & illo modo, quia modò non offe
runtur animalia, sed offerẽ panis & vinum, idest
offertur corpus Christi sub specie panis, & san-
guis eius sub specie vini, prout figuratum fuit in
Melchisedec, qui panem & vinum obtulit, dicĩ
vetus sacerdotium esse translatum, & lex vetus
esse translata, & dicitur quòd illi sacerdotio leui
tico successit sacerdotium christi. Durauit itaq;
sacerdotium leuiticum vsq; ad christũ. Sub eo-
dem ergo sacerdotio leuitico fuerunt multi sa-
cerdotes, quia nullus sacerdos potuit tantum vi
uere vel tantum durare, quantum durauit sacer
dotium leuiticum: & sub eodem sacerdotio leui
tico, fuerunt successiuè multę oblationes, qa idẽ
sacerdos leuiticus quotidie offerebat: & faciebat
aliam & aliam oblationem. Probauimus ergo
supra, sacerdotium christi esse æternum ex par
te ipsius sacerdotis, quia sacerdoti christo non
potest succedere sacerdos alius. Ideo dicit Apo
Heb.7.d. stolus ad Hebræos, Alii quidẽ plures facti sunt D
sacerdotes, idcirco quòd morte prohiberentur
permanere. Alii sacerdotes leuitici erant sacer-
dotes plures, quia per mortem vnus succedebat
alii. Mors ergo cogebat, quòd non posset sem-
per permanere idem sacerdos, sed fierent plu-
res sacerdotes saltẽ successiuè. Vult ergo Apo-
stolus, quòd in lege veteri erant plures sacerdo
tes, sed in lege noua nõ est nisi vnus & idem sa-
cerdos. s. christus. Arguatur ergo sic, Quando
cunq; semper manet vnus & idem sacerdos (qa
sacerdos ibi non succedit sacerdoti) illud sacer-
dotium est æternum: sed in sacerdotio Christi,
semper est vnus & idem sacerdos, ergo eius sa-
cerdotium est æternum. Sed dices, Nonne in le
A ge noua sunt multi sacerdotes & quotidie mo-
riuntur sacerdotes. & alii eis succedunt in sacer-
dotium, & fiunt quotidie noui sacerdotes? Dici
põt, ꝙ de hoc in sequentibus capitulis diffusius
pertractabitur. Nunc autem scire sufficiat, quòd
sicut probamus æternitatẽ sacerdotii christi ex
idemptitate sacerdotii, quia nunq̃ in posterum
exurget aliud sacerdotium: sic etiam ꝓbauimus
æternitatem dicti sacerdotii ex idẽptitate & vni-
tate sacerdotis: nam sicut sacerdotio christi non
succedit aliud sacerdotiũ, ita nec sacerdoti chri
sto succedit alius sacerdos. Et quia mensura suc
cessiua est tp̃s, cõsequẽs est, quòd christi sacerdo
tium, quia in eo non cadit successio, per se & di
rectè non mensuretur tempore. Tertio, possu
B mus hoc idem probare ex idemptitate & vnita
te, siue ex insuccessibilitate ipsius oblationis. Nã
sicut sacerdotio christi sacerdotium aliud non
successit, nec sacerdos alius huic sacerdoti: sic
nec oblatio alia succedet huic oblationi. Hoc
est ergo, quod Apostolus ait ad Hebr. Sacerdo Heb.7.d.
tes (leuitici quotidie idest sæpe sępius) prius ꝓ
suis delictis, deinde pro populo hostias offerre.
Hoc.n. fecit (christus) semel, se offerendo. In sa
cerdotio ergo leuitico, vbi quotidie fiebant ob-
lationes, oblatio succedit oblationi: sed in sacer
dotio christi, qui non nisi semel seipsum obtu-
lit, oblatio non successit oblationi. Arguaĩ er-
go sic, Vbicũq; non est successio, illud nõ men
suratur mensura successiua, & per consequens
C non mensuratur tempore, nec est temporale:
sed in sacerdotio christi non est successio, quia
eius sacerdotio nõ potest succedere aliud sacer
dotiũ, nec sacerdoti alius sacerdos, nec eius ob-
lationi alia oblatio: ergo ipsius sacerdotium nõ
est quid tẽporale, est ergo ꝑpetuum vel ęternũ.

*Cap. XX. vbi declaratur, quòd duæ ultimæ ratio-
nes aduersariorum non uadunt secundum men
tem Apostoli, & conclusiones nihil arguunt,
nec concludunt.*

VOlumus autem in hoc
capitulo declarare, quo
modo vltimę duę ratio
nes aduersariorum fun
dantes se super æterni-
tate sacerdotii christi, de
qua loquiĩ Apostolus
ad Hebręos, nõ vadunt Heb.7
secundum mentem; &
intentionem Apostoli, & contra nos nihil ar-
guunt, nec concludunt. Verum quia ad hoc
ostendendum sunt quædam alia declaranda,
ideo in hoc capitulo quatuor faciemus. Nam
primò ostendemus, quòd secundũ intentionẽ
Apostoli, æternitas sacerdotii christi directè re
spicit personam christi, Secundo debemus de-
clarare quòd si illa quæ dicuntur de æternitate

sacerdotii christi volumus adaptare ad homines mortales, dicemus quod per se loquendo non differt in hoc Papa a quocunque Episcopo, nec differt quicunque episcopus a quolibet simplici sacerdote. Tertio ostendemus quod si verba Apostoli de æternitate sacerdotii christi adaptamus ad alios sacerdotes, non erit ibi cessio, nec accessio, nec successio, nec renuntiatio, nec per mortem, nec quocunque alio modo. Quarto & vltimo declarabimus quod aduersarii nostri in præfatis rónibus non vadunt iuxta mentem Apostoli, & contra nos nihil arguunt, nec concludunt. Sciendum ergo, quod probabatur quidem supra, sacerdotium christi esse æternum, vno modo ex sua sempiternitate, quæ fuit sine initio, & sine fine: vel ex sua totalitate, quia fuit remediū omnibus personis, & contra omnia peccata. Postea probabatur hoc idem ex ipsa re, quę cōsideranda erat in tali sacerdotio; & hoc tripliciter, videlicet, ex re offerente, & ex re oblata, & ex re, quæ erat oblationis effectus. Postea pbabatur hoc idem ex insuccessibilitate, siue ex identitate ipsius sacerdotii; & hoc tripliciter. Primo ex parte ipsius sacerdotii, quia nullum sacerdotium successit, nec succedere potest christi sacerdotio. Secundo ex parte ipsius sacerdotis, quia nullus successit sacerdos, nec succedere pōt christi sacerdotio, q sit Deus & homo, sicut est christus. Tertio ex parte oblationis, quia nulla oblatio successit, nec succedere potest oblationi christi: ita quod in sacerdotio christi semper est idē sacerdotium, idem sacerdos, & eadem oblatio. Si ergo æternitatem sacerdotii christi volumus referre ad eius sempiternitatem, quia fuit sine initio, & sine fine, vel ad eius totalitatem, quia fuit remedium omnibus personis, & contra omnia peccata, de qua ęternitate agebatur in decimoseptimo capitulo, dicendum, quod per hoc declarabitur primum, quod diximus declarandū in hoc capitulo, videlicet, quod hoc directe nō respicit nisi personam christi. Sed si æternitatem huius sacerdotii volumus referre ad multiplicē rem, quæ considerari potest in sacerdotio christi, & si talia volumus adaptare ad sacerdotes, q sunt puri homines, declarabitur secundū, quod dicebatur declarandum in hoc capitulo, videlicet, quod per se loquendo nō differt in hoc Papa a quocunque Episcopo, nec quicunque Episcopus a simplici sacerdote. Sed tertio, si ęternitatem sacerdotii christi volumus referre ad eius idētitatem, vel ad eius insuccessibilitatem, quia semper fuit, & est in sacerdotio Christi idētitas, quia semper fuit, & est idem sacerdotium, idem sacerdos, & eadem oblatio; & semper fuit, et est ibi insuccessibilitas, qui nunquam sacerdotio Christi succedit, nec succedere potest aliud sacerdotium, nec sacerdoti alius sacerdos, nec oblationi alia oblatio. Ideo si hoc volumus adaptare ad homines puros, & ad mortales sacerdotes, declarabitur tertium, quod dicebatur declarandum in hoc capitulo, videlicet quod in tali sacerdotio nō est propriē cessio, nec accessio, nec renūtiatio, nec successio, nec per mortē, nec quocūque alio modo. Ex quibus omnibus declarabitur quartum, quod dicebatur declarandū, videlicet quod aduersarii nostri in duabus rationibus suis vltimis, quæ soluendæ restabant, non vadunt sm mentem Apostoli, nec contra nos arguunt, nec cōcludunt. Propter primum, sciendum quod, vt sępe sæpius tactum est, sacerdotium christi probatur esse ęternum primo ex sempiternitate eius, quia est sine initio, & sine fine, vel probatur hoc ex totalitate, quæ fuit in sacerdotio, quia fuit totale remedium omnibus personis, & contra omnia vitia. Ex hoc autem declaratur primū, videlicet, quod verba Apostoli de æternitate sacerdotii Christi, directe respiciunt personam Christi. Nam si æternitas huius sacerdotii sumatur vel ex sempiternitate, quia respicit omnia tempora, & est sine initio, & sine fine: vel sumatur eius æternitas ex quadam totalitate, quia fuit, & est sufficiens remediū omnibus personis, & contra omnia vitia, constat quod hæc puro homini competere non possunt. Nam nullus purus homo potest sufficienter satisfacere pro seipso, quia sm sententiam euāgelii, cum omnia benefecerimus debemus dicere, Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Si ergo nullus purus homo potest sufficienter satisfacere pro seipso, quomodo potest tantum supererogare quod satisfaciat pro omni tempore, pro omnibus personis, & pro omnibus peccatis? Ideo sic accepta æternitas sacerdotii directe respicit solam personam Christi. Propter secundū, sciendum quod si ęternitatem sacerdotii christi volumus accipere alio modo, videlicet respectu rei quæ consideranda est in tali sacerdotio, & hoc tripliciter, videlicet respectu rei offerentis, rei oblatæ, et rei quæ erat oblatiōis effectus, & volumus illa adaptare ad hoīes puros, vel ad sacerdotes mortales, ex hoc (vt dicebatur) declaratur secundū, videlicet quod Apostoli verba non magis verificātur de Papa q de quocūque simplici pōtifice, nec de simplici pontifice magis q de simplici sacerdote. Nam si considerantur verba Apostoli, nō loquitur ibi de iurisdictione, sed de oblatione: loquitur. n. ibi de corpore christi vero, quod christus in cruce obtulit Deo patri. Si autem loquitur ibi de corpore christi mystico, siue de ipsis fidelibus, hoc non est rōne iurisdictionis, sed ratione oblationis, inquantū illa oblatio habet spiritualem effectum in omnes fideles, si volunt ad hunc effectum debite se habere. Vnde & Apostolus solum de oblatione loquitur, dicens ad Hebræos. 7. Alii sacerdotes pro se, & pro populo offerebant hostias, sed christus hoc fecit semel se offerendo. Et ad Hebr. 8. dicitur, Omnis enim pontifex ad offerēdum munera, & hostias constituitur. Ergo solum de oblatione, & de corpore christi vero, quod fuit oblatū Deo

Lucæ. 17.

patri,& quotidie offerṫ in altari loquitur Apostolus. Si autē loquitur de corpore christi mystico, hoc est ratione illius oblationis: nā & idē Apostolus ad Hebr. 8. vult ꝙ necesse est hunc. idest sacerdotem vel pontificem habere aliquid quod offerat: vbi vult ꝙ christus oblationē habuit, quia obtulit semetipsum. Arguatur ergo sic, Quantum est ad conficiendum corpus christi verum, & ad offerendum corpus Christi verum, quod facit quotidie sacerdos super altare, non est plus pontifex quàm simplex sacerdos, nec est plus Papa per se loquendo, quàm quicunq; pontifex, vel quicunq; sacerdos; quia post confectum corpus Christi verum, quod facit quilibet sacerdos, nulla est alia potentia respectu eiusdem corporis christi veri: ergo simplices sacerdotes in hoc sunt ęquales pontificibus, & quicūq; pontifices in hoc sūt æquales Papę: & hoc est secundū, quod dicebatur declarandum. Aduertendū tñ ꝙ pōt esse maior solēnitas in missa vnius sacerdotis, quàm in missa alterius: sed quantum ad confectionē corporis Christi veri, quod offertur in altari, & fuit oblatum in cruce, æqua est potentia per se loquendo omnium sacerdotum. Propter tertium autem, sciendū, ꝙ si æternitatem sacerdotii Christi volumus referre ad idētitatem, quia ibi est idem sacerdos, idem sacerdotium, & eadem oblatio: vel quód idem est, si volumus referre hoc ad insuccessibilitatem, quia vt diximus, nec sacerdotiū potest ibi succedere sacerdotio, nec sacerdos sacerdoti, nec oblatio oblationi: &, vt dicebatur, si volumus hoc adaptare ad homines puros, & ad sacerdotes mortales, declarabitur tertium, videlicet quód in talibus nec cedimus, nec accedimus, nec renuntiamus, nec aliī succedunt nobis. Sed dices, Quid ergo facimus, & quid aliī faciunt? Respondebimus, ꝙ Christum induimus, & aliī xp̄m induunt, nam in omni hoc sacerdotio, sacerdos non succedit sacerdoti, & oblatio nō succedit oblationi, nec sacerdotium succedit sacerdotio. Sacerdos.n. in consecratione corporis Christi dr̄ nō succedere sacerdoti, quia nullus sacerdos loquiṫ in propria persona, cum conficit corpus xp̄i dicit.n. sacerdos cum hoc facit, Hoc est.n. corpus meū. Cōstat autem quód illud nō est corpus sacerdotis, sed est corpus Christi: ergo non loquitur sacerdos in propria persona, sed loquitur in persona Christi. Ergo sacerdos conficiendo non dicitur cedere Christo, nec accedere, vt ipsi de accessu loquuntur, sicut dr̄ vnus Ep̄s accedere aliī ep̄o, qa, alio ep̄o viuēte, assumitur ad curam ecclesię eius: nec dr̄ hic sacerdos renuntiare, vel succedere xp̄o, sed magis dr̄ induere Christum inquantū, loquēs in persona xp̄i, cōficit corpus xp̄i. Nō hic ergo de successione loquimur, put vnus Papa succedit aliī: nihil.n. tale hic conspicimus. Ex his autē omnibus pōt declarari quartū, videlicet ꝙ aduersariī nr̄i in suis vltimis ratio-

A nibus non vadunt secundum mentem Apostoli, & contra nos nihil arguunt, nec concludunt. Non.n. vadunt, vt patuit, ſm mentem Apostoli, quia omnia pręfata de ęternitate sacerdotii christi referenda sunt ad oblationē ipsam: aduersariī tñ nostri non intēdunt arguere de ipsa oblatione, nec de ipsa cōfectione corporis xp̄i veri, sed intēdunt arguere de auctoritate papali, & de plenitudine iurisdictionis. Iō extra mentem Apostoli vadūt, & cōtra nos nihil arguūt, nec concludunt, quia illæ duæ vltimę rationes nihil omnino concludunt: vel si concludunt, hoc faciūt de ipsa cōsecratiōe, & oblatione corporis christi veri, de qua hic non agiṫ, & in qua
B per se loquēdo simplices sacerdotes sunt ęquales Papæ. Sunt.n. simplices sacerdotes in hoc ęquales Papę, quia ita pñt cōficere corpus christi verum, sicut & Papa: non autē sunt æquales Papę, nec ęquales episcopis, ꝙ possint ordinare alios in sacerdotes, sicut Papa pōt, & sicut possunt episcopi. Simplices itaq; sacerdotes quantū ad posse conficere sunt æquales Papæ: sed ad dandam conficiendi potentiam, quod fit, cū aliī ordinantur in sacerdotes, sunt infra Papam, & infra quoscunq; Episcopos.

Cap. XXI. *Declarans quomodo sub sacerdotio Christi omnes sacerdotes possunt dici unus &*
C *idem sacerdos.*

Vamuis ex præcedentibus sit sufficienter ostēsum, quód aduersariorum duę vltimę rōnes vadunt extra mentem Apostoli, & contra nos nihil arguunt, nec concludunt, bonum est tñ rōnes illas magis pertractare, & eas clarius soluere: sed anteq̄ hoc fiat, ostendere volumus, qūo sub sacerdotio christi omnes sacerdotes dicuntur esse vnus sacerdos, quia in hoc multum declarabiṫ mens Apostoli, qui volens dare differētiam inter sacerdotium
D leuiticum & sacerdotium Christi, ait ad Hebr. Heb. 7.
7. quód in sacerdotio leuitico plures facti sunt sacerdotes. Quare si differt sacerdotium christi a sacerdotio leuitico, quia ibi plures facti sunt sacerdotes, oportet ꝙ in sacerdotio christi non sit nisi vnus sacerdos. Itaq; declarare vnitatem sacerdotis in sacerdotio christi facit ad clarius intelligere mentem Apostoli, & etiam facit ad clarius dissoluere duas vltimas rōnes. Propter qđ sciendum, ꝙ si sub sacerdotio christi vnitatem ipsius sacerdotis volumus referre ad solam personam christi, clarum est quod dr̄, quia non est nisi vnus christus, nec vnquā fuit, nec vnq̄ erit nisi vnus christus, non enim ipsi christo vnquā accessit alius christus, nec vnquā renuntiauit,

nec vnquã sacerdotium eius cessauit. Immo ẽt A moriens poterat dici eius sacerdotium semper viuere, quia per mortem eius suum sacerdotiũ non amisit suam efficatiam, cum ex sua morte, et ex sua passione habuit hoc sacerdotium efficatiam. Nam hoc modo fuit christus sacerdos, & hostia, quia moriendo in cruce obtulit se Deo Patri, & soluit pretium pro humana natura, pp quod nos redemit, & Deo patri nos reconciliauit. Possunt. n. alii homines fieri sacerdotes, & fieri pontifices, & esse vicarii christi, sed non proprie dicunt̃ esse christi successores, quia tunc fierent pares christo, quod est impossibile. Successor quidem dicit̃ esse par & aequalis ei, cui succedit. Referẽdo igitur verba Apostoli ad ipsam B personam christi sicut referri debent, rõnes aduersariorum nihil concludunt. Arguunt. n. q̃ quia christus est sacerdos in aeternũ, ideo tali sacerdote viuente non põt ibi esse renũtiatio, sed nos plus cõcedimus q̃ rõnes arguant. Dicimus autem q̃ quantũ ad personam christi, de qua loquitur Apostolus, cum suũ sacerdotium sit aeternum, non potest ibi esse renuntiatio, nec cessio, quia non põt esse alius christus: ideo. n. quis cedit, vel quis renuntiat, vt alius in suo loco instituatur; nec etiam põt ibi esse accessio, quae fit propter defectum eius, cui accedit, sm quem modũ dicimus Augustinũ Valerio nõ successisse, sed accessisse, quia viuente Valerio factus est Augustinus Episcopus Hipponẽsis, sicut habet̃, cau. 7. q. 4. c. Non autẽ. Hoc. n. esse non põt in chri C sto, quia tunc esset defectiuus christus, & essent duo christi. Nec põt ibi esse depositio, quia christus peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Nec põt ibi esse successio quae fit per mortẽ, quia christo moriente dici poterat eius sacerdotium viuum, quia non amisit sacerdotiũ illud vigorem suũ per mortẽ christi, immo per mortem, & passionem christi habuit illud sacerdotium suam vim, & suum vigorem, cum ex la-

Ecclesia vnde sumpsit initiũ. tere christi dormientis in cruce dicatur esse formata Ecclesia, & exinde sacramenta ecclesiastica dicantur habere suam virtutem, vt põt patere ex Glosa ad Ro. 5. Verũ quia intellectus hominis non quiescit, cum sub sacerdotio Christi D fiant quotidie noui sacerdotes, & cum sub tali sacerdotio homines mortales fiant sacerdotes,

Heb. 7. d. merito dubitatur, quõ dicat Apostolus, q̃ sub sacerdotio leuitico plures facti sunt sacerdotes, volens ex hoc illud sacerdotium distinguere a sacerdotio Christi, cum & sub sacerdotio Christi plures facti sint sacerdotes? Sciendum ergo, q̃ sub sacerdotio christi omnes sacerdotes possunt dici vnus sacerdos propter tria. Primo ratione oblationis. Secundo rõne rei oblatae. Tertio ratione cõmemorationis, siue annuntiationis. Primo quidem oẽs sacerdotes sunt vnus sacerdos rõne oblationis, quia omnes offerunt in persona vnius sacerdotis, & omnes conficiunt in persona vnius sacerdotis. i. in persona christi,

A quia, vt supra tetigimus, quilibet sacerdos cum conficit, dicit, Hoc est. n. corpus meum. Constat autem quod corpus quod conficit sacerdos non est corpus ipsius sacerdotis, sed est corpus Christi, ergo cum quilibet sacerdos conficiendo dicat, Hoc est corpus, & illud non sit corpus suum, sed sit corpus Christi, ergo nullus sacerdos cum conficit loquitur in persona sua, sed quilibet loquitur in persona Christi: ergo cum conficiunt offerendo, & conficiendo corpus christi, omnes dicuntur vnus sacerdos, quia omnes induunt personam vnius sacerdotis. i. Christi. Non aũt sic erat in sacerdotio leuitico, q̃ ipsi offerrent in persona vnius & eiusdẽ sacerdotis: tot ergo erant tunc sacerdotes, quot erant offe B rentes, & ideo dicuntur ibi plures facti sacerdotes, & dicuntur ibi homines mortales fieri sacerdotes: sed sub sacerdotio christi, cum oẽs sacerdotes offerãt in persona christi qui est aeternus & immortalis, dicũtur oẽs sacerdotes esse vnus sacerdos, & quantum ad hoc pñt dici immortales, quia conficiunt in persona eius qui aeternus est & immortalis. Secundo sub sacerdotio christi dicũtur omnes sacerdotes esse vnus sacerdos non solum rõne rei offerentis, sed etiam ratione rei oblatae, quia oẽs offerunt vnam & eandem rem, videlicet corpus christi verum. Non autem sic erat in sacerdotio leuitico, quia nõ offerebant ipsam rem, nec ipsum verũ corpus xpi, sed offerebãt animalia quae erant figurae eius.

C Constat autem q̃ ipsa res in se non est nisi vna & eadem, sed vnius & eiusdem rei pñt esse multae figurae. Ideo ratione rei oblatae sub sacerdotio leuitico vnus sacerdos erat multi sacerdotes, quia vnus sacerdos multas res offerebat, & iterãdo oblationes, semper aliam & aliam rem offerebat, quia non erat idem animal quod offerebat̃ vno die, & quod offerebatur alio: etsi erat idem specie, non erat idem numero. Sed sub sacerdotio christi multi sacerdotes, immo omnes sacerdotes & ratione rei offerentis, & rõne rei oblatae sunt vnus & idem sacerdos, quia omnes offerunt in persona vnius christi, & omnes offerunt vnum & idem corpus, non solũ vnum & idem specie, sed etiam vnũ & idem numero: om D nes. n. sacerdotes offerunt, & omnes conficiunt illud idem corpus numero, quod christus traxit de virgine, quod fuit eleuatum in cruce, quod resurrexit a mortuis, & cum quo christus ascendit in caelum. Tertio sub sacerdotio christi oẽs sacerdotes pñt dici vnus sacerdos rõne commemorationis, siue rõne annuntiationis: cum. n. hoc sacramentum celebramus, cõmemoramus mortem Christi, vel annuntiamus mortẽ eius, iuxta illud Lucae. 22. Accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicẽs, Hoc est corpus meũ, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam cõmemorationẽ. Et prima ad Cor. Quotiens- *Cap. ij. d.* cunq̃. n. mãducabitis panẽ hunc, & calicem bibetis mortem dñi annuntiabitis. Sed si quaerat̃,

quare

quare in hoc sacro cõmemoratur vel annuntia A tur mors christi? Dici potest, ꝙ imminente morte, instituit hoc sacramẽtum, ideo hoc facimus in memoriam mortis eius, & hoc faciendo annuntiamus mortem eius. Vel possumus dicere quod ex vi sacramenti, in hoc sacramento corpus est separatum a sanguine, & econuerso: est enim sub vtraq; specie totus Christus: sed hoc non est ex vi sacramenti, sed ex naturali concomitantia. Id. n. ibi dicitur esse ex vi sacramenti in quod facta est conuersio, vel in quod facta est transubstantiatio: et quia substantia panis non conuertitur, nec transubstãtiatur nisi in corpus christi, ideo ex vi sacramẽti sub specie panis nõ est nisi solum corpus: sed quia illud corpus habet sanguinem suũ sibi naturaliter coniunctũ, et B est animatũ, ideo ex naturali concomitantia etiã sub specie panis est sanguis, anima, & totus christus. Sic sub specie vini ex vi sacramenti non est nisi sanguis tantũ, quia substantia vini non conuertitur nisi in sanguinẽ, attamen quia ille sanguis est coniunctus corpori, quod est animatũ, ideo etiam sub specie vini est sanguis, corpus, anima, & totus Christus. Igitur quia ex vi sacramenti sub specie panis est corpus tantũ, sub specie vini est sanguis tñ, ideo dicitur ꝙ in hoc sacramento conficitur corpus ex vi sacramenti separatum a sanguine, & econuerso. Et quia hoc fuit in morte, ꝙ sanguis fuit separatus a corpore, ideo quotienscunq; hoc facimus, agimus memoriam mortis christi, & annuntiamus mortẽ C eius. Ex his ergo patere potest, ꝙ in hoc sacramento idẽ cõmemorat, & annuntiat seipsum: vt quia sub specie panis ex vi sacramenti non est nisi corpus tñ, ideo corpus Christi sub specie panis cõmemorat, & annuntiat seipsum vt fuit separatum a sanguine, quod fuit in morte Christi. Sic etiam quia sub specie vini ex vi sacramenti non est nisi sanguis tñ, ideo sanguis sub specie vini cõmemorat, & annũtiat seipsum prout fuit fusus in passione, & prout fuit separatus a corpore. Ergo quia in hoc sacramẽto idẽ commemorat & annuntiat seipsum, eadem est cõmemoratio, & eadem annuntiatio & ratione rei cõ memorantis siue annuntiantis, & ratione rei cõ memoratæ siue annuntiatę: quia (vt diximus) D idem cõmemorat, & annũnat seipsum: sed in sacerdotio leuitico cõmemoratio ibi esse non põ terat quæ est de re præterita, quia christus non dum erat passus: si vero illa animalia oblata annuntiabant vel significabant mortẽ christi, hęc annuntiatio non erat per eandem rem, sed per aliam, & aliam, quia non erat eadem res annuntians & annuntiata, & figurans & figurata, quia res figurãs erat agnus, res figurata erat christus: & quia semper assumebat alius, & alius agnus, qui immolatus figurabat & annuntiabat mortem christi, poterat dici alia, & alia annuntiatio. Patet ergo ex dictis, ꝙ sub sacerdotio Christi omnes sacerdotes possunt dici vnus sacerdos ratione eorũ qui cõficiunt vel qui offerunt, qa omnes conficiunt in persona vnius christi: & ratione rei quã offerunt: & ratione eius quod cõmemorant & annuntiant, quia omnes commemorant & annuntiant eandem mortem Christi. Hoc fit idem per idem, vt est per habita manifestum, & declaratum.

Cap. XXII. *In quo specialiter pertractantur aduersariorum duæ ultimæ rationes, & per iam dicta clarè & manifestè soluuntur.*

Declarata mente Apostoli, quomodo christi sacerdotium sit æternũ, & quomodo sub sacerdotio leuitico plures facti sunt sacerdotes: sed sub sacerdotio Christi omnes sacerdotes põt dici vnus sacerdos, volumus ex his descẽdere ad soluendum aduersariorum duas vltimas rationes, vndecimam, videlicet & duodecimam. Ostendebatur quidem in præcedentibus, ꝙ præfatę rationes non erant fm mentem Apostoli, & contra nos nihil concludebãt, sed hic volumus dictas rationes specialiter pertractare. Arguebat quidem vndecima ratio, quod quia Apostolus vult & probat sacerdotium Christi esse ęternũ, sequitur ipsum esse sacerdotem æternum: sergo, vt dicunt, nullo modo põt esse vita summi Pontificis, & summi sacerdotis sine summo sacerdotio: ideo concludunt ꝙ Papa renuntiare nõ potest. Addunt quidem quod videtur nimis extraneum & a ratione remotum ꝙ summus pontifex, qui est verus successor & vicarius Iesu Christi qui est sacerdos in ęternum, possit absolui ab alio q̃ ab ipso Deo, quia aliquo modo posset vita summi sacerdotis esse sine summo sacerdotio. Adducunt autem duodecimã rationem, ꝙ si potest renuntiare summus pontifex ꝙ Apostolus nihil concluderet. Dicũt. n. ꝙ si vita summi sacerdotis potest esse sine sũmo sacerdotio, argumentum Pauli, vbi dicit ꝙ fm legem Mosaicam plures facti sunt sacerdotes etcet. penitus nullum videretur esse, sed falsitatem contineret: nam posset argui contra Apostolum. Quare Christus sempiternum habet sacerdotium? Respondet Apostolus eo ꝙ manet in æternum: Dico tibi Apostole non est verum, quia potest in sua vita renuntiare, & non erit sacerdos amplius. Præmissis ergo his duabus rationibus eo modo quo aduersarii eas formant, & sub eisdẽ verbis, sub quibus eas formant, volumus dictas rationes soluere. Soluemus quidẽ eas quadrupliciter. Primo prout verba Apostoli directè tangunt personam christi. Secundo prout illa verba si applicentur ad sacerdotes, qui sunt puri homines, non arguunt de his quæ sunt iurisdictionis, sed de his quæ sunt oblationis: vel ar

guunt de his quæ sunt ordinis,& de his quę re A spiciunt characterem sacerdotalem, quē habēt etiam sacerdotes simplices. Tertio,soluemus rationes pręfatas prout Apostolus loquiť de successione per mortem, nullam mentionē faciens de successione per renuntiationem. Quarto, soluemus rōnes illas prout fm mentem Apostoli sub sacerdotio leuitico multi facti sunt sacerdotes,non autē sub sacerdotio Christi,sub quo omnes sacerdotes sūt quasi vnus sacerdos.Propter primum sciendum,ꝙ sicut supra tetigimus verba Apostoli de æternitate sacerdotii directē non respiciunt aliquē hominem purū, sed solā personam Christi: Loquitur.n. Apostolus, vt patet ad Heb.7.de sacerdotio,quod iureiurādo firmatum est, illud psalmi adducens,Iurauit do B minus etc.Cum ergo sic habeať in Psalmo, ex vtero ante luciferum genui te,quod propriē cō petit filio:postea sequitur, iurauit Dominus & non pęnitebit eum,tu es sacerdos &c.Ille ergo Deus pater qui genuit te ex vtero , idest ex sua substantia,& ex sua natura fęcunda,ille iurauit, idest inconcussa veritate firmauit,& nō pęnitebit eum,quia nō mutabit suum firmum propositum, sed semper erit sacerdos inęternum. Cū ergo hoc non possit competere nisi Personæ Christi,verba Apostoli non sunt referenda directē ad purum hominē, sed ad personā Christi.Nihil ergo cōcludit de renuntiatione Papę, qui erat homo purus. Optimē ergo concludit ratio penultima siue ratio vndecima, quòd quia C Christus est sacerdos in ęternum, ideo ibi non potest esse renuntiatio:quia si renuntiaret, non esset sacerdos in ęternū:immo nec per mortem, nec quocūq; alio modo pōt esse successio sub tali sacerdotio. Sic etiam optimē arguit rō duodecima,quia si potest Christus renuntiare,posset ei alius succedere q eēt verus Christus sicut ipse, & sic non esset sacerdos in ęternum.Concludunt ergo rationes præfatæ quandam veritatem de persona Christi, sed si ad aliquem purum hominem adaptentur,nō arguunt,nec cōcludunt.Secundo possumus præfatas rationes soluere, quia si illa verba Apostoli adaptenť ad sacerdotes, qui sunt homines puri,cū Apostolus non loquatur de sacerdotio quantum ad ea D quæ sunt iurisdictionis;sed quantum ad ea quę sunt oblationis,patet quòd dictę rōnes nihil arguunt,nec concludunt. Cum.n. Apostolus loquitur de huiusmodi sacerdotio ęterno, solum de oblatione loquitur, iuxta illud ad Hebr.7.ꝙ Christus fecit hoc.i.oblationem huiusmodi semel se offerendo,et.8.cap.dicitur,ꝙ omnis pontifex ad offerenda munera,& hostias constituitur:et nono cap.scribitur,ꝙ neq; per sanguinē hircorum aut vitulorū,sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta.Ergo non loquitur Apostolus de sacerdotio , nisi quantū ad oblationem prout Christus se semel obtulit,prout factus est sacerdos,& pontifex ad offerendū seipsum hostiam,prout non per alienum sanguinem,sed per proprium sanguinem seipsum oblationem fecit. Hęc ergo si volumus adaptare ad alios sacerdotes, qui quotidie in altari conficiunt corpus Christi,& offerunt illud idē corpus,quod Christus obtulit: licet Christus obtulit suum proprium corpus in cruce sub ppria specie, sacerdotes autem offerūt illud idem corpus non sub propria specie , sed sub specie panis, quia ista respiciunt ipsam cōfectionem corporis Christi vel oblationem eius, cum ad hoc sufficiat similis sacerdotalis character, quia simplices sacerdotes verē conficiunt: patet ꝙ præfatæ rationes si aliquid arguunt,vel cōcludunt de charactere sacerdotali,per quē quis conficit verum corpus Christi,ꝙ fiat oblatio,& hostia pro peccato: non arguunt ,quòd Papa non possit renuntiare papatui. Et cum directē non potest renūtiare suo characteri sacerdotali, quē quis suscepit, ex quo nūquā potest ipsum deponere,quia hmōi character remanet etiam in anima separata, licet non ad hunc vsum, ad quem est in præsenti vita: nec arguunt dictæ rationes plus de Papa, quām de quocūq; sacerdote,quia nullus sacerdos potest renuntiare suo charactari,cum non possit suum characterem deponere,vel ꝙ possit ipsum a se remouere.Tertio possumus præfatas rōnes soluere, quia Apostolus loquitur de successione per mortē,& nullā expressionem facit de successione per renuntiationem:ppter qđ aduersarii nostri petunt qđ est incontrariū,& cum credunt contra nos arguere, contra seipsos arguūt. Volunt .n. ipsi quòd potest esse successio in papatu per mortem , ita ꝙ cum Papa moritur , potest ei alius succedere, quòd verum est,& negare non possumus: volunt etiam ꝙ potest fieri talis successio per renūtiationem,& hoc volunt probare per Apostolum dicentem Christi sacerdotium esse æternum:sed Apostolus probat æternitatē sacerdotii Christi per immortalitatem, non probat autem hmōi æternitatem per non posse renuntiare,sed per non posse mori. Ideo si volunt isti sequi Apostolum, non cōcludunt ꝙ Papa nō potest renuntiare , sed quòd est immortalis , & non pōt mori. Nam si Christus est sacerdos in ęternū,oportet ꝙ semper viuat,& ꝙ non possit mori,vt se fundabat ratio vndecima . Sic etiam ratio duodecima,quia secundū legem Mosaicā plures facti sunt sacerdotes,fundat se super semper viuere,& non posse mori. Ideo ad Heb.7. vnde sumpta sunt illa verba,sicut iacet textus,ꝙ alii quidem supplent (sub lege mosaica vel sub sacerdotio leuitico) plures facti sunt sacerdotes, idcirco quòd morte prohiberētur permanere: hic autem,videlicet Christus, eo quòd maneat in ęternum sempiternum habet sacerdotium. Hęc ergo concludunt.Si volumus hoc adaptare ad Papam, concludatur ꝙ Papa maneat in ęternum,& cōcluditur ꝙ non pōt plures assumi

mi ad papatū, ita ꝙ vno moriēte succedat alius. Propter quod cum aduersarii volunt, quòd Papæ morienti potest alius succedere, & nolunt quòd renuntianti possit hoc fieri, cum Apostolus expresse velit quòd sub sacerdotio Christi sacerdoti morienti non potest alius succedere, patet, quòd non vadunt ad mentē Apostoli, sed potius ad oppositū mentis eius. Sed dices, si non potest in papatu esse successio per mortē vt quòd vnus succedat alii morienti, multo magis non poterit esse per renūtiationem vt quòd vnus succedat alteri renuntianti. Respondebimus quòd detis nobis Papam immortalem vel summum sacerdotē immortalem, tunc dicemus ꝙ ille renuntiare non potest, sed nulla persona (per se loquendo) potest esse talis nisi persona Christi, quæ est æterna: ille autem cum sit sacerdos iureiurando, quia iurauit Deus & non pœnitebit eum, quia nunꝙ illud iuramentū mutabit, nec infringet, quòd Christus est sacerdos in æternum, necꝙ pōt renunciare nec potest cedere, quia si hoc posset, non esset sacerdos in æternum. Quarto possumus soluere rōnes præfatas prout sub sacerdotio leuitico nobis facti sunt sacerdotes, sed sub sacerdotio Christi omnes sacerdotes possunt dici vnus sacerdos. Dicebatur quidem in præcedenti cap. ꝙ omnes sacerdotes sub sacerdotio christi sunt, vnus sacerdos rōne confectionis, quia omnes conficiunt in persona Christi: & rōne rei oblatę, quia oēs offerunt eandem rem, videlicet verum corpus Christi: & rōne annuntiationis, quia in hoc sacramento, vbi corpus Christi, quod ex vi sacramenti dr̄ esse separatum a sanguine, annuntiat seipsum in morte, quòd fuit sic separatum: & sanguis Christi, qui ex vi sacramenti conficit separatus a corpore, annuntiat seipsum in morte, qui fuit effusus, & separatus a corpore. Igit si istam æternitatem sacerdotii volumus adaptare ad alios sacerdotes, dicemus quòd omnes sacerdotes inquantum conficiunt sunt immortales, quia oēs conficiunt in persona Christi, quæ est persona immortalis: & in quantum offerunt sunt immortales, quia offerunt rem immortalē, quia totum Christum: & inquantū annuntiant, & inquantū illud faciunt in cōmemorationem Christi sunt immortales, quia rem immortalē annuntiant. Sed dices, Quomodo annuntiant, & qūo cōmemorant rem immortalē, cum hoc faciendo mortem Christi annuntient, & passionis Christi memoriam faciant? Dicemus quòd Christus moriens erat immortalis, quia si erat moriens vt homo, erat immortalis vt Deus: &c. vt supra diximus, possumus dicere melius, & magis ad propositum, quia licet Christus morerетur per separationem animæ a corpore, tamen non moriebatur quantū ad efficatiam morientis, immo moriendo fuit efficax remediū ad nos saluandū. Ideo Apostolus loquens de sacerdotio Christi, ait. Accedens ad Deum per semetipsum, semper erat viuens ad interpellandum pro nobis. Cum ergo per mortē accesserit ad Deū, quia per proprium sanguinem introiuit in sancta, ideo moriens in carne, erat viuus ad interpellandum: & quia vt sacerdos interpellat pro nobis & offert, oblatus pro nobis quantum ad sacerdotium potest dici semper viuere, & esse sacerdos in ęternum. Ex hoc autem patere pōt illud quod dicebatur in cap. 19. quomodo in sacerdotio Christi non est nisi vnus sacerdos, cum in lege noua multi sint sacerdotes, & quotidie noui sacerdotes fiant, qa, vt patet, licet huiusmodi sacerdotes sint multi, & mortales, tamē vt conficiunt non sunt mortales, sed immortales, quia cōficiunt in persona christi, qui est immortalis. Non solum itaꝗ ex tribus pręhabitis, sed etiam ex eo quod nunc quartò diximus, patet solutio ad illas duas obiectiones fundantes se super æternitate sacerdotii christi: quia cum verba Apostoli intelligenda sint de oblatione prout christus seipsum obtulit, patet ꝙ Papa quantum ad hmōi oblationē, & inquantum cōficit corpus christi, est immortalis, quia hoc conficit in persona christi, sicut & alii sacerdotes, q est persona immortalis. Cum ergo omnes sacerdotes sm̄ hūc modū sint vnus & idem sacerdos, & cum in vno, & eodem non propriè sit cessio, nec accessio, nec renuntiatio, nec depositio, nec translatio, nec successio: quoniā omnia ista alietatem important: nam si quis cedit, hoc fit vt alius sit loco sui: & si quis accedit, hoc fit vt locum eius teneat; & si quis deponitur, hoc fit vt alius præponatur: & si quis renuntiat, hoc fit vt alius illud officium habeat: & si quis transfertur, hoc est vt ipse alium locum teneat, & alius locum eius habeat: & si quis succedit, hoc est qa ipse ponitur vbi alius stetit. Cum ergo ista alietatem importet, vbi ergo erit vnitas & idētitas, talia proprie reperiri non pñt: eo ergo modo quo sacerdotium Christi est æternum, & prout oēs sacerdotes sunt vnus & idem sacerdos, talia propriè non reperiuntur: & per hoc sunt solutæ aduersariorum rōnes duę vltimę. Et quia in prioribus capitulis soluebantur aliæ rationes decem, ideo iam solutæ sunt omnes aduersariorum duodecim rationes.

Sacerdotes noui testamenti sunt immortales.

Heb. 7. d

Cap. XXIII. *In quo præter præhabitas. 12. rationes adducuntur quædam obuiationes aliæ, quibus obuiationibus per præsens capitulum respondetur.*

Dicebatur quidem in secundo cap. in quo tractabatur de ordine dicendorū, ꝙ in toto hoc ope quinꝗ agere volebamus, quia primo narrare volebamus omnes rationes, quas aduersarii fa

ciebant, quod fuit factum, in vno & eodẽ cap. Secundo volebamus illis rõnibus respondere, quod valde diffusè factum est, & per multa & varia capitula rões illæ sunt solutæ, & pertractatę, & ad nihilum redactæ. Tertio quidem quia præter narratas duodecim rões, aduersarii adducebant quasdam alias falsitates, & quasdam alias obuiationes, ideo volebamus illas falsitates & obuiationes describere & narrare. Quarto volebamus dictis falsitatibus, & obuiationibus rñdere. Quinto & vltimo intendebamus adducere rões ad propositũ, & imponere finem dictis. Verùm quia illæ falsitates & obuiationes, quas suis rõnibus aduersarii addiderunt, sunt modici ponderis & quasi nullius momenti, ideo in hoc cap. combinabimus illa duo, & describemus falsitates & obuiationes illas, & rñdebimus ad easdem. Sciendũ ergo ꝙ falsitates & obuiationes, de quibus locuti sumus, & quas faciunt aduersarii nostri, ad duo reducuntur, videlicet ad ea quæ fuerunt in renuntiatione summi Pontificis, & ad ea quæ sunt post renuntiationem huiusmodi subsequuta, quæ credimus referenda esse ad electionem: ita ꝙ aduersarii dupliciter obuiant nostro proposito & veritati, vno modo ex parte renuntiationis, & inde dicunt se accipere tertiamdecimã rõnem: & alio modo ex parte electionis, & inde dicunt quartãdecimam rõnem facere. Ita quòd ex hoc duplici modo obuiandi dicũt se facere duas rationes, quas numerant in duodecim rõnibus antedictis, vt in vniuerso dicant esse .14. rationes. Ex parte ergo renuntiationis bene sumunt tertiamdecimam rõnem. Dicunt ꝙ in renuntiatione ipsius multæ fraudes, & doli conditiones, & intendimenta, & machinamenta, & talia interuenisse mille, ita ꝙ estò, ꝙ posset fieri renuntiatio, ista tñ quę interuenerunt vitiarunt ipsam renuntiationem, & reddiderunt eam illegitimam, inefficacem, & nullam. Volunt ergo per hoc concludere, ꝙ renuntiatio sic machinata, & tot dolositatibus perpetrata, non debet dici renuntiatio: ꝓpter quòd dato ꝙ potuerit renuntiare prout per habita declaratum est, non tamen renuntiauit, quia falsa renuntiatio non est renuntiatio, sicut falsus denarius non est denarius, & homo mortuus non est homo: vt ex his verbis fortificetur dictum aduersariorũ, vt fortificatum plenius destruatur: nam quanto aliquid est magis eleuatum in altum, si casum patiatur, magis colliditur, & maiorem patitur fractionem, iuxta illud Iob. Eleuasti me, & quasi super ventum ponens elisisti me valide. Hæ autem obuiationes de renuntiatione, sunt quasi supra ventum positæ, & faciliter elidentur. Ex parte etiam electionis, vnde sumunt quartãdecimam rõnem, dicũt ꝙ estò ꝙ renũtiatio tenuisset (qđ nullo modo se dicũt asserere, neq; credere) multa tamẽ, vt aiũt, postea interuenerunt cõsequuta, quę electionẽ inefficacem & nullam reddiderunt omnino.

Iob. 30. c.

A His itaq; prælibatis, volumus primo soluere rationem tertiamdecimam, in qua narrantur obuiationes sumptæ ex parte renũtiationis, ad quã quadrupliciter rñdebimus. Primo quia obuiationes illæ sunt falsæ, & peccant in materia: secundo quia non syllogizant, & peccant in forma: tertio quia nõ sunt ad propositum, & in nostra materia non concludunt: quarto quia qđ dicunt non esse renuntiationẽ, est renuntiatio: nam non solum dolosa & fraudulẽta renuntiatio (dato ꝙ sic esset, quod non est credẽdum fuisse) potest dici renuntiatio, sed etiam renũtiatio coacta est dicenda renuntiatio, cum voluntas coacta sit voluntas ſm sententiã Sapientũ. Primo quidem soluimus dictas obuiationes per interemptionem, dicentes ꝙ sunt falsæ, & peccant in materia. Dilutio. 1.

B Potest quidem ex pluribus adhuc viuentibus comprobari dominũ Bonifaciũ Papam VIII. tunc in minoribus agentem, & Cardinalem existentem persuasisse domino tũc Cęlestino, ꝙ non renuntiaret: quia sufficiebat collegio quòd nomen suæ sanctitatis inuocaretur super eos. Et quia etiam pluribus audientibus hoc factum fuit, ideo in renuntiatione non fuerunt illæ dolositates, nec illa machinamẽta, nec illæ fraudes, vt aduersarii asserebant.

Non ergo tãtũ in hoc Bonifacio fuit ambitiõis et arrogãtię, quãtũ ei imponit Platina.

Secundo possumus soluere dictas obuiationes, quia non solum recipiunt falsa & peccant in materia, sed etiam non syllogizant & peccant in forma. 2.

Nã cum aliquid persuadetur alicui, vel illud est ad C bonum non solum personę, sed totius ecclesię: vel est ad malum personæ, vel (quod peius est) ad malum ecclesiæ. Si autem sit ad bonum ecclesiæ & personæ, nullo modo debent dici fraudes, nec dolositates, nec machinamenta, nisi forte secundũ reputationẽ hominũ, qui ea, quę bonitates sunt, fraudes & dolositates nominant. Nam in quibus sumus Dei ministri, non debemus curare, si ex hoc famemur apud bonos, & infamemur apud alios: & si ex hoc vocemur veraces apud peritos, & seductores apud alios, iuxta illud ad Cor. 6. In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros (& post multa verba idem subditur) per infamiam, & bonam famam, & vt seductores, & veraces. Manifestè. n. D patet, ꝙ inducentes Cęlestinum ad renunciandum, erant Dei ministri, cum hoc expediret ecclesiæ & personæ. Vbi ergo erat tantus profectus, fraus & dolositas dici non debet, nisi fortè ſm reputationem hominũ, quibus si vellemus in omnibus placere, non essemus serui Christi, iuxta illud Apostoli. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus nõ essem. In his ergo quę sunt ſm reputationem hominum, dumtamen agamus quæ sunt in Dei ministerium, nõ debemus curare, vtrũ dicamur veraces, vel seductores: nec etiam vtrum inde simus famosi vel infames.

2. Cor. 6. a. b.

Gal. 1. b.

Tertio possumus soluere obuiationes habitas, dicentes, ꝙ non sunt ad propositum, & in materia nostra non arguunt, nec concludunt. 3.

Nam

Nam in electionibus aliis vel renuntiationibus A
aliis talia locum haberent, quia ibi est superior,
qui potest de talibus cognoscere: sed in renun-
tiatione papali & in electione papali nulla talia
sunt admittenda, nisi forte esset hæreticus qui
esset electus in Papam, quia tunc esset in destru
ctionem ecclesiæ talem exceptionem nō admit
tere, cum ad ipsum spectet determinare quęstio
nes de his quę sunt fidei; sed si aliæ exceptiones
admittūtur, hoc esset in malum & in destructio
nem ecclesiæ tales exceptiones admittere, quia
tunc non esset superior, qui iudicare posset: eēt
Ecclesia acephala, & sub magno periculo vacil
4. laret. Quarto soluere possumus: obiectiones
iam dictas, quia dicunt non esse renuntiationē
vbi est renuntiatio: aiunt. n. ꝙ renuntiatio cū ta- B
libus, quas vocant dolositates & fraudes, est in-
efficax, & nulla. Ad quod dicere possumus, ꝙ
plus habet de inuoluntario id quod fit per coa
ctionem, quam quod fit per inductionē vel per
suggestionem: & suggestio vel persuasio tūc est
dicenda fraudulenta, quando est in malum per
sonæ, & quādo sciēter persuadetur quod est in
malum alicuius, & potissime persuasio est dicen
da dolosa, quando est in malum Ecclesiæ: sed
hæc non fuerunt in renuntiatione Cęlestini,
vt supra tetigimus: ppter quod quæ ibi fuerunt
cōmissa, fraudes vel dolositates vel machinatio
nes vel aliqua huiusmodi non debent dici. Re-
uertamur aūt ad propositū, & dicamus, ꝙ plus
habet de inuoluntario quod fit per coactionē, C
& tamē voluntas coacta voluntas est, non ꝙ in
coactione sit aliquid de inuoluntario, & de dis-
plicentia. Tñ voluntas coacta dicit͛ voluntas,
qa plus est ibi de voluntario ꝗ de inuolūtario,
vt si quis metu naufragii dicatur coactus pīice
re merces in mari, Vel si quis metu mortis coa-
ctus dicat͛ sacrificare Idolis. Licet hoc vel illud
vel quodcūq; simile habeat aliquid de inuolun
tario, plus tamen habet de voluntario, quia & si
displicet sibi proiicere merces in mari, plus dis-
plicet sibi perdere vitam. Et quia potius vult ha
bere vitam ꝗ habere res, ideo illa proiectio, vt
saluet vitam, licet sit volūtaria & inuoluntaria,
plus est tamen voluntaria ꝗ inuoluntaria. Sic ēt
dicendum est de sacrificatione Idolorum, & de D
quocūq; simili. Immo cum aliquis proiicit mer
ces in mari, cum in potestate sua & in volunta-
tate sua sit accipere res & proiicere, vel non ac-
cipere & non proiicere, quis vnquā dicere pos
set, ꝙ hoc non sit magis voluntarium ꝗ inuo-
luntarium? Voluntas ergo coacta voluntas est.
Cap. 1. Ideo in tertio Ethicorū, vbi philosophus deter
minat de factis per violētiam, ait, Talia sunt vo
luntaria, & inuoluntaria (& subdit) magis assi-
milantur voluntariis, idest plus habent de vo-
luntario ꝗ de inuoluntario. Igitur, vt diximus,
si voluntas coacta est voluntas, renuntiatio co
acta debet dici renuntiatio: multo ergo magis
renuntiatio persuasa dicenda est renuntiatio.

Est spāle in Papa, ut nulla exceptio admittatur. glos. in. c. Licet, de electione et electi potestate, iuxt. Absq; ulla exceptiōe

Sed dices quód licet renuntiatio persuasa sit re
nuntiatio, tamen cum sic agēs ignoret, quid re-
nuntians faciat, & dolo inducatur ad hoc agē-
dum, quāuis hoc non faciat quòd illa renuntia
tio non sit renuntiatio, hoc tñ facit ꝙ nihil va-
leat & nihil teneat quod per talem renuntiatio
nem efficitur. Simile. n. videmus de voluntate
coacta, quia licet voluntas coacta sit voluntas,
tñ non videntur tenere nec valere quę fuerint
per coactionem vel per metū facta, & maxime
si esset metus qui posset cadere in constantem vi
rum. Sed quicquid de coactione sit, quia hoc
non tangit nostram materiam: quantum autem
ad renuntiationē dicere possumus, ꝙ vt supra
tetigimus, renuntiatio illa nō debet dici dolosa,
quæ fit in bonum Ecclesiæ, & personæ: immo
ꝙ plus est intantū forte talia non tenent vel nō
valent, inquantū habent aliquid de inuolunta-
rio. Sed ostendere volumus ꝙ dato ꝙ per circū
uentionem, & per pulchra verba fuisset indu-
ctus ad renuntiandū, non deberet dici ꝙ renun
tiatio habuisset aliquid de inuoluntario. Nam
intantum qui sunt hmōi hñt de inuoluntario,
inquantum hñt de ignorantia, vt quia sic agens
nescit & ignorat quid faciat: sed vt probat phi
losophus. 3. ethi. non omne quod fit per igno-
rantiā debet dici inuolūtarium, sed quod est tri
ste, & quod fit cum pęnitudine: quando. n. quis
aliquid facit per ignorantiam, si postea cum re-
cognoscit se, & cogitat, & videt quid fecit, si tri
stat͛ & pęnitet, potest illud dici innoluntarium,
quia participat aliquid de inuoluntario. Dato
ergo ꝙ Cęlestinus fuisset inductus ad renun
tiandum, quantūcūq; postea cogitaret, & quan
tūcunq; aduerteret de hoc quod fecit, quia re
nuntiauit, non debuisset tristari nec pęnitere:
& si tristaretur vel pęniteret, male faceret cum
hoc esset bonum animæ suæ, qđ pręponderat
omni bono corporali. Et cum esset bonum to
tius ecclesiæ, quod præponderat omni bono
causato, ergo sicut de iure nō debebat tristari
nec pęnitere, & iniuste fuisset tristatus vel pęni
tuisset, sic dato ꝙ per ignorantiam, & inductus
hoc fecisset, non deberet de illa ignorantia ha
bere aliquid de inuoluntario, dato quòd habe
ret de inuoluntario sibi facto, non tamen habe
ret de iure: quia iustior esset, & magis fm ius, &
magis fm rationē ageret, nō pęnitēdo de hoc
quàm pænitēdo: itā etsi forte talia essent admit
tenda, quæ rem inuoluntariam rōnabiliter face
rent, quia dolosa fuisset illa inductio, & fraudu
lenta fuisset illa persuasio, attamen pręfata nihil
tale habent, cum nō sit rōnale quòd quis de bo
no opere doleat. Quod autē addebatur, ꝙ ho
mo mortuus nō est homo, & ꝙ falsus denarius
non est denarius. Dicemus ꝙ nō debet dici illa
renuntiatio mortua, immo debet dici viua, &
fm ius, & fm rationem valere, cum fm ius & ra
tionem ageret renuntiando, & non exponen
do se periculo in cōmune bonum. Nec debet

dici illa renuntiatio falsa nec fraudulenta, quæ erat in bonum ecclesiæ & personæ. Hæc autē non dicimus ꝙ homo sapiens & peritus, & qui bene sciat gubernare ecclesiam, renuntiare non possit, sed hoc ideo diximus ꝙ præfata renunstiatio non solum fieri potuit, sed sine peccato, & cum merito facta fuit: sed sciens & peritus q̄uis pōt hoc facere, peccaret forte id faciendo. Diximus quidem hæc omnia, vt semper cōclucludamus cōtra aduersarios qui falsum asserūt. Nam si dicant ꝙ illa renunciatio non fuit renūtiatio, asserunt falsum cum & coacta volūtas sit voluntas. Si verò dicant quòd fuit renuntiatio, sed non quòd teneret & valeret, quia ex pte inducentium fuit dolosa & fraudulenta, ex parte inducti fuit per ignorantiam perpetrata, patet ꝙ non debet dici dolus neq; fraus quod est in bonum ecclesiæ, & personæ. Qd verò de ignorantia additur, dicemus, ꝙ dictat rō naturalis ꝙ nec de renūtiatione, nec de quacūq; re dici potest, quòd facta per ignorantiam non valeat vel non teneat, si ea cognita & ignorantia amota, non potest dici quòd hoc faciens rationabiliter pœniteat vel rōnabiliter tristet, quæ omnia sunt per habita manifesta, & maximè si non sit ignorantia, quam habent amentes vel ebrii, sed quā habent simplices & grossi, qui cognoscunt qd agunt, licet cogitare nesciant quę cogitanda sūt. Solutis ergo obuiationibus sumptis ex parte renuntiationis, primo quia falsę erant & peccabant in materia, secūdò quia procedebant in ęquiuoco & peccabant in forma, quia non quęlibet inductio debet dici dolosa, & maximè si sit ad bonum: tertio quia non erant ad propositū, quia non sunt talia audiēda in renūtiatione vel in electione Papæ: & quia erat renuntiatio & de iure, vbi non dicebant esse renuntiationem, vel non esse de iure, volumus, omnibus his rationibus tactis, soluere ea quæ dicebant de electione. Primo quidem soluemus obuiationes de electione, videlicet quòd talia interuenerūt quæ electionē vitiabant. Rīdebimus. n. per interemptionem, quia falsa recipiūt & peccant in materia, quia non est credibile ꝙ in tanto negotio talia committantur. Secundo soluemus rationes illas, quia procedunt in ęquiuoco & peccant in forma. Equiuocatur. n. ibi de electione, quia est aliqua electio, quæ per talia vitiatˀ, sicut est electio inferiorū prælatorū, qui cū hēant superiorē, potest sine periculo cōmunis boni, & sine periculo ecclesiæ de talibus cognosci: & visum est ꝙ tales electiones per talia vitiātur. Sed in electione summi pontificis hæc locum non habent, quia cum non sit aliquis superior q potest de talibus cognoscere, non pñt sine periculo cōmunis boni, & sine periculo ecclesiæ tales exemptiones admitti. Ideo dicitˀ extra de electione & electi potestate cap. Licet, quòd duabus partibus. s. cardinalium concordantibus, si tertia pars concordare noluerit, aut sibi alium prę sumpserit nominare, ille absq; vlla exceptione ab vniuersali ecclesia Rom. Pontifex habeatˀ, quia duabus partibus electus fuerit, & receptus. In aliis itaq; electionibus pñt hæc habere locū, in electione autem summi Pontificis, vbi nō est superior qui cognoscat vbi publicum bonū exponeretur periculo, duabus partibus Cardinalium consentientibus, nulla est exceptio admittenda, nisi tantum pro hæresi, cuius causa est superius allegata. Tertio possumus soluere obuiationes præfatas, ꝙ rōne proponētium nō sunt ad propositum quæ proponunt̄: nam cum ipsi fuerint de eligentibus, cōtra istud propositum, cum fuerit eorum propositum, facere non possunt. Dicentes. n. quòd in ipsa electione aliqua talia interuenerunt, cum ipsi fuerint de eligentibus, sunt minime audiendi. Quarto possumus easdem obiectiones soluere, quia dicūt electionem illam nullā esse: nam quicquid sit de aliis electionibus vbi ex vitio personæ vitiatˀ electio, hic aūt tenet electio, nec sic vitiatˀ, nec sic cassari pōt electio sūmi Pōtificis, sicut electiones alię imo tenet de iure & valet hmōi electio, vbi non valerēt electiones alię. Falsa ergo recipiūt, quia nō est credibile talia iteruenisse: peccāt in forma, qa nō est simile de hac electione, & de aliis trōne igitur pponentiū hæ obiectiones non sunt ad propositum cum ipsi proponentes fuerint de eligentibus. Quinto & vltimo per præfata verba, vel per præfatas obiectiones, non arguunt dato quòd vera essent, cum non sit electionis vitium, sed potius personarum. Veram ergo auctoritatem habet sanctissimus Pater Dñs Bonifacius Papa VIII. & est verus & legitimus sponsus ecclesiæ, & ei tenentur oēs humiliter obedire: qa allegare falsa & quę non sunt ad propositum: & quæ si interuenissent, non vitiarent electionem: & maximè quòd illi allegare audeant qui fuerunt de eligentibus, recta rō nō admittit.

Dist. 40. c. Si papa.

§. Statuimus.

Cap. XXIIII. *In quo adducuntur rationes ad propositum secundum quatuor. genera causarum, & etiam secundum auctoritates ꝙ Papa renuntiare potest.*

Ostquā adduximus rationes aduersariorum ꝙ Papa renuntiare nō potest, & eas soluimus, & narrauimus quasdā alias obuiationes tam ex parte renuntiationis q̄ ex parte electionis, et ad illas rīdimus, volumus in hoc capitulo adducere rōnes ad propositum quòd Papa renūtiare potest: sed hoc breuius pertransibimus, quia in omnibus capitulis pręcedentibus vbi soluebamus aduersariorum rationes tetigimus aliqua: immo multa, & varia, vnde formabūtur rōnes ad propositum ꝙ Papa

Papa renuntiare potest. In hoc ergo capitulo de illis aliqua resumentes arguemus propositũ quod est toties replicatum, videlicet quod Papa renuntiare potest. Dicemus quidẽ ꝙ apud sapientes quatuor causarũ genera distinguũtur (vnde & in octauo metaphy. laudantur definitiones Aristarchi, quç erant ẞm oẽ genus cãrũ) & discurrendo per omnia genera causarũ ostẽdemus quod oẽs causæ concordant nostro ꝓposito, & nullum genus causæ nostro proposito contradicit. Propter ꝙ sciendũ ꝙ quatuor genera causarũ sunt allegata a sapientibus, videlicet causa formalis, materialis, efficiens, & finalis. Expedit considerare in ipso papatu, quid se habet vt formale, quid vt materiale, quid vt finis, quid vt efficiens. Formale autem est ipsa ratio reitiõ si videre volumus quid est formale in ipso papatu, considerare debemus in quibus cõsistit ipse papatus: nam cũ omnis auctoritas, & ecclesiastica potestas vel dicat ea quç sunt ordinis, vel ea quç sunt iurisdictionis, oportet quòd ratio papalis potestatis in aliquo illorũ existat. Materiale autẽ in ipso papatu sunt personæ, in quibus habet esse papatus, vel quç assumuntur ad papatũ: nã ptãtes, virtutes & similiter oẽs perfectiones non hñt materiam ex qua fiant, sed in qua recipiuntur: cum ergo papatus sit quędam potestas, & quædã auctoritas, & quędam perfectio, non habet materiã ex qua, sed in qua: ipsç ergo personæ, quæ assumuntur ad papatum, & in quibus recipitur papatus, dicuntur esse quid materiale respectu papatus. Causa aũt efficiens ipsius papatus est consensus eligentium, & consensus electi: & si dicatur ꝙ est causa efficiens ẽt confirmatio ipsius Dei: dicemus quòd deus sic administrat res, vt eas proprios cursus agere sinat: ex quo ergo hoc requirit cursus rerum, ꝙ si eligentes eligunt, & intellectus assentit quod ille sit Papa, debemus supponere ꝙ hoc fiat ex diuina voluntate. Finis autẽ, ad quem ordinaẽ papatus, est cõmune bonũ, & regimen totius ecclesiæ. Quòd ergo Papa renuntiare possit, vel quòd renuntiare non possit, ex aliquo genere causarum debet hoc argui, et quando. Ea propter si ꝓbare poterimus ex eo quod est formale in papatu, & ex eo quod est materiale, & ex causa efficiente, & finali ꝙ Papa renuntiare possett & postea ad hoc adducere auctoritates, credimus nostrum propositũ sufficiẽter fore probatum. Volumus ergo primo probare nostrum propositum ex eo quod est formale in papatu, vel ex his in quibus consistit papatus. Dicebamus autem ꝙ omnis auctoritas, & omnis potestas ecclesiastica consistit in his quæ sunt ordinis, vel in his quæ sunt iurisdictionis. Sufficienter autem patere põt per habita ꝙ Papa vltra simplicem pontificẽ non dicit ea quæ sunt ordinis, sed quæ sunt iurisdictionis: quod multis modis supra declarabaẽ, videlicet ex quolibet simplici pontifice. Dicebatur quidẽ ꝙ quilibet pontifex potest dici summus sacerdos, vt ostendebatur tã auctoritate Magistri Sententiarum, ꝗ auctoritate Decreti. Arguatur ergo sic, Quilibet pontifex potest dici summus sacerdos, vel ergo hoc est quantũ ad ea quæ sunt ordinis, vel quãtum ad ea quæ sunt iurisdictionis: non quantũ ad ea quæ sunt iurisdictionis, quia tũc quilibet pontifex haberet plenitudinẽ potestatis, & esset summus quantum ad iurisdictionem, quod soli Papæ competit: est ergo quilibet pontifex summus sacerdos quantum ad ea quæ sunt ordinis: habet itaq; papa plus aliis pontificibus quç sunt ordinis, cum quilibet pontifex quãtum ad talia sit summus. Ostẽdebatur etiã hoc idem non solum ex vtraq; potestate, sed etiam ex ipso charactere, & ex perfectione characteris: nam quç sunt ordinis cum sint indelebilia, oportet ꝙ indelebilibus innitantur, huiusmodi autem sunt character, & perfectio characteris: sed vt planẽ patet character, & pfectio characteris nõ plus dicunt in summo pontifice, ꝗ in quocũq; simplici pontifice, quia si character qui imprimiẽ Papç & perfectio characteris in Papa, quibus innitantur ea quæ sunt ordinis, dicerent aliquid plus ꝗ in aliis potestatibus, tunc electus in Papã a nullo pontifice posset ordinari in sacerdotẽ, nec consecrari in episcopum, quia cum positũ sit ꝙ character, qui imprimitur papæ, vel perfectio characteris in aliis ptãtibus, cũ nihil agat vltra suam speciem, nullus pontifex posset ordinare papã in sacerdotẽ, nec imprimere sibi characterem, nec posset ipsum consecrare in Papã nec dare sibi perfectionem characteris. sed cum papa ordinetur, & consecretur ab aliis pontificibus, consequens est ꝙ character, & perfectio characteris in eo nihil plus dicãt ꝗ in aliis pontificibus: & consequens etiam est ꝙ quãtum ad ea quæ sunt ordinis nihil est plus in eo quàm in aliis. Et quia, vt diximus, ea quæ sunt iurisdictionis nõ innituntur rebus indelebilibus, sicut ea quç sunt ordinis, ideo pñt tolli, vel pñt desinere esse: potest ergo papa renuntiare quantũ ad ea quæ sunt iurisdictiõis, quibus renuntiãdo diciẽ renuntiare papatui, cum nihil habeat vltra simplices pontifices, nisi quæ sunt iurisdictionis tantum. Adhuc ostendebaẽ hoc idem ex parte ipsius cõmissionis: nam ea quæ sunt ordinis nõ possunt simpliciter cõmitti. Nam nullus sacerdos potest cõmittere non sacerdoti ꝙ cõficeret corpus Christi: nec aliquis episcopus posset cõmittere alicui non episcopo quòd consecraret aliquem in e͞pum: sed nihil habet papa vltra ea quæ hñt simplices pontifices, quæ non possunt cõmittere his qui non sint Papa, vel his qui nõ sint pontifices, ergo nihil habet Papa quantum ad ea quæ sunt ordinis vltra simplices pontifices: habet ergo supra eos solum quæ sunt iurisdictiõis, quæ, vt diximus, pñt tolli, & possunt desinere esse: talia. n. eo modo quo fiunt pñt desinere esse, ꝑpter quod per quæ potest quis præ

F

fic in Papam, sic, illis contrario modo se habē- A tibus, potest desinere esse Papa. Insuper osten debatur hoc idem ex parte potentiæ papalis, vel ex parte eorum in quibus residet potētia pa palis, vacante papali sede. Dicebať quidem ꝙ ec clesia nunq̃ moritur, ideo vacāte sede, remanet potestas papalis in ecclesia, vel collegio cardina liū. Cum ergo ecclesia multitudinem quādam dicat, & cum quodcūq; collegium sit ēt multi tudo quędam, cōsequens est quòd vacante sede potestas papalis resideat in aliqua multitudine: nunquā autem ea quæ sunt ordinis, nec chara cter, nec perfectio characteris respiciunt multi tudinē s̃m se, sed semper respiciunt singulares personas. Idem.n. dicemus de iis quæ sunt ordi nis, & de charactere & de perfectione characte- B ris, & de ipsis animabus siue de creatione anima

Psal. 32.c rum. Dicit.n. Psalmista de Deo, ꝙ finxit sigilla tim corda eorum. Nā deus sigillatim fingit cor da nostra, quia cuilibet sigillatim imprimit suū cor.i. suam mentem, & suam animam infusio.n. animę non respicit multitudinē s̃m se: verū est enim, ꝙ multi sunt animati, sed anima nō infun ditur ipsi multitudini s̃m se, sed sigillatim infun ditur anima sua. Sic & in proposito character, & perfectio characteris nō imprimitur ipsi mul titudini s̃m se, sed cuilibet sigillatim imprimitur suus character, & sua perfectio characteris. Ea ergo quę sunt ordinis, & character, & perfectio characteris non respiciunt per se multitudinē, sed sigillatim respiciunt personas, quæ sunt in C multitudine. Papalis ergo potestas, quæ, vacan te sede, residet in ipsa multitudine, non dicit ea quæ sunt ordinis, nec dicit characterem, nec di cit perfectionem characteris; sed solum dicit quę sunt iurisdictionis. Talia ergo, vt est supius replicatum, per ea quæ fiunt, contrario modo se habentia, pñt tolli & desinere esse. Considere mus ergo naturam rerū, vel consideremus ea quæ sunt de ratione rei, vel quod est formale in rebus, per quod differt vna res ab alia, quia ta lia argumenta & tales rōnes sunt potissimę in omni genere rerum, apparebit quòd papa renū tiare potest. Ex parte ergo causæ formalis, siue ex parte naturę rerum, ex quibus sumitur ratio rei (quia & natura rei, & ea ex quibus sumitur, ra D tio rei potissimè ad formam vel ad causam for malem pertinet) formauimus, vt patuit, qua tuor rationes. Ad cuius euidentiam, sciendum, ꝙ ratio rei multis modis inuestigari potest, & multis viis animaduertere possumus quæ sunt de ratione rei: ꝑpter quod quæ sunt de ratione papatus venari possumus multis modis: primo quidē ex his quæ videmus in aliis pontificibus, & ex hoc sumebatur rō prima: secundo possu mus id facere ex his quę videmus in charactere vel in perfectione characteris, & ex hoc sumeba tur rō secunda: tertio possumus id facere ex his quæ videmus in ipsa cōmissione prout quæ sunt papæ pñt aliis cōmitti, & ex hoc sumebať ratio tertia: quarto possumus idem aduertere ex his quę videmus in ipsa potestate papali quā tum ad eos in quibus remanet talis potestas va cante sede, q͂a remanet, vel residet in aliqua mul titudine vel in aliquo collegio, & ex hoc sume batur ratio quarta. Oēs aūt hæ rationes, sūptæ sunt ex natura rei, vel ex rōne rei de qua agitur. Oēs etiam rōnes hę superius tangebantur, licet fortè non hoc ordine, nec ita clarè, vt hic sunt positæ: immo non solum hę rationes quatuor, sed ēt multę aliæ tangebantur, quia ferè omnia capitula sunt plena talibus rōnibus: sed de illis multis sufficiat cōmemorasse has præfatas ratio nes, ex quibus ostensum est ꝙ ea, quæ potest pa pa vltra quęcunq; simplicem pontificem, nō di cunt quæ sunt ordinis, nec dicunt characterē, nec perfectionem characteris: sed solum quæ sunt iurisdictionis, quæ, cum non innitantur re bus indelebilibus, non sunt indelebilia: sed per ea contrario modo facta, per quę fiunt, possunt tolli vel desinere esse: & exinde Papa renuntia re pōt papatui, vel potestati papali: quod decla rare volebamus.

Secunda pars Capituli. In qua probatur per tria ge nera causarum, & per auctoritates doctorum ꝙ Papa renuntiare potest.

Probauimus in prima parte hu ius capituli, per ea quæ respectu papatus se habent quasi forma lia, vel per ea quæ possunt redu ci ad cām formalem, quòd Papa renuntiare potest. Volumus au tem in hac parte secunda huius capituli, per tria reliqua genera causarum, videlicet per ea quæ possunt reduci ad causam materialem, effi cientem & finalem, & etiam per auctoritates do ctorū probare hoc idē, videlicet quòd Papa re nuntiare pōt. Primo ergo probabimus nostrū propositum per ea quæ reduci pñt ad cām ma terialem. Dicebatur quidem supra quòd papa tus, & omnis potentia actiua, & omnis pfectio, & quæcunq; forma, non hñt materiam ex qua, sed in qua: ideo probauerūt philosophi quòd forma nec est elementum, nec ex elementis: for ma quidē nec est materia, nec ex materia, nō.n. habet materiā ex qua est, sed in qua est. Ipsi er go potestati papali, quæ est quædā perfectio, si volumus quęrere materiam, quæremus ei mate riam in qua est, vel in qua recipitur: hmōi autem materia sunt homines, qui assumuntur ad papa tum, in quibus habet esse talis ptās. Probare er go quòd Papa possit renuntiare per ea quæ re ducuntur ad cām materialem, est probarē hoc per ipsos homines, in quibus fuit papalis ptās, q renuntiauerunt præfatæ potestati. Possumus ergo de multis dare exēplū. Nā in gestis Rom. Pontificū legitur, quòd Clemens renūciauit, &

post

Glo. 8. q. 1. c. Si Petrus. in ver. Aut ligan di.

post Linum, & Cletum cathedram recepit: ita
quòd Clemens fuit secundus post Petrũ, & eo
renuntiante, susceperunt papatũ Linus & Cle-
tus: post quos iterum Clemẽs cathedram susce-
pit, qui suscipiens fuit quartus post Petrum, ita
quod iuxta duplicem susceptionẽ bis cõputatur
fuisse Papa, vt primo fuerit post Petrum secun-
dus, & postea quartus. Exẽplum etiã habemus
de Marcellino qui renuntiauit, sicut dicit Glos-

In uer. Vt non succederet.

ordinaria cau. 7. q. 1. super illo cap. Non autẽ.
Sed dices quòd Marcellinus non renuntiauit,
sed seipsum deposuit, vt patet per sententiam
quam contra se dictauit, Nam. 21. distin. in c.
Nunc autẽ, vbi tangit̃ hæc materia, satis expres-

Cur ñ tulerint sniam epi ĩ Papã notat gl. in ver. Marcellinus. c. eodem.

sè hr̃ ꝙ nullus fuit ausus in eum proferre sentẽ-
tiam, sed oẽs dicebãt ore tuo iudica cãm tuam,
& ore tuo condẽnaberis: sed quõ se condemna-
uit, vel quõ se iudicauit, ibidẽ non traditur. Sed
Hug. dicit ꝙ in gestis Rom. pontificũ scriptum
est, quod Marcellinus dictauit sententia in se, &
se deposuit, dicens, Ego Marcellinus ob scelus
idolatriæ, qd infelix cõmisi, iudico me deponen-
dum, anathematizo ẽt quicũ ꝑ corpus meũ tra-
diderit sepulturę. Verba ergo Marcellini nõ so-
nant ꝙ renuntiauerit, sed ꝙ deposuerit se. Ideo
merito quęrit̃ quõ Iuristæ notant ꝙ renuntia-
uit. Dicemus ergo ꝙ negotiũ summi Pontifi. q.
non habet superiore, non est simile cũ negotiis
aliis: nã in aliis pontificibus, aliud est renũtiatio,
aliud est depositio: nã renuntiatio est cum spon-
te cedit, sed depositio est ẽt si inuitẽ mouet̃. Sed
in summo pontifice nõ põt esse depositio, nisi ibi
sit renuntiatio, nisi in vno casu tantũ, videlicet,
pp hæresim, & non pp hęresim quocũq; mõ,
sed pp hęresim in qua vellet pertinaciter psiste-

Pont. paratus corrigi non deponitur. 24. q. 3. c. Dixit Apostolus.

re, vt ẽt Iuristæ notant. Dicamus itaq; ꝙ nullus
debet condẽnare Papã, sed ipse in statu suo de-
bet recolligere cãm suam, & ipse ore suo debet
se iudicare, & ipse debet seipsum deponere, si vi-
deat hoc expedire ecclesię, vel rõne sceleris qd
cõmisit, vel rõne suæ insufficiẽtiæ: qualitercũq;
ergo hoc fiat, cum ipsemet hoc faciat, ideo volũ-
tariè se deponet. Ista ergo depositio cum fiat
sponte, & cum fiat a seipso, renuntiatio dici põt.
Põt ergo Papa renũtiare, si consideramus psõ-
nas, in quibus habet esse rõ papatus, quia renũ-
tiauit Clemens, & Marcellinus. Nullus. n. dubi-
tare põt, ꝙ si Papa põt se deponere, sicut Mar-
cellinus se deposuit, & sicut oẽs concedunt ꝙ
potest se deponere, cõsequens est ꝙ põt renun-
tiare. Nã quilibet põt cedere in manibus eius, q
põt eum deponere: nã successio epi non potest
esse in manibus Metropolitani, qui põt eũ con-
firmare, potest tamen esse in manibus eius, qui
põt eum deponere. Si ergo papa põt seipsum
deponere, põt per seipsum renuntiare: plus. n.
est deponere q̃ renũtiationem suscipere, quia vt
habetur ca. 7. q. 1. c. Sicut, ꝙ nisi episcopus petat

In fine. Verba sunt Gratiani.

quòd debeat ab episcopali honore vacare, & ni-
si hoc det in scriptis, illud aliter facere non vale-

A mus: nã fortè sm̃ iura tũc scripta, nisi fortè pro
delicto: sed ꝓpter senectutem, vel propter in-
sufficientiam non poterat Papa Epm̃ depone-
re, nisi ipse vellet renuntiare. Plus est ergo depo-
nere q̃ renuntiationẽ suscipere, & plus depone-
re vel renuntiare, q̃ cõfirmare. Si ergo Papa po-
test seipsum deponere, põt renũtiare. Dicamus
ergo ꝙ Papa seipsum deponit, per seipsum re-
nũtiauit, sicut ẽt dicere possumus ꝙ seipsum cõ-
firmat. Adductis duobus exemplis ꝙ põt Papa
renuntiare, vt non solũ in ore duorũ, sed ẽt in
ore trium stet oẽ verbum, possumus, & tertium
exemplũ adducere de Cyriaco, de quo scriptũ
est, ꝙ cum Vrsula, & cũ xi. mil̃libus virginũ mar-
tyrio coronatus. Scribit̃. n. de eo ꝙ nocte qua-
B dam sibi reuelatũ est, ꝙ esset cum illis virginibus
palmã martyrii recepturus: tunc cõgregato cle-
ro, & Cardinalibus, inuitis ciuibus, & potissime
Cardinalibus, coram omnibus renuntiauit, di-
gnitati, & officio. Postq̃ ergo oñdimus ꝙ Papa
renuntiare põt per ea quæ reduci põt ad cãm
materialem, volumus tertio, hoc idem oñdere
per ea quæ pertinent ad cãm efficientem. Teti-
gimus. n. supra, ꝙ duo sunt per quæ quis habet
ptãtem papalem, videlicet assensus eligẽtium, &
assensus electi. Dicebatur ẽt supra, ꝙ in his quæ
non sunt supra naturã negotii, nec supra exigẽ-
tiam rerũ, ꝙ per eadem cõtrario mõ facta, res
cõstruitur, & destruitur. Cum ergo hoc sit sm̃
C naturã negotii, & sm̃ exigentiam rerũ ꝙ ẽt pręfi-
ciãt sibi caput, & ꝙ aliquis sit postulatus, vel ele-
ctus assentiat ꝙ sit caput, cõsequẽs est ꝙ p hęc
per quæ quis est Papa, si cõtrario modo fiant,
desinat esse Papa. Sed dices ꝙ spũalia facilius cõ-
struũtur q̃ destruunt̃, licet corporalia se hẽant
ecõuerso, vt hr̃ in illa decretali Inter corpora-
lia. Et quia spũalia facilius cõstruunt̃ q̃ destruũ-
tur, ideo, vt vr̃, non valet si consensus eligentiũ,
& electi faciunt ꝙ aliquis sit Papa, ꝙ per hęc cõ-
trariè se hñtia, desinat esse Papa. Sciẽdum ergo
ꝙ aliqñ inuenimus ꝙ spũalia difficilius destruũ-
tur q̃ corporalia, & spirituale vinculum est for-
tius q̃ carnale, vt patet ex decretali præallegata,
Aliqñ verò inuenimus ꝙ coniugiũ spirituale ci-
tius corrumpit̃, & ad terrã trahit̃, nisi legaliter
D seruetur, nisi iustè laudet̃ vincẽdo, vt hr̃ dist. 40.
c. Sicut vir. Distinguemus ergo spiritualia, quia
aliqñ res spiritualis fit ex opere operato, aliqñ
requiritur ibi voluntas vel deuotio operantis,
vel suscipiẽtis. Dicimus autẽ aliquid fieri ex ope-
re operato, qñ ipsa res habet hoc efficere, dato
quòd nõ sit ibi voluntas suscipientis, vt ignis ex
seipso quæ sunt sibi ꝓpinqua. Dato ergo, ꝙ qs
non appropinquet igni vt calefiat sed vt præpa-
ret fercula, sed quia hoc habet ex se ignis ꝙ ca-
lefaciat, oportet ꝙ sic appropinquans, velit no-
lit calefiat. Sic & in proposito, aliqñ spiritualia
fiunt ex ipso opere operato, aliqñ pręter opus
operatum, siue pręter opus exterius, requirit̃ ibi
voluntas, & deuotio operantis, vel suscipientis,

exponentis sententiam Gregorij positam in c. Scripsit. eisdem cau. & q.

Cyriacus ponitur inter Antherũ et Pontianũ ut legitur in Chron. Marti. Vide primam partẽ chron. S. Antonini, Titu lo. 7. ca. 7. §. 2

ſm quē modum dicimus ꝙ aqua baptiſmi habet duplicem effectū, videlicet imprimere characterem, & cōferre grām: ſed q̄tum ad impreſſionem characteris habet hoc aqua baptiſmi ex ſolo opere operato: ſufficit. n. ad hoc ꝙ aliquis recipiat characterem ꝙ baptizetur in forma eccleſiæ, & ꝙ ſuſcipiat in ſe hoc opus operatū quod eſt baptiſmus: ſed ad hoc ꝙ ſuſcipiat grām, ſi eſt adultus, non ſufficit ꝙ baptizetur, ſed requirit̄ quòd amoueat oēm fictionem, & ꝙ accedat voluntarius, & deuotus. Et ſi dicatur ꝙ paruuli nō pñt habere hmōi deuotionem, & tñ ſuſcipiunt grām in baptiſmo. Dicemus ꝙ hoc eſt ex diuina diſpenſatione, quę vult quòd ſicut paruuli in alio peccauerūt, quia in Adam, ita poſſet eis per alios ſubuenire, vt per fidem parentum. Aduertendū tñ nos dixiſſe, ꝙ ignis ex opere operato & ex ipſa re habet quòd calefaciat, & aqua baptiſmi ex opere operato, vel ex ipſa re habet quòd characterem imprimat: ſed hoc non eſt eodem modo, quia ignis hoc habet ex naturali origine, & vt eſt agens naturale: aqua vero baptiſmi hoc habet ex diuina diſpenſatione, & vt eſt inſtrumentum diuinæ naturæ. Reuertamur ergo ad propoſitū, & dicamus ꝙ illa quæ fiunt ſpiritualiter ex ſolo opere operato, non ſolum difficillimè deſtruuntur, ſed ēt nō pñt tolli, ſicut eſt ipſe character, ſiue ſit baptiſmi, ſiue confirmationis, ſiue Ordinis, quia in his tribus ſacramentis character imprimit̄: ſed ſi illud ſpirituale nō fiat ſolum ex opere operato, ſed requiratur ibi voluntas operantis, & ſuſcipientis, non dicimus quòd nō poſſit tolli, nec dicimus ꝙ difficillimè deſtruatur, ſed dicimus ꝙ facillimè perditur: nā poteſt quis valde de facili grām pdere. Talia quidem ſicut conſtruuntur, ſic deſtruunt̄: nā ſicut conuertendo ſe ad Deum tanq̄ ad lumen luminis, verè illuminatur & habet grām: ſic ſe auertendo ab illo lumine, verè obtenebrat̄, & perdit grām: immo talia facilius deſtruunt̄ q̄ conſtruūtur ꝑpter noſtram malitiam, iuxta illud Matth. 7. Lata porta, & ſpatioſa eſt via, quę ducit ad perditionem: q̄ anguſta porta, & arcta via, quæ ducit ad vitam. Quòd ſi volumus difficultatem, & facilitatem in talibus ad ſpirituale coniugium adaptare, vt patet ex capitulis antedictis, ſemper ſic ſe habet, qſi omnia contrario modo facta cōcurrunt ad deſtruendum, quæ requirunt̄ ad cōſtruendū, hmōi cōiugium eſt deſtructū, loquendo de cōiugio quātū ad ea quæ ſunt Iuriſdictionis, non quantū ad ea quæ ſunt Ordinis. Hoc ergo dictum eſt quātū ad poſſe deſtrui: ſed quātum ad facile, vel difficile deſtrui, dici pōt ꝙ taliter poteſt accipi tale cōiugium, ꝙ ſemꝑ facilius deſtruetur q̄ conſtruatur: & taliter pōt accipi ꝙ in aliquibus, & quātum ad aliqua facilior eſt cōſtructio q̄ deſtructio. In aliquo autē etiā ſimpliciter eſt econuerſo: nam ſi accipiatur tale coniugium vt eſt meritorium, ſemꝑ facillimè deſtruitur, quia ſemper poteſt quis facilius ꝑdere gratiam, ſine qua nullum pōt eſſe meritum: ſed ſi accipiatur tale cōiugium vt eſt auctoritatiuū, & vt habet iuriſdictionem, ſiue hoc fiat meritoriè ſiue nō, in aliquibus quantum ad aliqua facilior eſt conſtructio q̄ deſtructio, qđ patet quia Epī pñt cōfirmari per Metropolitanos; tñ non pñt renuntiare, niſi ex ſpeciali conſenſu Papę: ergo in talibus quantū ad hoc facilior eſt cōſtructio q̄ deſtructio: qđ ideo eſt, quia Papa ſic ordinauit: ſi autē vellet aliter ordinare, aliter eſſet. Sed in coniugio papali prout eſt ſponſus Eccleſiæ & habet iuriſdictionē in totam eccleſiā, facilior eſt deſtructio q̄ conſtructio Nam ad hoc quòd quis pręficiatur in Papā, requiritur conſenſus eligentiū, & electi: ſed ad hoc quòd deſinat eſſe papa, ſufficit ſola renuntiatio eius. Nam inuitis Cardinalibus, & clero, poſſet etiam eis renuntiare, vt poſuimus exemplū de Cyriaco. Igitur nō ſolum ex iis quæ adducuntur ad cauſam formalem, & materialem, ſed etiā ex his quæ reſpiciūt cauſam efficientē, poſſumus hoc oſtendere, & probare quòd Papa renuntiare pōt. Quarto volumus hoc idem oſtendere ex parte cauſæ finalis, quòd facilius probatur. Nam illud, quod ad hunc finem, videlicet ꝑpter bonum publicū, conſtitutum eſt, contra bonū publicum militare non debet: ſed ille qui factus eſt caput eccleſiæ, ꝑpter bonū publicum factus eſt: ſi ergo eſt inſufficiens ad regendā eccleſiam, & renuntiare non poſſet, contra bonum publicum militaret. Quis. n. eſſet tantæ dementiæ, quòd diceret Papam renuntiare non poſſe, quicquid de eo eſſet, aut quicquid de eo cōtingeret, vtputa ſi fieret fatuus, ſi eſſet ita debilis & impotens corpore, quòd nihil de ſuo officio exercere poſſet, ꝙ ergo ſic teneret eccleſiā impeditā, & quòd renūtiare non poſſet? Aduertēdum tamē quod eſſe ſufficiens, vel inſufficiens ad regendum ſiue ad quæcunq; talia, ſi referantur ad renuntiationē, pñt facere ad meritum vel ad demeritum, quia renūtiando poteſt quis mereri vel demereri: tamen quātum ad valere de iure vel non valere, quicunq; ſit ille, qui renuntiat, & qñcunq; renūtiat, ſi hoc faciat corā collegio Cardinalium, vel etiam coram Clero, renuntiatum erit, & deſinet eſſe Papa, dato quòd illi contradicant. Nam ex ſuperabundanti eſt, quòd fiat ſtatutū quòd Papa renuntiare poſſit, vel aſſentiat Clerus, vel ꝙ aſſentiāt eligentes: hoc. n. pñt facere ad quandā claritatem iuris: ipſis tñ renitentibus, & inuitis, poteſt Papa renuntiare, & pōt deſinere eſſe Papa, quod (vt ſupra diximus) Cyriacus fecit. Bonum tñ eſt talia ſtatuere, & laudabile eſt in talibus aſſenſum collegii Cardinalium aduenire, vt talia ardua cum maiori maturitate fiant, & vtilitas publica plenius inde eueniat, & conſcientia ſimplicium, qui neſciunt de tam arduis iudicare, magis quieſcat, & huic veritati magis conſentiat: multa. n. de ſe vera ſunt, & de iure fieri pñt, quę propter nos homines, qui male nati ſumus

ad

Baptiſmus.

Matth. 7. b.

NOTA.

ad sciẽdum, & multum eps apponimus in igno
rantia, indigent quòd elucidentur, & ꝙ per quę
dam additamẽta in notitiam publicam veniant.
His itaq; prælibatis, postq̃ per quatuor genera
causarũ declarauimus quòd Papa renũtiare po
test, volumus hoc idem quinta via declarare, ad:
ducẽdo auctoritates Doctorũ Iuris, qd de hac
materia decreuerunt. Nam cau.7.q.1.in.c. Nõ
autem, vbi agitur, quòd cum Aug. Valerio Epi
scopo adhuc viuente, factus esset eps Hipponẽ
sis, quòd ei non successit, sed potius accessit. Glo
sa ordinaria qõnem mouet in propria forma,
Vtrum Papa renuntiare possit, & determinat ꝙ
renuntiare possit, assignans pro rõne, qm̃ Mar
cellinus renuntiauit, & ẽt Clemens. Et Hug. di-
stin. 21. in. c. Nunc autẽ, hanc qõnem in ppria
forma mouet, quærens, An papa posset hodie
seipsum deponere, vel abrenuntiare, & intrare
Monasteriũ. Rñdet ꝙ credit quòd sic, addit tñ,
si expediret, & quòd aliàs peccaret. Quæ verba
addita nihil faciunt ad posse renuntiare, vel nõ
posse, sed ad mereri, vel demereri: quia si crede
ret hoc expedire ecclesiæ, & sic ageret, mereret;
si verò crederet nõ expedire, demereretur: siue
tamẽ ecclesiæ expediat, siue non expediat, ipse
potest renuntiare, sed videat quo animo id fa-
ciat, ne renuntiando peccet. Idem ẽt Hug. cau.
7.q.1.c. Non autẽ, hanc qõnem mouet in pro-
pria forma, dicens, Sed quid de renuntiatione
Papæ? nunquid põt renuntiare, quia vult transi
re ad religionem, vel quia est ęger, vel senex? Et
respondet quòd vtiq;, idest ꝙ potest renuntia-
re, assignans pro causa, quia Marcellinus renũ
tiauit, vt habetur distin. 21. Nunc autẽ. Et Cle-
mens etiam renuntiauit, sicut habetur in gestis
Rom. Pontificum.

Cap. ultimum. In quo imponitur finis huic libro, uel huic operi, quod intitulari uolumus de Re- nuntiatione Papæ.

Voniã huic operi, qd
intitulari volumus de
Renuntiatione Papæ,
volumus finem impo-
nere, assumemus aucto
ritatem. Nam prima ad
1.cor.14.d. Cor.14. Sed in Eccle-
sia volo quinq; ver-
ba sensu meo loqui vt
alios instruam, q̃ decem millia verborũ lingua.
Hęc autem quinq; verba, de qbus loquiẽ Apo-
stolus, adaptare possumus ad quinq; modos p-
bandi, quos in præcedenti cap. adduximus ꝙ
papa renuntiare põt. Vult. n. philosophus in. 1.
1.Phys. c.1. physicorum quod tunc arbitramur cognosce-
re vnumquodq;, cum causas primas, & prima
principia cognoscimus vsq; ad elementa. Quæ
sm Cõmentatorẽ non sunt accipienda synoni
A mẽ, quia nomina synonima (vt ait) non vtan-
tur in doctrina demonstratiua. Propter qd phi
losophus cum voluit declarare, qualiter habea
tur scientia de rebus, dicens quòd habeẽ hmõi
scientia, cognoscendo causas, principia & ele-
menta, arbitrari debemus quòd ista non accepit
synonimẽ, & quòd nec pro eodem accipit cau-
sas, principia, & elementa: sed, vt Cõmentator
ait, per causas intelligit cãm finalem, quę anto-
nomaticẽ dr̃ causa, quia est causa causarũ. Nam
finis est causa omnium, quia forma est cã mate-
riæ, cum materia sit pp formam: & efficiens est
causa formæ, cum efficiens introducat formam:
& finis est causa efficiẽtis, cum finis moueat agẽ
tem, & faciat efficientem. Dicemus ergo quod
B quia finis est causa ipsius efficientis, efficiens ve
ro est causa formæ, & forma materiæ, ideo finis
est cã causarum, ea pp per causas intelligit cãm
finalem, per principia intelligit cãm efficientem,
per elementa intelligit cãs intrinsecas, quę sunt
materia, & forma: cognitio ergo rei ex suis cau
sis est: eo ergo modo, quo põt rei assignari cau
sa materialis, formalis, efficiens, & finalis, sic res
habet per illas causas cognosci & declarari. Si-
cut ergo procedebamus, sed procedebamus p
se, & ex his quæ sunt cõsona rei, qñ pbauimus
per ea quæ reduci põt ad cãm formalẽ, materia
lẽ efficientẽ, & finalẽ, quòd Papa renuntiare po
test, ita quòd hmõi quatuor causæ sũt quatuor
bona verba ad probandum propositum: super
C addidimus tñ & quintum bonum verbum, vide
licet auctoritates doctorum. Nam qõ proposi-
ta de renuntiatione Papæ potest dici Theolo-
gica, & põt dici Iuristalis, pp quod licet apud *Locus ab au-*
philosophos debilissimus locus esse dicatur ab *ctoritate huma*
auctoritate, quia ipsi philosophi nõ innitũtur *na infirmus: à*
nisi rõni: immo dicunt philosophi esse impedi- *diuina uerò ua*
mentum ad scientiam credere testimonio famo *lidissimè fauet.*
sorum, vt ideo credat quis sic esse, quia sic dixit
Aristoteles: sed si videat rõnes eius, quare dicat
sic esse, plus credit rõni, q̃ Aristoteli. In scientia
tñ Theologię, & in scientia Iuris multum va-
lent auctoritates. Nam de sacra pagina dicit Au
gust. 2. super Geñ. ad literam, quòd maior est
quippe scripturæ huius auctoritas, q̃ omnis hu
D mani ingenii capacitas. Et iuristæ, leges & aucto
ritates doctorum pro rõne accipiunẽ. Vñ hæc
dicunt de legibus, & hæc dicerent de auctorita
tibus Doctorum iuris, quòd dicerent philoso-
phi de rõnibus. Diceret. n. quicunq; philoso-
phus, quòd verecũdareẽ quòd aliquid diceret,
& rõnem assignare nesciret: sic etiam diceret le-
gista, quòd verecundareẽ, si aliquid diceret, & le
gem assignare nesciret. Hoc idem ergo censen-
dum est de auctoritatibus doctorum iuris, quia
hmõi doctores nihil dicunt, quòd non innitan
tur legibus. Resumamus ergo sermonem nr̃m,
& dicamus quòd ad instructionẽ, idest ad ędifi
cationẽ aliorum sensu Pauli, idest clare (& in-
telligere sicut volebat clare: & intelligit loqui

Paulus in ecclesia quæ est vna, & vnita, idest ad vnitatem ecclesiæ, ne fieret scissura in ecclesia, & ne aliqui vellēt sibi præficere aliud caput) ad probandum, & ostendendum esse verum, & legitimum sponsum ecclesiæ sanctissimum Patrē D Bonifacium Papam octauū, diximus quinq; verba, quia quinq; modis, videlicet per quatuor genera causarum, & per auctoritates doctorū Iuris, probauimus, quod Papa Cælestinus renuntiare potuit: quo probato, consequens est quod ipse sit verus & legitimus sponsus Ecclesiæ: quæ quinq; verba præualent decem millibus verborum linguâ. Diximus autem, quod quæ loquimur in Ecclesia debere loqui sensu Pauli, idest intelligibiliter, sicut loquebatur Paulus. Nam intelligibile potest dici dupliciter, primò ex parte rei de qua loquitur, & sic quicunq; dicit verum loquitur intelligibiliter: & quicunq; loquitur falsum, loquitur non intelligibiliter: nam falsum non intelligitur, quia non est, propter quod Augustinus. 83. quæstionum. q. 33. ait, Quisquis vllam rem aliter, q̄ ea res est, intelligit, fallitur: & omnis qui fallitur, id in quo fallitur, non intelligit. Propter quod sequitur quod nullum falsum sit intelligibile. Alio autem mō dicitur quis loqui intelligibiliter, non solum ex parte rei de qua loquitur si loquitur verum, sed etiam ex parte modi sm quem loquitur, si veritatem illam proponat clarè, non obscurè. Quantum autem ad primum modum semper Paulus loquebatur intelligibiliter, & semper nos debemus loqui intelligibiliter: quia semper debemus dicere veritatem: sed quantum ad secundū modum, vt vtrum veritatem illam proponamus clarè, & faciliter vel obscurè, & difficulter, relinquitur iudicio prudentis. Nam Paulus in suis epistolis locutus est non faciliter, sed habuit grauem stilum, & fortem ad intelligendum. Quod ideo fecit, ne sanctum daretur canibus, idest ne sua sancta verba exponerētur morsibus hæreticorum, vel morsibus Pseudoapostolorū: sed in suo sermone loquebatur ita clarè, & sine difficultate vt pseudoapostoli eum inde contemnerent, & reputarent eum idiotam. Ideo dicitur. 2. Corin. 10. Epistolę (inquiunt) graues sunt & fortes, supple ad intelligendum: pręsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis. Dicebant enim alii de Paulo (vt ipsemet ait) quod epistolæ suę erant graues, & fortes ad intelligendum, sed sermo suus erat ita cōmunis, & planus, vt diceretur ab aliis esse contemptibilis. Reuertamur ergo ad auctoritatem propositam, & dicamus quod nos debemus loqui in ecclesia non extra ecclesiam, quia debemus loqui ad ecclesię vnitatem. Debemus loqui verba, idest verum boantia, quia debemus loqui veritatem. Dicitur enim verbum, quasi verum boans, quia nostrum dictum si debet approbari, oportet quod contineat veritatem. Et ista verba, si volumus aliquid probare & aliqd

Aug. 83. quæstio. q. 33.

Matth. 7. a

2. Cor. 10. c.

A ostendere, possunt esse quinq;, quatuor. s. iuxta quatuor genera causarum, & quinto per auctoritates. Dicuntur etiam huiusmodi quinq; verba esse dicta sensu Pauli quantum ad intelligibilitatem: vt exinde aduersarii euidentius confundantur. Et dicuntur esse huiusmodi verba vt alios instruamus quantū ad profectum & vtilitatem, quia hic est profectus, & vtilitas doctrinæ, vt alii inde instructionem suscipiant. Ex his autem omnibus concludamus, quod quicunq; asserunt Dominum Bonifacium Papam viii. esse sponsum Ecclesię; ipsi non loquuntur extra ecclesiam, sed in ecclesia, quia quæ loquuntur, sunt ad ecclesiæ vnitatem. Nam ecclesia figurata est per illam tunicam Christi inconsutilē, quę erat desuper contexta per totum, quę non fuit scissa, sed indiuisa remansit. Fecerunt enim milites de vestibus Christi quatuor partes: tunicam autem illam inconsutilem noluerunt scindere, quia, vt exponit Augustinus, quadripartita vestis Domini nostri Iesu Christi quadripartitam significauit eius ecclesiam, quatuor. s. partibus diffusam, & in eisdem concorditer distributam: tunica vero illa sortita, omnium partium significat vnitatem. Non enim casualiter, sed diuina prouidentia factum est, quod tunica illa nō scinderetur, vt cognoscant quàm grauissimæ peccant, qui volunt scindere sanctam Ecclesiam matrem nostram. Secundo, ea quę loquimur, dicuntur esse verba, idest verum boantia, quia dicuntur continere veritatem. Et si non possumus loqui omnia quinq; verba, quia forte nescimus per omnia quatuor genera causarum discurrere, & nescimus quintum verbum addere, quia nescimus sufficienter auctoritates ad propositum enarrare: ea tantum quæ diximus dicuntur esse verba, idest verum boantia, quia dicuntur continere veritatem, vt cognoscāt quàm grauissimè peccāt, qui non in Ecclesia, sed extra Ecclesiam, vel quod peius est contra Ecclesiam asserunt falsitatem. Tertio huiusmodi verba dicuntur esse prolata sensu Pauli quantum ad intelligibilitatem, quia non debemus rationes ponere intricatas, vt possimus personas simplices inuoluere: nam quamuis apud intelligentes de rationibus illis nulla sit difficultas, simplices tamen possent per eas decipi, & inuolui. Quarto & vltimo sunt huiusmodi verba proponenda, vt alios instruamus, & ad aliorum vtilitatem, & ad ecclesiæ ędificationem, non ad animarum argumentum, & ad Ecclesiæ destructionem. Nam quanta vtilitas prouenire habet ex capite ad membra, quantum etiam nocumentum, & quàm periculosum est impingere in caput Ecclesiæ. Deus nos instruit, cum ait, Estote ergo prudentes sicut serpentes. Vbi Hieronymus ait, quod serpentis astutia ponitur in exemplum, quia toto corpore occultat caput: exponit enim totum corpus periculo pro custodia capitis. Et quia caput

Ecclesia.

Io. 19. c.

Verbū cū dicimus, prīa eius syllaba uerū significat, scd'a sonum: bum. n. idem est quod sonus. Virg. lib. 3. Georg. Roboāt syluæ. Vnde uerbum dictū est à uerū boando, hoc est, uerum sonando.

Matth. 10. b.

put nostrum est Christus, cuius Vicarius est Summus Pontifex Dominus Bonifacius, Ideo contra impugnantes ipsum nō solum corpus, sed & vires nostras, & animam nostram debemus exponere. Et in hoc terminetur hic liber, in quo agitur de Renuntiatione Papæ. Laus sit inde Domino IESV Christo, qui cum Patre, & Spiritu Sancto est vnus Deus, benedictus in secula seculorum, Amen.

FINIS.

D. AEGIDII COLVMNAE ROMANI,

Archiepiscopi Bituricensis, & Aquitaniæ Primatis, Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini, de Charactere libellus, nunc primum, opera M. Fabiani Genuensis, in lucem editus,

Occasione cuiusdā Clerici minus sufficienter in subdiaconum promoti, tria in præsenti tractatu principaliter inuestigabimus.

1 Quid sit Character, & in quibus sacramentis imprimatur.
2 Cum in quolibet ordine imprimatur Character, in quo puncto illius ordinis imprimatur.
3 Vtrum, Clerico ad ordinem subdiaconatus ordinato sine minoribus ordinibus: & qui incepit ordinari ordine subdiaconatus, & non stetit vsq; ad finem dictæ ordinationis, imprimatē Character, vt ex hoc teneatur ad perpetuam continentiam?

Quæstio prima.

Propter primam quæstionem est sciendum, quod nomine characteris non potest intelligi aliquid corporale, quia tunc esset quid visibile; nullam autem videmus visibilem mutationem factam in recipiente sacramentum, in quo imprimitur character; propter quod cogimur ponere, characterem esse aliquid spirituale. Dicemus enim, qđ si mali, tempore antichristi, dicentur recipere characterem bestię, vt habetur in Apocalypsi, vbi dicitur, Et factum est vulnus sæuum, & pessimū in omnes, vel (vt habent quidam textus) in homines, qui habebant characterem bestię. Quod solum de charactere corporali, vel de vulnere solum corporali non potest intelligi; cum per merè corporalia non mereamur, nec demereamur, nisi prout ex spūalibus procedunt. Sicut ergo qui sunt Diaboli, & qui circa finem mundi erunt ex parte Antichristi, dicūtur habere characterem, & imaginem bestiæ: sic qui se tenent ex parte Christi, dicuntur habere characterem & imaginem Christi. Apostolus tamen ad Corinthios comparat imaginem Christi ad imaginem Adæ, dicens, Sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cęlestis. Tamen qualitercunq; sumatur imago, vel character per oppositum ad Christum, semper est imago, & character corruptionis spiritualis: & qualitercunq; sumantur talia per adhęsionem ad christum, semper sumuntur per modū gratiæ spiritualis, accipiendo gratiam largè p quocunq; dono spirituali. Reuertamur ergo ad propositum, & dicamus, quod character nominat aliquod signum spirituale in Anima, in quo anima hominis, habentis characterem, distinguitur ab anima non habente. Viso, quod character est quid spirituale distinctiuum, volumus declarare quale sit tale signum. Vtrum scilicet solis bonis cōueniat, vel solis malis, vel post sit conuenire vtrisq;. Constat aūt qđ non possit cōuenire solis malis, cū non recipiant characterem, nisi sint recipientes sacra Ecclesię, in qbus imprimiē character: sacra autem Ecclesiæ (quæcūq; sint illa) quantum est de se, bona sunt & ad bonū salutis animarū nostrarum ordinata sunt. Cum ergo mali deuient a salute, signa ista spiritualia, quæ dicunē characteres, per se cōueniūt bonis, per accidens autē conueniunt malis: qa cum character sit signum indelebile, & quādiu sumus in via peccare possimus, characteres nō solum habent esse in hominibus bonis, sed etiā in malis: sed in bonis sunt per se, & in malis per accidens. Et quia ex naturalibus sumus apti nati cognoscere alia, & potentiæ naturales animę sunt cōmunes bonis & malis, characteres erunt quędam potentiæ spūales animæ, quę pñt esse cōmunes bonis & malis. Et si hæc ratio sit nimis logica, & non sufficiat ad cōcludendum, sed ex quibusdam probabilibus procedat; tñ si cōsideremus sacramenta, in quibus imprimitur character, sufficit concludere characterem esse quandam potentiā spūalem. Nā iuxta triplicem mo-

Cap. 19.

Corporalibus solum nō meremur nec demeremur.

1. Cor. 15. f.

dum potentiæ, repertum in corporalibus, per
A quæ oportet nos in spiritualia ascendere, in tri
bus sacramẽtis imprimitur character. Videmus
enim in his corporalibus triplicem potentiã, vi
delicet recipiendi, & hæc est potentia materiæ,
materia enim est in potẽtia ad diuersas formas.
Alia verò est potentia resistendi, vt nõ recipiant
de facili peregrinas impressiones. Tertia est po
tentia agendi, secundũ quam dicimus calida ha
bere potentiã calefaciendi. Sic etiam in tribus sa
cramentis imprimitur character: nam in baptis
mo imprimitur character, idest, spiritualis po
tentia recipiendi spiritualia dona: nam sine ba
ptismo in re, vel sine baptismo in voto (quan
tum est de lege cõmuni) non fit receptio spũa
lium donorum, vel bonorũ. Dicimus quantũ
est de lege cõmuni, quia Deus, qui non alliga
uit virtutem suam sacramentis, põt in vtero ma
Cap. 1. a. tris hominem sanctificare, iuxta illud Ieremiæ,
Priusquã te formarem in vtero, noui te, & ante
quam exires de vulua sanctificaui te. Et sicut in
baptismo imprimitur spũalis potentia recipien
di, sic in confirmatione recipitur spiritualis po
entia resistendi. Ideo forma confirmationis est,
signo te signo crucis, confirmo te chrismate sa
lutis: fit.n. talis confirmatio in fronte, vt nõ eru
bescentes, audacter confiteamur nomen Chri
sti, & audacter resistamus Diabolo: & sicut fit
corporaliter in fronte, sic fit spiritualiter in ani
ma quędam spiritualis potentia ad resistendum
diabolo. Fit etiam ibi mentio de cruce, & de cõ
firmatione salutis, vt ex hoc significetur, quòd
ibi spũaliter confertur potentia resistendi diabo
lo. In sacramento autẽ ordinis confertur potẽ
tia agendi spiritualia, quia (vt in prosequendo
patebit) in quolibet ordine confertur aliqua po
tentia spũalis, per quam agi potest aliquis spũa
lis actus. Patet ergo, quòd in ipsa prima qõne
quærebatur, videlicet, quid sit character, quia
est quoddam signũ distinctiuum, in quo distin
guuntur habentes istam spũalem potentiam à
non habentibus. Patet etiam in quibus sacra
mentis huiusmodi character imprimatur, quia
iuxta triplicem modum potentiæ superius præ
taxatæ, imprimitur in tribus, videlicet, in sacrõ
baptismi, confirmationis, & sacri ordinis.

Quæstio secunda.

Ropter qõnem autem secundò
ppositam (Quis sit ille punctus,
in quo imprimitur character in
quolibet Ordine) sciendũ est, quod
in quocunque ordine fit quædam
oblatio rei visibilis & corporalis, ad cuius con
tactum, vnà cum verbis dictis ab Episcopo, fit
impressio in Anima cuiusdam potẽtiæ spiritua
lis. Cum autem hmõi oblatio rei corporalis ali
quãdo fiat ab Archidiacono, aliquãdo ab Epi
scopo, quia Archidiaconi non est ordinare,

A sed Episcopi, in oblatione facta ab Archidiaco
no de re corporali, siue sit vna, siue plures, non
imprimitur ibi character: sed in oblatione facta
ab episcopo imprimitũ ibi character. Sed dices,
quod aliqñ in vno & eodem ordine plura corpo
ralia offeruntur ab Episcopo: & tamen in vno
& eodem ordine nõ imprimitur nisi vnus cha
racter. Ad quod dici debet, qđ si in vno & eo
dem ordine, vni & eidem ordinato Eps plura
corporalia confert & tribuit, videndum est qd
inter illa corporalia sit excellentius quantũ ad
ministerium Eucharistiæ, ad quod oẽs ordines
ordinantur: quia eo, in illo puncto, quo in or
dinatione verba proferuntur ab Episcopo, ali
qđ corporale tradẽte, imprimitur in aĩa ordina
B ti character. Et vt discurramus per singulos
ordines, dicemus primũ ordinem esse Ostiario 1. Ordo ex mi
rum, qui de manu Episcopi accipiunt claues, de noribus.
manu verò Archidiaconi ostia ecclesiæ, & fu
nes campanarum. In illis ergo rebus corporali
bus, quas accipiũt ab Archidiacono, videlicet,
in funibus campanarũ, & in ostiis ecclesiæ, non
imprimitur character: sed cum accipiunt claues
ab Episcopo dicente, (Sic agite quasi reddituri
Deo rationem pro his rebus, quę his clauibus
recluduntur) imprimitur character Ostiario
rum. Post hunc ordinẽ est ordo Lectorum, in 2
quo non est nisi vna collatio, videlicet, libri, in
quo leguntur lectiones, facta ab Episcopo di
cẽte, Accipite, & estote verbi dei relatores etcęt.
C In quo nulla potest esse dubitatio, quando, &
in quo puncto character, idest, spiritualis po
tẽtia huius ordinis imprimatur: quia fit talis im
pressio in ipsa traditione libri, dicẽte Episcopo
uerba superius posita. Post ordinem autem le
ctorum, est ordo Exorcistarũ, in quo etiam nõ 3
potest esse dubium, quando, & in quo puncto
fiat impressio characteris: quia cum non trada
tur ibi nisi vna res corporalis, videlicet, liber, in
quo sunt exorcismi, in traditione illius libri, di
cente epõ (Accipite, & cõmendate memoriæ,
& habete potestatem imponendi manus super
energumenum, siue baptizatum, siue catechu
menum) imprimitur character istius ordinis.
Aduertẽdum autem, quòd ad instruendũ nos,
D quòd character sit potentia spiritualis, in qui
buscunque ordinibus fit specialis mentio de pote
state, sicut in hoc ordine Exorcistarum, qui spe
cialiter est contra Dęmones, ad abiiciendũ eos
de corporibus obsessis. Omnes.n. obsessi corpo
raliter a Dęmonibus dici possunt Energume
ni, quasi interius laborantes, est.n. Energia, idẽ
quod interior actio, iuxta illud Hieronymi in
Prologo Bibliæ. Habet nescio qđ latentis ener Ad Paulinum
giæ, viuæ vocis actus. Vox.n. viua vltra vocem presbyt.
scriptam, habet quandam latentem operatio
nem: quia magis mouebit discipulum vox viua
à magistro prolata, quàm mortua in libro scripta.
Et quia Dęmones per latentem operationẽ ve
xant corpora nr̃a, ideo sic vexati dicuntur ener
gumeni,

gumeni, idest, interius laborantes. Aduertendū etiam, quod quando Exorcistæ accipiunt potestatem ad abiiciendum Dæmones de corporibus obsessis (quia intra ecclesiam dicuntur esse non solum baptizati, sed etiam catechumeni.i. *1.cor.5* in fide instructi: & quia nihil ad ecclesiā de his, qui foris sunt) ideo cum datur eis talis potestas imponendi manus super Energumenos, specialiter addit̃, Siue baptizatos, siue catechumenos, vt ex hoc specialiter detur ītelligi, quod qui nō est baptizatus, nec catechumenus, esse extra Ecclesiam iudicatur.
4 Post exorcistas autem sunt Acolyti, quorum officiū est ceroferarium conferre, & luminaria accendere, & vinum & aquā ad Eucharistiam ministrare. In ordine ergo Acolytorum, est dare duo corporalia, ab Episcopo traditaq; Eps primò tradit Acolytis ceroferarium cum cereo, dicens, Accipite ceroferarium cum cereo etc. Secundò tradit eis vrceolum vacuum, dicens, Accipite vrceolum ad suggerendum vinum, & aquā etc. Propter qđ meritò quęritur, quo cum duo sint officia Acolythorū, videlicet, seruire de ceroferario cū cereo, & de vrceolo, & cum vtrūq; istorū accipiat ab Episcopo, in quo istorum imprimatur character. Sed ad hoc plana est solutio: quia seruire de vrceolo ad suggerendū vinum & aquā in Eucharistia sanguinis Christi, imediatius se habet ad sacrm Eucharistię, ad quod aliquo modo ordinantur oēs ordines, ideo in datione vrceoli, cum verbis, quæ tunc debet dicere Episcopus, imprimitur character in Acolythis.

Subdiaconus. Cōsequens est ergo agere de Subdiaconatu, ppter quē ordinem oēs hæ quæstiones sunt ortæ & motæ: & videndum est, quando imprimat̃ character in Subdiacono. Sciendū ergo, quod sex traduntur Subdiaconis, tria, videlicet, ab Archidiacono, & tria ab Episcopo. Ab archidiacono enim traduntur Vrceolus cum aqua, Bacile, & Martyrologium. Ab Episcopo verò primo Patena vacua & Calix vacuus, cum verbis ad hoc ordinatis, quæ sunt hæc, Videte cuius ministerium vobis traditur etc. Postea ab eodem Episcopo traditur Manipulus, & tertiò Tunicella: vel secūdū ordinarium Romanæ curię, primò Tunicella, & postea Manipulus. In nullo autē illorum, quæ Subdiaconus accipit ab Archidiacono, imprimitur character, quod tripliciter cōstare potest. Primò, quia (vt superius tangebat̃) Archidiaconi non est ordinare, sed Episcopi. Secundò, quia Archidiaconus omnia illa tria simul tradit: & tamen traditio illius rei, secundū quam imprimit̃ character, ab eo, cuius est hoc facere, fit separatim ab aliis: nam Episcopus primò tradit solum calicem cum patena, & postea separatim tradit alia. Tertiò, quia non oportet, quod Archidiaconus dicat aliqua verba in traditione illorum. Est enim in talibus hęc regula obseruāda, quod, qñ imprimitur character, semper tradatur aliquid corporale, quod se habet vt elementum, vtputa in Baptismo, aqua: in Cōfirmatione, chrisma, & sic de aliis: & quod semp dicantur ibi aliqua verba: quia ex his duobus fit sacramentum, iuxta illud Augustini super Ioānem, *Tract. 80.* Accedens verbum ad elementum, fit sacramentum. Videndum ergo est de his, quæ conferuntur ab Episcopo, in quo imprimatur character. Sed (si bene considerent prædicta) non habet dubium quod quæritur. Nam cum tria tradantur ab Episcopo, videlicet, patena simul cum calice vacua, manipulus, & tunicella, cōstat quod in traditione illius imprimatur character, qđ magis ex propinquo deseruit Eucharistiæ, ad quam aliquo modo ordinātur oēs ordines, & potissime ordines sacri, inter quos (quantum ad modernos) Ordo subdiaconatus computatur: & quia calix cum patena magis ex propinquo deseruit Eucharistiæ, in ordine subdiaconatus in traditione patenę & calicis, vnā cum prolatione verborum ad hoc ordinatorū, imprimitur character.

Diaconus. His itaq; peractis, videndū est de ordine Diaconatus, in quo ab Episcopo quatuor corporaliter fiunt: primò enim solus Episcopus imponit manum super capita eorū: secundò, dat eis stolam: tertiò dalmaticā: quarto euangelium, dicens, Accipite potestatem legendi Euāgelium in ecclesia Dei. Vel secundū Ordinarium Romanæ curię primò dat eis librum Euangelii cum verbis ad hoc ordinatis, & postea tradit dalmaticam. Videndum est ergo, in quo istorum imprimatur character. Ad quod dici debet, quod in traditione libri euangelii cum verbis ad hoc ordinatis, videlicet, Accipite potestatem etc. imprimitur character. Quod tripliciter declarari potest. Primo, ex eo quod quilibet character est quędam spiritualis potestas. Cū ergo in traditione libri Euāgelii, & non in aliis fiat mētio de potestate, in traditione dicti libri character imprimitur. Secundo, quia in euangelio traditur forma cōficiendi corpus & sanguinem Christi, vt ex hoc in traditione libri euangelii imprimatur character, & potestas ad seruiēdum altari eo modo, quo debet seruire Diaconus: in quo altari cōficitur corpus & sanguis Christi. *Diaconi triplex officium.* Tertio, quia ipsius diaconi dicitur esse triplex officium, videlicet, Ministrare ad altare, Baptizare, & Prædicare. Sed ex eo quod Diacono datur potestas legēdi Euangelium, dat̃ sibi potestas prædicandi, & ministrandi ad altare. Et quia per prędicationē euangelii in primitiua Ecclesia homines cōuertebantur, & deinde baptizabantur, ideo baptizare dicitur ad eius officium pertinere. Et quia omnia illa tria in traditione libri euangelici includuntur, rationabiliter concluditur, quod in traditione talis libri, & talis potestatis, in ordine Diaconatus imprimatur character.

Sacerdos. Restat ergo vltimo videre, qñ imprimat̃ character in ordine sacerdotali. Sed cum multa fiant in collatione talis ordinis, non oportet singula enarrare. Sed cū

character sacerdotalis sit potestas conficiendi corpus Christi vt tale sacrificiū offeratur deo, et oblatio talis sacrificii fiat in celebratione Missę, nulli dubium esse debet, quod, quando Pontifex accipit patenam cum oblatis, & calicem cum vino & aqua, & dat cuilibet sacerdoti, dicens, Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, Missamq; celebrandi etcęt. in tali traditione vnà cum prolatione dictorum verborum, imprimatur character sacerdotalis in sacerdote.

Quæstio tertia.

His itaq; transcursis, restat videre de tertia quæstione, Vtrum ille Clericus ad ordinē subdiaconatus minus sufficienter ordinatus acceperit characterem, qui imprimitur in tali ordine, & ex hoc teneatur ad perpetuā continentiam, vt de cętero sibi non liceat nubere, nec cum aliqua coniugalem copulam habere. Verum quia ex factis Ius oritur, necesse est, volentem iudicare de aliquibus esse instructum quoad facta, & quoad iura. Ait

Cap. 1 enim phs primo Rhetoricorū, Quòd oportet iudicem esse medium inter leges & partes, & ab vtrisq; discere & doceri. Nam à partibus debet discere quid factum, & quid non factum: a legibus verò quid iustum, & quid non iustum. Propter quod in talibus dat bonū documentum, videlicet, quòd, quantum possibile est, omnia determinanda sint legibus, & quàm paucissima cōmittenda Iudicibus: & assignat ad hoc rationes plures, de quibus ad præsens supersedemus. Et licet nesciamus leges & iura, assueti tamē sumus ad eas rationes, quas sancti Doctores, & ad eas, quas sapientes Philosophi tradunt: quibus rationibus leges & iura inniti debent. Primo ergo a partibus, vel a parte accipiemus, quid factū, & quid non factum: & postea a rationibus, qd iudicandum, & tenendum, vel non tenendum. Cum igitur agatur hic de foro conscientię, vbi

In foro cōsciētiæ sine testibus confitenti creditur. sine testibus creditur confitenti: & cōfiteat pars, siue ille clericus minus sufficienter in subdiaconum ordinatus, quòd fuit ascriptus ad ordinē subdiaconatus absq; priorū ordinum receptione, confitetur etiam quòd & si inceperit ordinari subdiaconus, non tamen stetit vsq; ad finem dictę ordinatiōis. Orient hic duæ difficultates, vna, vtrum ex hoc quòd nō acceperat priores ordins, & nō fuerat factus ostiarius, lector, exorcista, & acolytus, potuerit fieri Subdiaconus. Sed hoc de leui soluitur, quia si esset vera opinio dicentium, quòd in omnibus quatuor primis ordinibus non imprimitur nisi vnus character tātum, quia in primo ordine imprimiē character ille imperfectè, in secundo magis perfectè, & sic successiue vsq; ad vltimum ordinem, in quo præfactus character habet esse omnino perfectè, posset esse dubium quod dicitur. Sed

A hæc opinio stare non potest, quia in primitiua ecclesia fiebant ordines per saltum, & accipiebat quis posteriorem ordinē absq; acceptione prioris: quod fieri non potuisset, si ista opinio vera esset. Propter quod cōmuniter tenetur, qd' quilibet ordo habeat suum characterem distinctū ab alio. Ideo promotio per saltum fieri potest, licet valde peccaret ille, qui modò hoc faceret. *In primitiua ecclesia cōferebātur ordines per saltū, vt habetur extra de Presbyt. Ordinato per.*

Peccauit ergo ille clericus accipiendo ordinem subdiaconatus absq; prioribus ordinibus. Hoc tamen non obstante, potuit ei imprimi character, qui imprimitur Subdiacono. Soluta ergo prima difficultate, restat soluere secundam, quę est, vtrum ex hoc quòd ipse clericus non stetit vsq; ad ordinationis finem, susceperit charac-

B terem, & ex hoc sit factus inhabilis ad contrahendum. Ad quod dici pōt, ꝙ in aliquibus ordinibus imprimitur character in principio illius ordinationis, in qua recipiē ordo talis, vt in Ostiariis statim cum offerunē claues clerico ordinando, cum prolatione verborū Episcopi, Sic agite etcęt. Ille huiusmodi clericus accipit characterem ostiarii, & esset Ostiarius, si tunc recederet. Peccaret tamē, si hoc faceret, quia debet ordines recipere secundum statuta, & ordinationem Ecclesiæ. In aliquibus verò ordinibus imprimitur character non in principio, sed in processu, vt Acolyti primo accipiunt ceroferariū cum cereo, dicente Episcopo sua verba, sed ibi

C non imprimitur character: postea accipiunt vrceolum ad suggerendum vinum & aquam in Eucharistiam sanguinis Christi, & in traditione talis vrceoli cum pręfatis verbis ab Episcopo ꝑlatis, imprimitur character. In aliquibus verò ordinibus character imprimitur in fine, vel quasi in fine ordinationis, vt in diacono, & sacerdote, vt potest per habita esse manifestum. Cum ergo in ordine subdiaconatus in principio ordinationis imprimatur character, quia in principio clericus sic ordinandus accipit de manu Episcopi patenam & calicem vacuum, dicente Episcopo, Videte cuius ministerium vobis tradiē etcęt. In qua traditione & verborum prolatione imprimitur character in subdiacono. Sunt enim verba illa (quantum ad formam dicti ordinis)

D » hæc, Videte cuius ministerium vobis traditur:
» & ideo si vsque nunc fuistis tardi ad ecclesiā,
» amodo debetis esse assidui; si vsq; nūc somno
» lenti, amodo vigiles: si vsq; nunc ebriosi, amo
» do sobrii; si vsq; nūc inhonesti, amodo casti.
» Ideo vos admoneo, vt tales vos exhibeatis, ꝙ
» deo placere possitis. Ordinarium tamen Romanæ ecclesiæ plura verba immiscet: sed ista videntur sufficere ad formam, & ad accipiendū characterem. Et quia non videtur probabile, ꝙ ille clericus ordinandus nō acceperit patenam & calicem, quę primò offeruntur, & non steterit tantum, quòd pręfata verba audierit, quę primò dicuntur, ideo probabile credendum est, ꝙ ipse sit subdiaconus, & acceperit characterem,

& sic

& sit ad perpetuam cõtinentiam obligatus; maxime cum in verbis illis dicatur, Si vsq; nunc in honesti, amodo casti: in quibus saltem interpretatiuè intelligitur, Quemlibet subdiaconum votum continentiæ emisisse. Et quod dictus clericus ait, ꝙ in dicta ordinatione acceperit librum. Dicendum est, quod nõ recordatur, cum in ordinatione subdiaconi non offeratur liber; sed primum, quod offerẽ, est calix vacuus cum patena vacua. Tamen quia in confessione creditur confitenti, quærẽdum est a sic ordinato, vtrum tantum steterit in illa ordinatione, ꝙ acceperit ab Episcopo aliquid: & ꝙ audierit Episcopum proferẽtem verba ẜm acceptionẽ illam. Quod si nihil corporaliter acceperit ab Epo, nihil spiritualiter recepit in anima: quia vbi non est corporalis acceptio, ibi nõ est spiritualis impressio. B Vel si accepit aliquid ab episcopo, & post acceptionem nõ expectauit verborum prolationẽ, sed statim recessit, non fuit ibi effectus sacramenti: quia sine re corporali, et sine verbali prolatione, non fit effectus sacri, quia verbo accedẽte ad elementũ, fit sacrm; subtrahe.n. verbum, quid est aqua nisi aqua? Sed si acceperit aliquid ab Episcopo (quia primum, qđ offert eps, est calix cum patena) et expectauit verba ab epo prola- A ta, quæ modica sunt, et cito proferuntur, qa in tali oblatione vnâ cum verborũ platione character imprimitur, et est ibi effectus sacramenti, dicendum est, clericum illum suscepisse characterem, et effectum sacramenti, pp quod obligatur ad perpetuam continentiã. Suscipiens ergo ille clericus sacri effectum, dr minus sufficiẽter ordinatus, non quantũ ad sacri necessitatẽ, sed quãtum ad sacramenti solẽnitatem, qa non expectauit totam ordinationem, sed recessit ante ordinationis complementum. Vel dicitur minus sufficienter ordinatus, non quantum ad sacramenti susceptiouem, sed quantum ad sacramenti executionem: quia satis potest probabiliter teneri, ꝙ sic recedens et fugiens ante completionem ordinationis illius ordinis, quem volebat suscipere, quod impediatur ab executione officii, nisi per eum, qui dispensare potest, cum eo dispensetur. Sic ergo dicendum est, si volumus sentẽtiare ꝑ hac parte, quod Clericus fuerit ordinatus, et ꝙ susceperit characterẽ, et maneat obligatus ad perpetuam continentiã. Sed si quis vellet dare sententiam pro altera parte, sciremus ad hoc viã inuenire. Sed subticeamus ad pñs, imponentes dictis finem, et dicentes ꝙ hæc de quæstis sufficiant.

FINIS.

LECTORI.

Cum nuper in bibliotheca quadam reperissemus Aegidij Romani de Concessionibus rerum immobilium, quæ a Regibus & Principibus Ecclesiis fieri solent, Tractatum utilissimum in hunc usq; diem incognitum: quanta potuimus industria & labore (erat.n. deprauatè admodum descriptus) cum emendauimus, atq; in lucem cõmuni utilitate emisimus. Fœlix igitur utere lector, et vale.

D. AEGIDII COLVMNAE

Romani, Archiepiſcopi Bituricenſis, & Aquitaniæ Primatis, Ordinis fratrum Eremitarum S. Auguſtini,

TRACTATVS,

Quomodo Reges & Principes poſſunt poſſeſſiones, & bona Regni peculiaria Eccleſijs elargiri,

Nunc primùm in lucem editus.

Prima pars.

VErtebať in dubium, cum cõmuniter Reges & Prĩcipes in ſua coronatiõe præſtare conſueuerint iurm de non alienandis poſſeſſionibus, nec immobilibus bonis ad ſuã coronam ſpectantibus, An huic iuramento obſiſtat, ſi de hmõi bonis aliqua ipſis Eccleſiis largiantur: quia & ſi hoc ſimplr̃ minime fieri poſſit, poſtq̃ ipſum tale iurm̃ fuiſſet exhibitũ, Verũ tñ in aliquo caſu particulari puta pro ſuis exceſſibus vt quia forefecerunt eccleſię, pro emendatione illius exceſſus poſſint Eccleſiæ recõpenſare in poſſeſſionibus & immobilibus bonis: hoc enim annexum qõni propoſitę, tribuit ampliorem probabilitatem, vt hæc largitio poſſit effectũ mancipari. Sed ipſa qõ abſolutè propoſita ſuam veritatem continet, ꝙ Reges & Principes pñt Eccleſiis bona hmõi elargiri. Ad euidentiã aũt omnium prędictorũ dicemus, quòd nemo dat quod non habet: ideo cum de Datione loquemur, videndum qui dare poſſint, & quę, & qualiter dare poſſint. Item videndũ eſt quæ, & qualiter habeant, & quot modis illa habeant, vt ex hoc poſſimus cõcludere, quomodo valeant, & qualiter, illa dare. Propter quod ſciendum, ꝙ Reges & Principes bona regni tripliciter hẽre dicuntur, primò, quantũ ad fructum & vtilitatẽ: ſecundò, quantũ ad iudiciũ & poteſtatẽ: tertiò, quantũ ad patrocinium & defenſionẽ, prout innuit Hugo de ſacramentis lib. 2. parte. 2. cap. 7. Quantum aũt ad primũ modum hñdi bonum vtile regni, multa habent Reges, quę non ſunt regni regulariter, ſed in caſu: hñt. n. milites & barones & etiam populares vineas, agros, & poſſeſſiones, de quibus hñt vtilitatem & fructũ: multa enim ſunt in regno de qbus regulariter Rex nullum habet cenſum nec fructum, in caſu aũt (ſicut apparebit) poterit hęc hẽre. Secũdo modo dicuntur bona regni eſſe Regis quantũ ad

A iudicium & poteſtatẽ, prout ipſe Rex põt in eis
iudicium & iuſtitiã exercere: & hoc ſecũdo modo,
multo plura dicitur Rex habere (loquẽdo
regulariter) q̃ habeat primo modo: nam nõ ſequitur,
quòd vbicũq; quis habet dominiũ vtile,
quòd habeat ibi dominium poteſtatiuũ, ꝙ poſſit
ibi iudicium & iuſtitiã exercere. Homines. n.
regni licet habeant ſuas vineas, ſuos agros, &
ſuas domos, de quibus habent ſuos fructus &
ſua emolumenta, tñ ſi contingat aliquem forefacere
non poterunt in propriis vineis, agris, &
domibus iudicium & iuſtitiã exercere. Tertio
modo dicitur Rex habere bona regni quantũ
ad patrociniũ & defenſionẽ, & ſic, nihil eſt in re
B gno quod nõ ſit Regis; quia omnibus bonis re
gni debet rex ſuum patrociniũ exhibere, & ad
defenſionẽ bonorũ omniũ obligari. Sed dices,
ꝙ hoc nõ eſt habere, ſed haberi: nã habere ali
qua, eſt quòd illa ſint obligata ſibi: haberi verò
ꝙ ipſe ſit obligatus aliis Igiť quia haberi ad pa
trocinium & defenſionẽ, vt quia rebus regni te
neatur Rex defenſionẽ & patrocinium exhibe
re (vt vr̃) magis eſt eſſe obligatũ rebus, q̃ res eſſe
obligatas ſibi: vnde & Apoſtolus ad Rom. di — *Cap. 13. b.*
cit de ptãtibus terrenis, ꝙ miniſtri Dei ſunt, in
hoc ipſum ſeruientes: poteſtates. n. terrenę ſunt
miniſtri Dei & ſeruiunt his quibus pręſunt, in
hoc ipſum, videlicet patriam defendẽdo: & glo
ſa ibidem dicit de talibus poteſtatibus, ꝙ ſunt mi
niſtri Dei ſeruientes nobis, dum patriam defen
C dunt: ergo ſi in hoc ſeruiũt nobis patriã defen
dendo, magis habentur, q̃ habeant. Habere igiť
aliqua ad patrociniũ & defenſionẽ: magis eſt ha
beri, q̃ habere, quia hoc facere (vt vr̃) magis eſt
miniſtrare, q̃ miniſtrari. Sciendũ igiť, ꝙ quicũq;
ſic ſeruit, cõſequens eſt, ꝙ ſibi viceuerſa ſeruiať:
& quicunq; ſic habetur, cõſequens eſt, ꝙ & ipſe
viceuerſa habeat. Vnde & Apoſt ad Rom. Cũ — *Cap. 13. b.*
prius dixiſſet: Ideo. n. & tributa pręſtatis,) poſtea
ſubdit, Miniſtri. n. Dei ſunt, in hoc ipſum ſeruiẽ
tes. Propter hoc Reges ſeruiunt his, qui ſunt in
regno, patriam defendendo, quia incolę regni
ſibi pręſtant tributa. & econtrario, quia homi
nes regni pręſtant tributa Regibus, ideo vice
D verſa Reges eis ſeruiunt, patriã defendẽdo. Vñ
& Glo. ibidẽ dicit, ꝙ poteſtates terrenę ſunt ſer
uientes nobis, dum patriam defendũt, & in hoc
ipſo. i. propter hoc ipſum. ſ. propter tributũ ſer
uiunt. Quæcunq;. n. Rex habet ad defenſionẽ,
oportet, ꝙ in neceſſitate habeat omnia illa ad
ſubuentionẽ. Res tñ eccleſię ſunt in hoc caſu
ſpãliter excipiẽdæ, quia nõ tanta eſt neceſſitas,
ꝙ debeat Princeps ad caput eccleſiarũ recurre
re, cũ non poſſit propria auctoritate bona ec
cleſiarũ accipere. Res aũt & omnia bona, quæ
ſunt in Regno, quibus Rex debet defenſionẽ
& patrociniũ, in caſu neceſſitatis debent eſſe Re
gi ſubuentio & obſequium: & hoc modo om
nia ſunt Principis, vt patet p Hugonẽ de ſacris
lib. 2. cap. 7. par. 2. qui ait, Poſſeſſiones regni nũ
quã

quã sic elongari põt a regia potestate, quin ipsa potestas eis debeat patrocinium. & possessiones potestati regię in necessitate obsequium. Habere ergo ad defensionem est in necessitate habere ad subuẽtionem. Itaq; si hoc modo potestas regia hẽ a rebus, consequens est, ꝙ & res a Regia potestate habeantur.

Secunda pars.

Ostq; declarauimus quot modis Reges & Principes dñr habere ea, quę sunt in Regno, qa ex hoc (vt apparebit) euidentius poterimus descendere ad solutionem qõnis propositæ, videlicet, Qũo Reges & Principes circa bona regni, vel circa bona pertinentia ad coronam, põt liberalitatis opa exercere. Sed volumus, anteq̃ hoc fiat, declarare, Quid est regnum, & cuius causa inuẽta fuerit Cõitas regni: quia ex hoc solutio qõnis propositæ clarius apparebit. Videbitur nãq; forte quis rõnabiliter dubitare, ꝙ nõ fuerit necessaria cõitas ciuitatis. Sed ꝙ pręter cõitatem domus, quæ constat ex pl'ibus partibus, ex viro videlicet & vxore, & ex liberis, & seruilibus: & pręter cõitatẽ vici, quæ constat ex pluribus domibus, fuerit necessaria cõitas ciuitatis, potest de facili declarari. Qm̃ nec in bona domo, nec in bono vico põt reperiri omnia necessaria ad humanam vitam, ppea necesse fuit cõitatem construere, quæ constat ex multis vicis, in qua reperirẽtur necessaria in vita tota; ideo Phs in. 1. Politicorũ describẽs ciuitatem dicit, ꝙ Ciuitas est cõitas perfecta in vita tota. Nã si bona sit ciuitas, debent in ea perfecte reperiri omnia qbus põt indigere humana vita quocũq; tpe. Diuersificatur quidẽ humana vita per varias humorũ proportiones, quia quidam hñt humores ęquatos, & sunt sani: quidam, inęquatos, & sũt infirmi. Diuersificatur ẽt per varias cõplexiones, quia in quibusdã abundat sanguis, & sunt sanguinei: in quibusdã abundat cholera, & sunt cholerici: & sic de cõplexionibus aliis. Diuersificatur insuper per varias ętates, quia quidã sunt in ętate pueritię, quidã adolescentię, & sic de ętatibus aliis. Ipsa ẽt varietas temporũ, & aliarũ conditionũ facit varietatem in humano regimine, vt. s. omnia hęc ad continuandã vitã, & ad cõmode viuendũ, aliis & aliis egeamus. Non. n. eadẽ cõpetunt sanis & ęgris, nec flegmaticis & cholericis, nec cõpetunt iuuenibus & senibus eadẽ: & vtrũ hyeme an ęstate. Cũ igiť tot sint diuersitates in regimine humanę vitę, & nihil sit necessariũ in hmõi regimine, qđ non reperiatur in ciuitate, si Ciuitas sit bona, pfecta, & bene ordinata: necessariũ fuit pp hęc, ꝙ præter cõitatem domus & vici, inuenta fuerit cõitas alia videlicet ciuitatis. Ideo dr. 1. Politico. ꝙ inuẽtor ciuitatis maximorũ bonorum causa fuit: debent. n. in ciuitate esse oẽs artes, oĩa ingenia, omnia auxilia, per quę quis põt iuuari ad regimen humanę vitę. Rector. n. ciuitatis, cuius est politiam regere, debet de omnibus his ordinare, vt patet ex. 1. Politic. Est autẽ aduertẽdũ, ꝙ, (Cum Deus ab initio constituerit hominẽ. et reliquerit eum in manu consilii sui: bestię autẽ habeant sufficienter instinctus naturales ad cognoscendũ quæ sunt sibi proficua in regimine vitæ, pp qđ aliquæ bestię ex naturali instinctu cognoscunt herbas medicinales, quæ sunt sibi necessariæ ad iuuamentũ corporis) homo relictus est in voluntate consilii sui vt ex suo ingenio inquirat quæ sibi expediũt ad regimẽ vitę. Et quia vnus hõ non põt cum ꝓprio ingenio oĩa ꝑquirere, nec põt sibi in vita sufficere, ideo aliqui student circa medicinã, vt de hoc cuilibet satisfaciant, alii circa carpẽtariuam artẽ, & sic de aliis artibus: quæ omnia debent esse ordinata vt in ciuitate ea omnia reperiant, quæ sunt necessaria homini in tota vita. Sed qa ẽt possent multæ ciuitates, vel multę gentes insurgere contra ciuitatẽ aliquã, & impugnare illam: ideo bonũ fuit, ꝙ ciuitates, castra, & villæ se congregarent adinuicem, & facerent confœderationẽ, vt se inuicẽ iuuarent, & defenderent, & cõtra alios vnanimiter cõpugnarent. Pręter ergo necessaria vitæ, quæ reperiunť in ciuitate, expediebat cõitas regni ratione defensionis & cõpugnationis. Et quia vbi multitudo, ibi cõfusio, oportuit cõitati regni, quæ consistit in confœderatione multarũ ciuitatum, ac multarum villarũ, & multorũ castrorũ, præficere aliquem in Regem, ad cuius imperium singuli se iuuarent, vt singuli patrocinium exhiberẽt. Inde dictum est, ꝙ omnia sunt Principis, seu omnia sunt Regis q̃tum ad patrocinium & defensionẽ, quia cõitas regni ratione patrocinii & defensionis inuenta fuit. Debet ergo Rex omnibus, quæ sunt in regno, patrocinium & defensionẽ: & omnia bona regni in necessitate modo quo diximus, debet obsequiũ & subuentionẽ (vt supra patuit per Hugonem) ipsi Regi pręstare. Et quia semp quod est per se est potius eo qđ est per aliud, cum quæritur de regimine regio, & de actionibus regis, & quæ debent Reges liberaliter dare, qualr se debeant regere, quoue modo debeant se habere, potissimẽ recurrendũ est ad regni patrociniũ & defensionem, ratione cuius, regni cõitas est inuenta.

Cap. 2. [margin]
Cap. 2. circa finem. [margin]
Cap. 7. Ecclesi. cap. 15 [margin]

Tertia pars.

Iso, qũo tribus modis Reges & Principes habere dñr bona quę sunt in Regno: & ostenso, quæ fuit necessitas inueniendi cõitatem regni: volumus in hoc capitulo declarare, ꝙ salua vnitate regni quantũ ad tertium modum hñdi, videlicet, quantũ ad patrocinium & defensionẽ, non põt Reges a se elongare possessiões & bona immo

bilia, quæ sunt in regno. Dicebatur quidem supra, ꝙ cōitas regni inuenta fuit causa cōpugnationis & defensionis: cum n. in ciuitate reperiantur vel inueniri debeant (si bona sit Ciuitas) omnia, quibus pōt homo indigere in tota vita, superflueret cōitas regni, si homines essent iusti, & alios non inuaderent, & nollent aliis iniurias facere: vnde quia homines vt plurimū mala agūt cum pssit, & libenter aliis violentiam inferunt, excogitata fuit cōitas regni, & ciuitates, & oppida simul in vnum coniuncta contra volentes eos inuadere compugnarent, & se inuicem defenderent. Itaq; si regnum causa compugnationis & defensionis est inuentum, cōsequens est, quòd Rex, qui est caput regni, debeat patrocinium & defensionem. Quòd ergo sit aliquid in regno, **B** quod nō sit sub defensione & protectione Regis, nihil est aliud dicere, q̄ quòd illa res nō pertineat ad regnū, & non sit de cōitate regni. Propter quod bene dictum est quod supra dicebatur, quòd, salua vnitate regni, nihil est in regno; loquendo de possessionibus & de bonis immobilibus, quod possit sic elongari a Rege, quòd Rex ei non debeat patrocinium & defensionē. Debet .n. Rex omnibus rebus regni tam mobilibus q̄ immobilibus patrocinium & defensionem: spectat.n. ad Regem quemlibet tueri in iure suo quātū ad omnia bona tam mobilia q̄ immobilia. Omnibus ergo rebus regni debet Rex patrocinium & defensionē, aliter tñ & aliter: **C** rebus mobilibus debet Rex patrocinium & defensionē, quia, cum talia bona sint mobilia, deportari pñt ad regnum aliud, vt nō vlterius sint sub defensione vel sub protectione illius regis: sed bona immobilia sic sunt sub patrocinio & defensione regis, vt elongari nō possint ab eius patrocinio & defensione. Hoc est ergo qđ dicit Hugo lib. 2. part. 2. cap, 7. Ipsas possessiones nunq̄ ita elongari posse a regia potestate, quin ipsa potestas eis debeat patrocinium; & ipsę possessiones potestati regiæ debeant in necessitate obsequium. Ex his autem habetur via ad soluēdam propositam qōnem: nam dato ꝙ Rex iuret, nō alienare bona immobilia pertinentia ad coronam eius, patet, ꝙ non est alienare hmōi bona, quādiu sunt sub protectione & defensio **D** ne Regis, & quādiu pertinent ad regnū, & sunt de vnitate regni: quia quādiu Rex debet rebus & possessionibus regni patrocinium, cōsequēs est, ꝙ res & possessiones regni debeant Regi in necessitate obsequium, vt patuit per Hugonē. Aduertendū tamen, ꝙ vt supra aliqualiter tetigimus, licet omnia bona, quæ sunt in regno tā laicorū q̄ clericorū, vel tam sęcularium q̄ aliarum personarum, sint sub patrocinio & defensione Regis, nō tñ huiusmodi bona æqualiter debent Regi, & obsequiū & subuentionē. Et si dicatur ꝙ immò, quia in necessitate omnia huiusmodi bona debent Regi obsequiū, sicut omnibus talibus bonis Rex debet patrocinium:

A Dicemus ꝙ necessitas subuentionis, vel necessitas obsequii, quantū ad Regem, in bonis ecclesiasticis, & in aliis bonis, nō eodem modo sumitur. Nam quantū ad bonum laicorum ad Regem spectat interpretari quæ sit illa necessitas, in qua possit accipere de hmōi bonis ad obsequium & subuētionē eius. Nam absq; eo quòd sit recursus ad aliquem alium, poterit hoc Rex facere sine culpa, dūtamen hoc faciendo, non excedat modum neq; mensuram. Nam non sic pręest Rex his, qui sunt in regno, sicut pręest dominus seruis: sed sicut Pater filiis, vt declarari habetur in Politicis. Non.n. homines regni comparantur ad regem sicut serui, sed sicut liberi, vt in eisdem Politicis declaratur. Pręest enim Rex regno pp bonum eorum quæ sunt in regno. Mensura ergo & modus actionis Regis sumitur ex bono eorum, quæ sunt in regno, vt sic debet Rex se habere circa regnū prout expedit ipsi regno. Quantum ergo ad bona laicorum, quotienscūq; Rex viderit, quòd expediat regno: & quādocunq; Rex viderit se esse in necessitate, poterit pp bona regni, absq; eo ꝙ habeatur recursus ad alium, accipere subsidium & subuentionem ab hmōi bonis. Sed quātum ad bona ecclesiarum non poterit, ēt in necessitate, talem subuētionem accipere, nisi recurratur ad caput ecclesię: nisi forte tanta esset necessitas & tam euidens, ꝙ sine dispendio regni non posset haberi recursus ad caput ecclesię: in quo casu **C** intelligendum est dictum Hugonis, qui loquēs de possessionibus ecclesiarum existentibus in regno, dicit eas nunq̄ elongari a Regia potestate: ꝙ si ratio expostulauerit et necessitas, debeāt regiæ potestati ipsæ possessiones in necessitate obsequium. Nō. n. ait absolutè, ꝙ possessiones ecclesiæ debeant potestati regiæ subuentionē siue obsequium in necessitate: sed si ratio et necessitas postulauerit. Postulat.n. ratio, ꝙ, si adsit necessitas, possit haberi recursus ad caput ecclesiæ, sed hoc fiat de licentia capitis ecclesiastici, ita ꝙ de licentia Summi Pontificū debent ecclesiæ subuentionem regię potestati: sed (vt dicebat) si tanta sit vrgens necessitas, ꝙ sine periculo regni, huiusmodi recursus haberi non possit: in **D** hoc.n. casu, ratio postulat, ꝙ ab ecclesiis, sit talis subuentio capienda.

3. Pol. c. 7

1. Pol. cap. 3

Quarta pars.

His itaq; omnibus prælibatis, volumus soluere prædictā quęstionem, vt totus pñs tractatus quatuor partes contineat. Valet.n. pars prima ad solutionem quæstionis propositæ, quia cum distinguantur ibidem varii modi habendi, sm̃ ꝙ dicitur Rex habere bona, quæ sunt in Regno: quia ex hoc patere pōt sm̃ quē modum hūdi ipsæ possessiones regni elongari pñt a regia potestate,

Cap. 2.

Item.